

Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title:

Bindbetegnelse | Volume Statement:

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kjøbenhavn : trykt paa Autors Bekostning, 1745

Fysiske størrelse | Physical extent:

Holberg, Ludvig.; ved L. Holberg.

Adskillige Heltinders og navnkundige Damers sammenlignede Historier efter Plutarchi Maade

Vol. 2

[31], 367, 384 s.

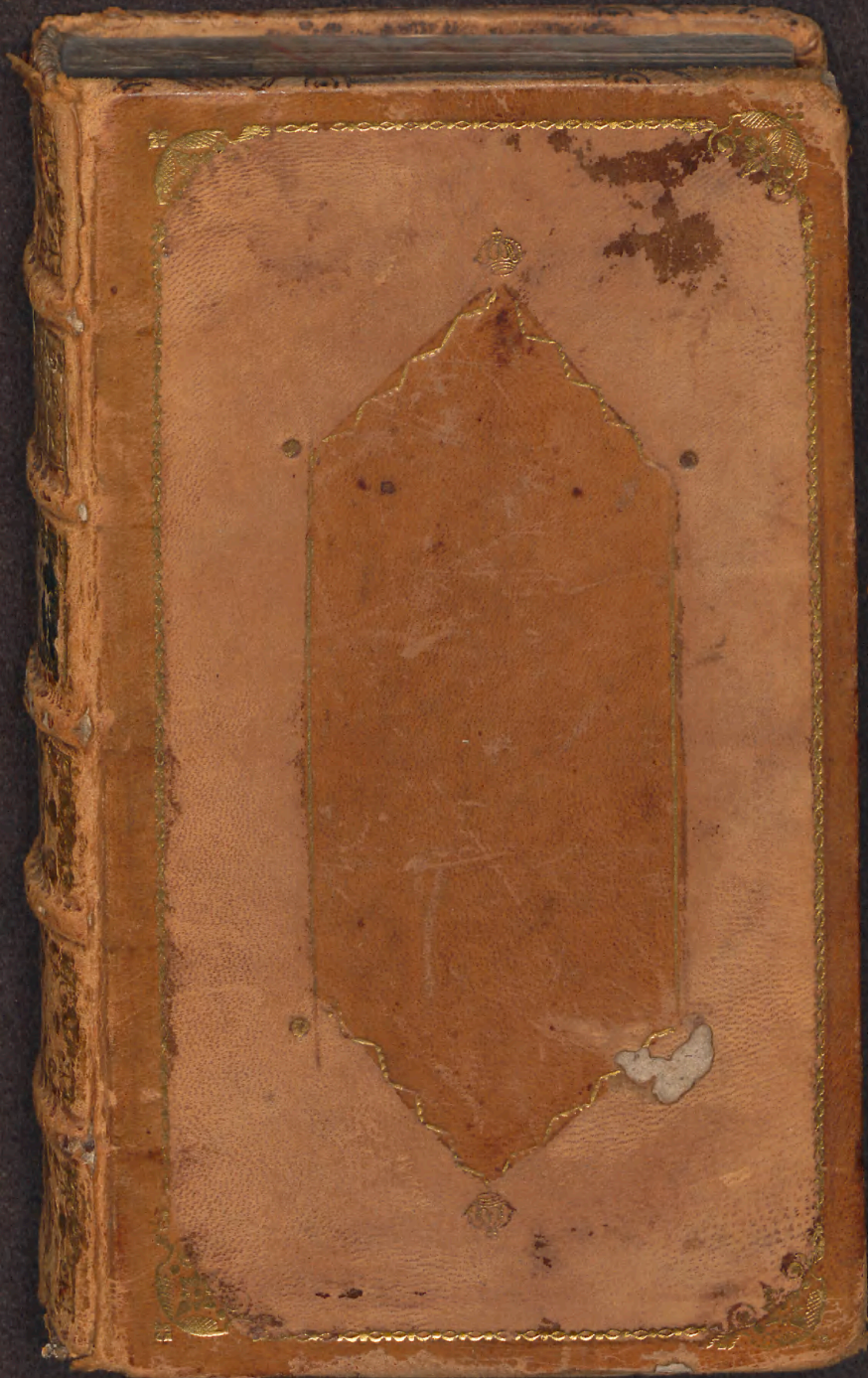
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 30 I 8°

1 1 30 1 8 00560 1

+ REX

304-32. DA BOX

Adskillige
Selfinders
Og
Navnkundige
DAMERS
Sammenlignede
Sistorier

Efter
PLUTARCHI Maade
Ved
L. HOLBERG.

Tomus II.

RIGSBENHÅVN, 1745.
Trykt udi S. K. Majest. og Univ. Bogtrykkerie,
af Johan Jørgen Høpffner.

Imprimatur,
J. P. ANCHERSEN. D.

Ly
end
vel
ger
de
M
Ly
hav
fi g
den
fige
Fon

JOHANNA GRAY og ELEONORA CHRISTINA.

Forberedelse.

San siger for et Ordsprog,
Faber suæ quisque for-
tunæ: Det er, enhver
er Uarsag til sin egen
Lykke; Men dette slaar oftere feyl
end det treffer ind, og maa derfor
vel heede, som en Græsk Autor si-
ger: τῶν μὲν λόγων χύριοι αὐτοί, τῶν
δὲ πράξεων ἡ τύχη: Det er, vi ere
Mestere af vore egne Anslag, men
Lykken af Udsaldet. En vis Pave
havde og det Mundheld: Il mondo
si governa da se Slessa (i. e.) Ver-
den regieres af sig selv, ja man kand
sige, at de fleeste Lykker og Uheld
komme af Hendelser, Lejligheder

De fleste og Coniuncturer, som ikke ere udi
 Lykker komme af Hæn-
 delser. et Menneſkes Disposition, og haver
 man ikkun at blade i Historierne,
 og betiene ſig af daglig Erfarenhed
 for at blive overbevist herom. Det
 er udi Menneſkets Levnet ofte lige-
 ſom udi Kortspill: Thi, ligesom den
 der spiller meeft mod Reglerne, vin-
 der ofteſt, ſaa komme og mange mod
 Reglerne, ja ligesom mod deres egen
 Villie til Velſtand. Jeg des-recom-
 menderer herved ikke Forſigtighed,
 men raader enhver at gaae varligen
 frem, og med Agtſomhed at over-
 lægge alle ſine Jdrætter: Thi, hvis
 Udfaldet ikke ſvarer til Anſlaget, haver
 han da dette at trøſte ſig ved, at han
 ſelv ikke haver været Uarſag til ſin U-
 held. Jeg ſiger ikkun, at de fleſte
 Menneſker komme ſovende til Vel-
 ſtand og Lykke, ligesom de agtſomſte,
 fornuftigſte og dueligſte ved uformo-
 dentlige Hændelſer geraade udi ſtør-
 ſte Uheld. Det heeder

Accidit in puncto quod non ſpe-
 ratur in anno,

eller

eller efter det gamle Danske Ord-
 sprog: Et Qvintin Lykke er be-
 dre end et Staalpund forstand.
 Plutarchus taler om en Skilderer,
 hvilken afmalede en Hæst saa natur-
 ligen, at han var fornøyet med sit
 Arbejde, men, da han vilde expri-
 mere Skummet udi Hæstens Mund,
 vilde saadant efter adskillige Forsøg
 ikke lykkes, hvorudover han blev vred,
 og fastede Penselen mod Skilderiet:
 men just ved denne Hændelse fik
 Skummet den Stikkelse som det skul-
 de have, saa at han maatte bekiende,
 at Lykken her var bedre end Konsten,
 og siige med Manden der fastede
 Steen efter en Hund og rammede
 sin Stifmoder: Her traf jeg be-
 dre end jeg sigtede. Nogle følge ^{af Gød-}
 Uheld og ond Skiebne ved Fødselen, ^{selen.}
 og det saavel i Henseende til Foræl-
 drene som til Fødestæderne. (1.) I
 Henseende til Forældrene, efterdi
 Børn ofte maa lide for Forældrenes
 Misgierninger. Saa at, ligesom
 det er en U-lykke at fødes af Svind-
 sottige, u-reene og spedalske, efter-
 som Sygdommen gemeenligen for-
 plantes

plantes paa Børnene, saa er det og en Uheld at fødes af berygtede og onde Forældre: Thi, endskjønt de sidste ikke stedse arve de førstes onde Qualiteter, saa blive de dem dog imputerede. Lacedæmonierne satte deres Konge Archidamum udi Penge-Mulkt, efterdi han havde taget en liden uanseelig Hustru: sigende, at Republiqven vilde ingen Dværge have til Regentere, hvorved de gave tilkiende, at de holdte de Børn u-værdige til at succedere udi Regieringen, som bleve fødte af saadant Ægteskab, og som ikke kunde naae en ret mandlig Legevis Væxt: En Unordning som synes at være ilde grundet, men dog i andre Tilfælde er almindelig: Thi man seer dagligen, at een fødes til Trældom, efterdi hans Forældre ere Trælle, og en anden fødes til Zepter og Krone, efterdi han avles af kronede Hoveder. (2.)

Uf Fø. I Henseende til Fødestæderne, efter-
bestæder. di dermed ogsaa følger Væstand og Herlighed. En gammel Philosoph indrettede sine Bønner saaledes: Jeg takker dig, O GUD!

at

at jeg er fød en Græker og ikke
 en Barbar. Thi, de U-lynligheder
 og Herligheder, den Ære og For-
 agt, som henge ved Stedet, henge
 ogsaa ved Stedets Indbyggere, her-
 udover fødes nogle privilegerede,
 andre u-privilegerede, nyde Got eller
 underkastes Ont, efter Føde-Stedets
 Beskaffenhed. At være fød til Rom
 eller Athenen var fordum en stor
 Herlighed. Herudover sagde Pau-
 lus: Tør du vel hudflette en
 Rømerske Borger, efterdi han var
 fød til Tarsus i Cilicien, som var be-
 gavet med Rømersk Borgerret. Der-
 imod heeder det med en anden: han
 haver ingen Ret at staa paa: Thi han
 maa skikke sig efter sin Føde-Stavn;
 Fødsel og Fødested giøre saaledes en
 stor Deel af det menneskelige Kiøn
 lykkelig eller u-lykkelig, og det u-
 den Personers mindste Brøde eller
 Merite. Man seer ogsaa at Fødsel
 og puur Hændelse forarsager en
 mærkelig Forfkiæl mellem umælende
 Creature; ja større end imellem
 Mennesker: En Hund for Exempel
 beskikkes ligesom ved Fødselen til
 samme Anmerk-
 ninger

med u.
mælende
Creatu-
re.

Herlighed og bestandige gode Dage.
Den kyskes og klappes af Fruer og
Jomfruer, sover udi deres Skød og
spiser af deres Hænder, ja nyder be-
standigen den Lykke for hvis korte
Besiddelse en ung Cavalier vilde vo-
ve Liv og Belfærd. En anden Hund
derimod fødes til at staae Vinter og
Sommer under aaben Himmel udi
en Lænke: Høns, Gæs, Vender og
Duer fødes gemeenligen for strax at
dræbes. Man lader et Faar leve
saa længe det vil give Uld og Mælk,
og en Koe, naar den haver nogle Aar
fødet og giødet en Bonde eller For-
pagter, overleveres udi en Slagters
eller Skarpretters Hænder. Et
Æsel, siger den Græske Comædie-
Skriver Menander, er efter alles
Tilstaaelse et uhyksaligt Creatur;
Det er dog ikke Æslets Skyld, men
Naturens, som haver giort det til et
Æsel. En Dre haver undertiden
den Lykke, at man lader ham ikke
alleene beholde sine Lemmer ubeskaa-
rede, men endogsaa at man anretter
for ham et Serail af nogle snese fire-
beenede Hustruer og Med-Hustruer,
saa

saa at hans Tilstand er i den Hen-
 skende fast lige saa flourerende som en
 Orientalisk Førstes eller en Tyrkisk
 Kensors, og varer begges Regimente
 ofte lige længe. De fleeste derimod
 blive kort efter Fødselen castrerede,
 og derefter satte paa Græs for strax
 at myrdes: En Hæst haver vel den
 Lykke, at han døer straa Død, men
 dens Liv er en bestandig Trældom,
 og den sidste Act udi dens Tragæ-
 die er ofte at trække en Mølle, et
 Arbejde som Ixion og Sisyphus til
 Straf for deres Misgierninger ef-
 ter Døden bleve tildømte. Af vin-
 gede Dyr er ingen lykkeligere end en
 Stork. Den lever allevegne uden
 Ansægtning, haver sine visse Som-
 mer og Vinter Qvarteerer som store
 Herrer og bliver ingensteds forfulgt:
 Man fand ingen tilstræffelig Nar-
 sag give til saadan Lykkeligbed uden
 denne, at det er en Stork; med min-
 dre man vil sige, at saadan Herlig-
 hed reyser sig af dens Orthodoxie;
 Thi Autor til det Skrift, kaldet Na-
 turens Bog, vidner, at Storken ikke
 med sin Nærværelse bærer uden de

Steder, hvor Tiende gives til Geistligheden: Af fireføddige Dyr kommer mig ingen for at være lykksaligere end en Katt: og fand man ingen anden Aarsag give dertil, uden at det er en Katt, med mindre man med Mahomedanerne vil henføre det til dens højadelige Herkomst; thi de samme holde for, at den første Katt er kommen til Berden igiennem Næseboerne af en Løve, da han een gang nysede udi Noæ Ark: Denne Herkomst vil vel falde enhver Katt vanskelig at legitimere; Dog seer man, at skönt den hverken udi Skabning eller Qualiteter fand ligenes med Hunde, Hæste eller adskillige andre Dyr, lever den dog udi en Tilstand, som fand misundes, en alleene af andre Dyr, men end ogsaa af Mennesker, ja høye Stands Personer: Den forbindes til intet Arbejde, er om Dagen ørkesløs som en Spansk Herremand, forlyster sig med Jagt om Matten saaledes, at den tilegner sig meere end adelige Privilegier, efterdi den jager paa Fælltet, udi Eenemerke og paa Biidbane, og

le²

lever gemeentligen indtil den doer af
 Alderdom, undtagen den fødtes udi
 de Lande, hvor dens Spiise er en
 Delicatelye: Thi en merkkelig For-
 skiel blant Dyrene flyder af Fødes-
 Stederne: Det kommer meget an
 paa, om et Dyr fødtes udi Eu-
 ropa, Asia eller Africa. Paa de
 Steder, hvor Pythagoræ Lærdom
 er indført, bæres større Omsorg for
 Dyr end for Mennesker. En Eu-
 ropæisk Dres Levnet bestaaer udi
 tvende Acter, nemlig først at cha-
 racteriseres med den Titel af Stud,
 det er at castreres, og derpaa at
 slagtes. En Indianisk Dre derimod
 pleyes med Omhyggelighed, lever
 indtil den doer af Alderdom, og udi
 Egypten havde fordum den Lykke
 at blive dyrket som en Gud, saa at
 en Jydsk og en Ægyptisk Dre fandt
 forestilles som Exempler paa yder-
 lig Glændighed og stor Lyksalighed.
 Man seer saaledes, at denne An-
 merkning fandt gøres saa vel over
 Dyr som over Mennesker. Lige-
 som Fødsel og Fødested tilveiebrin-
 ge den største Deel af Mennesker
 Vel

Uf Op-
tugtelse.

Velstand eller Væstand, saa contri-
buere og Education og Optugtelse
dertil; Thi, ligesom et sundt Barn
kand forderves ved en usund Ammes
Mælk, saa kand ogsaa et ungt Mennes-
ke, som Naturen haver begavet med
de herligste Qualiteter, fordærvet,
hvis det haver den Uheld at falde udi
en ond Informators eller Tugtemes-
ters Hænder; thi derved kand van-
skabes hvad, som Naturen haver
med største Flid danned: Et Barn
er som et Bør, hvilken man kand
sætte adskillige Stikkelse paa, som
det siden naar det kommer til Moen-
hed stedse beholder. Dette sees for-
nemmelig udi Lærdom og Meeninger,
hvilke, naar de eengang udi de spæ-
de Aar ere indpræntede, og have
fæstet Rodder, stedse holde ved. En,
der haver en Jødisk Rabbi til Lære-
mester, sætter sit Liv til for den Jø-
diske Troe, og en der haver gaaet udi
en Mahomedansk Skole, finder udi
Alcoranen en saliggjørende Lærdom.
Og, eftersom saaledes er beskaffet,
beroer det meget paa, udi hvis Hæn-
der et ungt Menneske falder; Thi
man:

mangen er bleven brændt, efterdi han med Haardnakkenhed haver forsvaret en Lærdom, som han ellers vilde have brændt andre for, hvis han udi Barndommen havde havt anden Information.

Til den U-liighed, som er udi Menneskets Skæbne, contribuere og ikke lidet Tidernes Læylighed og Conjunctioner. En liden Forseelse graverer paa visse Tider meer end en stor, ja en Gierning, som paa en Tiid straffes, kand paa en anden Tiid belønnes; Thi det er med Verden lige som med vegelsindede Qvinder, hvilke rose i Dag hvad de fordomme i Morgen. Intet giver lifagtigere Portrait herpaa end Englands Tilstand udi Henrici 8. Tiid, da man paa en Dag kunde blive brændt, fordi man var Roman-Catholik, og en anden Dag fordi man bekiendte Protestantisk Troe. Jeg erindrer mig, at for nogle Aar siden en vis Mand tabte sin Sag for Retten alleene fordi den blev agered paa en Torsdag, efterdi samme Dag var meere tal-

Uf Ti-
derne.

rig

rig paa Assessores end de forrige og efterfølgende. Man kand dersfore sige, at mangen lider og styrtes udi Uheld ikke fordi en Gierning skeer, men efterdi den skeer paa en Tiid, naar Verden er ikke udi god Humeur, og at dersfore Astrologi i visse Maader ikke have U-ret i at regne gode og forvorne Dage i Aaret. En Skiøge for Exempel straffes ofte, ikke fordi hun er en Skiøge, men fordi hun falder ind udi en hidsig Politie-Mesters Tiid. Jeg erindrer mig, at der udi min Ungdom en Tiid lang var holdet for en Galanterie at stiale Tørklæder og Tobaks-Daaser fra hinanden, saa at man brystede sig deraf ligesom af at fange hinandens Quer, men at det kort derefter blev anseet lidt bedre end grovt Tyverie. Mangen er bleven ophøyet ved den selv samme Gierning som en anden er bleven nedstyrtet ved

Ille crucem sceleris pretium tulit hic diadema.

En bliver belønnet for den selv samme Tale, som en anden bliver straffet

fet for. En Hiarno gjør et maadeligt Vers, og derfor bliver kroned. En Eumolpus gjør et Mesterstykke, og derfor bliver steened: Thi, ligesom der gøres Forskiel paa, af hvem den samme Ting forrettes, saa er der og Forskiel paa hvilken Tiid den samme Gierning skeer. Mine Skrifter kand anføres som merkelige Exempler herpaa, thi de selv samme Theses, den selv samme Lærdom, som paa en Tiid have været uanfægtede, have paa en anden Tiid foraarsaget adskillige Bevægelser: De Poster, som udi mine Moralske Tanter ere meest criticerede, have udi mine andre Skrifter ingen stødet sig over, saa at jeg er falden paa de Tanter, at Beyerliget og visse Influencer udi Luften saadan Fermentation kand foraarsage: (a) Thi det er ellers vanskeligt at begribe, hvi den samme Lærdom kand have saa differente Virkninger paa det selv samme Sted. Saaledes flyder Menneskets

Re-

(a) Skriftet kom ud paa samme Tiid som den store Comete lod sig see, hvilken kand have foraarsaget saadan Bevægelse.

Reputation, Lykke og Uheld ofte af
Tidernes Paroxysmis, og, som Ber-
den er ligesom en intermittent Feber,
kommer det meere an paa Tiden
naar en Gierning skeer, end paa Gier-
ningen selv.

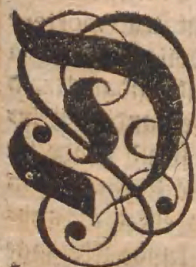
af Eg-
teskab.

Endelig grunder Menneskets Skieb-
ne sig meget paa Egteskab, hvilket
er som er Lykke-Potte: thi den, der
tænker at giøre det beste Ball, styr-
tes ofte i yderste Ulykke. Manden
maa følge Qvindens og Qvinden
Mandens Skiebne, og de Piile, som
treffe een af dem, saare dem begge,
saa at man fandt sig, at visse Men-
nesker styrtes i Uheld ikke saa meget
ved egen Forseelse som ved Kraft af
Sympathie. Derpaa vises merkeli-
ge Exempler udi de tvende anseelige
Damer, hvis Historie herpaa følger:
Thi deres Uheld flod fornemmelig
udaf Egteskab og Tidernes
Conjuncturer.

JOHANNA GRAY.

enne Prinzeſſe kand regnes
blant dem, ſom Tidernes
uſlykſalige Tilſtand alleene
haver ſtyrtet udi Fordervel-
ſe, og ſom af Stats Raiſon
alleene er bleven opofret.

Hendes Fader var Hertugen af Suffolk og
hendes Moder Francoiſe Brandon, hvilken,
ſaaſom hun var af Kongeligt Blod; var af
Kong Henric 8. ved Testament udnævnet
til Kronen efter Prinzeſſe Eliſabeth. Udi
Kong Edwards 6. Tiid blev hun foreenet
udi Egteſkab med Guilford Dudley, en
Søn af den navnkundige Hertug af Nor-
thumberland, ſom var høveſte Miniſter
under ſamme Konge. Bemeldte Hertugs
Sigte ved dette Egteſkab var efter Kongens
B Død

Død at spille den Engellske Krone udi sin Søns Hænder, og derved at sætte sig i Fremtiden udi Sikkerhed, saasom han frygtede for de andre Kongel. Prinzesser, sær Maria, under hvis Regimente han ikke kunde vente sig meget Gøt. Saasom nu den unge Konge Edward paa samme Tiid var syg, og der var lidet Haab til hans Opkomst, drev han paa dette Verck af yderste Magt, foreskillende Kongen, at der var ikkun et Middel til at forekomme den Uheld, som England truedes med, i Fald Prinzesse Maria kom paa Thronen, nemlig at transportere Kronen paa hans Svigerdatter Johanna Gray. Vel tilstod han, at saadan Uheld ikke var at befrygte under den anden Prinzesse Elisabeth, hvilken man forud kunde see at ville befordre den begyndte Reformation i Kirken, og derved var elsket af Kongen: Men, sagde han, man kunde ikke gaace en af disse tvende Søstre forbi, med mindre man ogsaa forbigik den anden. Der var i saa Maade ingen anden Vei at tage end enten at underkaste Riget Mariæ Regimente, eller at gaace begge Søstre forbi, og ved Testament at erklære Johanna Gray til sin Arving.

Kong
Edward
6. erklæ-
rer 39.

Den unge Konge mærkede, sit Timeglas at være udrundet, og som det begyndte Reformationens Verck laae ham paa Hjertet, hvils

hvilket han saae af Maria at ville fuldkæstes, hanna lod han sig bevæge af Hertugens Forestillin- Gray ger, og besluttede at forbigaae saavel Eli- for sin fabeth som Maria. Efterat denne Resolu- Arving- tion var tagen, lod han til sig falde 3 af Rigets Dommere for at opsætte en Act, hvore ved Kronen skulde forflyttes paa Johanna Gray. Dommerne begiærede nogen Tiid til at betænke sig udi en saa vigtig Sag, og endeligen gabe tilkiende, at de ikke kunde befatte sig dermed, saasom de efter Kongens Død vilde straffes der for, som for Crimen Læsæ Majestatis. Dette Svar ophidsede Hertugen af Northumberland saaledes imod dem, at han stod færdig at skride til Vold; dog tvang han sig lidt, og lod dem paa nye falde: Da lode de sig eendeel af Trusler, eendeel af Løfter indtage, saa at, da et Besfrielses Brev var bleven udstediget, opsatte de den forlangte Transports Act, hvilken blev undertegnet af alle andre Dommere, undtagen af een ved Ravn Halles, som ved intet Middel kunde bevæges der til. Alle Lemmer af det Kongel. Raad underskreve iligemaade. Erkebisp Cranmer havde vel samme Dag holdet sig til Side for at befries herfor: Dog lod han sig siden overtale til at underskrive med som en Raads Herre. Denne vigtige Act blev fuldfærdiget udi det Aar 1553.

Kort derefter døde Kong Edward. Hertugen af Northumberland havde nogle Dage for hans Afgang udstedet en Befaling fra Raadet til Prinzeſſe Maria og Eliſabeth at lade ſig indfinde paa Slottet for at aſſiſtere Kongen i hans Svaghed. Hans Forſætt ved denne Ordre var at bemægtige ſig deres Perſoner, og derved at gjøre Bøyn til Thronen des jævner for hans Svigerdotter. De tvende Prinzeſſer gave ſig virkelig paa Bøyn, men, da de hørte, at Kongen laae i yderſte Aandedræt, reuſede de tilbage, ſaa at Hertugens Anſlag gik ham feyl.

Succes-
ſions-
Strid.

Man merkede da, at Landet ſtrax vilde geraade udi ſtor U-roelighed, og at en borgerlig Krig foreſtod i Henſeende til de tvende Concurrenter, hvoraf den eene nemlig Maria grundede ſin Rett paa Henrici 8 Teſtament, den anden derimod grundede ſin Rett paa den ſidſte Aet, ſom var giort nyeligen for Edwardi Død. Mange holdte for, at den ſidſte vilde udi denne Tviftighed spille Meſter, helſt ſaaſom hun var underſtøttet af den mægtige Regent Hertugen af Northumberland, der en Tiid lang havde regieret med en abſolut Myndighed. Men juſt det, ſom syntes at befordre hendes Sager, fordærvede dem allermeeſt. Den Engelliſke Nation havde ikke Mærſag at frygte for Johanna Gray, eſterdi hun var een af de dygſte

digste Prinzesser udi hendes Tiid ; Maria derimod var ubehagelig , og havde under forrige Regieringer ladet see adskillige Tegn til Egensindighed. Man kunde og være forvissnet om at hun vilde underkaste Landet det Romerske Aag igien. Men det Had , som Hertugen af Northumberland havde ved sin Hovmod og Haardhed paadrøget sig , forarsagede , at Maria fik større Anhang end han havde ventet sig.

Samme Prinzesse retirerede sig strax til den Province af Norfolck , og derfra affærdigede Skrivelse til Raadet , hvorudi hun beklagede sig ikke at være bleven underrettet om Kongens Død , da hun dog var den nærmeste til at succedere udi Regieringen. Hun tog sig derpaa Titel af Dronning , og ved circulare Breve opmuntrede det heele Riges Adels at tage hendes Partie. Midlertiid forsonnede Hertugen af Northumberland intet som kunde tiene til at bestyrke hans Sager. Han agtede , at det var ikke Johan- Tiid længer at holde sit Forsætt hemmeligt , na veig- og derfor tilligemed Hertugen af Suffolck rer sig for at forsøvede sig til Johanna for at tilkiendegis antage ve hende , at hun i Kraf af Kong Edwards Regie- Testamente og sidste Billie var bestikket til ringen. den Engelske Throne. Johanna Gray var da ikkun udi sit 16de Aar ; men man merkede da allereede en ugemeen Forstand. Saa-

som dette Bud var hende gandske uformodentlig, eftersom hun intet havde vidst af Hertugens Anslag, og derfor paa intet mindre havde tænkt end paa Zepter og Krone, blev hun herover heel forfærkket. Langt fra at lade see mindste Tegn til Glæde, hun tværtimod svarede, at hun ikke agtede at stille andre ved deres Rett. Hun sagde, at Kronen tilhørte Maria, og efter hende Prinzeesse Elisabeth, og, saasom hun vel vidste, at saadan Anordning var giort ved Kong Henrics Testament, vilde hun holde sig den efterrettelig. Hertugen, som saadant Svar ikke havde ventet, forestillede hende da Kong Edwards sidste Billie, som var approberet af det heele Raad og Rigets høieste Dommere, hvoraf hun kunde see, at herudi var intet foretaget imod Landets Love, men at hun var en retmessig

Lader sig Arving til Kronen. Den uheldsalige Prinzeesse lod sig bevæge af disse Raisons, saa at det omsider blev ikke vanskeligt for Hertugen at bringe hende til Føielighed. Men dette skeede dog saaledes, at man af hendes Mine og Tilsagn selv kunde see en slags Besymring og Misfornøielse herover. Item, at hun samtykkede, efterdi hun havde ikke Hierte nok til at imodstaae de heftige Tilskyndelser, som hende bleve giorte; hvilket Hertugen og gav tilkiende for Raadet, nemlig at hans Svigerdotter langt fra at stræbe

efter

Lader sig
dog over-
tale.

efter saadan Høihed, neppe havde været at
formaae til at give Samtykke hertil.

Saa snart Hertugen havde erholdet hendes Samtykke, overtalede han Raadet at føre hende til Londons Tower for der at proclamere hende Regierende Dronning. Da denne Resolution var tagen, bestæmmede man en vis Dag dertil, som var den 5te efter Kongens Død. Det Brev, som Raadet havde faaet fra Maria, blev da besvaret saaledes, at hun ingen Rett havde til Kronen, efterdi hun var fødd i et ulovligt Ægteskab, og derfor maatte erkiende Johanna for retmessig Dronning, som alles reede var satt paa Thronen, og det i Kraft af Kong Edwards Testament.

Johannæ Grays Proclamation skeede udi ^{Sun} London med sædvanlig Høitidelighed: Men ^{procla-} man hørte hverken Glædes Skrig eller Ælsk ^{meres} ønsning, som i saadan Tilfælde pleyer at ^{Dron-} skee, saasom Almuen ikke kunde fatte denne ning.
uformodentlige Promotion. Derforuden, saasom Hertugen af Northumberland var almindeligen forhadet, ansaae man dette som en Intrigue for at spille ham Regieringen i Hænder. Der hændte og paa samme Tiid en Ting, som bestyrkede Indbyggerne af London udi de flette Tanker de havde om Hertugen. En Bertshuus Dreng, som havde

ladet falde nogle haanlige Ord over denne Proclamation, blev strax greben, og dømt til at miste sine Øren, og blev Dommen paa ham exeqveret: Denne Execution blev tilskreven Hertugens Haardhed, og ligesom adbaared Nationen om, hvad man kunde vente sig under hans Regimente: Saa at man fandt sig, at den Styrke, som den udvalte Prinzeffe syntes at have af ommeldte Hertug, var den fornemteste og fast eeneste Aarsag til den Uheld, som hun geraadede udi: Thi, hvad hendes egen Person var angaaende, da var hun begaven med saa stor Dyd og Liffalighed, at Nationen kunde ikke andet end vente under hende et mildt og lyksaligt Regimente: Derforuden havde den største Deel af Indbyggerne antaget Rerormationen, som de saae under hende at ville befordres, og de Roman=Catholiske, som yndede Maria, vare hverken udi stor Mængde eller Ansæelse; Men det almindelige Had mod Hertugen fordervede alting, saa at Folk af begge Religioner erklærede sig for Maria.

Prinzeffe Maria
saar
størst
Anhang. De Første, som offentlig tog Mariae Partie, vare Indbyggerne af Suffolck og Norfolck, og, saasom hun forsikrede dem om at lade Religionen blive i den Stand, som den da var udi, fik hun Tillob af mange andre. Hvad som stod Hertugen af Northumberland meest for Hovedet, var Keresen, som man frygtede, vilde allerhæftigst tage

tage sig Mariæ Sag an. Det var derfor, at han strax affærdigede Shelley med Breve til det Keyserlige Hof. Men Keyseren beigrede sig ved at give samme Gesant Audience og at imodtage Johannæ Skrivelse, hvorudi hun gav tilkiende sin Ophøvelse paa Thronen, og tilbød sig Keyserens Venstabs.

Imidlertid indkomme Tidender fra alle Kanter om Mariæ Fremgang, at hun allerede var proclameret paa adskillige Steder, og havde faaet paa Beenene en Krigshær, som formeerede sig alle Dage. Disse Tidender bragte Hertugens Folk udi hæftig Bevægelse, og arbejdede han da strax paa at bringe en Krigsmagt paa Beenene, hvis Commando blev overdragen til Hertugen af Suffolck Johannæ Fader, efterdi Northumberland fandt ikke for raadeligt at forlade London, hvor hans Gravørelse kunde have onde Virkninger. Greven af Arundel, som hemmeligen favoriserede Mariæ Partie, søgte dette at hindre, og derfor forestillede Johanna, at det var nyttigere, at Northumberland anførte Krigshæren, og at hendes Fader forblev udi London. Han forestillede og paa den anden Side Northumberland, at det var ikke raadeligt at betroe Krigshæren til Hertugen af Suffolck, eftersom han havde ikke de Qualiteter, som der til udfordredes. Hertugen af Northumber-

land var da gandske raadvild, ey vidende hvad han herudi sikkerst kunde gjøre. Han merkede, at hans Nærværelse var fornøden ved Krigshæren, men han merkede derhos, at det var meere fornødent at forblive i London, efterdi han frygtede at lade den unge Dronning blive alleene hos Raadet, paa hvis Troeskab han ikke kunde forlade sig, og at hendes Fader havde hverken Capacitet eller Myndighed til at holde det vaklende Partie udi Lydighed. Endeligen, saasom han saae, at alting vilde dependere af den Fremgang, som kunde gøres mod Mariæ Krigsmagt, besluttede han at antage Krigshærens Anførsel. Han forlod derpaa Staden den 14 Julii og det udi all Stilhed, saasom ingen af Indbyggerne gjorde mindste Lykønskning, hvilket dog i slige Tilfælde pleyer at skee: Efter hans Bortgang var nogen Tiid Stilhed udi London, efterdi Raadet var ligesom indsluttet udi Stadens Tower, og derfor ikke torde gjøre ringeste Bevægelse i Faveur af Maria. Biskoppen af London Ridley holdt da ogsaa en Prædiken udi Hr. Pouls Kirke, hvorudi han foresigtede Johannæ Rætt til Thronen, og derimod forestillede den Uheld man kunde vente sig under Mariæ Regiering. Imidlertid var Northumberland udi stor Forvirring, han havde faaet paa Beenene 6000 Mænd, hvortil han haabede at mange paa Beyen vilde støde

Nor:
thum:
berland
søger
med
Magt
at besygt:
te So:
hanna.

stode; men i Steden for Tillob skeede dag-
 ligen Desertioner. Hvad som meest forryk-
 fede hans Conceptor, var dette: Han for-
 ventede Ridder Hastings med 4000 Mænd, ^{Hans}
 som skulde efter Aftale conjungere sig med ^{Folk fal-}
 hans Magt: Men i Steden derfor fik han ^{de fra}
 ham. med Skræk at høre, at samme Hastings
 havde erklæret sig for Maria. Endeligen fik
 han Tidende, 6 Krigsskibe, som han hav-
 de udskicket for at krydse i Soen, og for at
 hindre Maria, hvis hun vilde tage Flugten,
 at have fuldt Hastings Exempel. Disse
 Tidender forårsagede at Hertugen rykkede
 tilbage til Cambridge, og at han anholdt
 hos Raadet om meere Undsætning; Men
 Raadet havde gandske andet i Sinde: Saa
 snart Raadsherrerne, der havde været lige-
 som indsluttede udi Londons Tower, hav-
 de overtalet Hertugen af Suffolck at lade
 dem komme ind udi Staden, toge de Mas-
 qven af, og opmuntrede af en Tale, som
 Greven af Arundel holdt for dem, procla-
 merede Maria for Dronning udi London;
 efterat dette var skeed, lode de Hertugen af ^{Maria}
 Suffolck vide, at han strax maatte overlevere ^{procla-}
 dem Londons Tower, befalede ogsaa Johan- ^{meres}
 na, at hun skulde forlade den Titel af Dron- ^{Dron-}
 ning, og afstaae sine Prætensioner paa Thro- ^{ning.}
 nen. Hertugen efterkom strax deres Begjæ-
 ring, saasom han saae sig ikke i Stand til
 at beskytte Castellet mod den heele Stad,
 og

og hvad Johanna angik, da var hun villigere til at stille sig ved den Høyhed end hun havde antaget den, saa at hun med Glæde nedlagde en Titel, hvilken hun med Bekymring i 9 Dage havde ført. Da dette var skeed, affærdigede Naadet Befaling til Northumberland, at han skulle takke Krigshæren af, og opføre sig som en troe Undersaat af Dronning Maria. Man skikkede iligemaade Deputerede til Maria for at erkjendige hende, hvad som skeed var.

Northumberland forskrækket over disse Hændelser søgte strax at redde sig med Flugten, men som han af andre derudi blev forhindret, søgte han ved Ydmyghed at stille Mariæ Unaade, saa at han paa Torvet udi Cambridge proclamerede hende for Dronning, og til Glædes Tegn fastede sin Hatt i Beyret; men alt dette kunde ikke redde ham; thi han blev Dagen derefter arresteret, og bragt til Londons Tower, og var det da, at en Kvinde paa Beyen præsenterede ham et Tørklæde, som var dyppet udi Hertugens af Sommersets Blod, som han forhen havde ladet henrette.

Northumberland
arresteres.

Maria blev derpaa erklæret Dronning over det heele Rige, og skreed man strax derpaa til Dom over Hertugen af Northumberland. Han anførte for Retten til sin Und-

Undskyldning, at han intet havde gjort uden efter Raadets Ordre, formeenede ogsaa, at de som havde været deelagtige med ham udi denne Gierning, kunde ikke være hans Dommere. Men, da dette ikke blev hørt, bekiendte han sig skyldig, og bad om Naade. Men der var ingen Naade at vente, hvorudover han blev rettet den 22de Augusti udi samme Aar, uden at hans Død af nogen blev beklaged. Myeligen for Executionen bekiendte han for Biskoppen af Worcester, at han udi Hiertet stedse havde været Roman - Catholst, skjønt han saa sterkt havde arbejdet paa Religionens Fremgang: Et skrækkeligt Exempel paa Simulation, med mindre man vil holde for, at han gjorde denne Bekiendelse i Forhaabning at blive benaadet paa Livet.

For
thum
berland
rettes.

Den 3die Novembr. blev Johanna Gray tillige med hendes Mand Guilford Dudley bragt for Retten, hvor de bleve domte til at straffes som Forræddere. Hertugen derimod af Suffolck, som var Johannæ Fader, blev satt udi Frihed, saasom han var en Herre af maadelige Qualiteter, og for hvilken man ikke kunde frygte sig. Men man tog derudi feyl, thi Aaret derefter, da Maria ved een og anden haard Opførsel havde gjort sig forhadet, og i sær forarsaget en almindelig Misfornøvelse formedelst det

Dom
over Jo-
hanna
Gray.

Wegte

Egteskab, som hun vilde indgaae med den Spanske Prinds Philippo, rottede nogle sig sammen ved Tilskyndelse af en ved Navn Thomas Wyat, og traadde Hertugen af Suffolck udi samme Conspiration. De Sammenrottede deelede sig udi 3 Partier, hvoraf eet blev anført af bemeldte Wyat, og et andet af Suffolck, og det 3die af Pet. Careus. Men Maria fik Overhaand, og de Oprørste bleve fangne og rettede.

Den fangne Johanna, skönt hun ingen Deel havde i alt dette, kunde dog ikke andet vente end at denne Opstand vilde snart gjøre Ende paa hendes Liv, hvilket og skeede: thi 2 Dage efter Wyats Execution lod man hende saavel som hendes Mand tilkiensdegibe, at de maatte lave sig til at døe. Johanna havde allereede lavet sig dertil, hvorudover hun anhørte saadant med stor Bestandighed. Doctor Fecknam, som bragte hende denne Tidende, og som havde Ordre at opmuntre hende til at antage den Romerske Troe, udvirkede en Dilation af 3 Dage, saasom han haabede imidlertid at overtale hendes hende dertil. Men hun bevidnede, at han derudi ingen Fornøjelse havde gjort hende. Hun vidste, at hun af Stats-Raison maatte opoffres, og derfor var færdig til strax at lide. Udskillige have vel været af de Tanter, at, hvis hun havde villet forandre

Re-

Religion, Dronningen havde skienket hende Livet, men det er ikke troeligt at saadant havde været skeed, helst efter det sidste Forsretagende af Hertugen af Suffolck. Hvor bestandig hun var udi den reformerede Religion, sees af det Bebreydelses Brev, hun skrev til Harding hendes Faders Hoff-Prædikant, hvorudi hun laster hans Ustadiighed, efterdi han af verdslig Fordeel havde forkastet den Troe, som han udi Edwards Tid havde antaget. Aftenen, førend hun blev henderet, skiffede hun sin Søster det nye Testament paa Grædsk, som hun stedse havde baaret hos sig, tillige med et Brev paa samme Sprog, hvorudi hun med kraftige Expressioner raader hende til det nye Testaments slittige Læsning. Hun blev bragt til Nætterstedet den 12 Febr. 1554, hvor, efterat hun først havde seet hendes Mands Hoved at ligge for Fødderne, hun strax selv blev halshuggen. Hun lod see til det yderste stor Bestandighed i Gudsfrøgt og Midfierhed for den reformerede Religion, og tilstod, at hun havde begaaet en stor Fejl i at lade sig overtale til at antage en Krone, som hende ikke tilkom.

Hendes
Død.

Man fandt om hende ikke sige det, som er sagt om hendes Tilskynder Hertugen af Northumberland, nemlig at hun døde uden at blive begravet af nogen; thi her blev opofret en Prinzeffe, hvis Execution ingen, end og hende

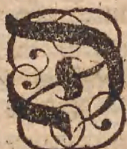
Hendes
Vor-
trait.

hendes Fiender, kunde ansee uden Graad og Medynk. Hun var, da hun blev henvrettet, udi hendes Alders 17de Aar. Men man merkede udi den Alder en ugemeen Forstand og Skionsomhed. Alle Historieskrivere give hende den Character, og vidne deraf foruden, at hun var saa hengiven til Studeringer, at hun kunde ansees som et Vidunder i hendes Tid. Hun forstod i Fuldkommenhed foruden sit Moders Sprog Fransk, Latin og Græsk, og betienede sig af samme Sprog for at læse Bøger udi alle Slags Videnskabe. Udi samme lærde Sprog havde hun bragt det saa vidt, at hun derudi overgik den unge Konge Edward, som ellers havde gjort stor Fremgang derudi, og som var udi Alder med hende. Saadan hendes Tiltagelse udi Sprog og Lærdom tilskrives Doctor Elmer, som synes at være den samme, som efter Mariæ Død blev siden Biskop i London. Hvor ibrig hun var i at studere, vises blant andet deraf. Prinsesse Elisabeths Informator, findende hende engang med den Græske Plato udi Haanden, medens den heele Familie var paa Jagt, spurgte, hvorledes hun kunde sidde hjemme, medens det heele Huus var ude og diverterede sig. Hun svarede dertil, at den Divertissement var ikkun en Skygge imod den Fornøjelse hun fandt udi Platonis Læsning. Det Stykke, som hun da læsede, var samme

me Philosophi Phædo. Hun havde og gjort
 stor Fremgang udi Theologie og Bibels
 Læsning. Med saadanne herlige Qualiteter,
 som enten vare naturlige eller ved Optugtelse
 erhvervede, var hun altid ydmyg og bes
 leven, hvilket forarsagede, at hun af alle,
 endogsaa af Kongen var elsket og æred. At
 see en ung Prinzesse af saadanne Qualiteter
 offentlig at henrettes uden Bevægelse, der
 til behøves steenhaarde Hjærter, thi Synet
 var ynkeligt, endskjønt hun ved forsætlig
 Synd havde gjort sig skyldig, men, naar
 man tillige eftertænker, at hun ligesom med
 Magt var tvungen til at antage en Krone, og
 at hun i den korte Tid, hun havde den Ti
 tel af Dronning, levede udi stedsbarende
 Misfornøielse og Bekymring, saa kand man
 sige, at intet bedrøveligere Sørgepill er for
 restilled: Ja, at man intet mildt kunde for
 vente sig af en saadan Dronning som Ma
 ria, der ikke tog i Betænkning at øve den
 Haardhed mod en ung og dydig Prinzesse,
 om hvis Opførsel hun kunde være forsikket
 i Fremtiden, helst efter Northumberlands
 Død, udi hvis Hænder hun havde været
 alleene et uskyldigt Redskab: Thi hun hav
 de ikke alleene anseet Krone og Zepter som en
 Byrde og Uheld for sig, men havde endogs
 saa, for derfor at blive befried, offent
 ligen tilkiende givet, at Kronen
 tilhørte Maria

ELEONORA CHRISTINA.

Eleono-
ra Fød-
sel og
Opdra-
gelse.

Denne navnkundige DAME er fød
paa Frideriksborgs Slott Anno
1621. den 22 Julii, og er ble-
ven meest bekiendt blant alle de
Børn som Christianus 4tus afledte udi det
uællige Ægteskab med Fru Christine Munk,
Da hun var bleven 7 Aar gammel, blev
hun efter Kongens Villie forlovet med Cor-
fitz Uhlfeld, som da var Kongens Kam-
mer-Junker, og ved sin Capacitet var di-
stingveret blant den heele Danske Adel.
Imedens denne Forlovelse varede, friede en
Første af Sachsen Franciscus Albert til
hende udi hendes 12te Aar, men hvor me-
get fordeelagtigt end dette Partie kunde væ-
re, og hvor meget hun end dertil blev soli-
citeret, vilde hun dog ikke bryde det For-
bund, som var sluttet med Uhlfeld. I
midlertiid havde hun en herlig Opdragelse,
saa at hun lærte foruden Gruentimmers
Sager adskillige Videnskaber, item frem-
mede Sprog, som Tydsk og Fransk, item
Musik, Regne-Konst, Ridsen og andet des-
lige, hvorudi hun ved hendes Gliid og na-
turlige Capacitet saaledes forfremmedes, at
hun

hun distingverede sig blant alle hendes
 mange Gødfænde, og derfor af Kongen
 var meest elsket. Da hun havde naaet sit
 15de Aar holdt hun Vilager den 9 Octobr.
 1636 med Corfitz Uhlfeld, som da var
 Ridder og Statholder i Kiøbenhavn.

Gifter
 maal
 med Cor
 fitz Uhl
 feld.

Efterat hun var kommen i Egtteskab med
 denne navnkundige Mand, drev hun Tiden
 bort med adskillige Exercitier, saa at hun
 enten ridsede eller øvede sig i Musik paa
 Harpe, Fløite og andre Instrumenter.
 Da hun var bleven 21 Aar gammel, be-
 gyndte hun at lære det Latinske Sprog, hvor-
 udi Doct. Sperling den ældre var hendes
 Læremester. Hun lagde ogsaa Vind paa
 Italiensk, hvorudi hendes Mand undervise-
 de hende, og lærerede hun det eene med det
 andet med en utroelig Hastighed. Sperling
 den yngre vidner, at hun var af den Capa-
 citet, at hun paa eengang kunde synge en
 Psalme, skrive en anden, og tillige med gi-
 ve agt paa hvad som skeede udi Huuset.

Hun fulgte med Uhlfeld i hans fleeste
 Gesantskaber, saasom til Holland Anno
 1646, og strax derpaa til Frankrige. Men
 til Engeland reysede hun alleene, og derefter
 til Holland igien med hendes Herre 1649, af
 hvilke saavel som paafølgende udenlandsRey-
 ser hun lærerede at kiende Verden, erhvervede

Kundskab endog i Stats-Sager, og for medelst hendes Forstand og Videnskab kom i Anseelse blant Fremmede. Det Spaniske Sprog begyndte hun at lære, da hun opholdt sig udi Straalsund, og visede hendes Mand hende imellemstunder Grunden der til, naar han havde Lejlighed, saa at hun efterfølgende Aar havde naaet den Guldkommenhed derudi, at hun 1654. oversatt paa Dansk en liden Spanisk Autor, kalden Matthias de los Royos. Hendes Færdighed udi det Franske, sees af hendes Oversættelse af en Part af den Roman kalden Cleopatra, og udi det Tydske af adskillige Tydske Vers, som hun haver gjort, og lod hun see særdeeles Prøve paa hendes Capacitet og Beltalenhed, da hun engang for Rietten agerede Uhlfelds Sag.

Dette maa være nok tælt om hendes naturlige Forstand og Videnskab, nu vil jeg skride til hendes Levnet, hvilket efter hendes Faders Christiani 4ti Død er en Kiede af idel Elendighed. Saa længe som Høyst-bemeldte Konge levede, vare de Børn, som han havde avlet med Fru Kirstine Munk, udi stor Anseelse, men ingen af dem var meere elsket end denne Eleonora, saa at det var, saa vel i Henseende til hendes Person, som til egen Capacitet og høye Forstand, at hendes Herre Corfitz Uhlfeld havde erhvervet

Begyn-
delsen til
hendes
Tragø-
die.

det sig den største Myndighed udi Riget. Dette ophidsede saa vel de andre rette Kongelige Børn, som den øvrige Danske Adels imod Uhlfelds Partie og Benner: Saa længe Kongen levede, holdt man gode Minder med dette mægtige Huus: Men, saa snart denne store Konge var hensoven, frembrød den Jld, som længe havde ligget skjult under Asken.

Den første Prøve paa det nye Hoffes Koldsindighed mod det Uhlfeldske Huus var denne: Eleonora tillige med hendes Søskende havde stedse tillige med deres Moder Fru Kirstine Munk ført Titel af Grævinde til Slesvig, Holsten; De vare og tillige med hende indsluttede udi de offentlige Kirke-Bønner strax efter de Kongel. Princer og Princesser. Da Moderen kom i Unnaas de 1630, blev hende saadan Titel fratagen, og blev hun befaleet alleene at kalde sig Frue Kirstine til Boller. Men jeg finder ikke, at Kongens Kiærlighed derved formindskedes til Børnene, sær til denne Eleonora, hvilken var høyt agtet saa længe Kongen levede. Men, saa snart Fridericus 3tius kom at sidde paa Thronen, begyndte dette mægtige Uhlfeldske Huus at dale. Uhlfeld saavel som hans Gemahl kunde ikke gjøre sig anden Regning, og var det derfor, at da Thronen var ledig, han arbejdede paa at skille den

Kongelige Prinds ved Successionen, hvilket han meenede des lettere at kunde tilveiebringe, eftersom han var Rigets Hofmester, og anfaae sig selv som Hoved for Adelen, og en Vice Konge medens Thronen var ledig. Men Udfaldet blev anderledes end han havde ventet, thi just den store Myndighed, han tiltog sig, foreenede den heele Adel imod ham, saa at Prinds Friderik blev eenstemmig antagen til Konge.

Den første Proeve, som visedes paa det nye Hoff og den nye regierende Dronnings Sophiæ Amaliæ Koldfindighed mod Eleonora, var denne, at hun af Høystbemældte Dronning blev forbuden at fiøre lige ind paa Slots Gaarden med hendes Carosse, som tilforn stedse var skeed. Samme Dronning var særdeles irriteret mod denne Dame i Henseende til hendes forrige Opførsel udi den Høysalige Konges Tid, og blev hun derudi end meere bestyrket af de Banffeligheder, som af det Ublfeldste Hums blev

Marfag
til det
nye Hoff
Koldfin-
dighed.
ve gjorde ved Thronens Vacance, og endelig fastedes Olie i Jlden ved en særdeles Hændelse som skeede uveligen for Dronningens Kroning, og hvilken jeg som en rar Aneecdote haver indført udi min Dannesmarkes Historie saaledes: En Kunstner, som gemeentligen var bekiendt med det Navn af Kunst-Caspar og boede udi Lyngby, havde udi

udi Arheyde Dronningens Krone, som skulde bruges til forestaaende Kronings-Fest. Frøiken Eleonora lod sig nogle Dage tilførn, da hun reysede igiennem Lyngby, indfinde udi bemeldte Konst-Caspars Huus, og forlangede at see Kronen. Da Kronen blev hende leveret, satt hun den paa sit Hoved ligesom for at see hvorledes den parerede: men den faldt hende af Hovedet paa Jorden, og kom til Skade, saa at en stor Steen, som derudi var satt, gik i stykker. Om Madame Uhlfeld gjorde dette forsætlig viis, eller om det skeede af Banvare, er noget som ikke for vist kand siges. Vist nok er det, at dette kunde ikke andet end give Anledning til Mistanke. Konst-Caspar lod strax give hemmelig Underretning til Kong Friderik derom: Men Hans Majestet, som fandt det nødigt endda at holde Miner med det mægtige Uhlfeldske Huus, bød Konst-Caspar at tie dermed, og udi all Stillhed at gjøre Kronen færdig igien.

Sagerne continuerede en Tiid lang paa samme Fod, saa at intet Tegn til aabnbare Uvillie lod sig see mod det Uhlfeldske Huus: tvertimod Uhlfeld blev udi det Aar 1649 skicket som Ambassadeur til Holland. Derom vil jeg intet tale, saasom intet der ved foresaldt, som henhører til Eleonoræ Historie. Jeg vil ikkun alleene sige dette, at

Uhlfeld med Koldfindighed blev imodtagen, da han kom tilbage, saa at han til lige med hans Frue holdte sig en Tid lang derefter fra Høve.

Sun
fingter
med Uhl-
feld af
Riget.

Hendes
Opførel-
i Sver-
rig.

Saadanne vare Conjunctionerne, da den bekiendte Historie med Walter og Dina brød frem, og den mærkelige Angivelse blev gjort mod det Uhlfeldske Huus, og som findes udi alle Historier. Efterat denne Handel var dreven med den Succes, som alle er bitterlig, og, endskjønt Uhlfeld havde faaet Hevn over sine Angivere, forlod han dog uformodentlig Riget, og paa en Hollandsk Galliot seylede med sin Frue til Holland, og det saa hemmeligen, at hverken Hans Majestet eller nogen af hans Venner det ringeste deraf vidste, førend man derom fik Emdender fra Holland. De Flygtige begave sig derpaa til Sverrige, og der forlangede Dronning Christinæ Protection. Førend noget Svar derpaa skeede, levede Uhlfeld i Tvivlsraadighed, og vor Eleonora gik allevegne forklædt igiennem Stokholms Gader med alles Forundring. Uhlfeld erholdt den forlangte Protection, og udi det Aar 1651 den 26 Sept. fik Audience hos Dronning Christine, hvilkens Dagen derefter tillod Mad. Uhlfeld at tale med sig udi Mandsklæder. Denne Samtale uddirekte saa meget, at Dronningen accorderede dem

dem hvad de forlangede, og at hun indroms mede Mad. Uhlfeld Bærelser paa Slottet, for der at ligge i Barsel-Seng, efterdi hun var frugtømmelig.

Jeg vil her forbigaae at anføre hvad som videre vederfoer Uhlfeld, hvorledes hans Midler i Dannemark bleve confisqverede, hvorledes han fordervede sin Sag ved det haarde Forsvars Skrift, som han publice-rede, item hans Opførsel mod den Danske Gesant Juul udi Stokholm, og andet som egentligen ikke vedkommer hans Gemahl. Jeg vil ifkun alleene sige dette, at hun var indviklet i alle hans Fortredeligheder, og bestandigen fulgte med ham fra et Land til et andet, ja fra et Fængsel til et andet. Det er noksom bekiendt, at Uhlfeld blev retableret ved den Roeskildske Fred. Men da Krigen fornyedes mellem Danne-mark og Sverrig igien, opholdt han sig til-lige med sin Gemahl udi Malmøe, hvilken Stad tillige med heele Skaane havde været cederet til Sverrig. Der blev han misstænkt for at ville forraade Malmøe til Dan-nemark, og grundede de Svenske deres Misstænkte paa nogle opsnappede Breve, hvorvel nogle meene, at, som de frygtede for denne Mands store Forstand, de opdigtede saadant for at stille sig af med ham; og tillige med at bemægtige sig hans Midler, som han havde bragt med sig til Skaane, tillige med det

herlige Gehfeldske Bibliothek, som havde tilhørt den bekiendte Jørgen Gehfeld, og af Carl Gustav var foræret til Corfitz Uhlfeld. Hvorom alting var, saa er dette vist, at han blev arresteret udi Malmøe.

Commissarier bleve derpaa anordnede for at examinere saavel ham som hans Frue. Medens denne Proces varede, stillede Uhlfeld sig an, som han var rørt af et Slag og bleven stum, og det med saadan Bestandighed, at, hvor megen Umag man da gjorde sig, kunde man dog ikke faae et Ord af hans Mund. Hvorudover Eleonora mødte for Retten og forsvarede hans Sag med en ugemeen Veltalenhed. Førend den Proces blev bragt til Ende, flygtede Uhlfeld over til Siælland. Men Conjururerne vare da der lige saa lidet favorable for ham som udi Sverrig; thi, saasom det store Souverainetets Bænk paa samme Tiid var udi Arbejd i Dannemark, og Hoffet ansaae ham som den farligste Mand udi samme Rigets Tilstand, blev han tillige med hans Frue først satt udi Forvaring paa Rosensborgs Slot, og bleve de siden Begge bragte til Bornholm, hvor de udi 9 Maaneder og første 13 Dage sadde indspærrede og ginge hinanden til Haande; Men siden sadde de skildte fra hinanden, hvilket Mad. Uhlfeld selv vidner udi hendes efterladte Manuscripter; Aarsag

Eleonora forsvarede Uhlfeld for Retten udi Sverrig.

Hendes første Fængsel paa Bornholm.

sag til deres Separation maa have været det Anslag Uhlfeld havde at flygte af Fængslet, hvorudi han blev greben, og blev derfor flere forvaret end tilforn. Oberste Fuchs, som da var Commendant sammesteds, tracterede de Fangne med Haardhed, hvorudi over Uhlfeld fattede det store Had mod ham, hvis Virkning fortælles udi Uhlfelds Historie. At de Fangne maa have besværges sig over Fuchses Haardhed, sees deraf, at Greb Rantzow blev sendt til Bornholm for saadant at examinere. For samme Rantzow beklagede Uhlfeld sin flette Tilstand, og tilbød sig at indgaae alle de Conditioner, som Kongen forlangede, om han med sin Frue maatte settes i Frihed igien. Ved samme Greb Rantzows og andres Forbøn kom det saa vidt, at Frihed blev dem lovet med de Vilkor, at Uhlfeld skulde reversere sig, aldrig at foretage noget, som i Fremtiden kunde være Hans Mayestet til Nachdeel, og ikke uden Forlov at reyse ud af Riget, langt mindre at gaae i fremmed Tjeneste. Der siges da, at Uhlfeld, forend han gav dens ne Forpligtelse fra sig, consulerede sin Frue, og at hun derpaa svarede med et latinsk Vers

Rebus in adversis facile est contemnere mortem.

Fortius ille facit, qui miser esse potest.

Ens

Endeligen beqvemmede han sig til at giøre Afbeds Skrift af Dat. Hammershuus d. 27 Oct. 1661. item at bekræfte det samme ved en Revers af Dat. Kiøbenhavn d. 22 Decembr. af samme Aar, hvoraf man seer med hvilke Conditioner han og hans Frue bleve tagne til Naade igien.

Uhlfelds
Anslag
aaabenba-
res og
straffes.

Saaledes kom Uhlfeld til sin Frihed. Men hans høye Mod tillod ham ikke at høre ste Frugten af den Kongel. Naade. Thi, da han efter Ansøgning var bleven tilladt at reyse til Aikens Bad, lod han først ved een af sine Sønner omkomme den forrige Bornholmske Commendant Fuchs, som da opholdt sig til Bruges i Glandern og derefter spandt paa et farligt Anslag imod Kongen og Riget, hvorved han i sin Graværelse blev dømt fra Livet, og executeret in Effigie.

Nyligen førend dette farlige Anslag var aabenbaret, var Mad. Uhlfeld stiftet til Engeland for at fødre en Sum Penge, som Uhlfeld havde forstrakt Kong Carl 2. udi hans Landflygtighed; men, i Steden for Betaling blev hun efter den Danske Ministers Forlangende af samme Konge arresteret. Arresten skeede til Dower den 9 Julii 1663, som Eleonora selv udi hendes efterladte skrevne Sager vidner. Den Danske Minister søgte derpaa videre, at hun maatte extra-deres,

deres, hvilket Kong Carl vel offentlig
 veigrede sig ved, men under Haanden lobede,
 at det ikke alleene skulde staae ham frit for at
 bemægtige sig hendes Person, naar hun gik
 ud af Fæstningen, men endogsaa at han selv
 vilde give Leylighed dertil. Det varede ikke
 længe, førend saadan Leylighed gaves; thi
 hun blev strax derpaa greben og ført til Kie- ^{Eleono-}
 benhavn, hvor hun arriverede den 8 Aug. ^{ræ andet}
 1663, og blev satt udi det blaae Taarn. ^{langva-}
 Kong Carl 2. blev saaledes fri for at betale ^{rige}
 sin Gæld, men ikke for Folks Eftertale, hvil- ^{Fængsel.}
 ke med sorteste Farve afmalede denne hans
 Opførsel mod en fremmed anseelig Dame,
 og den der havde raft ham Haanden udi
 hans Nød. Kong Friderik derimod havde
 Rett til at bemægtige sig denne ambitieuse
 Dames Person, helst saasom han kunde ha-
 ve hende mistænkt at være Medvider udi
 Uhlfelds sidste Anslag.

Saa snart hun kom til Kiøbenhavn, blev
 hun ført til Slottet, hvor Dronning So-
 phia Amalia ved en Kammer-Jomfrue lod
 hende afføre hendes Klæder, og skildte hen-
 de ved hendes Perler og Juveler. Derpaa ^{Hendes}
 blev hun bragt til det blaae Taarn, hvor ^{Opførsel}
 hun i mange Aar blev siddende. Der vir- ^{imidler,}
 fedede hun adskilligt Konstigt med hendes Hæn- ^{tiid.}
 der, blant andet et Beggere af Læder, staaen-
 de paa 3 Knapper med et Laag paa, og skrev
 paa

paa Bunden nogle Ord, som hun vilde have Kong Friderik insinueret, hvilket ogsaa skeede ved saadan Lejlighed: Kongen adspurdte engang Slots-Præsidenten Lieb Knægt hvad hun bestillede om Dagen: hvorpå til han svarede: Hun gjør Beggere: Da nu Kongen forlangede at see samme Beggere, og havde nøye bestuet det, mænkede han omsider hvad der stod paa Bunden, og sagde til Præsidenten: Hun er flogere end du est; Men hendes Fængsel blev derfor ikke forlindret, kunde ey heller see, saa længe som Dronning Sophia Amalia levede, efterdi Høyst-bemældte Dronning var meget irriteret mod den Uhlfeldske Familie, og særdeles mod denne Eleonora. Blant andet Mærkværdigt, som fortælles om denne navnkundige Dame, er dette, at hun ved Transfusion af hendes Mand's Blod, som skeede paa hendes Arm, kunde føle hvad han vedersøer, saa at, da der gik Rygte om Uhlfelds Død, forstikkede hun adskillige gange af Fængslet, at der var intet om; men endeligen da han i det Aar 1664 ved Døden afgik, sagde hun Kongen det strax, førend nogen havde faaet Kundskab derom. Dette at være passeret, er testet af Folk, som i min Tid have levet, og hvilke have haft Omgiengelse med hende: hvorvel ikke i Kraft af Sympathie ved Transfusion af Blodet, hvilket Mad. Uhl.

Uhlfeld og selv nægtede tillige med meget andet, som findes i trykte Bøger saa vel om hende som om hendes Herre. Det fandt være troeligt, at Uhlfelds Sønner have hemmeligen ved andre underrettet hende om deres Faders Død, som en Tiid lang var alle andre ubekiendt.

Eleonora blev saaledes siddende udi et haardt Fængsel, ikke alleene udi Kong Frideriks Regierings Tiid, men endogsaa længe derafter, havende ingen Kniv, men et stykke Been i steden derfor, intet andet Lys end oven fra et Vindue ved Loftet, som man aabnede for at lade Røgen gaae ud, efterdi der var intet Rør paa Kaffelovnen. Den siden regierende Dronning Charlotta Amalia fattede strax Medlidenhed over denne anseelige Fange, og ønskede hendes Frihed, hvorvel hun formedelst Enke-Dronningen ikke saa hastig kunde naae sit Ønske, saa at Eleonora efter egen Sigelse blev siddende 23 Aar. Hun forarbejdede imidlertid adskilligt Konstigt, som hun lod præsentrere den regierende Dronning, blant andet en Pung, hvorudi hun af Perler broderede efterfølgende Vers:

Deine Gnade, Deine Güte
Tröstet Herze und Gemüthe,
Gönne mir auch den Gewinn,
Reich

Reich mir Deine Gnaden-Hände,
Löse mig von meinen Bänden
Gnadenreiche Königin.

Hvorved hun vandt dette, at hun fik et større
Vindue, item en Vindovn.

Hendes Endeligen kom hun udi det Aar 1685.
Befriel. paa fri Fod igien, hvilket hun selv vidner
se. paa det Alter-Klæde, som hun gav til Mari-
boe Kloster Kirke. Saa snart hun kom ud
af sin Arrest, tog hun ind til hendes Sø-
ster-Dotter Frøken Lindenow udi det
Huus ved Canalen, som er næst ved Sognes-
Præstens Residentz til Holmens Kirke.
Men der blev hun ikkun 3 Dage, efterdi
den heele Stad stormede til at see hende:
Hun begav sig derfor til Utterslef, hvor hun
forblev indtil Michaelis Tiid, da gav Kong
Christian 5. hende Mariboe at boe paa med
en aarlig Pension af 1500 Rdlr. Kort
derefter forærede hun til Mariboe Kirke et
Alter-Klæde af hvidt Tæst, hvorpaa var
tegnet et vidtløftigt og derhos ziirligt Bærs,
som begynder saaledes:

Den store Verdens Alt sit skabte
Grændser satte,
Gav Viden visse Tiid. Hvo fand
hans Almagt fatte?

Han

Han menglet tungt og lett ved
Fingers mægtig Kraft,
Betænkte Heeden med en Ledse,
Driffes Saft ic.

Hun haver derforuden giort adskillige andre
Vers, som vise, at hun kunde passere blant
de Tiders beste Poëter. Hun haver ogsaa
forfærdiget et Vers om nogle berømmelige
Damer: og vidner Otto Sperling den yngre,
som selv udi samme Vers gif hende til Haand
de, at det heedte Zeltinders Pryd. Blant
hendes mange Vers er et besynderlig mærkbærs
digt, angaaende en gammel Hund, kalden Ca-
valier. Samme gamle Hund, saasom den
var bidt af en Maar, blev efter Dronning
Sophiæ Amaliæ Befaling skikked i Fæng-
sel til Grevinden, at hun skulde curere ham
igien, hvilket hun og gjorde. Over denne
gamle Hund gjorde hun et artigst Dansk
Poëma, hvorudi hun indfører ham som den
der fortæller sin Lykke og foranderlige Skieb-
ne til Hove, og hvad Løn han fik omfider,
og sigtede hun dermed paa hendes Mand,
som saa tit og ofte med adskillige Farer og
Besværligheder havde været Rigtig til Hielp
og Nytte, og efter hendes Tanke derfor il-
de belønnet. Dette konstige Vers begyn-
der saaledes:

D

Alt

Alt Gammelt er foragt, det fastes
til en Side,
Var det end Guld og Sølv; man
gjerne Nytt fandt lide.

Ovennævnte Sperling vldner ogsaa, at hun
sammensatt en Comædie, som hun 1688
den 27 Februarii lod spille for sig i sit eget
Huus.

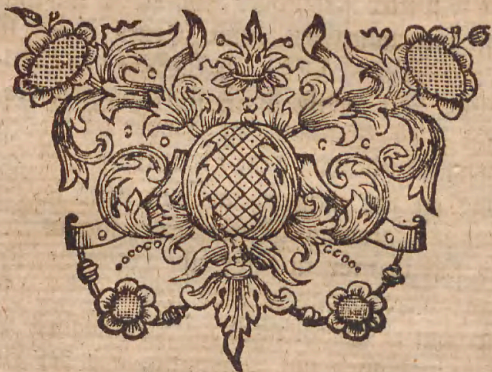
Da hun var kommen til Mariboe Klost-
er, stiftede hun Bud efter hendes ældste
Dotter Anna Catharina, som boede i Glans-
dern, og var Viigli de Cassettes efterladte
Enke. Samme Frue lignede Moderen
meest i Forstand, var vel studeret og erfæ-
ren i alle smukke Videnskaber.

Endeligen døde denne navnkundige Dame
Aar 1698 den 16 Martii udi en høy Alder,
og blev den 6 April samme Aar begravet
udi Mariboe Kirke. Hun var et af de bes-
temmeligste Fruentimmer udi forrige Se-
culo, saavel i Henseende til hendes Skarps-
sindighed, som til de store Avanturer, som
hun havde haft: lod hun sig i sin Velstand
forlede, saa expierede hun den Synd ved
3 Fængsler, hvoraf det sidste og haardeste
varede udi 23 Aar. Om hun var Medvis-
dere udi det sidste farlige Anslag, som Cor-
fiz Uhlfeld havde mod Kongen og Riget,
fandt

Hendes
Dod og
Chara-
cter.

Kand ingen forvist sige. Det samme synes dog at have graveret hende meest. Ingen fand vel nægte, at den Pligt og Kiærligheds, man er sin Konge og sit Fæderneland skyldig, er jo større end den som en Hustru er sin Mand skyldig: Men man maa derhos ogsaa betiende, at den heroiske Dyd, nemlig at røbe sin egen Husbond af Affection til sit Fæderneland, er rar og fast ubekendt udi vore Tider. Til den bestandige og stedssevarende Usmaade, som Dronning Sophia Amalia bar til Mad. Uhlfeld, synes ellers at have været andre particuliere Marsager, som have angaaet hendes egen Person, og som fornemmeligen have bestaaet udi en slags Grækhed, som hun lod see mod hende saavel for som efter Kroningen: og er det saadant som fornemmeligen fand lægges hende til Last. Med et Ord, der fandtes hos Eleonora, som hos de fleeste store og rare Genier, en Samling af Dyder og Lyder. Hendes medfødde gode Qualiteter vare saa store og saa mange, at hun fand ansees som et Naturens Mesterstykke, saa at der ere saa Damer at finde udi Historien, der have været begavede med større Forstand, Lærdom, Belsælnhed, Bestandighed og Taalmodighed udi Modgang. Hendes Lyder fand fornemmeligen tilskrives Tidernes Coniuncturer. Den store Algt og Ansæelse, som hun havde været udi under Christia-

nus 4. , da hun var Hoffets Kieledegge,
foraarfagede, at hun ikke kunde skikke sig
udi paafølgende Koldfindighed, og det Æg-
teskab, hvorved hun blev knyttet til en over-
modig og urolig Mand, lagde ligesom Bolt
og Lænker paa hendes Dyder, saa at hun
ikke kunde føre sig til Nytte de store Quali-
teter, hvormed hun af Naturen var begaa-
et: thi man kand sige, at, hvis hun havde
lebet i mindre slibrige Tider, og, hvis
hun havde bleven indlemmet udi anden Fa-
milie, havde man fundet vise hende som et
Mynster saavel paa Dyd og Fromhed
som paa Lærdom og Skarps-
findighed.

Sam-

Sammenligning.

Disse tvende Damer havde, som sees af deres Historier, adskilligt tilfælles med hinanden. De vare begge af Kongeligt Blod. Begge vare foreenede udi Egteskab med de mægtigste Huser: Begge havde været det Kongelige Hoffes Kiæledegger: Begges Egteskabe vare fordervelige, og lagde Grundvold til deres Fald: Tidernes Conjunctioner vare ikke mindre fatale for den een end for den anden. Begge vare af Naturen begavede med store Qualiteter, og begge havde haft en Mandlig Optugtelse, saa at de forstode de Lærde Sprog, og havde gjort stor Fremgang udi adskillige Videnskabe. Begges Levnet var ogsaa tragisk; thi den første blev offentlig ved Skarpreters Haand aflivet, og den anden maatte udstaae 3 Fængsler, hvoraf det sidste varede udi 23 Aar: saa at derfor begges Uheld kand give Materie til Tragœdie-Skrivere, og deres Historier ikke kand læses uden Graad, allerheldst den første: thi intet Syn kunde være bedrøveligere end at see en ung Princesse, der udi Dyd og Fromhed var distingveret blant de Tiders Damer, udi sit 17 Aar uden mindste Skyld og Brøde at blive henrettet. Den andens Fald kand ogsaa til Deels tilskrives Tiderne og et fatalt Egteskab, ieg siger til Deels, eftersom egen Conduite concurrerede dertil. Jeg drister mig ikke til at giøre Mad. Uheld deeltagtig udi hendes Mandes Opførsel, men Historien viser adskillige Prøver paa Ambition og Hønhiertighed, som passede sig ikke paa saadanne slibrige Tider, og er det troeligt, at, hvis Kronen havde været hende tilbuden, hun ikke med Johanna Gray havde ladet den grændende sætte paa sit Hoved. Forskiællen mellem dem er derfor denne, at den første kunde tilskrive sit Fald Tidernes

Tilstand alleene, den sidste derimod kunde tilskrive det
 baade Tiden og egen Dpforsel. Saa at, hvis Jo-
 hanna Gray med Billighed kunde spørge: quid me-
 rui, eller hvad er min Brøde? saa kunde den anden
 alleene sige tantum non merui, eller min Brøde
 er ikke saa stor. Begge lade dog see en lige Bestan-
 dighed ubi Modgang og Ulykke; Den første gik til
 sin Dod som en Helteinde, den sidste stiftede sig ubi
 et langvarigt og haanligt Fængsel med en u-gemeen
 Taalmodighed: saa at det er vanskeligt at domme,
 Hvo af dem herudi har fortient størst Admiration:
 thi, saasom det er en Heroisk Dyd, sær for et ungt
 Fruentimmer, med u-forsagt Mod at træde til sit
 Rettersted, saa er det ikke mindre Heroisk for en høy-
 hiertet Dame, at stift sig saa taalmodig ubi yder-
 ste Foragt og ubi et haanligt og langvarigt Fænge-
 sel at kysse paa sit Riis, og at ansee sin Lidelse som
 et Middel til at curere sine forrige Fejl. Ja man
 kand sige, at dette Fængsel var for hende som en
 Skærpsild, saa at, hvis hun havde Fensl, da hun
 gik ind, saa kunde man fast ansee hende som en Hel-
 gen, da hun gik ud; thi man merkede fra den Tiid,
 hun kom paa fri Fod, til hendes Dødsdag, intet,
 uden det som var helligt og opbyggeligt. Denne
 Berømmelse er givet hende af alle, sær af Fruiken
 Anna Uhlfeld, som før kort Tiid siden levede, og
 som havde Omgængelse med Eleonora fra hendes
 Besrielses Tiid.

Man seer saaledes, at disse tvende lidende Damer
 have været Zirather blant andre Fruentimmer ubi
 deres Liden. Man kand sige om Johanna Gray,
 at hun var fast uden Lyde, saasom intet sees ubi
 hendes Levnet, som er mindste Critique underkastet.
 Hos Eleonora derimod, som hos de fleste store Ge-
 nier, synes at have været en Blanding af Dyder
 og Lyder, dog saaledes, at de første over-ballancere-
 de de sidste, og omsider gaudisse triumpherede der-
 over.

over. Jeg ligner den ene med et skönt Ansigt uden Lyde, den anden med et langt skionnere, hvor paa dog findes nogle Pletter: thi, naar man betragter den sidste's Capacitet, Gærdighed, Skarpsindighed og Lærdom, saa kand man regne hende blant de store Heltinder, som Naturen haver produceret. Og, ligesom Uhlfeld udi Capacitet og Sindets Gaver gav ingen Mand's Person i sin Tiid noget efter, saa cederede hans Gemahl derudi ingen Qvindes Person. Dette tilstaae alle, og haver det samme mest gravered hende, saasom ingen haver fundet satte, at hun haver fundet ignorere de Machiner, som Uhlfeld anrettede, og at en Mand kunde have holdet noget hemmeligt for en saa kvalificered Gemahl.

M A R I A 1.

Og

M A R I A 2.

Dronninger af Engeland.

Forberedelse.

Om
Menne-
sker leve
efter de-
res egne
Princi-
pia.

Sogle, blant hvilke M Bayle, foregive, at Religionen gjør lidet til Menneſkers Moralitet, ſaaſom Erfa- renhed viſer, at de ikke leve efter deres egne Principia, men følge deres Lyster og Affecter. Jeg tilſtaaer gierne, ſaadant at kunde ſiges om mange, og at det hos dem heder: video meliora proboqve, deteriora ſeqvor. Det er: jeg ſeer og approberer det Gode, men jeg følger det Onde: thi hvis alle Menneſker levede efter deres Troe, og fulgte deres egne Principia, ſaae man ikke gamle

gamle og skrøbelige Folk, der ere forsikkrede om et bedre Liv efter dette, at skielve ved Dødens Ankomst, da saae man ikke Folk at søle sig i Bellyst, og at præferere en kort og ufuldkommen Fornøjelse for en ævigvarende og fuldkommen Glæde, da saae man ikke Mennesker af forfængelig Ære at opoffre den rette, at duellere med Legems og Siæls Fare for at iagttage en opdigtet Point d' Honneur; at give det rette Navn og Rygte til Priis for at erhverve blotte Titler, som de selv kaldte forfængelige, og andet deslige.

Jeg tilstaaer derfor gierne, at saadant kand siges om mange Mennesker, men dog ikke om alle, en hel-
 ler om de fleste, saasom Erfarenhed ogsaa viser, at de Principia og de Meeninger, som engang have rodfæstet sig hos en stor Deel Mennesker, er Tønder til de fleste saavel gode som onde Gierninger: ja man seer, at den selv samme Passion hos tvende Mennesker kand i den Henseende have tvende stridige Virkninger. Hos de gamle

M. Bay-
 les Meen-
 ning
 maa her,
 ubi ind-
 skrænkes.

gamle Græker og Romere var all fra
 Barns Been som en Hoved-Lærdom
 indpræntet dette, nemlig: at en Bor-
 gers største Ære bestod i at vove Liv
 og Lemmer for Fædernelandet. Det
 er noksom bekiendt af Historierne,
 hvilke forunderlige Virkninger dette
 Principium haver haft, og hvor man-
 ge, ja fast utroelige Helte: Giernin-
 ger det haver tilvejebragt. Man ha-
 ver seet Folk at tviste om hvo der først
 skulde døe for Landets Nytte, man
 haver seet Forældre at myrde deres
 kæreste Børn udi samme Henseende:
 ja man haver seet Qvinder og kielne
 Jomfruer at have braveret Død og
 Livs Fare, at de have skamferet deres
 egne Legemer, og sagt: non dolet:
 Jeg finder til ingen Smerte.
 Hvad Lycurgi Lærdom haver udvir-
 ket hos det Lacedæmoniske Folk, vi-
 ses af utallige og fast utroelige Exem-
 pler: Damatria, da hendes Søn
 kom tilbage af et Feltslag, hvorudi
 hun hørte, at han havde staaet
 sig slet, myrdede ham med sin egen
 Haand. En anden Lacedæmonisk
 Dame skikkede 5 hendes Sønner ud
 til

Dette
 vises af
 Erfaren-
 hed.

til Striid: Da Slaget var holdet, spurte hun een ad, hvorledes var tilgaaet? Den samme svarede, at alle hendes Sønner vare omkomne: Hun sagde da: Det er ikke mine Sønner jeg spørger om, men om Slagets Udfald: og, da hun hørte, at Lacedæmonierne havde vundet, sagde hun: Det er alt nok: nu er min Sorrig slukt. En anden leverede sin Søn, der skulde gaa i Striid, et Skiold med disse Ord: *ἢ ταν' ἢ ἐπὶ ταν.* Anten maae du komme tilbage med det eller liggende paa det. Af disse Exempler seer man, hvad Effect en Ungdoms Catechisation og en indpræntet Lærdom kand have. De gamle Nordiske Folks Catechismus og Børnelærdom opmuntrede høye Stands Personer at distingvere sig ved Seeroverie, hvorudover det ogsaa blev øvet som en Zirat udi et Mennesses Liv, saa at ingen holdtes værdig til at beklæde en høy Post, med mindre han havde distingveret sig ved saadant Haandverk.

Et ligeledes Principium haver været Tønder til store Heltes Actioner. Homeri Ilias, hvorudi en Achilles, en Hector, en Diomedes, en Ajax og andre afmales som Ornamentet for det menneskelige Kion, og hvis Læsning unge Prindser have været recommenderet, som en Symbolisk Bog, haver om Vres og et stort Navns Erhvervelse indprentet dem en falsk Idée, saa at de have holdet Stæders Odeleggelse, Naboe-Landes Undertvingelse, stedse varende Krige, som de største ja fast som de eeneste Virater udi Regenteres Historier. Hvad anden Aarsag var til Alexanders, Cæsars, Cingiskans, Tamerlans og andres stedsvarende Krigs-Toge end saadant Principium; hver Stilstand var hos dem regnet som en Haanhed, og at stikke Sverdet i Skeeden var anseet som en Plet paa deres Navn og Rygte.

Blant andre Folk derimod haver været en stridig Lærdom mod denne, nemlig, at intet besmittede og vanhældede et Menneske meere end Blods

Ud-

Udgydelse end ogsaa paa u-mælende Creature, hvorudover man haver seet Mennesker at opoffre sig selv for det ringeste Dyrs Frelse, og heller at lade sig selv slagte end at tilstede et Saar eller et Lam at slagtes. Derpaa vises mange Exempler udi gamle Historier, og findes der endnu Folk udi Persien, som leve efter dette Principium, som dem af deres Lærere er indpræntet.

Ambition og Begierlighed efter Ære, som hos tvende Personer kand være udi liige Grad, kand i denne Henseende have u-liige ja stridige Virkninger. Diogenes var, maa skee, ligesaa hoffærdig som Alexander Magnus: Men, saasom den eene udi Ungdommen havde lært, at et stort og berømmeligt Regiment bestod i at undertvinge Lande, og at træde alle under Fodder; Den anden derimod havde i sin Skolegang faaet andre Principia, og hørt, at en Mands rette Ære bestod i verdslig Æres Foragt, udi Lidelse, udi Haanhed, udi Fattigdom, saa bryste

Hvi lige
Passio-
ner hos
et Men-
neske
kand ha-
ve ulige
Virknin-
ger.

stede den eene sig ligesaameget af sine
 Lidelser, som den anden af sine Geyer-
 vindinger: og haver maa skee, Dioge-
 nes bildet sig ind, at han ved sin Passi-
 vitet var meer berettiget til den Titel
 af Magnus end den Macedoniske
 Konge ved sin Activitet. Man dom-
 mer gemeenligen om Menneskers In-
 clination efter deres Gierninger,
 men Dommene kand være falske: thi
 tvende Personer, som Naturen ha-
 ver støbt udi een og den samme Form,
 kand øve stridige Gierninger. Den
 ældre Catonis og Cæsars Hoved-Pas-
 sion var uden Tvivl Uergierighed i
 lige Grad. Den første distingvere-
 de sig ved Tarvelighed og Stivhed,
 efterdi deslige Qualiteters Ovelse var
 da de Tidens Orthodoxie, og man
 derved banede sig Vei til Høyhed:
 Hos Cæsar derimod saae man at re-
 giere Profusion og Flygtighed, efter-
 di deslige Qualiteter passede sig best
 paa hans Tidens Lærdom: Hvo veed
 om ikke Lucullus, som var et Exem-
 pel paa Overdaad, havde ligesom
 Curius siddet ved Skorsteenen og
 gnavet Roer, hvis han havde levet
 udi

udi Curii Tiid, da man ved Indge-
togenhed og tarveligt Levnet banede
sig Vey til Høyhed og Ere.

Man fand derfor af Menneskers
Jdrætter ikke domme om deres na-
turlige Tilbøyeligheder, thi, man
seer Mennesker at rette sig efter Ti-
der, Steder, autoriserede Opinio-
ner og herskende Meeninger, og der-
udover saaledes at fornægte sig selv,
og saaledes at rebellere mod deres
egen Natur, at de ikke ringeste An-
seelse have af det de ere.

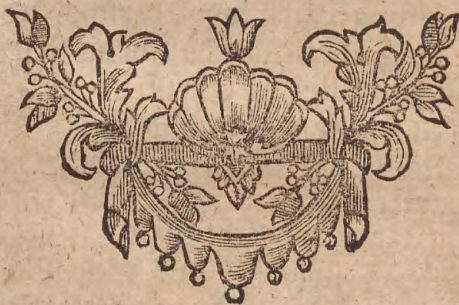
Man seer i sær, hvor stor Influen-
ce den Lærdom, som et Menneske ^{hvad}
indpræntes, og de Principia som ved ^{ung-}
Opyugtelse fæste Rødder, gemeenli- ^{doms}
gen have udi Menneskets Giernin- ^{Opyug-}
ger, saa at tvende Personer af lige ^{telse}
naturlige Qvaliteter fand føre u-lige ^{fand ud-}
Levnet. ^{virke.} Derfor er det frem for
alting Christne Maat paaliggende,
at gode Principia Ungdommen blive
indpræntede, at Lærere vise deres
Disciple de Bildfarelser, som mange
Mennesker ere nedstunkne udi, i det
de

de confundere Tyrannie og Blod:
gierrighed med christelig Midfierhed
og Apostolisk Iver: thi man seer end
de blødeste og meest medlidende Men:
nesker, ja heele Nationer tillige der:
ved ligesom at have forsvoret deres
egen Natur, og udaf en ildegrundet
Christendoms Iver at have renon:
ceret paa Humanitet og Menneste:
lighed. Saasom jeg fra min Ung:
dom udaf Historiernes Læsning haver
merket, hvilket Sørge-Spill en u:
grundet og uskønsom Religions Iver
haver tilveiebragt, saa haver jeg ved
alle Lejligheder søgt at temperere el:
lerat bestride den samme; De som hol:
de for, at denne min Moderation
renser sig af anden Henseende, have
iffun at læse nogle af mine Skrifter,
som for 30 Aar siden ere skrevne,
for at blive overbevist om, at dette
stedse haver været mit Hoved-Princi:
pium, og at jeg haver holdet en hidsig
Orthodoxie, heldst naar den føres udi
Praxin, for det farligste af alle Riette:
rier, efterdi Christi Morale, der ide:
ligen raader os til Medynk og Sagt:
modighed, derved trædes under Fod:
der.

In:

Intet fandt herudi give større Op-
 lysning, end de tvende Princesseer,
 hvis Historie hervaa følger. De
 vare begge gudfrygtige, nidkiere og
 redelige. De vare og begge tung-
 sindige, og kunde legge en Ting paa
 Hiertet. Men, saasom de havde u- Exem-
 lige Principia, er den førstes Levnet pler udi
 bleven en Vanheld, og den sidste en disse 2de
 Zirat udi Historien. Den ældre Dron-
 Maria holdt for, at Evang og For- ninger.
 følgelse var den største Prove paa
 Christelig Nidkierhed, og derfor udi
 god, oprigtig og retfærdig Intention
 øvede Haarheder, som ginge indtil
 Barbarie, saa at hun haver faaet
 Navn af en tyransk og blodgierrig
 Dronning; Den yngre derimod troe-
 de, at Samvittigheds Evang strider
 mod Moralitet og Christendom, saa
 at den største Prove paa en Christe-
 lig Nidkierhed var at fordømme den
 Spanske og Romerske Nidkierhed,
 og at Christendoms Pligt var heller
 med Sagtmodighed end med Magt
 at bringe vildfarende paa rette Ben,
 hvorudover hun er bleven satt udi
 Classe med de bette Regentere, og
 E hen-

hendes Navn er udi Bellsignelse hos
 Efterkommerne. Materien var her
 den samme, men Skikkelserne bleve
 stridige. Thi, ligesom en Smed af
 eet slags Metal kand giøre Signelser
 af Mennesker, Dyr og Planter, og
 en Tømmersmand eller Snedker af
 eet stykke Træe kand, som Poëten si-
 ger, giøre en Gud eller en Benk
 (Scamnum sive Priapum) saa kand
 af Mennesker, hvilke Naturen haver
 begavet med lige Egenskaber, ved
 Lærdom og Optugtelse dannes u-
 lige Skikkelser. Nu begiver
 jeg mig til Historien.

M A R I A I.

Dronning af Engeland.

Denne Princesse, som Kong Hen-
ric 8 af Engeland avlede med den
Spanske Infante Catharina, kom
til Verden den 18 Febr. 1515.
Saasom hun af Mangel paa Prindser blev
anseet som Arving til den Engelske Krone,
førte hun Titel af Princesse af Wales.
Udi saadan Qualitet forblev hun indtil den
merkelige Forandring skeede med hendes
der, med hvilken Kongen enten af Sam-
vittigheds Drift eller af Ubestandighed og
anden Kierlighed paastod Skilsmisse. Og
endeligen udi det Aar 1533 faldbyrdede sit
Forsætt, da han giftede sig med den be-
kiendte Anne Bolen, hvis Historie tillige
med Motiverne til saadant Foretagende fin-
des paa andre Steder udi dette Verk. Virk-
ningen af denne Forandring var denne, at
Princesse Maria fra den Tid blev anseet
som et uægte Barn, efterdi det maatte hee-
de, at hun var fød udi et ulovligt Ægte-
skab, og Princesse Elisabeth, som Kongen
siden avlede med Bolen, blev agtet som Ar-
ving til Kronen: Men, saasom denne an-
den Dronning nogle Aar derefter blev mis-

tænkt for Utroeskab og halshuggen, bleve begge Søstre bragte udi lige Tilstand. Derforuden aplede Kongen siden udi et nyt Ægteskab med Johanna Seymur en Prinds, som blev kalden Edward, saa at ingen af de tvende Princesseer kunde have Haab til

Henrici Kronen efter Faderens Afgang. Ikke des
8. Testa- mindre gjorde dog Kongen kort for hans
mente. Død et Testament, hvorved blev bestiftet,

at Edward skulde succedere ham udi Regieringen, og at, hvis han ingen Livs Arvinger efterlod sig, skulde Kronen falde til Maria og endeligen til Elisabeth.

Gaalænge som Anne Bolen levede, var Maria udi slet Credit, og blev tractered med Haardhed, endeel efterdi hun efter Princesse Elisabeths Fødsel var en Torn i hendes Stifmoders Øyen, endeel ogsaa, efterdi hun ved en stedsevarende Stivhed havde opirret Kongen imod sig, i det hun ikke vilde beqvemme sig til at approbere de Forandringer i Religionen, som han havde foretaget. Men, som ved Anne Bolens Fald hendes Forhaabning om Successionen begyndte at reyse sig igien, bemødede hun sig at vinde Kongens Naade ved at lade see all Slags Føvelighed mod ham, og blev hun tilskyndet til saadan Opførsel af det Romerske Parti selv, saasom man haabede at Kongen derved kunde bevæges til at, igienkalde den

Hendes
Opførsel udi
samme
Konges
Tiid.

den Erklæring han havde gjort imod hendes Fødsel, hvilket ogsaa skeede.

Efter Henrici 8 Afgang og under hendes Broders Edwardi Regiering blev hendes Tilstand igien forværret, saasom hun stift holdt ved den Romerske Lærdom, saa at den, som udi Kongens Mindreaarighed var Rigets Protector, og indførte Reformationen udi Engelland, hverken med Bøn eller Trussel kunde formaae hende til at vige en Fodbred fra hendes gamle Troe, hvorudover hun af Regieringen blev anseet med skeele Øyen: Dog, saasom hun var den regierende Konges Søster, og man kunde frygte, at hun eengang vilde hegne sig, hvis hun selv kom til Regieringen, øvede man ingen Volds mod hende, men tilstedede hende Religionens fri Øvelse udi sit eget Hoff.

Udi saadan Tilstand var hun, da hendes Broder Kong Edward uden Livs Arvinger ved Døden afgik. Efter Kong Henrici 8 Testament var hun den nærmeste til at succedere udi Regieringen. Men Edward 6 havde nyeligen for sin Død erklæret Johanne Gray til Arving, og det paa den Maade som er fortaalt udi samme Princesse's Historie. Maria var ifkun en halv Dags Rejse fra London, hvor de Kongelige Ministrer havde bedet hende at lade sig indfin-

Item
under
Edward-
do 6.

Succes-
sions-
Striid.

de for at assistere Kongen paa hans yderste, da hun ved Greven af Arundel blev advarret at holde sig tilbage, saasom Raadet, der havde formaact Kongen til at udsette hende fra Successionen, arbejdede paa at forsikre sig hendes Person. Dette foranragede de at hun retirerede sig til den Province af Suffolck, og gav hun strax derpaa ved Breve tilkiende, at hun var underrettet om Kongens Død, iligemaade om de Anslage, som vare fattede mod hende, formanende Raadet at staae derfra, og at erklære hende regierende Dronning.

Da Ministerne dette merkede, ilede de med Joh. Grays Ophøjelse, hvilken strax derpaa blev erklæret regierende Dronning, og saadant Maria tilkiende givet at være skeet i Kraft af Kong Edwards sidste Billie.

Maria
faaer
stort An-
hang.

Men Maria fik i en Hast saadant Anhang, at hun spillede Mester, og udi samme Aar gjorde sit triumpherende Indtog udi London. Dette med videre paafølgende vil jeg forbigaae, efterdi det eensgang er anført udi Joh. Grays Historie. Man maatte vel forundre sig over, hvorledes Maria kunde faae saadant almindeligt Anhang imod en saadydig Princesse som Johanne Gray, sær, efterdi hun var understøttet af Raadet, og den mægtige Minister Hertugen af Northumberland var hendes Svigerfader: Men
just

just det Svogerſkab, ſom ſyntes at være hendes Styrke, befordre hendes Fald formes Aarsag dertil.
 delſt den Haardhed, ſom Northumberland havde øvet under Edwardo. Det var der for ikke alleene at Roman-Catholiſke, men endogsaa Proteſtanter ſloge ſig til Mariæ Parti, hvorvel de vidſte, at hun var en Fiende af Reformationen, og at de i ſaa Maade intet got kunde vente ſig under hendes Regiering. Men man vilde af 2 onde Ting udvælge det ſom ſyntes mindſt ont.

Hvad Maria angik, da havde hun adskillige gode naturlige Qvaliteter: hun var beſtandig, oprigtig og havde et høyt og ædelt Hierte: men diſſe hendes gode Egenſkaber bleve fordunklede af en medfødt dyb Tungſindighed, hvilken foraaſagede, at hun ikke kunde forglemme de Viderværdigheder, ſom hende vare vederfarne, og at hun forfaldt til Hævngierighed, ſom hun ſelv af falſke Religions Principiis confunderede med Chriſtendoms Pligt og Iver. Udi de Tviftigheder imellem hendes Fader og Moder, havde hun beſtandigen holdet Moderens Parti, og derved brudt overtværs med Kongen, hvilken derudover var bleven ſaa opbidſet, at han beſluttede at lade hende ſom et rebelliſt Barn offentlig henrette; ſaa at Moderen, ſom blev underrettet om ſaadant Forſætt, maatte ved Skriveller formane

hende til Jovelyghed mod Kongen udi alle Ting uden i Religions Sager. Hun opmuntrede hende ogsaa til Lystighed og at legge Bind paa Musique, som kunde fordrive hendes naturlige Kaaldsindighed. Men der udvirkedes ikkun lidet ved deslige Formaning, hvorudover Kongen blev ved sit Forsætt, og havde uden Tvivl fuldbyrdet det, hvis Erkebisp Cranmer ved en kraftig Intercession ey saadant havde forhindret. At hun siden efter Annæ Bolenæ Henrettelse søgte at insinuere sig hos sin Fader igien, skeede udi Forhaabning om Succession udi Regieringen.

Hun blev
ver
Dron-
ning.

At saadan hendes forrige Opførsel, helst den bestandige Afstye hun udi Edwards Tid havde ladet see for Reformationen, kunde de Engelske Protestanter ikke vente, at hendes Regimente vilde blive behageligt; men den Skræk, som Northumberland havde indjaget alle, forarsagede at hun ogsaa af dem fik Tillob, helst, saasom hun forsikrede, at ingen for Religionen skulde anfægtes. Hun lod ogsaa i Begyndelsen, som hun saadant vilde iagttage, men, efterat Northumberland var henrettet, og hun var bleven fast i Saddelen, tog hun Masken af, kaldte de affatte Romerske Biske tilbage, og med dem overlagde, hvorledes den Romerske Religion kunde indføres i Riget igien. Blant dem

dem var de fornemste Gardiner som hun strax gjorde til sin Cansler, Item Bonner, hvilke begge vare hidfige Religions Forsølgere; Saa at Protestanterne strax merkede at det vilde gaae dem ilde, og var det i den Henseende, at en stor Mængde af dem flygtede af Riget.

Saaledes var Tilstanden, da Dronningens lod et nyt Parlament sammenkalde. Man skulde vel tænke, at saadant kunne være hinderligt udi hendes Forsætt, efterdi det var af forrige Parlament under Edwardo 6 at den Romerske Religion var affkaffet; men man merkede, at dette nye Parlament var ligesaa heftig Romersk som det forrige havde været Protestantisk: et merkeligt Exempel paa, hvilken Influence de Engelske Regenter have paa Parlamenterne, og hvor lidet man fandt forlade sig paa de samme: thi man seer, at det Parlament, som efter Mariæ Død holdtes under Elisabeth, blev ligesaa sterkt Protestantisk igien, som det havde været udi Edwardi Tid. Saadanne Metamorphoses udvirkes ved Regenteres Hablitter, hvilke see til at de Guldmægtige, som af Almue udvælges til Underparlamentet, ere saadanne som man vil have dem. Denne Stats Skrøbelighed har den Engelske Nation ved adskillige strænge Forbud og Anordninger søgt at hemme, men stedse forgieves.

Portrait
paa de
Engelske
Parla-
menter.

Kong
Edward
Anord-
ninger
casseres.

Man seer her, at dette Parlament, som Maria sammenskaldte, var villigt til at fuldfæste alt hvad det forrige havde anordnet, saa at man skulde tænke at Nationen var ikke meer den samme. Man tog sig strax for at dømme om det Egetestaments Skilsmisse mellem hendes Fader og Moder. Det samme blev da kiendt ugyldigt, og Maria's Fødsels Rett blev reableret; og, saasom der af flød, at Princesse Elisabeths Fødsel maatte være ulovlig, saa blev samme Princesse ikke meer anseet som Dronningens Søster. Derpaa tog man sig for at tilbage kalde de Anordninger, som Edwardus 6 havde gjort i Religionen. De samme bleve da eenstemmigen fuldfæstede, og blev fundet for got, at fra den 20 Dec. udi dette Aar 1553 all Guds Tieneste skulde ophøre uden den, som var i Brug, førend Edward kom til Regjeringen.

Blant dem, som Dronningen havde fornemmeligen udi Sigte, var Cranmer Erkes-Bispen af Canterbury, efterdi samme Mand havde været det største Redskab til Reformationens Stiftelse. Han blev da saavel i den Henseende som efterdi han havde underskrevet den Anordning, som var gjort om Maria's Udelukkelse fra Successionen, erklæret Forrædder, endskjønt han forestillede Dronningen hvor meget han havde veigret sig for det sidste.

Da

Da denne Forandring spurtes udi Rom, hun søgiorde Paven sig strax Forhaabning at forger at eene det heele Land med den Rømerſke Kirke igien, og derfore affærdigede den bekiendte Commendon til Engelland for at overlegge indførenden Rømerſke Religion ſaadant med Maria. Samme Commendon led ſig forklædt indfinde udi London, hvor han udi en hemmelig Samtale med Dronningen fik hendes Tanke at vide, nemlig at hun havde ſatt ſig for at bringe Riget under Pavens Lydighed igien; men at man maatte gaae Sagen an med yderſte Varsomhed: Commendon begav ſig med dette Svar tilbage tillige med et Brev fra Dronningen, hvorudi hun forſikkrede Pave Julio 3 om ſin Lydighed mod den Rømerſke Støel. Han havde ogsaa udi Befaling at anholde hos Paven, at han vilde ſikke Cardinal Polus ſom Legat til Engelland for ſaadant at i Verk ſætte.

Det er ikke at beſkrive, hvilken Glæde ſaadant opvakte udi Rom. Cardinal Polus havde og virkelig ſtrax ladet ſig indfinde, hvis Cankler Gardiner, ſom higede efter Erkebiſpe Støelen af Canterbury, hvorudi ingen uden Polus kunde være ham i Beygen, ſaadant ikke havde forhindret ved Keyſer Carl 5, der paa ſamme Tid arbejdede paa Egteſkab mellem hans ældſte Son Philipp og Dronning Maria, hvorved Engelland

Handel land og Spanien kunde blive foreenede. Han om Eg. forestillede Keyseren, at Polus, som Dronningens bar en særdeles Affection til, kunde med den Spaniske ved sin Ankomst forspilde dette Verk. Keyseren holdt derfor Polum under een og anden Prætext fra saadan Reyse.

Imidlertid arbejdedes af all Magt paa dette Egteskab, og holdt Gardiner nødt, at Dronningen bestyrkede sig med saadan mægtig Alliance, førend hun angreb det store Verk med at underkaste Riget offentlig den Romerske Sæde. Men, da det foreskrevtes, kom det heele Land udi Bevægelse, og affærdigede Under-Parlamentet dets Talsmænd med 20 andre Parlaments Ledsagere, for at bede Dronningen at staae fra saadant Forsætt. Dette forarsagede at hun strax casterede Parlamentet, og stiftede Keyseren derpaa 1200000 Rdlr. til Engelland for dermed at bestikke de Kongel. Ministre, at de skulde være hans Forsætt beforderlige.

Udi Begyndelsen af efterfølgende Aar 1554 ankom til London Greven af Egmont med andre Gesandter, som Keyseren havde nævnet for at handle om hans Sønns Giftermaal. Man betienede sig da af Cansler Gardiner, som det beqvemteste Nødskab

ffab til at finidde faadant Verck. Samme Gardiner fandt for got at opfætte Egtteffabs Contracten faaledes at den kunde samtykkes af Parlamentet, item at Spanierne ikke maatte antages til vigtige Embeder udi Engelland, faasom han gierne vilde regiere eene. Contracten blev faaledes forfattet, og siden af Parlamentet approberede. De Spaniske Gefandtere vare udi alle Ting føyelige, faasom de holdte for, at, naar Prinds Philipp først var bleven Konge i Engelland, vilde han udf med Tiden erhverve sig all Myndighed, og gjøre Stræg over de haardeste Artikler udi denne Pact. Man hørte da en stor Fortrydelse og Murren over det heele Land. De Reformerede forudsaae deres Religions Undergang, og frygtede for den Spaniske Inquisitiones Indførsel udi Engelland. De andre frygtede for deres Frihed, og ansaae Engelland som et Land, der med Tiden vilde blive en Province af Spanien: ja de sagde offentlig, at de fordeelagtige Bilkor, som ved Egtteffabs Pacten vare betingede, kunde lignedes med forgyltde Piller, de vilde have bedrøvelige Virkninger.

Det var for at befries fra saadan overhængende Ulykke, at adskillige rottede sig sammen for at gribe til Gevær. Blant de ^{Dystand} sammenrottede vare de fornemste Hertugen ^{under} af Suffolck Thomas Wiat og Peter Carew. ^{Th.} ^{Wiat.} Den

Den sidste af dem blev strax robet udi sit Foretagende og tog Flugten til Frankrig. Wiat fik nogle bevæbnede Folk paa Beenene. De samme bleve strax angrebne og adspredede. Hertugen af Suffolek blev ogsaa greben og bragt fangen til Londons Tower. Ikke des mindre tog dog Wiat Mod til sig igien, da han merkede at Milicen af London erklærede sig for ham, og at mange af samme Stads Indbyggere holdte for at der var Fornødenhed udi denne Opstand for at befrie Riget fra et fremmet Aag, rykkede han med sine saa Folk lige mod London. Men han fandt Portene lukkede til for sig, hvilket gjorde ham ogsaa forfagt, at han overgav sig fangen. Denne Opstand blev saaledes ledes dæmpet, og Frugten deraf var denne, at Wiat blev henrettet tillige med Hertugen af Suffolek og hans Dotter Joh. Gray paa den Maade som er fortaalt udi samme Princesse's Historie. Princesse Elisabeth blev ogsaa bestyldet for at være Medbideresse udi denne Opstand, hvilken Bestydning var Maria ikke uskier, saasom hun søgte Leylighed at stille sig ved hende. Men, som Wiat paa Nætterstedet erklærede hende uskyldig, blev det alleene ved Arrest, og siden ved at have hende under nøy Opsyn.

Bliver
dæmpet.

Man gik derpaa løs paa de Protestant-
ske Geistlige, og bleve 7 Biske paa eengang
udi

udi samme Aar affatte, og andre Romerske
udi deres Sted beskaffede. Efter saadan
Execution blev arbejdet paa en nye Litur-
gie, og de gamle Romerske Ceremoniers
Indførsel igien. Af alle Protestantiske Geist-
lige havde man mest Erkebisp Cranmer udi
Sigte. Den samme blev tillige med de an-
dre Biskopper nemlig Ridley og Latimer ^{De Pro-}
steynet til at møde for Geistligheden, som ^{testant-}
var forsamlet udi Oxford for at forsvare de- ^{iske Biske-}
res Lærdom. Cranmer blev strax af Præ- ^{angri-}
sidenten tilraadet at beqvemme sig til den ^{bes,}
Romerske Religion. Men, som samme Præ-
lat undskyldte sig derved, maatte han indla-
de sig udi en Conference, som varede fra
Morgenen indtil Klokken 2 om Eftermiddag-
en, og maatte det da heede, at han udi
samme Disputatz var bleven confunderet:
ligeledes gik det til med Ridley, Latimer og
andre; thi de samme, som vare deres Ans-
klagere, vare og deres Dommere.

Medens dette forhandlede, begav den
Spanske Prinds Philipp sig paa Reysen,
og arriverede den 20 Julii udi samme Aar
til Southampton. Saa snart han kom i
Land, trak han sin Kaarde af Stæden og
bar den nogen et langt stykke paa Boven.
I hvad Intention dette end skeede, saa blev
onde Fortolkninger derover gjorde. Engels-
lænderne stødte sig ellers over hans Spanske
Gra-

Bilager med Prinds Philipp
 Gravitet, efterdi de vare vante til at tracteres paa anden Maade af deres Regentere. Dronningen gif ham i Møde indtil Winchester, hvor Copulationen blev forrettet ved Gardiner. Philippus havde da en Alder af 27 Aar, Maria derimod var 38 Aar gammel. Man gjorde sig Tanker, at et stort Monarchie ved dette Egtteskab kunde oprettes. Forhaabningen bestoed udi de Børn, som deraf skulde avles: Men Maria's Alder og slette Helbred kunde ikkun give ringe Haab derom. Philippus søgte at vinde de Engelske ved Gæmildhed og ved store Penge-Summer, som han bragte til England, hvoraf 1200000 Rdlr. skulde uddeles. Man saae at føres til Londons Tower 20 Bogne ladne med raadt Sølv, foruden tvende andre og 99 Hæste med myntet Guld og Sølv. Han overtalede ogsaa Dronningen til at sætte en Deel Fanger udi Frihed, intercederede ogsaa for Princesse Elisabeth. I det øvrige fandt Nationen ingen Behag udi hans Opførsel, men stødte sig over den Spanske Hoffmod og Gravitet, og kunde Dronningen ved sin Omgiengelse saadant ikke formilde, efterdi hun selv var af Naturen traurig og hengiven til en Gravitet, hvilken ved dette Egtteskab med meere forøgedes. Slotts-Portene vare da stedse tilsluttede, saa at ingen blev uden Forlob indladen,

laden, og skeede det med samme Ceremonier, som bruges ved Gesanteres Audience.

Den 11 Nov. udi samme Aar blev sammentaldet det 3die Parlament. Man merkede da, at Dronningen i sit Patent ikke brugte meere den Titel af Kirkens høveste Hoved, som hendes Fader havde antaget, og som hidindtil havde været brugt endogsaa af Maria selv: Det første, som dette Parlament foretog sig, var at cassere den Landflygtigheds Dom, som var falden over Cardinal Polus: Derpaa lod samme Prælat sig strax indfinde udi Engeland, hvor han skulde bruges til at sætte Religionen udi sin forrige Stand igien. Han gjorde Begyndelse dertil ved en Tale for Parlamentet, tilkiendegivende, at han af Paven, Kirkens almindelige Hyrde var stikket til at bringe de vildfarende Gaar til rette Gaarestie igien: og siges der, at denne Tale forarsagede saadan Bevægelse hos Dronningen, at hun sølede ligesom et Foster udi sit Liv, ja der fandtes de Hyflere, som lignede denne Hendelse ved Johannis den Døbers hoppen i Moders Liv ved Jomfru Mariæ Hilsen: Den første Indbildning avlede flere af sig. Hoffsdamerne, seende Dronningen udi de Giller om Frugtsummelighed, tvivlede ikke meere derom. Dronningens Raad, som sit Tidender derom, gav Befaling til Biskop

F Kon-

Bonner at lade synge Te Deum udi alle Stadens Kirker. Alting var nu fuld af Forhaabning: det heele Land syntes at brænde af Nidkierhed for den Rømerſke Religion, og Parlamentet ſelv overgav ved Kneæfald Supplique til Dronningen og den nye Konge, hvorudi bades om Naade formedelſt forrige Grafsald fra Religionen, og at Herſkabet vilde intercedere for Nationen hos den Pavelige Legat Polum, at den efter erhøls den Abſolution kunde foreenes med den Rømerſke Kirke igien.

Den Rømerſke Religion bliver ved Lov ſtadſe ſted.

Kongen og Dronningen toge ſig ſaadant villig paa, og Cardinalen betegnede derpaa for begge Parlaments-Huſe den Glæde han havde over deres Poenitenge, forſikkrende dem om Pabens Naade og Bevaagenhed. Hvo ſkulde troe, at det var den ſamme Nation ſom for et Aar ſiden med ſaadan Zver havde arbejdet paa den Rømerſke Guurdens Udreddelſe? Man lod ſig nu ikke nøye med at affkaffe, hvad den forrige Regiering udi Religionen havde ſtiftet, men ſøgte ved de haardeſte Love at undertrykke de Reformerede, ſaa at der fattedes intet andet end at man ogſaa ſkulde indføre den Spanſke Inquiſition udi Engelland. De gamle Love mod Kietterie bleve da fornyede, og intet blev talet uden om Sverd og Ild mod de Bildefarende, ſaa at den Pavelige Legat ſelv arbej-

beydede paa at moderere denne Hidsighed
og at sætte sig mod Biskop Gardiner, som
gave de haardeste og voldsomste Anslag.
Dronningen tog en Middelbey mellem disse
tvende Mand, saa at hun bestikkede Polum
til at arbejnde paa Geistlighedens Reforma-
tion, og Gardiner til at støve efter Riettere,
og kunde hun til det Sidste ikke see beqvems-
mere Mand.

Forsølgelserne mod de Reformerte bleve Forsø-
derpaa med Iver fortsatte. Jeg vil forbis-
gaae at fortælle de mange bedrøvelige Exe-
cutioner, som da skeede, og hvorved denne
Dronnings Ihukommelse er bleven stor hos
Efterkommerne. Jeg vil ikkun alleene sige
dette, at Philippus selv, som man meest
havde mistænkt for saadan Haardhed, holdt
for, at man dermed gik for vidt, erklærende
sig ingen Deel derudi at have, og veltende
Skylden paa de Engelske Geistlige selv: Men
dette saa vel som de Reformeredes sørgelige
Klagemaal, som indgaves til Regieringen,
havde ingen Virkning; thi man fremturede
med Baal og Brand, saa at Biskop Bon-
ner selv som en Tiid lang havde ageret en
Skarpretter, begyndte omsider at trættes
derved, helst, saasom han saa, at de haars-
de Executioner tienede til intet uden at be-
styrke de Reformerede udi deres Troe, og
at sværte det heele Land, saa at Regierin-
gen

gen maatte befale ham at fremture udi det Embede, som han engang havde paataget sig.

Haab
om
Dron-
ningens
Frugt-
somme-
lighed
flaarer
sejrl.

Imidlertid flatterede Hoffet sig med Forhaabning om en Arving: Dronningen selv tvivlede ikke derom. Rygtet udsprede sig og omsider ikke alleene at hun var frugtsummelig, men endog at hun virkeligen var bleven forløst med en ung Prinds, hvorudover paa nogle Steder Taksigelse derover blev gjort i Kirkerne, og fortælles der, at en Præst beskrev paa Prædikestolen den nyfødde Prindses Skabning; men Bildfarelsen blev i en Hast lagt for Dagen, saa at mange holdte for at Dronningen end ikke engang havde været frugtsummelig, hvorvel Melvil vidner efter nogle Hof-Damers Beretning, at hun Tiid efter anden opkastede Riidsstykker, hvoraf man sluttede, at hun haver aborteret.

Evende
Bisperse
Execu-
tion.

Efterat en anseelig Hob Mennesker formes delft Religionen var bleven henrettet, tog man omsider fat paa reformerede Prælater og Bispe; Ridley og Latimer bleve paa engang henrettede. Den sidste, som ved en kraftig Tale opmuntrede den første til Bestandighed, blev strax qvalt af Jlden; Latimer derimod pinedes længere, eftersom man havde kastet for meget Brendevod paa Jlden, saa at den kunde ikke blusse. Deres Død

Død blev af alle Retsfindige høyligen be-
grædet, saasom de udi Lærdom og Lernet
funde lignede ved den første Kirkes Christne.

Endeligen kom Ordenen til den store Erke-
bisp Cranmer, hvilken, endskiønt han hav-
de frelset Dronningens Liv, hun dog meest
af alle hadede, og det efterdi han havde vær-
ret det fornemmeste Redskab til Reformatio-
nen udi Engeland. Samme ypperlige
Mand, efterat han længe havde siddet udi
et haardt Fængsel, fik omsider Ende paa sin
Elendighed, og bekom sin Martyr-Krone d.
21 Martii udi det Aar 1556. Han blev
beskyldet for Grafald, Riettersk Lærdom og
Forræderie mod Landet, og udi en Kirke til
Oxford blev af sine Dommere formanet til
Omvendelse. Erkebissen faldt da paa Knæ,
og efter giort andægtig Bøn erklærede, at
han ikke kunde erkiende den Rømerske Pave.
Hans Dommere toge sig da for at bestride
denne hans formeente Haardnakkenhed; men,
saasom deres Arbejde var forgiæves affagde
de hans Døds Dom. Man iførede ham
derpaa hans Bispelige Dragt, og gav ham en
Krone i Haanden: Og, da det var skeed, vis-
fede Bisp Bonner ham til Almuen, raabende:
See her er den Mand som driver
Spot med Paven: og udsøede samme us-
værdige Bisp derhos saa mange unanstæn-
dige Ord, at nogle af hans eget Partie maats-

te raade ham til Moderation, helst, saasom han havde lovet at tractere den fordomte Erkebisp med all nyelig Respect.

Efterat dette var skeed, lod man ham igien afslæde stykke for stykke, og derpaa degraderer fra den bispelige Værdighed. Cranmer lod sig deraf ikke anfægte, sigende: at han for længe siden havde degraderet sig selv ved at afkaste det Romerske Aag. For end man skreed til Executionen, satt man alle optænkelige Snarer for at bevæge ham til at forsværge Reformationen: Man foreslulte ham, at han derved ikke alleene kunde frelse sit Liv, men endog komme til Geistlig Værdighed igien: Ja man lod ham ingent Noe have, førend man bestormede hans Bestandighed, saa at han omsider udmattet af Fængsel og Forhaanelse faldt til den Skrøbelighed at undertegne et Skrift, hvorefter han forkastede forrige Bildfarelser og erkiendte den Romerske Lærdoms Rigtighed.

Denne Abjuration forarsagede ligesaa stor Glæde og Triumph blant de Romans Catholske, som Straf hos de Reformerede. Dronningen alleene bevægedes intet derved, saa at man deraf merkede et personligt Had mod denne Erkebisp: Hun paastod derfor, at Executionen, uanset denne Abjuration

tion, maatte gaae for sig; hvilket, da Cranmer merkede, begræd han sin begangne Skrøbelighed, og forfattede strax en anden Bekiendelse, som han paa Retterstedet vilde gjøre for at confundere sine Fiender og frelse sin Samvittighed. Da han kom til Retsstedet, holdt en, som dertil var beordret, en Tale for ham, berømmende hans Omvendelse og forsikkrende ham om det ævige Liv. Men, da han af samme Orator blev ombeden at oplæse sin Troes Bekiendelse for Tilskuerne, da, i steden for saadan Bekiendelse, som man ventede, gav han udi en kraftig og bevægelig Tale tilkiende den inderlige Bedrøvelse han bar over begangne Skrøbelighed, erklærende, at han af Frygt for Døden havde ladet sig forføre til at vige fra en hellig Lærdom, og at han derfor, for at vise en alvorlig Anger og Ruesse, vilde, naar han kom til Baalet, allerførst lade den Haand brænde, med hvilken han havde undertegnet det Skrift, som var ham tilstillet. Endeligen sagde han, sig at forkaste Paven's Myndighed, og at holde ham for en Anti-Christ og Guds Fiende, item at han vilde døe udi den reformerede Lærdom.

Dette opvakte en stor Forvirrelse blant dem, som nyeligen havde triumpheret over hans Frafald. De søgte strax at bringe ham paa andre Tanker igien, men forgie-

ves. Da han saae Ilden antændt, stak han sin høyre Haand ind udi Luen, saa at den blev opbrændt førend Ilden naaede Leget met: Man merkede hos ham ingen Forvirrelse, hørte ham alleene at raabe: Uværdige Haand, og det indtil han blev qvælt og opgav Aanden. Saadant Endeligt fik denne fortreffelige Mand, hvilken Burnet i Henseende til hans Lærdom og Levnet ligner ved een af de største gamle Kirke-Fædre. Men deslige barbariske Gierninger bleve anseete som Hoved-Dyder under denne devote Dronning, og fandt tiene til Beviis paa hvad en uskionksom Nidkierhed fandt udvirke.

Forfølgelserne endtes ikke ved denne store Mands Død, thertimod den uværdige Bisp Bonner, som undertiden var bleven træt af at myrde, fik ligesom nye Kræfter, saa at en stor Hob uskyldige Menneffer udi det Aar 1556 for Religionens Skyld blev brændt.

Men denne barbariske Medhandling langt fra at udrodde Religionen, og at befordre Grafsald, styrkede de Reformerede heller udi deres Lærdom, og indpræntede dem Afsky for den Romerske Religion, der havde saadanne uchristelige Principia; thi de samledes hemmeligen paa adskillige Steder for at høre Guds Ord forklare, og deres Medbrødre, som vare i Forfølgelsen, flygtede ud af

Lan.

Landet, skiftede dem Tiid efter anden gode
 Bøger. Strax efter Crammers Henrettelse
 blev Cardinal Polus af Dronningen be-
 skiftet til Erkebisp af Canterbury. Sam-
 me Mand var af Kongel. Engelsk Blod og i
 saadan Aigt hos Dronningen, at man i Be-
 gyndelsen af hendes Regiering holdt for at
 hun vilde ægte ham. Han besadd mange
 store Qvaliteter, var ogsaa lemsfelig udi
 Religions Sager, saa vidt som Tidernes Til-
 stand tillod. Dronningen betienede sig for-
 nemmeligen af hans Hielp til at sætte Reli-
 gions Sagerne paa forrige Fod igien. Hvad,
 som gik hende meest til Hierte, var dette, at
 Protestanternes Tall ved de store Forsøl-
 gelser heller forøgedes end formindskedes:
 hvorudover der meenes, at hun havde i Sin-
 de at indføre den Spanske Inquisition:
 Men, saasom man merkede, at saadant vilde
 de foraarsage alt for stor Opsigt, lod hun
 sig nøye med udi det Aar 1556 at anrette
 en geistlig Commission, hvilken udi Gier-
 ningen var fast det samme: thi derved be-
 fordredes merkelligen de mange paafølgende
 Executioner.

Cardi-
 nal Poli
 Chara-
 cter.

Jeg haver viset, at den Forhaabning,
 som man havde gjort sig om Dronningens
 Frugtsonnelighed, var forsvunden. Dette
 foraarsagede en stor Stræf hos de Romans
 Catholiske, saasom de derover kunde frygte,

Philippi
Koldfin-
dighed
mod
Dron-
ningen.

Hans
Bortrey-
se.

at alle deres Stiftelser udi Religionen vilde blive til intet efter Dronningens Død; Man merkede fra den Tiid hos Kong Philipp en Koldfin- dighed, og det ikke uden Alarsag. Thi han havde giftet sig med Maria alleene udi den Forhaabning at avle Børn med hende, og derved at foreene Engelland med det Spanske Monarchie. Men, da han fornam, at hun i steden for Prindser og Princesser fastede ifftun døde Kiødstykker fra sig, og Medici maa stee deraf sluttede, at hun ingen levende Børn vilde bringe til Verden, blev Kierligheden forvandlede til Ekelhed, og han begyndte at faae Afstøye for sin Egtfælle, som i det øvrige var hverken ung eller kion, ey heller besadd nogen Qvalitet, hvormed hun kunde bøde paa de andre Fejl. Han beslattede derved at sætte de Engelske Sager tilside, og at have Dye paa den anden store Arvedeel han kunde vente efter sin Fader: og, saasom hans Fader paa samme Tiid gjorde ham deelagtig udi det Forsætt, som han havde, at afstaae Regieringen, tog han deraf Lejlighed til at forlade Engelland.

Keyser Carl afstod kort derefter Spanien med alle tilhørende Riger og Lande til sin Søn: Og, som Philippus derved maatte udføre den Krig, som hans Fader var indviklet udi med Frankrig, overtaledede han sin

Ge

Gemahl Dronning Maria at erklære Krig mod samme Rige. Men Frugten af samme Krig var, at Engelland tabte den vigtige Stad Calais, hvilken Hertugen af Guise indtog, efterat den over 200 Aar havde været udi de Engelskes Hænder. Calais
Forkl. 2.

Denne Forkl. som skeede Aar 1558, forårsagde stor Fortrydelse udi Engelland: Man tog deraf Lejlighed til at sverte Dronningens Regimente, og deraf at vise Frugten af det Egetskab, som hun havde sluttet med en Spansk Prinds. Dronningens naturlige Tungfindighed blev derved forøget, Forsølgelserne mod de Reformerede stierpede, og stod Princeesse Elisabeth da i yderste Fare for at blive opoffret; efterdi man ansaae hende som den der efter Dronningens Død vilde kuldkafe alt hvad hun i Religionen havde stiftet. Man sagde da overlydt, at det var forgieves at afhugge Grevene saalænge som Stammen blev staaende; saa at man fandt sig, at det var ikke uden ved Guds særdeles Forsyn, at denne gode Princeesse blev sparet. Princeesse
Elisabeth udi
Fare.

Forsølgelsernes Hidsighed var ellers saa hæftig, at de holdte ved at brænde Kjettere endogsaa paa den Tiid, da de merkede at Dronningens Død var for Haanden. Fem Personer bleve brændte udi Canterbu-

ry een Uge, førend hun døde, og 39 Prote-
 stanter bleve rettede udi hendes sidste Regie-
 rings Aar. Skribentere ere ellers ikke eens-
 stemmige udi de henrettedes Tall. De som
 gjøre mindst deraf, regne 284 Personer:
 andre derimod tale om 800 som udi de 2
 første Aar bleve for Religionen opoffrede.

De hen-
 rettede
 Prote-
 stanter
 Tall.

Saa som Dronning Maria ikke kunde
 fikke sig udi Calais Forliis, saa lod hun
 nyeligen for hendes Død udruste en Flode
 af 20 Skibe, og dermed søgte at gjøre Land-
 gang paa de Francke Kuster, men de Engels-
 ke bleve med Forliis af 600 Mand drevne
 tilbage, hvorudover Floden med uforrettet
 Sag maatte vende tilbage. Denne og an-
 dre Uheld forøgede den naturlige Tungsin-
 dighed, hvortil hun var hengiven. Hun
 havde ellers ingen Helbred, siden den Tiid
 hun aborterede. Den Koldfindighed, som
 hun derover merkede hos hendes Ægtefælle,
 og de paafølgende Uheld, styrkede hende udi
 en dyb Melancholie. Udi Begyndelsen af
 Novembris i det Aar 1558 fandt hun saa-
 dan Kræfternes Aftagelse, at hun merkede
 sit Time-Glas at være udrunden. Hun
 havde ogsaa en Tiid lang været angreben
 af Vatersott, hvoraf hun og omsider døde
 den 17 Novembr. udi samme Aar, udi hen-
 des Alders 43 Aar, efterat hun havde res-
 titeret 5 Aar, 4re Maanedes og 11 Dage.

Dron-
 ning Ma-
 ria's Død
 og Cha-
 racter.

Man

Man seer af denne Dronnings Historie, at usanseet hendes haarde og blodige Regimenter, som den Engelske Nation ikke uden med Horreur fandt eftertænke, hun haver haft adskillige gode Qualiteter, saa at hun kunde have været regnet blant nogenledes taalelige Regentere, hvis hun ikke havde været indtagen af fordervelige Religions Principiis, hvorved hun ansaae de groveste Laster som Himmelske Dyder: Hendes Bestandighed blev herved forvandet til Haardnakenhed, hendes Retfærdighed til yderste Rigueur og Haardhed, hendes Melancholie til Had og Bitterhed, og hendes Enthusiasmus, som ellers kunde have haft en og anden god Virkning, til Raserie. Burnet siger, at hun havde et stort og ædelt Hierte; til et Beviis derpaa fandt anføres hendes Moderation under Paalæg og Byrder: men fornemmeligen dette, at hun forkastede det Anslag, som blev gjort af den Spanske Gesandt om at stille Nationen ved sine Privilegier og Friheder. At der intet andet Godt fandt siges om hende, forarsagede hendes Religion, som gik indtil yderste Bigoterie, og drev hende til at qvæle hendes gode, og at give Tøvelen til hendes onde Qualiteter: Den samme utidige Devotion forarsagede og, at de vigtigste Regierings-Sager bleve forsumte, saasom alle hendes Tanker vare henvendte til at fængsle og brænde Kiettere, hvil-

ket

fet hun holdt for en Regents fornemste Pligt:
 efterdi de Pavelige Love tilholde at sætte sig
 imod Bilsfarelse, og at forfølge Riettere
 med Sværd og Jld. Man kand derfor ikke
 se forundre sig over at see en Dronning ude
 den Skye at øve de største Misgierninger,
 efterdi den Religions Seet, hvortil hun i yd-
 derste Grad var hengiven, recommenderer
 Barbarie og Haardhed, og byder et Men-
 neske af Kierlighed til Religionen
 at stille sig ved all Hu-
 manitet.

MA-

M A R I A 2.

Dronning af Engelland.

Denne MARIA var Jacobi 2. ældste
 Dotter, som han udi sit første
 Ægteskab avlede med Cancellers
 Hendes Dotter. Hun kom til Ber-
 den udi det Aar 1662. Og, endskiønt hendes
 Fader, som da var ikkun Hertug af York,
 havde Tilbøielighed til den Romerske Troe,
 og hendes Moder paa sit Yderste bekiendte
 den samme, blev hun dog opdragen udi den
 Protestantiske Religion, som hun stedse med
 Iver forsøgte. Anno 1677, da hun var
 16 Aar gammel, blev hun giftet med Wil-
 helm, Prindsen af Oranien, som siden blev ma-
 Konge i Engelland. Strax efter Vilageret med
 begav hun sig med sin Brudgom til Hol-
 land, hvor hun hos ham forblev udi 11 Aar.
 Hendes
 Gifter-
 med
 Prindsen
 af Ora-
 nien.

Imidlertid kom hendes Fader til Regie-
 ringen udi Engelland: men han lod ikkun see
 liden Kierlighed til hende, givende hende in-
 tet til at underholde hendes Stand med, end-
 skiønt han ingen Sønner havde, og det var
 venteligt, at han ey heller nogen vilde faae,
 saa

Marſag
til hen-
des Fa-
ders
Koldſin-
dighed.

Hendes
Portrait
givet af
Burnet.

ſaa at hun derudover var, ſom ældſte Dotter, den nærmeste Arving der ſkulde ſuccedere ham i Regieringen. Men juſt dette var Marſag til Faderens Koldſindighed; thi, ſaa ſom han offentligen ſlog ſig til den Romerſke Troe, og agtede at indføre den udi Landet, ſaa anſaae han denne ſin Dotter, ſom den der vilde til intet gjøre hans Stiftelſer. Men Maria bar denne Koldſindighed med ſtor Taalmodighed, ſaaſom hun af Naturen var begaven med ſtore Qualiteter. Viſkop Burnet, ſom udi denne Tilſtand havde Omgiengelse med hende, ſiger, hun indpræntede Verbødighed til alle ſom kiendte hende; thi hun havde en Majeſtatiſt Mine, ſom var blandet med Livſalighed. Hun havde en ſund Fornuft og førte ſin Tale med Synd; og ſaaſom hun førte en god Oeconomie, ſaa fattedes hende intet, endſkiønt Indkomſterne vare iſkun ringe. Videre ſiger bemeldte Autor, at hun havde ſtor Læsning af Hiftorier, iligemaade af geiſt- lige Bøger, hvorom hun dømte med Fornuft og Upartiffhed, og anfører Burnet derpaa blant andre et merkeligt Exempel. Hun ſpurte ham engang, hvi hendes Fader var ſaa ophidſet mod den bekiendte Skribent Jurieux? Han ſvarede, at Marſagen fornemmelig dertil var denne, eſterdi han i ſine Skrifter havde ſbertet ſaa meget Maria Stuart, ſom var det Kongel. Huuſes Stam-

Mo-

Moder. Hun sagde da: Hvis han har
ver skrevet Sandhed, saa er det ubils-
ligt at hade ham derfor. Onde Re-
gentere maa vente sig saadan Straf
af Skribentere.

Dette Svar kunde og sigte paa hendes
egen Fader, hvilken ved sit Regimente havde
giort sig saa forhadet udi Engelland, at
alting nærmede sig til en almindelig Op-
stand, og at man derfor ideligen correspon-
derede med Prinsken af Oranien, hvilken
man ansaae som den Engelske Friheds og Re-
ligions Beskytter. Udi denne Tilstand søg-
te Burnet at udforske hendes Forsætt, i Fald
hun med hendes Herre bleve ophøvede paa
den Engelske Throne, nemlig om hun i saa
Fald vilde, at Prindsen skulde lade sig nøye
med den pure Konge-Titel alleene, og at
hun selv efter den forrige Maria Exempel
vilde føre Regimentet: Hun erklærede sig
saaledes derpaa, sigende: Jeg forlanger
ikke andet end at han skal efterleve
det Bud i Evangelio: I Mænd el-
sker eders Hustruer, og jeg paa min
Side er bereed til at efterleve det
andet Bud, som siger: Qvinderne
skalde være deres Mænd underda-
nige: Og blev hun stift ved saadant For-
sætt som hendes Historie viser.

Saaſom hendes Fader Kong Jacob fremſettede udi ſit Forſætt at udrydde den reformerede Religion i Engelland, og han ingen meer frygtede ſig for end for ſin egen Dotter, da ſøgte han ved ſkrivelse at viſe Alarſagen til ſaadan hans Gver, og, for ret at udforſke hendes Forſætt, hvis hun efter hans Død kom paa Thronen. Men han fik et ubehageligt Svar, ſaaſom Maria gav tilſende, at hun var ſaa forviſſed om hendes Troes Rigtighed, at intet kunde bringe hende til at vige derfra.

Dette foranſagede at Kongen med desſtørre Gver drev paa ſit Forſætt, paa det han i levende Live kunde befeſtige den Romerſke Religion ſaaledes, at den efter hans Død ikke kunde udryddes. Alle ſlags haarde Midler bleve da brugte, hvorudi den Engeliſke Nation en Tiid lang ſtiffede ſig med Taalmodighed, ſaaſom den haabede, at ved Mariæ Ankomſt til Regieringen, alting vilde blive godt igien: Men da Jacobi Dronning udi det Aar 1688 blev forloſet med en ung Prinds, og Engellænderne derudover ſaae ald deres Haab forſvunden, begyndte de at være betænkte paa kraftige Midler til at forkomme deres Religions og Friheds Undergang: Hvad ſom meeſt ſmertede dem, var den Miſtanke man havde om Fødselens Rigtighed: Prindsen af Oranien, Jacobi
Evis

Ebiger-Søn blev derfor udi samme Aar Maria
 inviteret at lade sig indfinde udi Engelland, med hen-
 for at sætte sig i Spidsen af dem som vare des Ge-
 misfornøiede med Regieringen, hvilke vare mahl
 Kiernen af Nationen. Prindsen lod sig der Engel-
 til beqvemme, og udi October-Maaned af land.
 samme Aar satt Seyl til Engelland med en
 Flode af 50 Skibe.

Udi denne Tilstand siger Burnet at Ma-
 ria var heel Tanke-fuld, saasom der handles
 des om at paaføre hendes egen Fader Krig:
 dog, saasom hun eftertænkte, at dette Tog
 var af yderste Fornødenhed, tog hun Mod
 til sig igien. Jeg vil her ikke tale om den
 forunderlige Revolution, som da skeede udi
 Engelland, og Kong Jacobs Flugt til Frank-
 rig, saasom mit Forsøtt er alleene at anfø-
 re de Ting, som angaaer Maria udi særdees-
 leshed. Jeg vil ifkun alleene sige dette, at,
 da Kong Jacob havde forladt Landet, og
 der handledes om en nye Regierings Anret-
 telse, reysede sig Tvistighed derom. No-
 gle vilde at man skulde overdrage Regimens-
 tet til Prindsen, med den Titel af Regent,
 andre at man skulde krone ham som virkelig
 Konge: andre igien at man skulde overdra-
 ge Regieringen til Maria alleene. Dette
 anhørte Wilhelmus lange med sin sædvan-
 lige Koldfindighed, og endeligen erklarede,
 at han var fornøyet med den Ære at have

forløst Riget, og uden Fortrydelse vilde begive sig til Holland igien: givende dermed tilkiende, at han enten vilde have alt eller intet. Dette forarsagede, at de fleeste udi Parlamentet funde for godt at overdrage ham Regieringen; Den Euvlsmaal, som nogle endda forbleve udi, reysede sig af den Frygt de havde, at saadant kunde forarsage Fortrydelse hos hans Gemahl, hvilken Kronen, som rette Arving efter Successions-Orden tilkom. Men, siger Burnet, hvis de samme havde kiendt Maria saa vel som han, (nemlig Autor) og vidste hvad hun forhen havde erklæret udi Faveur af hendes Gemahl, vilde denne Euvlsmaal snart have været hævet.

Endeligen foreenede alle Stemmer sig til at overdrage Regieringen baade til Prindsen og Princeffen, hvormed og Prindsen blev fornøyet, og blev Maria derpaa inviteret af Parlamentet tillige med hendes Gemahl, at imodtage Kronen. Saa som i denne Tilstand adskillige af Kong Jacobs Tilhængere havde udsprede, at hun var misfornøyet med hendes Faders Medhandling, havde Prindsen ved Skrivelse ombædet hende at stille sig glad og fornøyet an, for ikke at besmykke nogen udi de Tanker, at man havde gjort hendes Fader Uret. Dette efterlevede Maria, stillende sig ved sin Afsigt

De er:
Flæres
begge re:
gierende
Konge
og
Dron:
ning.

Konist

Komst saa fornøyet an, saa at det syntes, at hun for at føye sin Gemahl, derudi gif nogget forbidt. Burnet dristede sig til at erindre hende derom: og tog hun saadan Erindring efter sin sædvanlige Godhed ikke ilde op, men sagde: **J** veed, at man haver befalet mig at bruge saadan Opførsel: maa stee at jeg haver efterlevet Befalingen alt for nøye. Man seer af dette og andet, at denne fortreffelige Prinsesse ikke havde forglemt hverken en Hustrues eller en Dotters Pligt.

Mange bildte sig ind, at, saasom der var Ulighed mellem begges Humeur, der vel kunde reyse sig Ueenighed mellem den nye Konge og Dronning. Men de, som kiendte Begges Dyd og Fornuft, havde ingen Frygt derfor. Kong Wilhelm var naturligen hengiven til Chagrin, hvilken gjorde ham taus og lidt Følkesky: Aldskillige raadede ham til Venlighed og Omgjengelse med Undersaatterne, hvorved han kunde vinde Yndest hos Nationen, som udi de trende sidste Kongers Tiid havde haft fri Udgang til Hobe. Men han kunde herudi ikke tvinge sig. Dronning Maria søgte vel ved sin Venlighed og behagelig Omgjengelse at bøde paa denne Kongens Fejl: Men, da man merkede, at hun aldeles ikke vilde bemænge sig med Regjerings Sager, lode ikkun saa

G 3

En

Engelske Herrer sig indfinde til Hobe. De
 paafølgende Tvistigheder, som Kongen havde
 med Parlamentet, gjorde ham end meere
 tungsinded, ja havde omfider saadan Virk-
 ning, at han udi det Aar 1689 besluttede
 at forlade alting og at overdrage Dronning-
 en Regimentet. Dette Forsætt lod han
 sig dog bevæge til at frastaae: Men, da
 han Aaret derefter maatte begive sig til Ir-
 land, for at beskytte samme mod den landflyg-
 tige Konge, som der havde stort Anhang,
 tog Dronningen sig Regieringen an, og op-
 førte sig med saadan Fornuft, at hun af alle
 blev elsket og æret, og maatte man des
 meere forundre sig derover, efterdi hun til-
 forn havde aldrig villet befatte sig med Stats-
 Sager, og man vidste, at Kongen aldrig
 pleyede at tale med hende derom.

Hendes
 Regi-
 ment i
 Kongens
 Grav-
 relse.

Men, saasom Kong Wilhelm selv vilde
 være udi Spidsen af sine Tropper, saavel
 udi Irland som udi Nederlandene, og han
 derfor alle Commere var ud af Riget, fik
 Maria Leyslighed til at øve sig udi Regierings-
 Sager, og var gemeentligen hendes Opførsel
 alle til Fornøielse. Man havde indtil
 det Aar 1692 ingen Skøbelighed merket hos
 denne Dronning; men udi dette Aar mer-
 kedes, at hun ikke var gandske fri for Passio-
 ner. Anledning dertil gav hendes Søsters
 Prinzesse Annæ Opførsel. Samme Prinz-
 esse

zesse anholdt hos Parlamentet om hendes Misfor-
 Pensions Forøgelse. Over dette bare saa stand
 vel Kongen som Dronningen Fortrydelse, mellem
 saasom de holdte for, at hun burde have aab- hende og
 net sig for dem først med saadan Ansøgning. se Anna.
 Og, saasom Grevinden af Marlborough,
 Prinzessens Favorite, holdtes for at have
 styrket Prinzesse Anna udi saadant, lod Dron-
 ningen samme Grevinde forbyde Hoffet.
 Prinzessen vilde ikke stille sig ved sin Favo-
 rite. Men Dronningen blev stuvt ved sit
 Forsætt, og ikke aflod, førend Grevinden
 forlod Hoffet. Dette lagde Grundvold til
 den Koldhindighed, som Dronningen lod see
 mod sin Søster saa længe som hun levede:
 Ja den gik saa vidt, at hun, nemlig Dron-
 ningen besol, at man offentlig ikke skul-
 de gjøre hendes Søster nogen Væres Be-
 viisning: Ikke at tale om andre Fortræde-
 ligheder, som forarsagede denne gode Prin-
 zesse Annæ daglig Chagrin. Burnet, som Betænk-
 hidindtil havde anseet Dronningen som en ning der
 Dame uden Fejl, siger, at dette forarsa- over.
 gede en stor Forundring hos ham, saasom
 han ikke havde kunnet indbilde sig, at Had
 og Bitterhed kunde have Sted udi en saa
 dydig Dronning. Man seer ellers heraf, at
 denne Dronning ikke haver været fri for Pas-
 sioner; men, saasom hun havde haft en her-
 lig Optugtelse, og Principia om Dyd vare
 hende fra Barndommen indprentede, saa

ytrede de sig sielden; og fand man sige, at denne Skrøbelighed var fast den eene, som man haver merket udi hendes Levnet, hvilket udi det Øvrige over alt er opbyggeligt, og fand gives andre til Modelo at efterfølge: Thi hun førte Regimentet udi Kongens Grædelse med stor Berømmelse, holdt hendes Hoff-Damer stedse til Dyd og Flittighed. Hun arbejdede selv ideligen, og lod imidlertid en og anden Dame læse høyt for sig, saa at det Engelske Hof, som tilforn havde været opfyldt med Daarlighed og Belløst, blev i hendes Tid forvandelt til en Philosophisk Skole.

Men Landet havde ikke den Glæde at beholde denne kostbare Dronning længe. Udi det Aar 1694 begyndte Smakopper at grassere udi London, saa at mange 1000 døde af. Af denne Svagbed blev ogsaa Dronningen angreben. Den syntes i Førstningen ikke at være af stor Betydning. At den havde saa bedrøvelig Virkning, tilskrivt Burnet Doct. Ratcliffes enten Forsømmelse eller Uvidenhed. Man merkede siden, at han ikke havde tracteret Sygdommen paa den rette Maade, og derfor kaldte andre Doctorer til Hielp: Men saadant skeede ikke førend det var for silde. Kongen, da han merkede, at der var intet Haab til hendes Opkomst igien, faldt da udi bitter Graad: Og vidnede han da helligt, at

Dronn.

Dronningen, all den Tiid de havde levet i
Egteskab sammen, aldrig havde talet eller
giort noget, som var ham ubehageligt. Kort
førend hun døde, stræbede hun 3 Gange at
sige Kongen noget, men forgieves. Endes-
ligen hensev hun den 28 Dec. udi samme
Aar, efterat hun havde naaet en Alder af
33, og regieret udi 6 Aar.

Dron-
ning Ma-
ria's Død
og Cha-
racter.

Man seer af denne korte Historie, at Dron-
ning Maria haver været en Dame af store
Qualiteter: Og man maa des meere for-
undre sig over at have fundet saadan Guld-
kommenhed hos hende, efterdi ingen anden
af den Stuartiske Familie haver været fri for
Critiqver, end ikke hendes Søster Anna,
som succederede Kong Wilhelm udi Re-
gieringen: Thi, hvis denne sidste Dronning
havde regieret nogle Aar længer, havde de
gamle Tragædier igien været blevne fornves-
te. Man fand derfor sige, at Maria var
den eeneste af samme Huis, over hvis Død
det Engelske Folk alvorligen haver sørget.
Hendes Liv og Levnet var ordentligt, og det
heele Hof fulgte hendes Exempel. Hen-
des Gudsfrøgt var stor, dog uden Aufte-
ritet. Hun var alvorlig og tillige med be-
leven, saa at ingen undsaac sig ved at give
hende Erindringer og Advarsler. Hun
lovede ikke meget, men holdt u-ryggeligen si-
ne Løfter. Det meeste, som regnes hende

til Berømmelse, var dette, at, endskjønt hun
 var deelagtig udi Regieringen, og hun var
 af stor Forstand og Capacitet, saa lod hun
 dog see en blind Lydighed mod hendes Ges-
 mahl. Kort: Naar man undtager den lange
 varige Koldindighed, hun lod see mod henz-
 des Søster, saa kand man sige, at
 hun haver været en Dame
 fast uden Lige.

Sam-

Sammenligning.

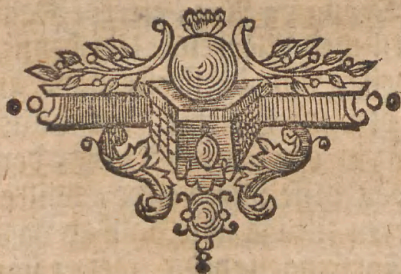
Af disse tvende Damers Historie bestrækes hvad som jeg udi Forberedelsen haver anført; Thi man seer, at, endskjønt Begge af Naturen vare dannede af een slags Materie (ex eodem luto), og at Begge havde lige Egenskaber, lige Dyder og lige Skrøbeligheder, saa ere dog udi deres Levnet og Gierninger ikke mindste Overeensstemmelse, ey heller kunde være, og det i Henseende til Begges stridige Principia: Hvis den ældre Maria havde haft den yngres Optragtelse, vilde hun ogsaa have øvet den yngres Dyder, og hvis den yngre havde været opklækket udi en egenfindig Moders Skjød, og fra spæde Aar saaet outrerede Religions Principia, vilde hendes Regimente ikke være bleven mildere. Lærdommens stridige Principia qualte den førstes medfødte Dyder, og lagde Tomme paa den sidste naturlige Føyl. Den ældre kunde ingen Mildhed øve, efterdi Lærdommen opmuntrede hende til Haardhed, og at forsværge sin Natur; Den sidste kunde til ingen Haardhed forfalde, efterdi hende af Bardommen den Lærdom var indpræntet, at Medlidenhed og Tolerance var en Hoved-Dyd, og en ret Christens Kiendemerke.

Man fandt ikke vel henføre de haarde Executioner, den ældre Maria øvede, til en medfødt U-mildhed og Behag udi Bløds Udgydelse. Thi der møder adskilligt udi hendes Liv og Levnet, som heller viser Prøve paa en naturlig Medlidenhed og Omhed. Outrerede Religions Principia havde hos hende saadan Virkning, at hun, som maaskee vilde have daaled ved at see mindste Saar eller Beenbrud, kunde med Grædelse ansee uskyldige Mennechers, Bisper og Prælaters, ja hendes egne Belgioreres Fængsler,

Pin

Pinseler og Mord. En falsk og ugrundet Iver var
 den Ild, som hærdede den naturlige Dmhed, og for-
 vandlede et blødt Hjerte til Staal og Flinte Steen.
 Man seer de umenneskeligste Gierninger at være ove-
 re af Folk, der ellers giøre Profession af Dyd.
 Den store Franske Cansler Tellier, som ellers var
 en god Mand, ilede paa sit Yderste med at under-
 skrive den blodige og umenneskelige Dom, som Aar
 1685 var sluttet over nogle 100000 Franske Refor-
 merede. Og, da han havde bedrevet denne Mis-
 gierning, lagde han sine Hænder sammen, og sagde
 med Simeon: Herre lad nu din Tiener
 fare med Fred, efterdi mine Øyen
 have seet den Salighed, som kommer
 fra dig. Man seer jo saadan Virkning hos hee-
 le Nationer. Intet Folk er meere medlidend end
 Spanier og Portugieser, men en Spansk Kvinde el-
 ler Jomfrue, som stielver ved at see et Menneffe
 sanble, ja ved at see et Lams eller en Høns Blod
 rinde, anseer med Glæde uskyldige Menneffers, ja
 egne Benner og Vaarvrendes Mord, naar de over-
 bevises ikke at have kundet begribe den Lærdom,
 som de Romerske Paver have diceret. I saadan
 Fald sees ikke mindste Gnist hos dem af Barmhjer-
 tighed, men de blodeste og af Naturen meest medli-
 dende Menneffer ligesom forandre deres Natur, og
 blive forvandlede til Løver og Tigre. Dette var
 Aarsag, hvi den ældre Maria med Behag kunde see
 den fortreffelige Erkebisp Cranmer, der tilforn havde
 reddet hendes Liv, at forhaanes, bespottes og som
 et Offer at stæbes til Baalet. Dette var og Aars-
 sag, at hun havde i Sinde at lade henrette hendes
 fromme Søster; thi saadan Execution havde virke-
 ligen stæet, hvis Kong Philippi Forbøn ikke havde
 virket stærkere end den Romerske Religion. Dette
 var ogsaa Aarsag, hvi hun tog ikke i Betænkning
 at opofre det heele Engelske Folk ved at underkaste
 Niget et fremmed Herfskab.

Jeg tør ellers sige, at, hvis begge Dronninger havde havt samme Optrættelse, og havde været underviset i een Skole, man skulde have havt Møje at finde nogen synderlig Ulighed i deres Opførsel og Gierninger. De vare Begge lydske, ærbare og indgjetagne, de havde Begge Tilbøjelighed til Tungtsindighed, de havde Begge Gudsfragt og Retsfærdighed for Dyne; Begge, skönt de havde Deel udi Regjeringen, opførte sig dog mod deres Egteskaller heller som lydige Hustruer end som regierende Dronninger. Den yngre Maria lod see en blind Lydighed mod Kong Wilhelm, saa at hun aldrig sagde ham imod i Regjerings Sager. Den ældre havde ikke mindre Kjøbelighed for Kong Philip: Og havde hun efter Anseelse gierne tilstaaet ham Magten alleene, hvis Parlamenterne saadant ikke havde forekommet. Begge havde en tilstrækkelig Dosin af Galde, saa at de ikke alleene kunde blive brede, men endog fremtude udi Brede. Kort at sige, de havde Begge lige Dyder og lige Skrøbeligheder, men uanset denne Liighed udi naturlige Egenskaber, er intet ulige, re end Begges Levnet, og have Lærdommens stridige Principia forarsaget, at den ældre haver i Historien faaet Navn af den onde, og den sidste af den gode Maria.

MARIA STUART

og

CHRISTINA.

Sorberedelse.

Jeg haver i min underjordiske
 Kæmpe talet om et vist Land,
 hvor Indbyggerne ikke ble-
 ve galne, førend de bleve
 gamle, saa at, naar een bragte sin
 Tiid over 40 Aar, maatte han staae
 under Formynders, Hofmesters, Sær-
 le og Riis; thi fra den Tiid behøve-
 des Evang og Alve, efterdi Raadhed
 tog til med Alderen. Udi denne Be-
 skrivelse, som de fleeste have anseet
 som et puer Skiemt eller lusus in-
 genii, er dog en fin Satire, der sig-
 ter paa visse Mennesker, hvilke ved
 Alderen tiltage udi Galsskab og verd-
 slig Forsængelighed. Det er vanske-
 ligt at give naturlige Aarsager her-
 til.

Mange
 Menne-
 sker blive
 unge ved
 Alderen.

til, ja ligesaa vanskeligt som at finde
 reede udi adskillige andre menneske-
 lige Bizarrerier. Man fand alleene
 siige, at Naturen synes at have skabt
 visse Mennesker bagvendte, saa at de
 ende med det, som andre begynde
 med: Og kunde de samme holdes for
 Monstra eller Misgeburth, hvis ik-
 ke Tallet derpaa var saa stort; thi
 Charactereen er ikke saa rar udi
 Stæder som udi Skove, blant Men-
 nesker som blant umælende Creatu-
 re, hvilke fast alle tillige med Alde-
 ren forfremmes udi Stadighed,
 skiont hos alle ikke lige hastigen og
 i lige Grad. Blant alle umælen-
 de Creature er intet, som herudi
 gaaer meer naturligen frem end en
 Katt: En Katt er udi dens Op-
 vert det spilsomste og naragtigste Dyr
 paa Jorden, men saa snart den kom-
 mer til sin rette Vert og Fuldkom-
 menhed renoncerer den paa sine Co-
 misse Lader, saa at man seer intet
 uden Skionsomhed, Udstadighed
 og en philosophisk Gravitet, ja man
 fand ved ingen Lokken eller Opmun-
 tring forføre den til at giøre noget,
 som

Meere
 Ordent-
 lighed
 hos u-
 mælende
 Creatu-
 re.

som er dens Stand og Alder uan-
stændigt.

Naturen synes at have beskikket
hos alle levende Creature, at de skul-
de have en vis Tiid til at udraase i.
Denne Beskaffenhed finder man og
hos alle Umæslende udi Opverten:
Hos visse Mennesker derimod mer-
ker man dette Egenkab ikke at frem-
bynde, uden just paa den Tiid, den
burte ophøre. Det er med saadanne
Mennesker, som med visse vellystige
Folk, der tage til i Odselhed, ligesom
deres Formue tager af, og faae Lyst
til at øde, just naar deres Tilstand
byder dem at spare. De kand lig-
nes med dem, der ikke faae Begier-
lighed til Dank, førend de faae Sig-
torne, eller med dem, der ikke angri-
bes af Gifte Syge førend de ere for-
vissede om Horn. Alderen, som ge-
meenligen disponerer Mennesket til
Stadighed, er hos dem en Tønder
til Vellyst og Flygtighed. Det er
med denne Svaghed ligesom med
Børne: Kopper, hvilken er en Sng-
dom, som fast alle Mennesker ere

un-

Alder,
dom
Tønder
til Raad-
hed.

underkastede, og en Skat, som alle
 eengang maa betale. Hos de fleeste
 finder den sig ind udi Barndommen,
 som er naturligt: men hos nogle ik-
 ke førend udi Alderdommen, hvilket
 er uordentligt, og svarer ikke til
 Sygdommens Natur og Navn. Her
 udi Norden er det critiske Aar ge-
 meenligen det 50. Undertiden kom-
 mer Raadhed og Barnagtighed end
 sildere, saa at man seer mange Men-
 nesker end efter den Tiid at angribes
 af Gifte-Syge, Rangs-Syge og an-
 dre veltlystige Begiærligheder, som
 ellers ere Ungdommens Egenstaber.
 Jeg har for 20 Aar siden og derover
 kiendt mange, der have seet ud som
 gamle ærbare Katte, men nu ligne
 nyfødde Kalve, saa at de ere ikke
 bleven unge førend de ere bleven
 gamle, det er: ikke faaet Lyst til
 Verden, førend Alderen har paamin-
 det dem at renoncere derpaa. Hvis
 de samme havde været døde udi Ung-
 dom eller Middel-Alder, havde man
 fundet citere dem til Exempler for
 andre at efterfølge; men just, efter-
 di dem Leve-Tiid haver været given
 H til

til at corrigere Ungdoms Tilbønelig-
heder, vises de som Modeller paa Daar-
skab og Barnagtighed. Hvis Nero
havde død udi sit siette Regierings-
Aar, havde hans Navn blevet ligesaa
helligt som det nu er vederstyggeligt
hos Efterkommerne: ja Regentere
vilde have gjort sig en Ære efter ham
at kaldes Neroner, ligesom de nu giø-
re sig en Ære af at hede Kæsere el-
ler Augusti; hvis derimod Augu-
stus havde været henrykket strax efter
hans Ankomst til Regieringen, hav-
de hans Navn staaet paa den sorte
Table hos Posteriteten, saa at den
første havde fundet vises som et Wynn-
ster paa Dyd og Ærbødighed, der-
som hans Leve-Tiid havde været mee-
re stakked, ligesom den sidste havde
fundet anføres som Exempel paa U-
dyd og Uordentlighed, hvis hans
Leve-Tiid ikke havde været saa lang.
Hvo veed, om Titus Vespasianus
havde blevet ved at regiere med den
Berømmelse, som han begyndte?
Hvo veed, om den Titel af det men-
neskelige Røns Trøst og Glæ-
de, (deliciæ generis humani) som
han

Exem-
pler her
paa.

han ved sit hyperlige korte Regiment
te haver fortient, ikke ved et langva-
rigt Liv havde kundet forvandles til
det menneskelige Kiøns Afstye,
(odium generis humani.) Den
viise Salomon havde skinnnet blant al-
le Regentere paa Jorden, hvis han
havde endet sit Liv strax efter Tem-
plets Indvielse. Manasses derimod,
der betienede sig af sin Alder til at
bøde paa Ungdoms Fejl, fandt hol-
des for en bedre Regent, efterdi de
sidste Scener udi hans Liv vare gode:
thi man siger: naar Enden er god,
saa er alting godt.

Efterdi derfor det synes at være
en Fatalitet for visse Mennesker at
de skulde rase en Tiid lang, saa er
det tienligere, at Daarlighed og Ga-
lenstak yttres sig udi Ungdom end
udi Alderdommen: ligesom det er be-
dre, at en opbygger, hvad han til-
forn haver nedrevet, end at han ned-
river, hvad han tilforn haver opbyg-
get, bedre at han corrigerer sine
Ungdoms Fejl, end at han fordær-
ver og qvæler sine forhen øvede gode

Qvaliteter: ja af to onde Ting be-
 Dre at han er en Manasses end en Sa-
 lomom. Thi det er haanligt for et
 Menneſke, ſom GUD giver Leve-
 Tiid til Correction, ikke at forbedre
 ſig, men end haanligere at betiene ſig
 af ſaadan Belgierning til at gvaale
 ſine naturlige medfødde Dyder, og
 at forværre ſig: thi det ſidſte er at ſtor-
 me mod Naturen, juſt naar den ref-
 ker Haand til Hielp og Redning:
 Alderdommen haver ellers ſine na-
 turlige Skøbeligheder, thi dermed
 følge Morofitet, Karrighed, Miſ-
 tanke, utidig Frygt og andre Feyl.
 Naar deſlige Skøbeligheder forø-
 ges med Alarene, forundrer ingen ſig
 derover, ſaasom de ere Alderdom-
 mens naturlige Frugter, men at ſee
 Folk ved Alderen at forfremmes udi
 Harliqvinerie, at ſee Folk, der til-
 forn have alleene haft Tilbøvelighed
 til ſolide og ærbare Jdrætter, at
 ſlaae ſig ſiden til Dank og Spill,
 unge Fruentimmers Selſkab og an-
 den Barnaatighed, det er noget ſom
 fand udpreſſe Latter endog af en He-
 raclito. Her maa det da hede, ſom
 Poë-

Poëten siger: risum teneatis amici;
at see en ung Portugiis med et Ca-
tonisk Ansigt og Briller paa Næsen,
er latterligt; men at see en gammel
Mand at ride paa Kostekest, er end
meere latterligt. Det eene saavel
som det andet er u-naturligt, men det
sidste allermeest. Det er ikkun al-
leene visse Liqueurs, sær Øl, Must
og Viin, som faae Kræfter og Fæd-
me ved Alderen, hvorudover man
og kalder gammel Viin gammel Gau-
dium. Men med Mennecker, Dyr
og Planter haver det sig anderledes;
thi at see dem ved Alderen at tiltage
udi Raadhed og Geilhed, er lige saa
selsomt som at see et Skib seyle mod
Bind og Strøm: ikke desmindre viser
dog Erfarenhed at der findes saadane
Phænomena. Jeg hørte en vis Mand
for nyeligen at gjøre saadan Betænk-
ning over sin Broder: Naar, sagde
han, jeg estertænker min Broders
Leve-Maade for 20 Aar siden,
da han aldeeles ingen Slave
var af Moder, men nu seer
ham at anvende en Time om
Dagen paa at kruse sit Haar,

og at klamres med Skradere og
 Skoemagere for mindste Fold
 paa Klæder og Skoe, kommer
 han mig for som den Raads-
 Herre under Jorden, der i sin
 Ungdom og mandlige Aar hav-
 de været en Sirat udi Raadet;
 men udi Alderdommen af Raad-
 hed spillede Top paa Torvet:
 og kunde jeg ikke sige, at han derudi
 raisonnerede ilde. Mogle ville maa
 skee herimod indvende, at Characte-
 ren er saa rar, at der ikke behøves at
 moralisere herover. Men de, som
 ere af de Tanker, have ickun at giø-
 re Mynstring over en stor Stads
 Indbyggere for at finde, at der i det
 ringeste er 1 eller 2 saadanne Phæ-
 nomena eller gamle Gaudia udi hver
 Gade, hvilke behøve Capsun just i den
 Alder som udfordrer Sporer, og at
 derfor dette Morale er fornødent,
 efterdi det treffer en anseelig Hob
 Menneſker, hvilke man seer ligesom
 at skyde Knoppe, just naar Tiid er at
 felde Blade, og at Naturen opere-
 rer hos dem, ligesom Fabelen for-
 tæller om Medææ Gryde, hvorudi
 gam-

gamle Mænd kunde omkaages til Drenge, tørre Kofteſkafte til grønne ſaſtige Greene, og Rior til Kalve. Jeg ynker den, der ved Alderen ikke forbedres og forfremmes udi Staddighed, og jeg ynker den meere, ſom ved Alderen forverres og tiltager udi forfængelig Barnagtighed: ligesom jeg gratulerer den, der retter ſine Ungdoms Fejl, og canoniferer den, ſom arbender paa at bringe ſine medfødde Dyder til meer og meer Fuldkommenhed, ſaaledes ſom man ſeer Cato den yngre at have giort, hvilken udi ſin Barndom eftergav udi Erbarhed ingen gammel Romer, og ſtræbede at forfremmes end meer udi ſaadan Dyd ved Alderen, hvorudover han og ſkinnede ſom en Soel blant alle ſine Medborgere.

Intet tiener meer til at verificere dette hyſteron proteron eller dette bagvendte Levnets Lob, ſom merkes hos viſſe Menneſker, end de tvende Damers Historie, hvortil denne Forberedſe er giort. Begge bleve udi

Dette Ungdomen anseede som tvende store
 oplyses Lys, som Naturen havde dannet til
 af disse det menneskelige Kiøns Held og Zi-
 tvende Damer's rath. Alle Dyder og herlige Egen-
 Historie. skaber syntes her at have samlet sig
 sem udi et Centro og Middel Punct.
 Naturlig Forstand, Færdighed, Lær-
 dom, Beltalenhed, Yndest og adskil-
 lige andre store Qualiteter, som udi
 fuldt Maal fandtes hos begge, gave
 overflødig Materie til Poëter og Ora-
 tores at skierpe deres Penne til Mariæ
 og Christinæ Lov-Sange og Berøm-
 melses Taler. Men alle disse herli-
 ge Egenskaber, som man ventede at
 ville blive meere moede ved Alderen,
 bleve forvandlede til lige saa mange
 Fejl og Skrøbeligheder. Saa at
 de der syntes at være dannede som
 Redskabe til at rette alt hvad som
 var kroget, og at opbygge hvad som
 var nedrevet, bragte ved deres Bel-
 lyst og U-ordentlighed Staten udi
 saadan Forvirrelse, at, for at hindre
 dens fuldkomne Undergang, den eene
 maatte affættes, og den anden sætte
 sig selv af, saasom hun bluedes at
 føre længer Regimentet udi en Stat,
 som

som hun havde bragt til et Chaos. Hvis Maria Stuart havde død paa den Tiid Brantome gjorde hendes Lov-Sang, havde hendes Navn paa de Skotske Regenteres Liste været lige saa stor Zivath, som det nu er vanheldigt. Og, hvis Christina havde endet sit Liv, da den Franske Gesant Chanut gjorde hendes Portrait, vilde de Efterkommerne have tvistet om, enten det var større Ære for Gustavo Adolfo at have bragt til Verden saadan Dotter, end for Christina at være fød af saadan Fader; Men, saasom hun regierede, og levede længe derefter; saa haver man heller maatt sige: Hvi kunde et saadant Træ bære saadanne Frugter. Ja man har maatt tilstaae det Ordsprog ikke altid at være rigtigt, nemlig:

Καλὸν κόρακος καλὸν ὦν. Nu vil

jeg begive mig til
Historien.

MARIA STUART.

Denne udi Historien særdeles bekiende
te og uheldsalige Dronning er fød
udi det Aar 1542, og var en
Dotter af Jacob 5, Kongen af
Skotland og Maria af Lothringen. Hens
des Fader efter et uheldsaligt Feltslag med de
Engelske, døde udi samme Aar 14 Dage efter
Mariae Fødsel. Skotland geraadede da udi
et nyfødt en forvirred Tilstand, i Henseende til at Ma-
ria, som var den nærmeste Arving, var if-
fun et nyfødt Barn, og Kongen havde for
sin Død ingen Anordning gjort om Rigets
Forvaltning udi hendes Mindreaarighed. Es-
ter Maria var den nærmeste Jacobus Hamil-
ton, Greven af Aran, en Mand, der havde
liden Begjæmhed til saadan Forvaltning.
Samme Greve af Aran havde ladet see Til-
bøjelighed til Reformationen, hvorpaa man
havde faaet Smag i Skottland. Enkes
Dronningen derimod var en ivrig Roman-
Catholik, og blev hun særdeles bestyrket udi
den Romerske Troe af Cardinal Beton, Er-
kebissen af St. Andrea, en haard og voldsom
Mand, der havde viset mange Prøver paa
sin barbariske Natur. Mellem denne Car-
dinal og Greven af Aran opreysede sig strax
Tvistighed: Cardinalen fabriquerede et
Te-

Maria
et nyfødt
Barn
arver
get.

Skott-
lands da
værende
Tilstand.

Testament, som den afdøde Konge skulde have gjort, hvorudi han var nævnet til Regent udi Mariæ Mindreaarighed, og erklærede sig Enkes Dronningen for ham.

Grevens Partie derimod ophidsede ham til at staae paa sin Ret, foregivende, at Testamentet af Cardinalen var opdigtet for at skille det Hamiltonske Huus ved den Herlighed, som det ved Gudselen tilkom, og for at hindre Reformationens Fremgang i Skotland. Greven af Aran, skiont hans Tilbøielighed var helst til at frembringe sin Tiid udi Røe og Magelighed, lod sig dog af sine Tilhængere opmuntre til at paastaae Rigets Forvaltning, og at det forevisede Testament maatte examineres. Dette blev af det Skotske Parlament foretaget: Testamentet blev da fundet urigtigt, og Greven blev eenstemmigen erklæret Rigets Regent. Medens Parlamentet var forsamlet, ankom en Gesandt fra Kong Henric 8 udi Engelland, hvilken foreslog Ægteskab mellem den unge Maria og hans Søn Edward. Cardinal Beton med hans Anhang satte sig med Hænder og Fødder derimod, men det andet Partie, som var sterkere, antog Forslaget, og besluttede at afsærdige Gesandtere til Engelland, for at handle saa vel om Fred, som om Ægteskabet, hvilket og skeede, saa at Ægteskabet blev besluttet, dog vilde de Skotske

Tvifling
hed om
Rigets
Gore.
staaelse.

Ægtes
kabs
Forslag.

ffe Stænder ikke tillade, at Maria efter Kong Henriks Forlangende strax skulde føres til Engelland: Men paaastode, at saadant ikke maatte skee, førend hun havde naaet sine 10 Aar, hvormed han og lod sig nøye.

Cardinalen, som merkede, at den Rømeriske Religion ved denne Forbindelse reent vilde undergaae i Skotland, lod da sammenkalde Geistligheden, hvilken han bragte udi Harniss, og derved udvirkede, at hans Partie inden kort Tiid blev sterkere end Regentens, saa at de Engelske Gesandtere bleve ughøfligen beeguede, og Underhandlingene blev brudt over tværs. For at stille Greven af Aran ved Regimentet fandt han tillige med Enke-Dronningen for godt at kalde Greven af Lenox fra Frankrige for at holde Aran Stangen. Samme Lenox lod sig og indfinde, hvorved Cardinalens Anhang saaledes blev bestyrket, at Aran af Frygt forlod sit Partie, og forenede sig med Cardinalen og Enke-Dronningen; Ja denne hans Feighed gik saa vidt, at han forsvor den reformede Religion, som han tilforn havde bekjendt, og antog den Rømeriske. Efterat dette var skeet, holdtes Greven af Lenox ikke at være meer nødvendig, hvilket forarsagede, at samme Greve, seende sig saaledes at være skuffet, greb til Gevær, og slog sig til det Engelske Partie, af hvilket han blev understøttet mod sine Fiender.

Imid-

Imidlertid tog Reformationen meer og meer Overhaand udi Skotland, hvilket Cardinalen søgte af all Magt at forhindre, og derfor udi det Aar 1546 lod nogle Protestanter dømme til at brændes, og fornøyes de sig selv med at ansee Executionen; men han blev kort derefter myrdet udi hans eget Hus, og fæstet ud igiennem det samme Vindue, hvorudi han havde anseet en reformed Præstes Execution. Cardinal Be-
ton myr-
des.

Rong Henric 8 af Engelland døde 1547, og efterlod de Skotske Sager udi saadan Tilstand, at man enten maatte ophæve den Egetskabs Forhandling imellem Maria og Edward, eller og tvinge Skotterne med Magt at exequere den: Det mægtigste Partie, understøttet af Frankrig, var da derimod, hvorudover Regieringen i Engelland besluttede at paaføre Skotland Krig: Og rykkede Hertugen af Sommerset, som udi Edwards Mindreaarighed var Protector udi Engelland, med en Krigshær ind udi Skotland, hvor han udi det store Slag ved Musselberg erholdt en fuldkommen Sejer, saa at 14000 døde Skotter bleve fundne paa Bæltstedet. Dette indjog saadan Skræk udi det heele Land, at, hvis Sommerset havde forfulgt sin Sejer, han let kunde have tvunget den Skotske Regent til at overlevere den unge Maria tillige med Edinborgs Slott. Krig
med En-
gelland.

Slott. Men han begav sig efter Slaget strax med Krigshæren til Engelland igien.

Maria Dette gav Skotterne noget Nanderum, **føres til** og, som der kom Undsætning fra Frankrig, **Frankrig.** besluttede de at skikke den unge Maria til samme Rige, hvilket og skeede, og det i tvende Hensseender, eendeel for at hindre, at ved saadant Egetskab Skotland skulde foreenes med Engelland, og at den Romerske Religion derved reent skulde gaae under, eendeel og for at fuldbyrde det, som var afhandlet med det Franske Hof, nemlig at gifte hende med den Franske Dauphin Francisco, hvilket Giftermaal gik for sig udi det Aar 1558. **Giftes med Danphin.** Smidlertiid havde Skotland været adskillige Forandringer underkastet. Blant andet havde Enke-Dronningen tvunget Greven af Aran at overdrage hende Rigets Forvaltning: Hvorved de Roman-Catholske finge Overhaand udi Riget, og truede med Forsølgelser: Saa at derfor adskillige Protestantske Herrer maatte slutte et Forbund med hinanden til fælles Forsvar, og blev samme Forbund bekiendt under det Navn af Congregation.

Saadan var Tilstanden i Skotland udi Begyndelsen af den Engelske Dronning Elisabeths Tid. Samme Dronning, saasom hun fandt sig omspendt af Fiender, fandt strax

strax for got at slutte Fred baade med Frank-
rige og Skotland. Men der reysede sig kort
derefter nye Uroeligheder imellem Rigerne,
efterdi Kong Henric 2 af Frankrig lod sin
Søn, der var gift med den unge Skotske
Dronning, tage Titel af Skotland, En-
gelland og Irland. Jeg haver viset udi Eli-
sabeths Historie, hvorpaa Mariaæ Ret til den
Engelske Krone grundede sig, og at saadant
var Uarsag til den store Jalousie, som sted-
se regierede imellem disse tvende Dronninger.
Elisabeth besværgede sig hæftigen over saa-
dant Foretagende. Men fik da intet andet
Svar end at det skeede, endeel for at vise,
at Maria var af Kongeligt Engelsk Blod,
endeel ogsaa for at obligere de Engelske Res-
gentere at forlade den Titel af Konger af
Frankrig. Men Elisabeth vilde ikke lade
sig affpise med slige Undskyldninger, og, saa-
som hun var forbisset om, at Mariaæ Fore-
tagende sigtede til at stode hende selv fra
Thronen; saa ansaae hun den Skotske
Dronning som sin bitterste Fiende.

Mariaæ
Præten-
sion paa
den En-
gelske
Krone.

Saaledes vare Sagerne, da Kong Hen-
ric 2. ved Døden afgik, ved hvilket Dødsfald
Maria, som havde Dauphin til ægte, blev vir-
kelig regierende Dronning udi Frankrig, og
derfor kom i bedre Stand til at fortsætte sine
Prætensioner med Elisabeth; Man saa og
strax Virkningen af denne Forandring, thi de
Lo- rig.

Hun bli-
ver regie-
rende
Dron-
ning i
Frank-

Lothringſke Prindſer, ſom vare Mariæ Paa-
 rørende, og ſom udi den unge Franciſci
 Tiid førte Regimentet i Frankrige, ſtikkede
 kort efter Kong Henrics Død nogle 1000de
 Mænd til Skotland; med Befalning at for-
 eene ſig med de Engelliſke Miſfornøede, og
 med ſamtlig Magt at ſtøde Eliſabeth fra
 Thronen, ſom de foregave at tilhøre Mariæ.
 Men Anſlaget var lettere foretaget end be-
 gyndt: thi, ligesom Frankrig underſtøttede
 det eene Partie udi Skotland, ſaa under-
 ſtøttede Eliſabeth det andet, ſom beſtoed af
 Proteſtanter og andre Miſfornøede, og
 foraarſagede den Engelliſke Undſætning, at
 de ſidſte ikke alleeneſte forſvarede ſig en Tiid
 lang, men at de omſider og begyndte at ſpil-
 le Meſter, ſaa at Regentinden udi Skots-
 land, hvis Parti udi det Aar 1560 ſtod sær-
 dig at bryde ind udi Engelland, maatte ſelv
 retirere ſig til Edinborg, og derfor vare
 des villigere til at beqvemme ſig til Fred,
 hvilken ſamme Aar blev ſluttet til Edinborg
 med de Vilkor, at de Franſke ſaavel ſom
 Engelliſke ſkulde forlade Skotland.

Kort derefter døde Franciſcus 2dus, og
 foraarſagede dette Døds-Fald en nye Sce-
 ne udi Dronning Mariæ Liv og Levnet: thi
 denne Dronning, ſom hidindtil havde ſtæn-
 net blant alle Europæiſke Princeſſer, ſaavel
 i Hensende til Legemets og Sindets ſtore
 Gæ

Gaver, som hendes Magt og Høyhed, efter
di hun var regierende Dronning udi Frank-
rig og Skotland, og havde Prætensioner
paa Engelland og Island, saa at man i
hendes Person tænkte at foreene 4re Riger,
giver herefter ikke uden Materie til Træng-
sel og Gienbørdighed, som endtes med en
haanlig Død. Hun havde fra sin Barns-
dom været opdragen ved det Franske Hoff,
og der var bleven underviset i Sprog og
Videnskaber, hvorudi hun ved Hielp af sine
medfødde store Qualiteter havde gjort stor
Fremgang: Brantôme giver hendes Por-
trait paa samme Tiid saaledes: Lige-
som hun tiltog i Alder, saa tiltog
hun og i Skønhed og Dyd: Da hun
havde naaet sine 15 Aar, var hen-
des Persons Skønhed som et Dags
Lys, og hendes Dyd gav ikke min-
dre Glæde; thi hun var heel forfæ-
ren udi det Latinske Sprog: Hun
holdt udi sit 13de og 14de Aar Latins-
ke Taler for Kong Henric og for
Dronningen udi den store Saal paa
Louvre, og forsvarede hun mod den
almindelige Meening, at det var
Fruentimmer anstændigt at oplæ-
res udi boglige Konster: Betænk,
hvor behageligt det maatte være at
høre denne lærde og deylige Dron-
ning at exprimere sig saa net udi det

Marie
Portrait
ved Brant-
ôme.

Latinske Sprog, som hun i Grund forstod. Jeg selv er et syensynligt Vidne dertil. Saa længe som hun var udi Frankrige, anvendte hun stedse 2 Timer om Dagen paa Studeringer, hvorudover der var intet Videnskab, hvorom hun jo vidste at tale: I sær havde hun Lyst til Poësie. Hun gjorde og selv Vers, hvoraf jeg haver seet nogle, som fortiene at bemættiges. Saa vidt Brantôme; Hvoraf man seer, at denne unge Dronning da var anseet som et Naturens Mesterstykke, og, naar man dertil lægger de andre Herligheder, som hun havde ved Gudselen, hvorved hun syntes at være beskicket til 4re store Riger, saa kand man sige, at hun var det alerantseeligste Fruentimmer paa samme Tid. Men alle disse Herligheder bleve forvandlede til lutter Elendigheder, som efterfølgende Historie skal vise.

Begyn. Man saae en Formørkelse udi denne Soel
delse til strax efter hendes Herres Francisci 2. des
Hendes delige Afgang. Hendes Sviger-Moder
Tragedie. Catherine de Medicis lod see en og anden
Prove paa Koldfindighed mod hende, hvilket
hun og merkede, og derfor forlod Hoffet, be-
gibende sig først til Rheims og siden til Nanci,
hvor hun opholdt sig en Tidlang, og end-
deligen besluttede at besøge sit Fæderne Rige,
for

for der at tage Regieringen selv an. Saaſom
hun i ſin Barndom havde forladt Skotland,
og derfor lidet kiendte ſamme Rige, ſaa ble-
ve hende adſkillige Raad givne, hvorledes
hun udi den da værende Landets forvirrede
Tilſtand maatte opføre ſig. Nogle raade-
de hende da til at holde ſig til Jacob Stuart
hendes naturlige Broder, og at forlade ſig
meest paa Proteſtante, ſaaſom de vare de
ſterkeſte udi Riget. Men Lesley, ſom ſiden
blev Biſkop af Roſs, og haver ſkrevet Mariae
Hiſtorie, raadede hende derimod at have all
ſin Tiliid til de Roman-Catholiske, og at ta-
ge ſig vare for Jacob Stuart. Denne Les-
ley er ellers meget bekiendt udi den Skots-
ke Hiſtorie, efterdi han ved ſin Liſt og ſine
voldſomme Anſlag contribuerede fornem-
meligen til Dronning Mariae Uheld.

Efterat Maria havde gjort ſig færdig
til Reysen, ſkikkede hun en Geſant til Eli-
ſabeth for at anholde om Reyses Paſſ; efter
Elifabeth veigrede ſig vel ikke derfor; men
ſagde at hun maatte firſt confirmere den
Tractat, ſom var ſluttet til Edeborg mel-
lem Rigerne, og forlade det Engelliſke Ba-
ben. Dette Afſlag ophidsede den Skottiſke
Dronning til Vrede, ſaa at hun derover
berlede haarde Ord med den Engelliſke Ge-
ſandt Trochmorton, og endeligen beſlutte-
de at vove Reysen uden at være forſynet

Hun be-
giver ſig
efter
Franciſca
2. Død
til Skots-
land.

med Paf: var ogsaa lykkelig, at hun udi
 Sikkerhed landede paa Skotland den 21de
 Augusti 1561. Hun blev der modtagen
 med stor Glæde faavel af Høye som af Lave:
 Men hun maatte derimod med Smerte for-
 nemme, at Reformationen var allevegne
 stadfæstet ved saa strænge Love: saa at det
 var ikke tilladt for hende selv at øve sin Re-
 ligion uden i hendes eget Capel, og det udi
 all Stilhed. Men der vare endda adskillige
 Skotske Herrer, som holdte stibt ved den
 Romerske Religion. De samme haabede
 ved Dronningen at bringe den udi forrige
 Stand igien: og, saasom hendes naturlige
 Broder Jacob Stuart var en stor Beskytter
 af Protestanterne, arbejdede de fornemmes
 ligen paa at styrte ham. Dette kunde dog
 ikke let skee, endeel, saasom han havde det
 største Anhang i Riget, endeel og, eftersom
 Dronningen var raadet til at forlade sig
 paa ham. Han forblev derfor ikke alleene
 udi sin Post: Men Dronningen gjorde ham
 og strax efter sin Ankomst til Greve af Mur-
 ray: skönt man var forbissed om at hun intet
 godt Hierte kunde bære til en Mand, hvilken
 hun ikke alleene ansaae som Hoved for de
 Reformerede, men endogsaa som en ivrig
 Hofmester, der dadlede hendes Overdaa-
 dighed og vellystige Levnet, hvilket han ofte
 foreholdt hende.

Grebens Fiender merkede dette, og deraf hendes
 toge Leylighed til at forestille hende, at hun forste
 maatte afkaste dette Nag, og at hun ingen Dyrsket
 Forhaabning kunde have til den Romerske i Skot-
 Lærdoms Opkomst igien, saa længe som land.
 samme Herre sad ved Roret: Dronningen
 syntes ikke uvillig til at følge deres Raad:
 Men, som en Skotsk Herre, nemlig Greben
 af Huntley paa samme Tiid havde taget
 sig for at enlevere Maria for at gifte hende
 med sin Søn George Gordon, og Murray,
 som fik Nys derom, reddede hende fra saas-
 dan Fare: Kunde hun ikke andet end erkien-
 de saadan Tieneste, og derfor paa nogen
 Tiid fattede gode Tanker om ham igien.

Medens dette forhandlede udi Skotland,
 blev ved det Keyserlige Hof arbejdet paa Eg-
 testabs Stiftelse mellem Maria og Erzhertug
 Carl, Keyser Ferdinandi anden Søn: For-
 slaget stod Dronningen ikke ilde an; men, ge Eg-
 saasom hun fandt uødig at holde Minen med testabs
 Elisabeth, lod hun hende saadant tilkiende forslag.
 give, ligesom for at spørge hende til Raads.
 Elisabeth allarmeredes derved, saasom hun
 forestillede sig, at et Egtestab med en frem-
 med mægtig Prinds vilde ikkun bestyrke Maria
 i hendes Prætensioner paa den Engelske
 Throne. Hun lod hende derfor vide, at
 hun ikke kunde bifalde hende herudi, og at
 saadant Egtestab vilde ikke tiene til andet end

at udelukke hende selv fra den Forhaabning hun kunde have til Successionen i Engelland, efterdi den Engelske Nation aldrig kunde bekvemme sig til at underkaste sig en Prindses Herredom af det Osterreichske Huus: Hun raadete hende heller i den Henseende at tage en Engelsk Herre til sin Egtefælle. Foreslog hende og sin egen Favorit Greven af Leicester.

Maria blev herover heel tvivlsraadig, og raadforede sig med sin Forbandte Cardinalen af Lothringen, om hvad hun herudi skulde gjøre. Cardinalen lod hende da svare, at det Partie, som Elisabeth foreslog, var gandske uanstændigt, bad hende ikke at lade sig skrække af Elisabeths Truesler, ey heller at lade sig forføre af hendes Løfter om Successionen, eftersom man derpaa ikke kunde forlade sig. Ikke des mindre fandt dog Maria for got, efterat hun nøye havde overvejet alting, at staae fra den Egteskabs Handel med Erzhertugen, for ikke at forspilde sin Rett til Successionen efter Elisabeths Død i Engelland. Endeligen fattede hun den Resolution at tage til Egtefælle Lord Darley, og det saavel i Henseende til hans herlige Regems Skabning, som efterdi han var af Skotsk og Engelsk Kongeblood. Dette Partie stod ey heller Elisabeth an, som blev ved sit Forslag med Dudley, hvilken hun meligen havde gjort til Greve af Leicester. Men Maria havde dertil ingen Dren. Paa

Paa samme Tiid var ved det Skotske Hof en Italiener ved Navn David Rizzo, ^{David} hvilken var en Musicanss Søn fra Turin, ^{Rizzos} og var kommen til Skotland med Greven ^{Historie.} af Moretto. Samme Rizzo, saasom han forstod vel Musiquen, og havde en herlig Stemme, insinuerede han sig hos de Skotske Hoff-Musicantere, af hvilke han blev Dronningen forestilled. Dronningen, som fandt Behag udi hans Stemme, bad derfor Gesanten, at hun maatte beholde ham i sin Tieneste, hvilket han og bevilgede. Hans skionne Stemme gav ham ofte Anledning til at see og tale med Dronningen, og forglemte han ikke ved slige Lejligheder at insinuere sig saaledes, at hans Credit vorede jo meer og meer til. Endeligen, da Secretairen for de Franske Expeditioner gjorde en Reysse til Frankrig, blev Rizzo antagen til slige Forretninger udi hans Graværelse. Udi denne Post fik han Lejlighed til at insinuere sig saaledes, at han blev Dronningens Favorit og ligesom fornemteste Minister, saa at intet kunde udbirkes uden igjennem hans Canal. Buchananus vidner, at han blev dette gif saa vidt, at Dronningen ikke alene lod ham spise ved sit eget Taffel, men end og ofte spisede udi hans Huus, hvilket kunde ikke andet end give Anledning til Misskanke og Materie til Snak. Melvil, som paa samme Tiid stod udi stor Naade hos

Dronningen, taler om Rizzo saaledes: Hans Hofmod og Grækhed gjorde ham forhadet hos Adelen. Naar de Store komme til Hove for at raadslaae om Rigets Sager, funde de altid Rizzo udi Dronningens Kammer. Han affecterede ofte at vifte hende udi Øret udi Ministernes Nærværelse, og udi Stændernes offentlige Forsamling. Han var i det Øvrige giærlig og interesseret, og, saasom han var en bekiendt Pensionaire af Paven, saa havde man Marsag at frygte, at han arbejdede paa at indføre den Romerske Religion, og at fuldkaste Reformationen i Skotland. Samme Melvil vidner, at han ofte selv forestillede Dronningen den Fortrød, hun kunde tilvejebringe sig ved den overmaade store Faveur, som hun udsøede paa denne fremmede Person, men at hans Erindringer bleve altid ilde optagne, og at Dronningen svarede ham, at hun ikke kunde rette sig efter sine Undersaatters Capricer. Han vidner videre, at han forestillede Rizzo selv det Had, han tilveiebragte sig hos de store, og at Rizzo syntes at legge hans Ord paa Hjertet: Men, at han nogle Dage derefter sagde, at Dronningen havde befaleet ham at fremføre, ligesom han havde begyndt, uden at bekymre sig derom: Naar man føyer dette Vidnesbyrd til Buchanani, saa seer man, at Rizzo gandske haver regieret Dronningen: At

Com-

Comden udi Elisabeths Historie intet taler om denne Italienske Favorit, styrker heller end svækker de andres Vidnesbyrd, efterdi man seer, at han haver taget sig for at sætte Gminke paa Dronning Mariæ Seyl.

Efter som nu Rizzo var en Pensionaire af Paven, og derfor efter all Formodning arbejdede paa at indføre den Romerske Religion i Skotland igien, saa meenes der, at det var efter hans Raad, at Dronningen fastede Øye til Milord Darley, som var Roman-Catholik, og derfor kunde befordre saadant Verk. Hun lod udi det Aar 1565 kalde samme Herre til Skotland, hvor han blev saa vel modtagen, at alle kunde merke Dronningens Sigte: Imellem ham og Rizzo blev strax stiftet et sterkt Venstreb, hvilket gik saa vidt, at de laae udi een Seng sammen. Fra den Tiid at Rizzo havde faaet saa meget at sige hos Dronningen, tog Murrays Ansæelse meer og meer af: Ja man lod, for at styrte ham, udspreede, at han havde i Siinde at bortføre Dronningen: Denne Beskyldning vidne andre at have været uden Grund, men tilstaae alleene dette, at han var imod Dronningens Giftermaal med Darley, og at han forbandt sig med nogle Skotske Herrer for at giøre Hinder deri. Men hans Umage var forgieves: thi Maria formaade adskillige Herrer, som vare hende

Mariæ
andet
Egte-
skab med
Darley.

bevaagne, at give Samtykke dertil udi en Forsamling, som til den Ende blev holden. Almuen derimod knurrede derover. Dronning Elisabeth blev ogsaa ved at raade hende derfra. Men uanseet alt dette, gik dog Giftermaalet for sig den 29 Julii udi samme Aar: og tog Darley fra den Tiid Titel af Konge.

Udfkillige Misfornøiede, som havde søgt at hindre dette Egetskab, og til den Ende havde grebet til Bevær, bleve strax efter dets Guldbrydelse citerede til at møde for at forsvare deres Forhold; men de veigrede sig derfor, og søgte Beskyttelse hos Dronning Elisabeth. Endeel store Herrer af samme Parti tog og Flugten til Engelland. Dette, saavel som Mariae Giftermaal, og den store Credit, som Rizzo stod udi, foraarsagede en almindelig Misfornøielse blant Almuen, og blev den samme ikke lidet forøget ved Præsternes, Prædikener, saasom derudi blev forestillet, udi hvilken Fare den reformerede Religion svævede. Men dette altsammen kunde ikke moderere Mariae Jær; thi hun lod sterkt sætte efter de Flugtige, og meenes der, at Rizzo bestyrkede hende udi saadant Foretagende, saasom han haabede at profitere af deres Midlers Confiscation.

Medens dette forhandlede, merkede man, at Dronningen fattede meer og meer Kold-
 sindighed for hendes nye Gemahl: og tog
 den samme med Tiden saadan Overhaand, ^{Maria:}
 saa at hun kunde ikke meere skiule den. Hun ^{fatter Af-}
 lod sig ikke noye med at giøre ham en og an- ^{kye for}
 den Huus-Fortræd: men gav og offentlig
 tilkiende den Foragt, som hun havde for
 hans Person. Udi Begyndelsen af deres
 Ægteskab havde hun i publiqve Skrifter la-
 det satte Kongens Navn for sit eget: Si-
 den vilde hun at sit Navn skulde sættes
 først, og endeligen lod Kongens Navn reent
 ude af Mynten: Den Naade, hun havde
 fattet til Rizzo, tog derimod meer og meer
 til. Jeg vil forbigaae at tale om alt det,
 som Puchananus anfører til denne Dron-
 nings Bestiæmmelse, saasom han herudi
 maa see haver gaaet for vidt: Jeg vil ik-
 kun alleene sige dette, at den fortroelige Om-
 giengelse med Rizzo opvakte en heftig Jalou-
 si hos Kongen, hvilket ikke kunde see uden
 Marsag. Melvil, som er en upartist Skri-
 bent, der gaaer en Middelsvej mellem Bucha-
 nanum og Camden, vidner, at de flygtige
 Skotske Herrer, seende den Misforstand mel-
 lem Kongen og Dronningen, søgte at føre
 sig den til Nytte, opmuntrende ham til at
 rødd Rizzo af Veyen, for ved hans Død
 at befrie dem for deres største Fiende og Ef-
 terstræber.

Kong

Kongen lod sig dertil overtale, og overlagde med sine Tjenere, hvorledes dette best og sikkerst kunde i Bort sættes. Men Dronningen, som i tide fik dette Anslag at vide, ophidsedes saa hæftigen imod ham, at han nok deraf kunde merke, hvor meget Rizzo saae hende paa Hjertet. Saaom nu Anslaget var aabenbaret, og Kongen derudover frygtede for sit eget Liv, raadforede han sig med Greven af Lenox, hvad Middel han skulde bruge til sin Sikkerhed. Greven raadete ham da at kalde de flygtige Herrer tilbage, for ved deres Hielp at kunde holde Rizzo Stangen. Da dette var i Arbejde, forsamledes Stænderne udi Skotland, og forglemte da Rizzo ikke at formaae enhver i sær at føye Dronningen, og ikke bevilge de flygtige Herrer Tilbagekomst. Den Engelske Gesant taledede derimod udi deres Faveur; men udvirkede intet derved, saasom Maria af yderste Magt satte sig derimod.

Saaom nu Kongen merkede, at derved var intet at gjøre, og at han saae ingen Sikkerhed for sin egen Person, igientog han sit første Anslag at røbbe Rizzo af Boven. Efter at dette var overlagt med hans Venner, blev hans Død besluttet, og et Skrift blev opsatt, hvorudi Kongen erklærede sig at være Autor dertil. Executionen skæde 1566

paa

paa saadan Maade: Da Dronningen sad til Taffels og Rizzo var udi hendes Kammer, listede Kongen sig derind, og blev strax efterfuldt af Lord Ruthwen og Duglafs, samt nogle andre. Disse traadde ind udi Rizzo Kammeret med saadan Hidsighed, at Taffelmyrdesfelet blev omveltet. Dronningen spurgte da Ruthwen hvad hans Foræt var? Han svarede hende intet, men vendede sig til Rizzo, sigende: at det Gæde, som han der havde, tilkom ham ikke, hvoraf man fandt slutte, at Rizzo sad ved Dronningens Bord. Rizzo, seende, at dette var sigtet paa ham, greb da skielvende til Dronningens Kiøle, for at sætte sig under hendes Beskyttelse: og stræbde Dronningen paa sin Side at sætte sig imellem ham og de Sammenrottede. Men Kongen greb hende om Livet, og sagde, at hun for sin Person intet havde at frygte, hindrede hende derved at bedække Rizzo. Imidlertid tog Duglafs Kaarden fra Kongens Side, og dermed igiennemstak Rizzo, hvilken strax blev slæbet bort i et andet Kammer, hvor man gjorde Ende paa hans Liv. Paa den samme Tiid, som dette Mord skeede, gik Dronningen frugtsonnelig med den Prinds, som siden regierede udi Engelland og Skotland. Der siges, at den Skræk, som Moderen da overkom, havde saadan Virkning paa Fosteret, at Kong Jacob ikke kunde taale at see en nøgen Kaar-
de:

De: Men det er troeligt, at dette er en Digt,
som samme Konges Afstye for Krig haver
givet Anledning til.

Dron- Stray efter Rizzos Død holdt man
ningen Dronningen indsluttet: Men hun fandt
indslut- Læylighed til at tale med Melvil, og affær-
tes. - digede ham til Magistraten udi Edenborg
med Befalning at kalde Almuen tilfammen
til sin Frelse: Men Almuen, som var misfor-
nøyet med Mariæ Regiering, fandtes da gands-
ke koldsendig: dog lode nogle sig bevæbnede
indfinde ved Slottet: men, da Kongen til-
taledede dem ud af Binduet, og tilkiendegav,
at det var efter hans Villie og Befalning
Rizzo var omkommen, gik enhver hjem til
sit.

Medens Dronningen sad indsluttet, var
Skotland ligesom uden Regiering og Dyrig-
hed. Men det varede ikke længe: Kongen,
som var en blød og skrøbelig Herre, begyndte
stray at fortryde paa denne Gierning,
hvilket da Dronningen merkede, gjorde hun
ham saa mange Caretter, at hun omsider
overtalede ham til at overgive Rizzos Ba-
nemænd til Straf. Dette forarsagede hos
dem ikke mindre Foragt for Kongen end
Skæf: og, saasom de mod Formodning
saa sig saaledes forladte, fandtes de villige
til at imodtage det Forlig, som Dronnin-
gen

Gen tilbød dem: da Forliget skulde underskri-
ves, forestillede hun Kongen, at det ikke kun-
de holdes gyldigt, saalænge som hun var i
Arrest, forlangede derfor at Bagten maate
te borttages: men dette var saa snart ikke
skedd, førend hun tog Flugten, og ankom i
Sikkerhed til Dumbar. Hun satt sig da
strax for at hæbne Rizzos Død: men Gier-
nings-Mændene havde allerede reddet sig
med Flugten til Engelland, saa at alleene
nogle faa og ringe Personer bleve grebne og
henrettede: Dermed maatte hun sig denre
gang lade nøye, men Rizzos Legeme lod hun
efter Buchanani Sigelse nedsætte udi Kon-
bernes Gravsted.

Hun
und-
siger.

Efterat hun saaledes var kommen paa fri
Fod igien, søgte hun paa alle optænkelige
Maader at chagriner Kongen: Hun kun-
de ikke taale at see ham for sine Dye, og
skuede allebegne hans Nærværelse: ja, da
han engang kom til Sterlyn, reysede hun
strax derfra, og tog ind paa Edenborgs Slot
for der at ligge udi Barselseng. Fra den
Tid begyndte hun at fatte Affection til
Greven af Rothwel, saa at samme Herre
kom udi samme Yndest, som Rizzo tilforn
havde været i. Den 19 Junii udi samme
Aar 1566 blev hun forlovet med en ung
Prinds, som blev kalden Jacob, og er
Stamfader for de Konger af det Stuart-
ste

Hendes
Forhold
mod
Kongen

Kong
Jacob
fødes.

ffe Huus, som fast indtil denne Tiid haver regieret udi Engeland: Denne Forløsning lod hun strax Dronning Elisabeth tilkien degive: Men Elisabeth blev af den Tidens de gandske nedslagen: Dog, da det første Anstød var over, twang hun sig siden til at holde gode Miner, saa at begge Dronninger bleve ved at giøre hinanden Complimenter, skiont uden at meene noget derv med.

Udi den Tiid, som var imellem den unge Prindses Fødsel og hans Daab, tracterede Maria Kongen med saadan Foragt, at det hendes heele Land maatte ynke ham. Bothwel derv Rierlig, hed til Bothwel. imod havde gandske indtaget hendes Hierte. Samme Greve lod sig ved Prindsens Daab see udi stor Pragt, da Kongen dervimod, i Henseende til den Mangel og Fattigdom han levede udi, skiemmede sig ved at komme for Lyset, saa at alle godt Folk forargede sig derv over. Denne bestandige Foragt forarsagede, at han besluttede at retirere sig til Glasgow hos hans Fader, hvilken havde forladt Hoffet for ikke at see den Spot, som dagligen vederfoer hans Søn. Da han stod færdig til Reysen, ankomme nogle af Dronningens Betientere, hvilke borttog alle hans Solvkar, og gawe ham andre af Tin i stedet dervfor. Derved maatte han reyse. Men han var neppe kommen en Fierdingveys fra

fra Edenborg, førend han fandt sig angreben af en heftig Svaghed, som meenes at have været Virkning af Forgift, som han havde faaet. Dog fortsatte han Reysen, og kom lykkeligen til Glasgow, hvor han ved Kraft af sit gode Temperament overbandt Svagheden, skjønt ikke uden med stor Vanskelighed.

Udi Begyndelsen af det efterfølgende Aar 1567 blev spillet den store Tragœdie med denne uslyksalige Konge, og det paa saadan Maade: Medens Kongen laae og medicinerede, gjorde Dronningen med sin unge Søn en Reysé midt om Vinteren fra Sterlyn til Edenborg. Der fik hun at vide, at Kongen havde resolveret at flygte til Spanien, og at Skibet, som skulde føre ham, var allerede færdigt dertil, saasnart han var kommen nogenledes til Kræfter.

Denne Slutning stod hende ikke an, saasom hun derved frygtede, at hendes Anslog med at ægte Greven af Bothwel, vilde til intet giøres: Thi, saadant kunde ikke skee, saa længe som hendes rette Ægtefælle levede. Hun stillede sig derfor an, som hun vilde forlige sig med ham, og til den Ende tilskrev ham kjerlige Breve. Endeligen besøgte hun ham selv udi Glasgow, og der beteede ham saa stor Venlighed, at han lod sig overtale til

til at føres i en Bærevogn til Edenborg. Saa snart han did var henkommen, indqvarterede man ham i et Huus nær ved Stads Bolden, foregivende, at det vilde blive for uroeligt for ham at ligge paa Slottet. Imidlertid besøgte Dronningen ham flittigen nogle Dage, lod ogsaa bringe sin Seng udi et Kammer under hans. Med et Ord hun stillede sig saaledes udi alle Ting an, at denne eenfoldige Herre tilside satt all Mistanke, og bildte sig ind, at det forrige Had var forvandlet til Kierlighed. Men alt dette skeede ikkun for at giøre ham troes hiertig, og for des sikkert at kunde i Verk sætte det onde Anslag, som hun havde overlagt med Bothwel: Nogle, som herudi havde Dronningen mistænkt, holdte vel det for deres Pligt at advare Kongen derom, men de dristede sig ikke dertil, saasom han havde den Skrøbelighed at sige Dronningen igien alt hvad man havde aabenbaret ham.

Efterat Anslaget var overlagt, og Tiden tilstundede, paa hvilken det skulde fuldbyrdes, forlod Dronningen det Huus, hvor udi Kongen var, for at gaae til Haande een af hendes Hoff-Damer, som skulde udi Bar Kongen selseng. Paafølgende Nat blev Kongen qvalt myrdes. udi sin Seng, og udkast udi Haugen, efter at man havde ladet Huuset springe af Krud, som der under var lagt. Man vilde strax
bils

bilde Folket, som strømmede did hen, ind,
 at Kongen af Krudets Magt var kasted ud i
 Haugen, men, saasom man fandt ham i
 hans Tøfler, og Legemet var ubeskadiget af
 Jiden, kunde ingen fæste Troe dertil; men
 alle vare forsikrede om, at han var bleven
 qvalt i Sengen, helst, saasom man fandt
 blaae Merker om hans Hals, som saadant
 gave tilkiende. Rygtet gik strax, at han
 var omkommen af Greven af Murray: Men
 visse Hof-Folk, som saae dybere ind udi den-
 ne Sag, hvistede hinanden udi Ørene, at
 Bothwel havde været hans Banemand, og
 at Kongen var bleven qvalt ved en Serviette.
 De tvende oftomtalte Skribentere Bucha-
 nanus og Camden ere og herudi af stridige
 Meeninger. Den første tilskriver denne
 Misgierning Mariæ, som dertil betienede sig
 af Bothwel. Den sidste derimod Greven
 af Murray; hvorudover, skönt paafølgende
 Historie gjør Buchanani Vidnesbyrd tem-
 melig beviisligt; saa have der dog stedse ind-
 til denne Tiid været nogle, der have forseg-
 tet den sidste Meening, indtil omsider en lærd
 Engellænder Anderson for nyeligen haver
 produceret Mariæ egenhændige Breve til
 Bothwel, som fuldkommeligen beviser, hvad
 som Buchananus herom haver skrevet. Sam-
 me Buchananus siger videre, at Maria lod strax
 føre Kongens Legeme til sig paa en Bænk,
 hvor hun med Koldsindighed beskuede det,

og derpaa lod det nedfætte i Kongernes Gravsted: Og er det mærkeligt, at Camden ikke haver dristet sig til at igiendrive disse og andre anførte Omstændigheder herved, hvilket synes at give tilkiende, at Beskyldningerne maa være vel grundede.

Bevæ- gelse o- ver dette Mord.

Greven af Murray, da det kom ham for Orne, at dette Mord var ham tillagt, da, endskiønt han var upasselig, led han sig see til Hove 2 Dage derefter for at vise, at han ikke frygtede for hans Fienders Beskyldninger: Ingen dristede sig alleene at tale ham til derfor. Hvad Dronningen angik, da, efterat hun havde holdet sig nogle Dage inde, antog hun sin forrige Levemaade igjen, og var Bothwel stedse hos hende. Almuen var imidlertid udi fuld Fyr og Flamme, besværgende sig over, at man ikke efterforskede Mærksagen til Kongens Død, som tilskrives Bothwel: I Henseende til saadan Tale og slige Truesler kunde Bothwel ikke længer tie stille, men maatte lade som han vilde retfærdige sig. Han forføjede sig gelejdet af sine Venner til Hertugen af Argyle, som var Rigets høyeste Dommer, og forlangede af ham, at Sagen maatte efterforskes. Dette blev og foretaget, og Vidner bleve stævnedes til Forhør: Men just, da Sagen skulde gaae for sig, holdt man op dermed, og Hoffet lod sig alleene nøye med at love Belønning til den,

den, som kunde vise Kongens Banemænd.
 Dette kunde dog ikke stille Almuen tilfreds;
 thi alle vare forsikkrede om, at Dronningen
 og Bothwel havde bedrevet Gierningen, skiont
 ingen dristede sig til at anklage dem, men
 man lod sig alleene nøye med Skandskrifter
 og Viser at gibe saadan Mistanke tilkiende.
 Dette forarsagede, at Bothwel lod opslaae
 paa visse Steder, at han tilbød sig at duel-
 lere med dem, som dristede sig til at beskyl-
 de ham: Man lod ham svare ved andre op-
 slagne Skrifter, at man antog hans Tilbud,
 han havde ikkun at nævne Tiid og Sted;
 men det blev derved.

Endeligen dristede Greven af Lenox, Kon-
 gens Fader, sig til at gaae offentlig til Verks
 ved at beskylde Bothwel for det begangne
 Mord. Dette bragte Dronningen udi stor
 Bekymring, saasom hun ikke kunde nægte
 Faderen saadan Rett. Efterat hun havde
 søgt adskillige Midler til at undgaae denne
 Examen, maatte hun dog omsider tillade,
 at Tingen ved nogle Commissarier blev ef-
 terforsket: Men, saasom Bothwel ved sin
 Credit imagede det saaledes, at de fleeste af
 hans Tilhængere bleve Commissarier, blev
 han friekiendt for denne Beskyldning. Det-
 te bevidnes med samme Ord af Melvil, som
 var Dronningens Favorit, hvoraf sees, at
 hun ikke fandt undskyldes. Hun bestyrkede
 selv

felv den Mistanke, man havde fattet, ved at fæste all sin Naade paa Bothwel, en Mand, der offentlig var beskyldt for at have myrdet hendes Ægtefælle; thi, endskjønt han var uskyldig, var det dog imod all Almindelighed at gjøre en saadan Mand til sin Favorit, og det strax efter den begangne Misgierning, som alle tillagde ham og ingen anden.

Den store Forbindelse mellem Dronningen og Bothwel gif saa vidt, at et Rygte udspreddes over det heele Rige, at hun vilde ægte ham: Dette kunde ikke andet end forårsage stor Græmmelse blant Undersaatterne. Lord Herris gjorde da en Rejse til Edensborg, hvor han fæstede sig for Dronningens Fodder, og forestillede hende den Haanhed, hun vilde underkastes, hvis hun ægtede en Mand, som alle holdte for at være hendes forrige Herres Morder: Dronningen lod som hun studsede derved, og svarede, at hun ikke kunde begribe, hvoraf den Tale reysede sig, leggende gandske koldsindigen dette dertil, at hun endnu ikke havde fæstet sit Hjerte til Bothwel. Melvil overleverede hende siden et Brev fra Engelland, som indbefattede samme Materie; men det eene med det andet havde lige liden Virkning; thi nogle Dage derefter, da hun reysede til Edensborg, kom Bothwel med nogle bekræftede Mand

Dronningen lader sig enlevere af Bothwel.

hens

hende i Møde, og førede hende bort til Dum-
bar. Melvil, som var nærværende da Gier-
ningen skeede, siger, at Bothwel greb als-
leene til Tømmen af Dronningens Hest, at
hun selv var gandske taus, og at Capitaine
Blackwater, som førte hende bort, forsik-
kede ham om, at alt dette skeede med Dron-
ningens Samtykke.

Saa snart Bothwel var ankommen til Dum-
bar, lod han sig stille ved sin egen Gruer, som
han havde haft udi 6 Maanedes, efterat han
ved sin Credit derpaa havde erhvervet twee
de Skilsmis-Domme, og meenes der, at
hans egen Sviger-Fader, Greven af Hunt-
ley derudi var ham behjælpelig. Efterat
denne Skilsmisse var skeet, førte han Dron-
ningen til Edenborg, hvor hun Dagen der-
efter offentlig erklærede, at hun levede udi
fuldkommen Frihed: og skeede denne Er-
klæring, paa det ingen skulde kunde sige,
at hun var tvungen til at foreene sig i Egs-
teskab med Bothwel. Derpaa lod Both-
wel giestbyde de nærværende Skotske Her-
rer, og præsenterede dem til Undertegnelse
et Skrift, hvis Indhold var, at det var nyt-
tigt for Dronningen at ægte Greven af Both-
wel, efterdi samme Greve havde mange
Venner og Tilhængere ved Grændse-Stæ-
derne, og derfor var bedre udi Stand end
nogen anden til at beskytte Regieringen.

Endeligen stod i samme Skrift, at herudi var en Fornødenhed, efterdi Bothwel allerede havde søgt Seng med hende. Eftersom dog, at dette var gjort, gif Brylluppet for sig, og ter ham, bleve de sammenbiede med Protestantiske Ceremonier af Biskoppen af Orknøer.

Dette opbagte en stor Forbittressse over det heele Rige, hvilket da Dronningen mere fæde, besluttede hun at gjøre et Forbund med nogle store Herrer til sin egen og Bothwels Forsvar: Alle Bothwels Tilhængere underskreve villigen dette Forbund. Andre derimod veigrede sig derfor: blant dem var Greven af Murray, hvilken derpaa retirede sig til Frankrig: og tiener dette saavel som andet til at igiendrive Camden, der har søgt at gjøre Murray til Autor af det begangne Konge-Mord. Imidlertid blev det heele Land ved at besværges sig over, at man ikke hevnede Kongens Død, og at Dronningen havde giftet sig med den, som alle holdte for at have været hans Banemand. Endeligen blev gjort et Forbund mellem de fornemste Herrer, hvis Sigte var at hevne Kongens Død, og at til intet gjøre det uanstændige Giftermaal med Bothwel: og meenede de, at kunde lett erholde det sidste: efterdi Dronningen allereede var ilde medhanded af sin nye Egtfælle: Melvil vidner, at hun en Dag begierede en Kniv for at

at myrde sig selv, efterdi hun ikke længere kunde taale hans Brutalitet.

Saaſom de Sammenrottede Herrer tvivlede ikke om, at jo Indbyggerne af Edenborg Opſtand vilde være dem befordderlige udi deres Foretagende, overlagde de med hinanden at indslutte Staden, paa det at Dronningen og Bothwel ikke ſkulde kunde undſiye; Men Bothwel, ſom i Tide fik Kundſkab herom, flygtede i en Haſt ud af Staden, og førede Dronningen med ſig. De Sammenrottede forfulgte dem, men forgieves. Da dette Anſlag var mislinged, rykkede de mod Edenborg, hvilken ſtrar aabnede ſine Porte for dem, hvorudover de af Dronningens Tilhængere, ſom endda vare udi Staden, retirerede ſig til Slottet. Imidlertid forſommede Dronningen og Bothwel ſig ikke, men ſamlede en Hob Tropper, og dermed rykkede mod Edenborg. De Sammenrottede ginge dem i Møde, ſaa at man ventede, at det ſkulde komme til en Trefning: Men Dronningen, ſaaſom hun merkede, at hendes Krigsfolk intet godt Hierte bare til hende, og derfor frygtede at blive forladt, fandt hun for godt at træde i Underhandling med de Sammenrottede, hvilket ogsaa ſkeede: hvorudover Bothwel i Tide retirerede ſig til Dumbar: Dronningen derimod overgav ſig i de Sammenrottedes Hænder, hvilke førte hende til

Edenborg, og lode hende der sætte i Forvaring. Der underkøbte hun strax en Soldat, der skulde bringe et Brev til Bothwel fuld af tierlige Expressioner, og hvorudi hun kaldede ham sit kiære Hierte, og lovede aldrig at vilde forlade ham. Dette Brev faldt udi de sammenrottede Herrers Hænder, hvorudover de funde for godt at indslutte hende udi den Fæstning Lochlewen, som var i Grebens af Murray Forvaring.

Over denne Medfart besværgede hun sig heftigen, men vandt intet dermed. Thi hendes Sag blev strax derefter end værre, og det ved saadan Hændelse: Da Bothwel var ankommen til Dumbar, affærdigede han et Bud til Edenborg, for derfra at hente en Kiste, som han der havde sat i Forvaring. Men Kisten faldt i de Sammenrottedes Hænder, hvilke aabnede den, og derudi funde en Hob Vers og Elskovs Breve, blant hvilke og vare nogle, som gave tilkiende det onde Anslag mod den afdøde Konge: item, Maaden hvorledes det skulde sættes i Verk. Buchananus siger, at man derudi ogsaa fandt 3 Egtteffabs Contracter mellem Dronningen og Bothwel, hvoraf den eene var skreven med Dronningens egen Haand for Kongens Død. Dette forværedede gandske Dronningens Sager, og blev Bothwel over denne Hændelse saa fortvivlet, at

at han retirerede sig til Orkner, hvor han Both,
en Tiid lang agerede Søesøber, endeel vel flyg-
for at vinde noget til sit Ophold, endeel og- ter af
saa for at hegne sig over Skotterne. Landet.

Smidlertiid raadsløge de sammenrottede
Herrer med hinanden, hvad de skulde fores-
tage med den fangne Dronning. De mere-
kede, at det ikke var raadeligt at sætte hende
paa Thronen igien, besluttede derfor at stil-
le hende ved Regimentet. Til den Ende af-
færdigede de Greven af Lindsey til hende, for
at give saadant tilkiende, og at formaae hende
til at overdrage Kronen til hendes unge Søn:
Nogle sige, at dette skeede med saadanne
Truesler, at, hvis hun ikke beqvemmede sig Dron-
dertil, vilde man lade hende juridice tiltale ningen
for Kongens Mord. Dronningen studsede twinges
ved dette Forslag: Men, som hun merkede, til at sige
at det vilde ikke være hende tienligt at stride sig fra
derimod, gav hun sit Samtykke dertil, og Regie-
det des heller, efterdi nogle lode hende hem- ringen.
meligen viide, at alt, hvad hun udi Fæng-
sel lovede, var af ingen Gyldighed, og, at
hun kunde tilbage kalde alle saadanne Løfter,
saasnart hun kom i Frihed igien.

Efterat hun havde samtykket de Sammen-
rottedes Forlangende, bade man hende selv
at udnævne een, der skulde forestaae Riget
udi hendes Søns Mindreaarighed. Hun
nævs

nævnede da Greven af Murray, enten, efterdi hun af sig selv faldt paa det Ball, eller, efterdi man under Haanden havde ladet hende vide, at det var saadant, som man helst ønskede; Derpaa skeede Dronningens Afstaaelse den 24 Juny 1567, og den unge Konge blev nogle Dage derefter inaugureret ved Biskoppen af Orknoer. Men kort derefter opstod et nyt Partie i Faveur af Dronningen. Samme Partie foregav, at det ikke var fornøyet med den Forhandling, som var skeet uden saa mange andre vedkommende Herrers Vidende, og omsider erklærede sig for Dronningen. Udi denne Forvirrelse kom Greven af Murray tilbage fra Frankrig. Saasnart han var ankommen, forsøvede han sig til Dronningen, og i stedet for at trøste hende, udsøvede Skieldes Ord og Bebrejdelser, og siges der, at dette smertede hende meer, end alt hvad som hende tilforn var vederfaret. Han blev derpaa strax af sit Partie erklæret Rigets Regent, og tog han da alle Stæder udi Possession.

Ikke desmindre havde dog Maria, endskiont hun sad fangen udi Lochlewen, endda mange Tilhængere. Thi foruden alle Roman-Catholske havde hun ogsaa Regentens Uvenner paa sin Side, skiont de Sidste toge saadant Partie ikke saa meget af Kierlighed til Dronningen som af Had til Regenten:

genten: Man glemte i denne Tilstand ikke at efterfølte Bothwel, og vare begge Partier eenige i at forfølge samme Mand. Man havde nær faaet ham i Hænder, men han undskydede, og kom til Dannemark, hvor han blev fæstet i Fængsel. Han levede endda 10 Aar derefter, men udi saadan Elendighed, at han af Sorg tabte Forstanden. Camden siger, at han erklærede paa sit Yderste, at Dronning Maria ingen Deel havde haft udi Kongens Mord: Men, saasom han saadant ikke haver gjort beviislige, har ingen fæstet Troe til dette hans Vidnesbyrd.

Bothwels Elendigt.

Men Bothwels Uheld forårsagede en Forandring udi Dronningens Sager: Thi, saasom det var fornemmeligen i Henseende af hans Person det Had og den Forbittrelse havde rettet sig, saa begyndte ved hans Fald Misforholdelsen mod Dronningen meer og meer at sagtes, og mange store Herrer forlode Murrays Partie igien. Udi denne Tilstand fik Dronningen Lejlighed at flygte af sit Fængsel. Denne Flugt indjog stor Skræk udi Regenten, sær da han merkede, at hun fik Tilløb fra alle Kanter. Han saae derfor, at han enten selv maatte forlade Regimentet, eller vove et Feldtslag: og greb han endeligen til det sidste Middel: Og, efterat han havde faaet paa Beenene en Krigs-Magt, hvilken

Maria flygter af sit Fængsel.

dog ikke var nær saa stærk som Dronningens, rykkede han dermed fra Glasgow just paa samme Tiid, da Dronningen med sin Krigs-
 Slag ved Glas-
 gew. hær søgte ham. Hendes Magt bestoed af 6000 Mænd, hvormed hun ved Glasgow angreb Regenten, hvilken havde ifflun 4000 Mænd, da Slaget begyndte: Men, uanset Tallets Ulighed, erholdt han dog en fuldkommen Sejer, og Dronningen af Frygt for at falde udi hendes Fienders Hænder, maatte tage Flugten til Grændses Stæderne mod Engelland. Hun indsluttede sig først udi den Fæstning Harris: Men, som hun ikke agtede sig sikker nok enten der eller udi nogen anden Skotsk Fæstning, besluttede hun at retirere sig til Engelland, og derved for affærdigede Bud til Dronning Elisabeth, forlangende hendes Beskyttelse. Elisabeth lod hende strax svare, at hun var færdig til at betee hende all Venstabs som en Søster.

Maria Efterat hun havde faaet saadan Forsikkring, flygter til begav hun sig til Engelland, og strax tilskrev Engel-
 land. Elisabeth et Brev, hvorudi hun tilkiende gav, at hun var flygtet af sit Fængsel udi Forsæt at sætte sig i Sikkerhed; men at hendes Fiender havde angrebet hende paa Vei- en, og adspredet hendes Folk: Hvorudover, saasom hun i Skottland ingen Sikkerhed meere saae for sin Person, hun havde fundet for got at forlade Riget for at søge Beskyttelse hos Elisabeth, med hvilken hun forlangede en mundtlig Samtale. Eli-

Elisabeth, saasnart hun merkede Mariæ Ankomst til Engelland, skikkede strax en for at trøste hende, og besøel, at man skulde tractere hende som en Dronning. Man lod hende siden føre til Carlisle, og var det der, at hun efter Camdens Sigelse tilskrev Elisabeth et andet Brev, hvorudi hun begiærede en mundtlig Samtale. Men den Engelske Dronning lod hende svare, at, saasom hun var beskyldet for at have omkommet hendes Egtefælle, og i det ringeste, at hun ingen Umage havde gjort sig med at efterforske Morderne, saa kunde hun efter Anstændighed ikke tale med hende, førend hun havde lagt en saa haard Beskyldning fra sig, og bad hun at blive erkyndiget om, paa hvilken Maade hun tænkte at igiendrive sine Anklagere. Derpaa blev fundet for got, at Elisabeth skulde høre hendes Forsvar, og at hun skulde tage hende i Beskyttelse, hvis hun fandtes uskyldig: Det er ellers klart, at Elisabeth herved intet andet sigtede end at vinde Tiid, paa det at hun kunde have en Prætext til at holde hende i Forvaring, indtil hun kunde overlegge, hvad hun herudi skulde foretage.

Man raadslag strax herom udi det Engelske Raad, og efterat adskillige Meeninger herover vare fremsførte, bifaldt omfider Elisabeth deres Tanker, som holdte for, at Dron-

Hun sættes i Forvaring. Dronning Maria skulde blive siddende i Forvaring. Foruden de Stats-Raisons, som bevægede hende til at gribe til det Middel, var en personlig Jaloufie, som hun havde mod denne Skotske Dronning, hvilken var fiønnere og yngre, skönt hun i alle andre Ting var ikke at ligne mod Elisabeth: I midlertid for at sætte Farve paa denne haarde Medfart, lod hun, nemlig Elisabeth, som intet skulde være hende fiærere end at overbediises om Mariæ Uskyldighed, paa det at hun kunde uden Folkes Eftertale undsætte hende: Men paa den samme Tid, som hun gjorde disse Contestationer, satt hun sig for at trække Sagen langt ud, indtil hun kunde overlegge, hvad som var tienligst til hendes egen Eifferhed. Fra den Tid vilde hun ikke høre nogen, der talede ilde om Maria, skönt det var hende ikke ubehageligt at høre de Beskyldninger, som offentlig blev udstroede, og hvorved hendes Forsætt at upholde Sagen blev befordred. Maria, som tog dette efter Bogstaven, bildte sig en Tid lang ind, at Elisabeth intet heller ønskede end hendes Frelse. Men hun mærkede omfider, at det var intet uden Simulation, hvorudover hun søgte at betiene sig af andre Midler til hendes Befrielse: Men hendes Anslag tienede ikke til andet, end til at give Elisabeth Prætext til at forlænge hendes Fængsel.

Elisabeths
Skuld-
hed.

Imid-

Imidlertid var alting i største Forvirrelse i Skotland, og vidste Elisabeth fortrefseligen at føre sig disse Uroeligheder til Nytte ved at gjøre sig til Dommer mellem de stridende Partier, lod ogsaa virkelig en anden Commission, der skulde undersøge de Beskyldninger, som vare gjorte mod Maria, og lod den Skotske Regent Murray sig selv med andre Skotske Herrer indfinde for samme Commission. Maria veigrede sig vel for at underkaste sig de Engelske Commissariers Kiendelse, men Sagen blev ikke des mindre foretagen, og Vidnerne forhørte. Greven af Murray fremførte deres Bekiendelse, som havde været straffede som Medvidere udi Kongens Mord. Han lod ogsaa frembringe den Riste, som Bothwel havde villet lade føre fra Edenborg, og visede for Retten de Breve, de Vers og de Contracter, hvordom tilføi er tælt.

Men endskiønt Forhøret var holdet, vilde Elisabeth dog ikke kiende udi Sagen; men blev ved sit Forsæt at forlænge Tiden: Hun gav vel tilkiende, at hun vilde ikke tale med Regenten oftere, hvorvel hun dog havde adskillige Samtaler med ham, at han aabenbarede den hemmelige Forstaaelse, som var mellem Dronning Maria og Hertugen af Norfolk; Dette satt Elisabeth udi Bevægelse, og, som

paa samme Tiid blev aabenbaret Pavens Anslag om at stifte Oprør udi Engeland ved en Florentinsk Riidsmand ved Navn Rindolfi, fandt hun for godt at forflytte Maria til den Fæstning Tutbury.

Da Elisabeth fik Kundskab om, at der arbejdedes paa et Giftermaal mellem Maria og Hertugen af Norfolek: Og hun frygtede, at saadant Egteſkab kunde have farlige Sviter, lod hun bemeldte Hertug vide, at han maatte ſtaaе fra ſaadant Forſæt. Hertugen lovede vel dette, men lod dog ikke ſit Anslag fare, hvilket da Elisabeth blev uinderrettet om, lod hun ham arreſtere udi Londons Tower, hvoraf han dog ſiden kom løs igien. Jeg vil forbigaaе at tale om adskillige paafuldte Uroeligheder, ſom reysede ſig mellem Engeland og Skotland i Hensende til Mariæ Fængſel: Item, de mange Sammenrotteller, ſom bleve aabenbarede mod Elisabeth, ſaa vel Uden ſom Indenlands, hvilket foraaſagede, at Maria blev nøyere forvaret, og ſatt nu paa et Sted nu paa et andet, og varede dette indtil det Aar 1586, da Elisabeth omſider fandt for godt at gjøre Ende paa diſſe Uroeligheder, og den Fare hun ſaaе ſig ideligen at være trued med, ſaa længe ſom Maria levede. Den ſtorſte Sammenrottelle blev aabenbared udi bemeldte Aar 1586, da nogle af Mariæ Tilhængere

Sammenrottelse
mod Eli-
sabeth.

hængere havde forbundet sig til at omkomme
Elisabeth: De samme bleve grebne og strafs-
fede paa Livet.

Efterat denne Execution var færdig, fores-
tog det Engelske Hof sig at lade dømme Ma-
ria, for eengang at sætte Landet i Roeligs-
hed igien: Elisabeth anordnede da en Com-
mission, bestaaende af 42 Commissarier,
hvortil bleve føyede 5 af Rigets høye Dom-
mere for at affige en endelig Dom. 36 af Maria
Commissarierne begave sig den 9 Octobr. stævnes
til Fotheringay, hvor Maria sad udi For- for en
varing, og der forkyndede hende Dronning Com-
Elisabeths Commission: Maria svarede der- mission.
til, at hun forundrede sig over, at man vil-
de tractere hende som en Undersaat: Hun
var en kronet Dronning, kunde derfor ikke
møde for nogen Ret, og vilde hun intet giø-
re, som var hendes og hendes Søns Bær-
dighed uanstændigt: Endeligen erklærede
hun, at, hvis det end var hende anstændigt
at svare for en Ret, saa var hun ikke i Stand
dertil, efterdi man havde borttaget alle hendes
Papirer. Hun vidste i det øvrige ikke
at have ophidset nogen mod Elisabeth, ey
heller at have bedrevet nogen Misgierning.

Derom blev disputeret i tvende Dage,
udi hvilken Tid Maria bestandigen fremturede
ikke at erkiende nogen Dommer over sig. Hun
blev

Beskyld-
ninger
mod
hende.

Første
Session.

blev ogsaa ved saadant Forsæt, endskiønt man truede at gaae fort med Eagen, og at dømme hende for Udeblivelse. Endeligen holdt en af Commissarierne ved Navn Hatton en Tale for hende, hvoraf hun blev berøget: Han sagde, hun var anklaget, men ikke fordømt. Hvis hun var uskyldig, da ødelagde hun sin egen Reputation i at kiende sig skyldig ved Udeblivelse: Endeligen sagde han, at det vilde være Dronning Elisabeth en Glæde at finde hende uskyldig; og vidnede han, saadant at have hørt af hendes egen Mund. Denne Tale havde den Virkning, at Maria efter nogle Dages Betænkning besluttede at møde for Commissionen. Dommerne samlede sig paa Slots tets Sahl 36 udi Tallet, og den fangne Dronning begav sig did hen. Efterat enhver havde taget sit Sæde, lod Cankleren Dronningen tilkiendegive, at hun var beskyldet for at have arbejdet paa Dronning Elisabeths, det Engelske Riges og den Protestantiske Religions Fordervelse, og at de havde Befalning at examinere saadanne Beskyldninger, og at høre hendes Forsvar. Efterat Cankleren havde endet sin Tale, reysede Dronningen sig op, og sagde, sig at være kommen til Engelland for at betjene sig af den Beskyttelse, som hende var lovet. Hun var en Dronning, og ikke Elisabeths Undersaatt, og at derfor hun mødte ikke af

|Eskyl

Skyldighed, men for at beskytte sit Navn og Rygte. Efterat dette var skeed, og saavel hendes som Canslerens Ord vare protocollerede, blev oplæst den sidste Sammenrottelse mod Dronning Elisabeths Liv, og tilligemed viset, at Maria ikke alleene var Medviderske derudi, men at hun ogsaa havde viset de Midler, hvorved Gierningen skulde bedrives. Dette nægtede Maria, sigende, at hun aldrig havde kiendt de omtalte Personer, og at man intet kunde bevise uden med hendes egenhændige Breve. Derpaa oplæsedes man Copier af de Breve, som Babington, en af de Sammenrottede, havde tilskrevet hende, hvorudi den heele Conspiration omstændigen var beskreven: Maria svarede, at hun holdt slige Breve for opdigtede, og, endskjønt de vare rigtige, kunde man ikke bevise, at de af hende vare imodtagne. Derpaa blev oplæst Babingtons Bekiendelse paa hans Yderste, hvorudi han havde sagt, sig at have skrevet adskillige Breve til Dronningen af Skotland: item at han havde faaet andre af hende. Derefter oplæsedes man nogle Breve udi Chiffre, som Maria havde tilskrevet de Sammenrottede: men hun nægtede iligemaade at det var hendes. Dette skeede udi den første Session.

Anden Session. Udi den anden Session bleve oplæsedes Copier af andre Breve, som vare tilskrevne Dronning Mariæ, hvorudi man underrettedes hende om et Anslag, som var handlet i Paris, angaaende Maaden, paa hvilken man skulde angribe Engelland, og blev det beviset, at hun havde faaet Brevene. Maria svarede dertil, at dette visede ikke at hun havde staaet Dronning Elisabeth efter Livet, og var det mod den Beskyldning hun fornemmeligen søgte at forsvare sig, saasom hun holdt for, at de andre vare ikke tilstrækkelige til at dømme hende fra Livet, hvorudover, saa ofte man drev paa de andre Beskyldninger, nemlig, at hun havde arbejdet paa at bringe fremmed Magt ind udi Engelland, og at fuldkaste den Protestantiske Religion, blev hun ved at svare, at hun ingen Deel havde haft udi den Conspiration mod Dronning Elisabeths Liv, at hun havde intet at svare til andet; ja at hun selv havde erklæret for Dronning Elisabeth, at hun vilde forsøge alle Midler til at komme udi Frihed. Dette passerede i den anden Session.

Tredie Session. Udi den 3die Session blev igientaget det samme, og bleve da læsedes nogle af hendes Breve, hvorudi hun tilkiende gav, at der var intet Middel for Kongen af Spanien at bringe Nederklænderne til Lydighed, uden ved at

at sætte en Roman-Catholisk Regent paa den Engelske Throne. Man læsede og andre Breve, hvorudi hun transporterede sin Ret til den Engelske Krone paa Kongen af Spanien, hvilket jeg finder ikke hun haver nægtet, men alleene svaret andet dertil. Efter at hun havde fuldført sin Tale, adspurdte Skatmesteren hende, om hun havde meere at sige til sin Forsvar, hvortil hun svarede, at hun forlangede at høres af Dronningen selv udi et fuldt Parlament.

Den 25de Octobr. holdtes Retten i Fjerde gien; da bleve nogle udkaldede, for med Sed Session. at bekræfte, hvad de tilførn havde vidnet, hvorpaa Dommen blev affagt, hvorved Maria blev kiendt skyldig med disse Ord: nemlig at fra den 1 Junii af Elisabeths 27 Regierings-Aar adskillige Ting havde været foretagne med Riget ved Antonium Babington og andre med Maria Vidende, og at bemeldte Maria fra den Tiid haver paa-staaet Ret til den Engelske Krone, ja haver foretaget adskillige Ting, som have sigtet til Dronning Elisabeths Fordervelse: Saa meget af dennem blev alleene publiceret; thi Elisabeth fandt ikke for godt at lade meer komme for Lyset, hvoraf nogle, for Autor til det Skrift kaldet Maria's Martyrdom, haver taget Anledning til at gjøre denne Rettergang mistænkt.

Dom o: Nogle Dage derefter forsamledes Parla-
 ver Ma mentet, hvilket samtykkede den Dom, som
 ria. af Commissionen var fælden over den
 Skotske Dronning, og tilligemed indgav
 en Begiering til Elifabeth, at den strax
 maatte fuldbyrdes. Elifabeth gav derpaa
 et Svar, hvis Sigte var at tilkiendegive
 hendes Uroelighed og Evidensmaal udi den-
 ne Sag: Hun vilde vise, at hun incline-
 rede til Mildhed, men at den Affection
 hun bar til sit Følsk fastede hende udi Evidens-
 raadighed. Svaret, som er sat paa Struer,
 giver ellers Portrait paa denne fine Dron-
 ning, hvilken haver besiddet den Konst i at
 forstille sig udi saa høy Grad, som nogen
 Regent: Men med all den Omhed, som
 hun tilkiendegav, og med alle de Opsættelser,
 som hun forlangede med den Skotske Dron-
 nings Execution, merkede man dog at det
 ikke var hendes ramme Alvor: thi de Ord,
 som fandtes i hendes Svar til Parlamentet,
 nemlig at hun præfererede Landets Vel-
 færd for sit eget Liv, og at Landets Sikker-
 hed ikke kunde forstæffes, saalænge som Ma-
 ria levede, visede, at hun vilde have Følsk
 til at troe, at det var ikke uden med hendes
 største Græmmelse hun maatte føye Parla-
 mentet i dets Begiering: Hendes paafuld-
 te Opførsel bestyrker og dette, thi hun pro-
 rogerede eller opsatt Parlamentet strax der-
 paa, ligesom hun frygtede det vilde forklare
 hend

Elifa-
 beths
 Simula-
 tion,

hendes Ord udi Svaret efter Bogstaven ,
hvorved Dommen kunde formildes.

Nogle Dage efter Parlamentets Opsættelse
lode sig tvende Herrer indfinde hos Maria, for
at tilkiendegive hende, at hendes Dommere
havde dømt hende fra Livet, og at Parlamen-
tet havde bekræftet Dømen, og forlangt dens
Execution ; item, at man havde holdet for, at
Landets Sikkerhed og Religion ey kunde staae
ved Magt, saalænge som hun levede. Hun
anhørte dette Bud med stor Bestandighed,
lyntes ogsaa at glæde sig derover, at Reli-
gionen var Aarsag til hendes Død, hvor-
ved hun i den Romerske Kirke kunde ansees
som en Martyr, og alle hendes Synder af-
toes. Dog sagde hun omsider med nogen Be-
vægelse, at det var ingen Under, at Engellæn-
der, som saa ofte havde taget Livet af deres
egne Regentere, tracterede ligeledes en
Princessse af Kongeligt Blod. L. Aubes-
pine den Franske Ambassadeur udvirkede ved
sin Forbøn Executionens Opsættelse paa
nogle Dage: Men den blev omsider publi-
ceret i London ved Dronning Elisabeths
Befalning, endskiønt hun derved gav til-
kiende, at det skeede ikke uden efter Parla-
mentets indstændige Forlangende. Da
Maria fik Kundskab om denne Publication,
merkede hun strax, at ingen Raade var
meer for hende at vente. Hun skrev da et
vidtløstigt Brev til Elisabeth, hvorved hun

Dom-
men for-
lyndes
for Ma-
ria.

Abstilli-
ge for:
gieves
Interfes-
sioner.

tilbad sig visse Ting i Hensende til Execu-
tionens Maade, hendes Begravelse og Ties-
nere. Men man veed ikke, om samme Brev
blev overleveret. Hendes Søn den unge
Konge af Skotland affærdigede og en Skris-
velse til Dronningen, hvorudi han inter-
cederede for sin Moder, men uden nogen
Frugt. Kong Henric 3. af Frankrig af-
færdigede Præsident de Bellievre til Engels-
land for at anholde om det samme. Sam-
me Bellievre forrettede sit Errende med stor
Iver: Han overleverede en Memorial, hvil-
ken blev gjort public, og som indeholdt de
bevægeligste Argumenter for at opvække
Medlidenhed mod denne uslyksalige Drons-
ning. Samme Memorial blev besvaret af
Elisabeth saaledes: at Tingen nu var kom-
men saa vidt, at een af begge Dronninger
maatte undergaae, og at hun haabede, at
Kongen af Frankrige holdt hendes Liv saa
kostbart som Mariæ. Uanset de Bevægels-
er den Franske Minister gjorde sig, holde
dog nogle for, at det var ikkun et forstilt Væ-
sen. Maurier vidner at have hørt af hans
Fader, at Bellievre havde hemmelig Bes-
salning at drive paa Mariæ Død, end-
skjønt han offentlig lod sig merke med at
arbejde paa hendes Befrielse: og synes den
Mistanke ikke at være ilde grundet, naar
man betragter Frankriges Tilstand paa sam-
me Tid, og den Frygt som Kongen var
bragt

bragt udi for det Guisfke Huus, med hvilet Maria var i Forbantskab.

Medens man ventede paa Udfaldet af dette Sørge-Spill, blev aabenbaret, at den Franske Gesant L. Aubespine havde underkjøbt tvende Mordere til at omkomme Dronning Elisabeth. En af disse Mordere, som blev slagen af Sambittighed, aabenbarede dette for Ministerne, hvorudover Ambassadeuren blev ombeden at begive sig til den Store Skatmesters Huus, hvor Raadet var forsamlet, og Bidnerne bleve med ham konfronterede. Camden siger, at han forsvarede sig ikkun slet, men at han beraabte sig alleene paa Folke-Retten, som befrier en Gesant at giøre Regnskab for sine Geringer til anden end til sin egen Konge. Den Store Skatmester lod sig da alleene nøye med at tale ham haardt til, og advare ham, ikke at opirre en Dronning, der havde baade Ret og Magt til at hevne sig. Det forblev derved, og fandt man ikke for godt at efterforske den Sag videre: Men, da Almuen i Engelland fik Kundskab om dette onde Anslag, hørte man alleene raabe, at der ingen Sikkerhed var for Dronningen, saalænge som Maria levede. Dette var just hvad Hoffet ønskede, nemlig at Almuen kunde overbevises om den Fornødenhed til at fuldbyrde Dommen. Camden holder for,

Et mor.
dise An-
slag mod
Elisa-
beth.

Hvilket
besodret
Mariæ
Execu-
tion.

for, at Elisabeth var endda tvivlsraadig, og at hun ikke kunde resolve sig til at lade henrette en Dronning, som var hende paa rørende, og som ikke stod under hendes Jurisdiction: Man legger dette til, at man bevægede hende til at exequere Dommen ved at lade udsprede et Rygte om en fremmed Magt, der stod færdig til at angribe Engelland; item, at der vare adskillige Sammenrøttelser mod Elisabeths Liv, og at man havde besluttet, saa snart hun var tagen af Dage at sætte Jld paa London: Men det er troeligere, at dette Rygte var udspredt af Hoffet selv, og at Mariæ Død var forhen fast besluttet.

Jeg vil her ikke videre tale om Dronning Elisabeths Simulation, hvilken blev drevet med yderste Kunst og Behændighed, og det ikke alleene ved Dommens Underskrivelse, men endogsaa ved dens Execution, hvilken og maatte hede at være sfeed mod hendes Villie og Vidende, saa at hendes Secretaire Davisson blev actioneret for at have ileet dermed. Jeg siger, at jeg ikke vil tale derom, men begive mig til denne Tragœdies sidste Act, som endtes med Mariæ Henrettelse paa saadan Maade.

Dagen for Executionen bleve nogle hende tilfikkede for at tilkiendegive, at hun maatte

maatte bereede sig til at døe, efterdi den paa
 følgende Dag var berammet til Dommens
 Guldbyrdelse. Maria svarede dertil med stor
 Koldsindighed: At hun ikke havde troet, at
 hendes Søster Dronningen skulde have sam-
 tykt til hendes Død, helst, saasom hun in-
 gen Undersaat var: Dog sagde hun, efterdi
 man haver fundet saadant for godt, skal det
 være mig en Glæde at døe; Thi den Siæl
 er den ævige Glæde uværd, hvis Legem ikke
 fandt udstaae et Hugg af Skarpretteren.
 Hun begiærede derefter at tale med sin Skrif-
 te-Fader, hvilket blev hende nægtet; men
 man beordrede en anden geistlig Mand til at
 trøste hende. Da Døds-Fortynderne hav-
 de forladt hende, bad hun at haste med Af-
 tensmaaltidet, at hun kunde have des meere
 Tiid til at besikke hendes Sager: Hun satt
 sig da til Taffel, og spise, skönt gandske
 lidt: Imidlertid udsæde hendes Tienere og
 Opvartere Suk og Taarer, hvilket da hun
 merkede, trøstede hun dem, sigende, at de
 heller burde glæde sig over at see deres Frue
 engang befries fra de mange Gienbordighe-
 der, hvoraf hendes Liv havde været en Rie-
 de: Mod Enden af Maaltidet drak hun al-
 les Skaal, som blev besvaret af de Nærvæ-
 rendes Graad. Efter Maaltidet igiennem-
 saae hun sit Testament, og skrev derhos
 enhvers Navn, som hun havde besikket no-
 get, deelte ogsaa Penge ud til enhver med
 sin

Mariæ
 Beredelse
 til
 Døden.

sin egen Haand. Til hendes Skrifte = Ga-
der skrev hun et Brev, hvorudi hun bad, at
han vilde intercedere for hende hos Gld:
Hun skrev ogsaa Recommendations Breve
til Kongen af Frankrige, og til Herrerne af
det Guisijke Huus for hendes Tienere.

Da Executions Dagen frembrød, pyn-
tede hun sig ligesom til en Høytids = Dag,
og efter at hun havde talet med hendes Tie-
nere, og taget Afsked med alle, faldt hun
paa Knæe, og læsede, indtil man lod hende
vide, at Tiden paamindede, at hun skul-
de begive sig til Retter = Stedet. Derpaa
gik hun did hen, bærende et Crucifix i Haan-
den, og havende sit Hoved indsvøbet i di
et linned Klæde. Paa Bøyn mødte hende
adskillige Herrer, blant hvilke den Skotske
Minister hendes gamle troe Tiener Melvin,
som haver beskrevet disse Tiders Historie,
hvilken da faldt paa Knæ og græd, beklæ-
gende sin Skiebne, at han skulde bringe
denne bedrøvelige Tidende til Skotland.
Maria trøstede ham da, og bad, at han ikke
skulde ynke hende, men heller dem, som tør-
stede efter hendes Blod. Derpaa gik hun
fort, og Melvin bar Glæbet af hendes
Kiøle. Da hun var kommen til Retter-
Stedet, og havde sat sig ned, blev Doms-
men, som hun anhørte med stor Koldsindig-
hed, oplæst. En geistlig Person holdt da
en

en Tale om hendes forbigangne, nærværende og tilkommende Tilstand, og brød hun ham ofte ind udi Talen, bedende, at han ikke vilde foruroelige hende, og bevidnede, at hun med Glæde opoffrede sit Liv for den Romerſke Erøe.

Efterat Talen var endt, og Bøn holden, recommendede hun til GUD Kirken, hendes Søn og Dronning Elisabeth, bedende, at GUD vilde afvende sin Brede fra Landet: og tilgivende alle sine Fiender det Onde, de havde gjort hende. Endelig skulde hun sit Hoved, lagde det paa Blokken, og befalede GUD sin Siæl, hvor paa Skarpretteren med trende Hugg skildte hendes Hoved fra Legemet.

Hendes
Endelig.
lig.

Caadant Endeligt fik Maria Stuart, som Naturen syntes at have villet distingvere blant alle Fruentimmer udi hendes Alder, og det saavel i Henseende til Legemets og Sindets store Gaver, som hendes fordeeltige Fødsel; thi, der var Ansæelse til, at hun kunde have været bleven regierende Dronning over 4 Riger, nemlig Frankrig, Engelland, Skotland og Island. Hun var oplært udi adskillige Videnskaber, og talede med Færdighed Latin og andre Sprog, var venlig, beleven og artig, og tilligemed af en rar Legemets Skønhed, saa at alles Øyen vare

Hendes
Portrait.

hens

henvendte til hende, som til et Naturens Me-
 sterstykke. Men alle disse Herligheder for-
 mørkedes ved adskillige onde Inclinationer,
 særdeles ved hendes Ustadighed, som ved
 Alderen yttrede sig meer og meer, saa at
 hendes Liv blev en Riede af Forvirreller og
 Uheld, og ikke endtes uden paa den allersæ-
 geligste Maade. Naar man læser hendes
 Endeligt, kand man ikke andet end ynke hen-
 des Skiebne, og ophidses mod hendes For-
 følgere; men, naar man tilligemed betragter
 hendes forrige Gierninger, saavel de som ere
 gjorde beviislige, som de, hvilke man med
 største Grund kand have mistænkte, saa bli-
 ver Compassionen ikke saa stor. Hvad som
 befodrede hendes Død, var eendeel hendes
 syndige, uordentlige og uanstændige Levnet,
 eendeel Tidernes Tilstand og politiske Aars-
 sager. Hvor vidt hendes egen Opførsel ha-
 ver contribueret dertil, sees af foregaaende
 Historie: Hvad politiske Aarsager angaaer,
 da frygtede den Engelske Nation, eftersom
 intet Haab var om Livs Arvinger af Elisa-
 beth, at Religion og Frihed vilde opofres
 under Maria, hvilken var saavel Natio-
 nens som Religionens bittre Fiende: Eli-
 sabeth selv saae sig ey heller sikker paa sit
 Liv, saalænge som Maria levede; thi, saasnart
 var ikke en Sammenrottelse aabenbaret og
 straffet, førend der smeddedes paa en nye:
 Og kand man ikke saa meget fortænke den
 Ens

Engelske Nation, der drev paa dens Død, som de saae vilde berøbe dem deres Religion og Frihed, og skille dem ved en Dronning, som de saa inderliggen elskede, som havde sat Landet udi den meest blomstrende og lykkeligste Tilstand, og hvis Liv derfor var uskatteerligt for Landet. Disse og andre Omstændigheders Betragtning synes at kunde forsmilde de haarde Domme, som nogle have fældet over Elisabeths Opførsel, og over den Irregularitet, som foregives at have været udi Mariæ Proces. Jeg for min Part har ver meest at sige paa den Simulation, som den Engelske Dronning herudi lod see, hvilkten fast havde Ansæelse af et Skuespill: Og holder for, at, hvis hun havde gaaet reent til Verks, havde Gierningen været mindst Critique underkastet.

M

CHRI-

CHRISTINA.

CHRISTINA Sverriges Dronning
er fød den 8 Dec. 1626, af den
store Gustavo Adolfo og Maria
Eleonora af Brandenburg. Hun
succederede udi Regieringen

Anno 1633 sin Fader, hvilken som en anden Alexander døde midt udi sine Seyers vindingers Løb, og blev omkommen udi det Slag ved Lützen: Saa som hun ved sin Faders Død var gandske ung, og hendes Moder ikke agtedes at have nogen synderlig Capacitet, hvilken dog udfodredes, efterdi Riget var indviklet udi store og vidtløftige Krige, saa blev Regieringen udi Christina Mindreaarighed betroet til 5 Svenske Herrer, som vare Gabriel Oxenstierna, Jacob de la Gardie, Carl Gyldenhielm, Axel Oxenstierna og Gabriel Bengt Oxenstierna, og bleve de Hoveder for de 5 store Collegier udi Riget: Men Krigens Omfarg udi Tydskland blev af samtlige Stænder overdragen til den fortreffelige Rigs-Cansler Axel Oxenstierna, og var det under denne Store Mand den Tydske Feide blev ført med den Succes, som udi Historierne er bekiendt, og som gjorde Dronning Christina til een af de berømmeligste Regens

Christi-
næ Min-
dreaarig-
hed.

gentere udi Europa. Alt tale om de store Krigs-Bedrifter, som udi hendes Tiid skeede, er ufornødent, saasom de ere alle bekiendte, og derfor er ubedkommende Dette Brev, som sigter alleene til at give Portrait paa anseelige og berømmelige Personer. Jeg vil ikkun alleene sige dette, at ved den Fred, som efter en langvarig Feide blev ført udi hendes Tiid, den Svenske Nation blev en af de Anseeligste udi Europa, og Sverrige blev forøged med saa mange Provincier, at det blev den 3die Deel større og stærkere end det tilforn havde været.

Hvad ellers Christinae Levnet og Regiment angaaer, da, saasom til hendes store naturlige Gaver blev føyet en herrlig Op-
tugtelse, blev hun udi hendes unge Aar anseet som et Vidunder. Naturen havde inset sparet saavel i Henseende til Legemet som Sindet: Dog vare Sindets Gaver udi en høy Grad større; thi, endskjønt hun havde en stærk Hud, skønne Øyen, røde Lipper og en liden Mund, saa var hun dog noget før og mandig, en høy Høfte og krum Rygg vanheldede hendes Legem: Men hvad som hendes manglede udi Legemets, erstattedes rigeligen store naturlige
udi Sindets Gaver: thi man merkede u-
di hendes Barndom saavel Evne som Vil-
le til at fatte alting: og forfremmedes hun
saaledes udi alle Videnskabe under hendes.

Informator Johannes Matthiæ, som siden blev Biskop udi Stregnes, at ingen Princeſſe herudi haver lignet hende: thi hun kunde udi sit 18de Aar læse Thucididem og Polybium paa Græſk. Udi det Aar 1644 gav hun sine Formyndere Afſkeed, og ſelv tog Regieringen, hvilken hun foreſtod med alles Forundring. Hvorledes Begyndelſen af hendes Regiering var, kand tydeligere beviſes af det Bidnesbyrd, ſom hende gives af den Franſke Ambassadeur Chanut, hvilken udi hendes Tid reſiderede ved det Svenske Hoff. Hans Ord ere diſſe: Der giſt paa de Tider ſtort Rygte om Dronning Chriſtinæ Qvaliteter udi Europa.

Hendes Hwad Legemets Gaver var angaaende, da, jo meer man betragtede hende, jo meer blev man vaer det, ſom man maatte forundre ſig over: Hendes Anſigt forvandledes ſaa haſtig efter Sindets Bevægeller, at hun fra et Øyeblik til et andet var ukiendelig. Hun syntes gemeenlig noget tankefuld, og, naar noget vederſoer hende, ſom hun havde Miſſehag udi, ſaae man hendes Anſigt ſkiules ſom med en Sky, hvilken, uden at vandre helde det, gjorde det forſkrækkeligt for alle dem, ſom ſaae hende. Hun havde gemeenlig en ſpæd Stemme: Doa forandrede hun undertiden, ſkiont uden Affection, Noſten, for at giøre den grovere og mandelig; men den kom efter Haanden til forrige Lyd igien.

Hun antager ſelv Regieringen.

Portrait ved M. Chanut.

igien. Hendes Taile var lidt mindre end middelmaadig: Men hun havde fundet synes høiere, hvis hun ikke havde brugt lave Skoe. Dersom man maae domme et Menneske efter udvortes Anseelse, da havde hun høye Tanker om det Guddommelige Væsen og den Christelige Troe. I det øvrige var hun ingen Elskerinde af devote Ceremonier, men lod see en utroelig Kierlighed til Dyd, og gav hun tilkiende derudi at bestaae hendes største Glæde og Fornøielse, og tillige med udi en Begierlighed efter Ære, saa at hun ideligen tragtede efter Dyd, som var sammenføied med Ære. Hun haver undertiden haft Behag i at tale som Stoici om den høye Dyd, som gjør all vor Lyksalighed i Verden. Intet er fornøieligere end at see een saa stor Dronning at legge sin Krone under Fødderne, og offentlig sige, at Dyden er det eeneste Gode, som et Menneske bør trachte efter, uden at søge nogen Fordeel af andre Ting: Men med alt dette glemmer hun ikke længe at hun er Dronning, og at tage sin Krone igien, holdende det for den største Grad af Dyd at forrette sit Embede med Fliid, hvortil ogsaa Naturen haver begavet hende med et stort Pund; thi hun haver en synderlig Facilitet til at fatte og penetrere Sager, og en saa lykkelig Ihukommelse, at man fandt sige, at hun deraf undertiden gjør Misbrug. Hun taler Latin,

Hollandſk, Franſk, Tydiſk, Svensk, og legger ſig efter det Grædſke Sprog. Hun har ver ideligen hos ſig lærde Folk, ſom, naar ledige Timer gives, tale med hende om de vigtigſte Videndiſkabe. Der gaaer ingen Dag forbi, hun læſer jo noget udi Taciti Hiſtorie, ſom hun kalder hendes Skafſpill: og, hvorvel ſamme Autor formiddelt dens Mørkhed bryder de lærdes Hoveder, forſtaaer hun dog de vanſkeligſte Stykker deri. Med all den Lærdom, ſom hun eyer, vil hun dog ikke have Anſeelse af at være lærd. Hun finder Fornøjelse i at høre vanſkelige Spørgsmaale forhandlede, beſynderlig mellem lærde Folk, ſom ere af ſtridige Meeninger. Men hun ſiger ſelv ikke ſin Meening, førend alle have udtalt, og det med ſaadan Korthed og Sindighed, at det fand paſſere for Decisioner. Dette kommer deraf, at hun fatter Materien udi Grund, og gjør mange Reflexioner derover, førend hun ſiger ſine Tanker derom. Hendes Betænksomhed ſees allermeeſt udi Stats-Sager, ſaa at hendes Miniſtrer, naar hun er i Raadet, have Umage at giette ſig til, af hvad Tanker hun er: og, ſaaſom hun ikke gierne lader ſig prævenere, og ikke let fæſter Troe til det, ſom bliver hende forebragt, ſaa ſynes hun miſtænkelig for dem, ſom gemeenligen ville have haſtig Reſolution paa hvad de forebringe. Det er ſandt nok, at hun haver nogen

Til

Tilbøyelighed til Mistanke, og at hun undertiden er noget langsom i at erkjendige sig om en Sags Rigtighed, og alt for hastig i at mistænke andre for Underfundighed. Men denne Reservation hindrer dog ikke, at hun jo er billig, sær udi Stats-Sagers Expedition. Hun gjør ingen deelagtig udi hendes Huus-Sager, en heller udi de Ting, som dependere af hendes absolute Myndighed, men hun raadfører sig med Senatet udi alle Ting, som angaaer Staten og Regieringen. Det er utrøseligt, hvilken stor Myndighed hun haver i Raadet, hvortil contribuierer ikke saameget hendes Værdighed, som det Pund hun haver til at persvadere med, saa at Raads-Herrerne forundre sig over den Kraft, hun haver til at trække dem paa sin Meening.

Nogle tilskrive den store Submission hendes Ministrer have for hende til hendes Rion, efterdi hun er et Fruentimmer, bildende sig ind, at den Føyelighed, som man haver for samme Rion, driver dem dertil. Men all den Myndighed hun haver, reyses sig af de store Qualiteter, hvormed hun er begavet, og, fand man holde for, at enhver Konge, som haver samme Pund, fand erhverve samme Myndighed: Men det var dog mindre forunderligt end at see en ung Jomfrue vende alle floge Raadsherrers Sind efter sin Villie. Hun er utrættelig udi haardt Arbejde,

beyde, indtil at sidde 10 Timer til Hest paa
 Jagt. Hverken Kuld eller Heede incom-
 moderer hende: Hendes Spise er simpel
 og slet, og er der ingen i Overrig, der med
 en Flint bedre veed at fælde en Hare udi Lø-
 bet. Hun veed at exercere en Hest paa
 alle Maader, og det uden at giøre sig nogen
 Være deraf. Hun omgaaes fielden med
 Hof-Damer; thi hendes Exercitier saavel
 som Forretninger ere alle mandlige. Naar
 hun er i Selskab med de Personer, af hvil-
 ke hun intet kand lære, bryder hun af, saa
 snart som mueligt. Derfor taler hun ogsaa
 ikkun lidt med hendes Domestiquer, skjønt
 de samme derfor dog elske hende ikke des-
 mindre, og det i Henseende til hendes Gav-
 mildhed og høflige Omgængelse. Hun so-
 ver ikkun lidt, og er gierne ikke meer end 5
 Timer i Sengen. Saa stor Application,
 som hun haver til Studeringer og Forret-
 ninger, saa liden Omhyggelighed haver hun
 for at coeffere sig, saa at hun anvender nep-
 pe et Qvarter af en Time paa at klæde sig;
 og sparer hun sit Ansigt saa lidt, at hun i
 Regn, Storm og Kuld er til Hest uden
 Maske, havende alleene en Hat med Struds-
 Fiædre paa Hovedet.

Betænk- Saa vidt den Franske Gesandt, hvis Ord
 ning der jeg omstændigen haver anført, saasom deraf
 over. sees denne Dronnings Portrait i hendes Ung-
 dom. Intet kand være herligere og prægtig-
 gere;

gere; men hvor prægtigt det end er, saa seer man dog hende at tillegges en Ustadighed, hvilken i Begyndelsen syntes vel af ingen Betydning, men siden, efterdi den forøgedes ved Alderen, haver forarsaget store Ulejligheder, som efterfølgende Historie skal vise.

Efterdi denne unge Dronning nu besadd saadanne Qualiteter, og derforuden formedst hendes seerrige Baaben skinnede blant andre Regentere, er ingen Under, at alles Øien vare henvendte til hende. Christia- Egte.
nus 4 arbejdede blant andet paa at stifte skabs
Egteskab mellem hende og hans Søn Fre- Forflag.
derik, som siden blev Konge i Danmark: Men Sverriges Raad var saa stærkt derimod, at det fattede Uvillie til Dronningens Moder, som syntes at være for dette Partie. Man merkede og ved Alderen, at Christina havde Afstøye for Egtestand; ja saa stor, at hun heller vilde stille sig ved Regieringen end med sin Jomfrudom, eller i det ringeste ved Navnet: Og vises dette fornemmeligen af Caroli Gustavi Historie, for hvilken hun afstod Regieringen.

Jeg haver tilførn tilkiende givet, at jeg her intet vil tale om de store og lykkelige Krige, som hun ved sine Anførere førte udi Tydskland og Danmark, hvorved Sverrig blev forøget med saa mange vigtige Provincier.

Jeg vil alleene lade mig nøye med at gjøre en kort Beskrivelse over hendes korte Regiering fra den Bestfalske Fred indtil Regieringens Afskaffelse. Udi samme Regierings Tid seer man fra Begyndelsen store Merker paa Ustædighed og Uordentligheder, hvorved hun stødte for Hovedet hendes Naboe Regentere, sær den Danske Konge Frederik 3. Da Høystbemeldte Konge sluttede den bekjendte Redemptions Tractat med Holland, arbejdede hun af all Magt at gjøre den til intet: og, da Corfitz Uhlfeld flygtede fra Danneberg, tog hun ham i Beskyttelse mod samme Konge, og indrømmede hans Gemahl Værelser paa sit eget Slott: Den Handel med Uhlfeld gav Anledning til stedsevarende Misforstaaelse mellem Kong Frederik og Dronning Christina, saa at der paa Dronningens Side intet fattedes uden aabenbare Krigs Erklæring: Men den forvirrede Tilstand, som hun ved sin selsomme Opførsel bragte Overrig udi, holdt hende tilbage. Hendes slette Opførsel merkede man dog ikke uden efter nogle Aars Regiering; thi alting var herligt i Begyndelsen: Saa som hun deelede sin Tid mellem Stats Forretninger og Studeringer, dog saaledes, at de sidste synedes at være hendes Hoved-Inclination. Hun Omgiens forskrev fra alle Steder de rareste Bøger, og gælsede med blev den bekjendte Ludolf paa hendes Befølsning skiftet til Rom for at forsøge, om han kunde lærde. de

Hendes
Omgiens
gælsede
lærde
Mænd.

de treffe nogle af de Skrifter, som Joh. Magnus Erkebispfen af Upsal forðum havde bortført til Italien. Hun tilkøbte sig ogsaa de rareste Medailler, som hun kunde overkomme, og deraf anrettede et prægtigt Cabinet. Hun lod ogsaa kalde til Everrig de lærdeste og berømmeligste Mænd, blant andre Salmasium, Heinsium, Bochart, Naudæum, Freinshemium, Bæclerum, Cartesium og andre. Eftersom hun nu lod see saadan Estime mod lærde Mænd, maatte man forundre sig over hendes Koldblindighed mod den fortreffelige Hugo Grotium, hvilken hun ikke alleene gav Afseend fra hans Tieneste, men endogsaa talede ham haardt til, da han forlod Everrig, hvilken Haardhed denne store Mand dog forðoyede, og alleene med en dyb Compliment sparede: Madame! jeg er hendes underdanigste Tiener, og derpaa gik bort: hvilket ophidsede hende end meer: Dog lod hun ved Marignys Forbøn ikke alleene denne Unnaade falde, men stikkes de Grotio siden en Foræring paa 13000 Rdlr. Christina var saaledes ndi hendes Regierings første Aar: Men de gode Qualiteter lode sig alleene tilsyne ndi Begyndelsen: De onde derimod yttrede sig mod Enden fast alleene: Hendes Hovedlyde var Ustædighed, som gav Aarsag til mange Ualeyligheder, og forarsagede, at Regieringen vaklede, og Successionen var uvis: Vel lod hun endelig kalde Carl Gu-

Hendes
Koldblin-
dighed
mod
Hugo
Grotium

Hendes Gustav, Hertugen af Zweibrück til Sverrig, udstadig, og erklærede ham til sin Successor. Men bed.

Hendes
Favori-
ter.

I. Mag-
nus de la
Gardie.

samme Prinds var hos hende nu i saadan Anseelse, at han kunde giøre sig Forhaabning om Ægteskab med hende, nu igien saa foragted, at han despererede om at blive ved Successionen, saa at det var ikke udent ved en utroelig Taalmodighed, at han conserverede sig nogenledes, og hindrede, at han ikke blev viset tilbage igien. Nu syntes Dronningen at foragte Zepter og Krone, og slog sig gandske til Philosophie, nu var hun igien saa jalouse over sin Myndighed, at hun ingen Modsigelse vilde taale. Hun elskede lærde Folk, og lod dem forskrive til sig fra alle Steder udi Europa: Men hun blev snart feed af dem igien, og skikkede dem som Pedanter tilbage. Hun havde en stor Mængde af Favoriter, men ingen begif sig længer end Grev Magnus de la Gardie, hvis Faveur varede udi 9 Aar; men, efter at hun saalænge havde elsket ham, blev Kierligheden forvandlede til saa bittert Had, at hun ikke kunde taale at see ham, ja det Had gif sa vidt, at hun desrecommenderede ham paa det Høveste hos hendes beskikkede Successor Carl Gustav, som da kaldtes Prinds af Sverrig, og skrev ham til, at hun havde havt i Sinde at ægte ham, men at Magnus de la Gardie havde raadet hende derfra. Herom blev Greven underrettet.

tet, og derudover beklagede sig for Dronningen. Christine stillede sig an, som hun derover blev heel bestyrtset, og befoel Greven at tilkiendegive af hvem han saadant havde hørt. Han sagde da sig saadant at have hørt af Oberstaldmester Steinberg; men Steinberg, da han blev herom adspurdt, negtede sig aldeles at have sagt saadant til Greven. Derved forblev det denne Gang: Men, som Steinberg engang af denne Hændelse var bragt udi Uroelighed, formaaede han Dronningen paa nye at tilholde Greven at sige sin Mand. Greven sagde da, at han havde hørt det af Schlippenbach, hvilken ogsaa nægtede det, og derved saaledes ophidsede Greven, at han angreeb ham med haarde Ord: den anden betalede ham med samme Mynt. Man ventede da herpaa en Duel: Men Grev Magnus kunde ikke re-
Han
kommer
i U-aa-
de.
 solvere sig til at udfodre Schlippenbach: hvorudover Dronningen fattede Foragt for ham, og forbød ham Hoffet. Saaledes kom ogsaa denne anseelige Mand i Uaade, da han tilforn havde været hendes Favorit, ja udi saadan Grad, at da han engang Aar 1651 faldt udi Daanelse over Taffel, og tænkte at døe, raabte hun: Adieu! min kære Greve! Da hun nu ingen Behag fandt udi nogen af hendes Undersaatter meer, kastede hun sin Affection paa Fremmede; Den an-
 blant hvilke den første var en Fransk Apo-
den Sa-
thefers

vorit
Bourde-
lot.

thekers Søn ved Navn Michou, som for-
andrede sit Navn, og lod sig kalde Bourde-
lot. Den samme blev udi det Aar 1651
Dronningens besynderlige Favorit, efterat
han havde cureret hende for en Svaghed.
Han forblev længe hos hende under Prætext
at give hende Medicine, hvis Virkning han
vilde see: Za Faveuren gif saa vidt, at han
omfider stødte Grev Magnum de la Gardie
reent ud, hvilken derudover fattede et u-læ-
skeligt Had mod ham. Saasom han talede
frit, og var kold udi Religions Sager, og
derforuden descriterede alle Svenske Un-
dersaatter, som vare udi Dronningens Naas-
de, bebædnede han i kort Tind det heele Hof
imod sig. Men Dronningen tog ham i For-
svar: sigende, at, endskjønt han havde man-
ge Fejl, saa havde han derhos mange store
Qualiteter, som kunde bøde derpaa. Hun
ansaae ham som en stor Mand, og derfor
meenede, at alt hvad Ondt, som blev talet
om ham, reysede sig af Misundelse. Dron-
ningens Moder arbejdede i sær paa at styr-
te samme Mand, saasom hun holdt for, at
han indpræntede Dronningen Kierlighed til
den Romerske Religion: Men hun erholdt
intet andet dermed end suure Miner og haars-
de Ord, saa at derfor ingen dristede sig
meere at giøre Erindringer derom: Everts-
ver for, intod de fornemteste Herrer søgte at forbin-
dte sig Bourdelot med Opvartninger og For-
ærringer,

øringer, og siges der, at de Nye-Mars Gæderfor
 ber, som han udi det Aar 1653 fik af dem, bortstif-
 beløbe sig til 20000 Rdlr. Ikke desmin-
 dre fandt dog Dronningen raadeligt, for at
 undgaae videre Eftertale, at stikke ham bort,
 men med prægtige Foræringer og Recom-
 mendations Skrivelser til Regentinden i
 Frankrig: Hun overtalede og Pfalz-Greven
 til at give ham en Foræring, skønt samme
 Herre betænkte sig en heel Dag derpaa, før
 end han kunde beqvemme sig dertil. Autor
 til Christinæ Historie, som er trykt udi Leip-
 zig, anfører en selsom Hændelse, som skeede
 for Bourdelots Bortreise: Bourdelot havde En lat-
 anstaltet, at Marcus Meibomius, der havde terlig Hi-
 skrevet en lærd Bog om de gamles Musie, storie.
 og som da var Dronningens Bibliothecarius,
 skulde offentligent præsentere en Concert efter
 den gamle Maade, og at Naudæus skulde
 dandse derefter. Men, saasom Meibomius
 havde ikkun en slet Stemme, og derudover
 blev beleed, ophidsedes han saa hæftig der-
 over mod Bourdelot, at han pryglede ham
 paa Bibliotheket. Men, da Bourdelot klæ-
 gede derover, og Dronningen da lod falde
 de haarde Ord, at han burte strax have ka-
 stet Meibomium ud igiennem Binduet,
 maatte den gode Meibomius forlade Riget.
 Man seer heraf, udi hvilken sterkt Maade
 denne Bourdelot haver staaet hos hende.
 Men denne Ekstase hun bar for ham, blev
 fort

Pimentel 3die
Favorit.

Hans
Opførelse.

Fort derefter forvandlede til yderste Foragt, saa at, da hun siden fik et Brev, fra ham, som var skrevet fra Paris, da, i Steden for at læse det, holdt hun det for Næsen, og sagde, at det lugtede af Medicine. Det var dog ikke hans Geyl og slette Qualiteter, som bragte ham af hendes Naade, men en anden Favorit, nemlig den Spanske Envoyé Pimentel. Den samme var i Begyndelsen med Bourdelot deelig udi Dronningens Naade, men spillede omsider alleene Mester. Med denne nye Favorit holdt hun aldeles ingen Naade. Han var med udi alle hendes Divertissements, og gik til Fods ved Siden af hendes Vogn, naar hun agede udi Ceremonie, havde og sit Qvarteer paa Slottet nær hos hende. Over saadan Opførelse græmmede sig alle retsindige Svenske Patrioter. Den eeneste Trøst for dem var, at det kunde ikke vare længe, eftersom Pimentel maatte tage Afsked fra Everrig: Men hans Afskeds Audience blev opsat en Tiid efter en anden, efterdi Dronningen vilde have ham til at bivaane et prægtigt Bal, hvortil hun gjorde store Tilberedelser. Paa dette Bal forærede hun ham til Afsked en kostbar Ring, og, da hun udi det Aar 1653 stiftede den saakaldede Amaranth-Orden, var han den første, som blev antagen derudi: ja fort derefter lod hun forfærdige et prægtigt

tigt Baand, hvorudi vare indvirkede disse Italienske Ord: dolce nella memoria, og stikkede Pimentel det Foræring. Hun lod sig og af ham forlede til at tractere den Portugisiske Gesant med Haanhed, og forvise ham Hoffet. Den store Maade han stod udi, gjorde ham saa hofmodig, at han saae alle Svenske over Aflerne: Dog torde han ikke lade sig see udi Enkes Dronningens Hof, saasom samme Dronning havde stor Afstøje for ham, anseende ham, som den der forførede hendes Dotter fra den Evangeliske Troe, hvilket og var sandt: Thi hun forlod kort derefter Zepter og Krone, antog den Romerske Religion, og reysede til Rom; skiont man fandt lige saa lidet fatte hendes Opførsel i denne Post som i alle andre Ting: thi den Franske Gesant M. Chanut, af hvis Relationer alt dette er taget, vidner, at intet trykkede hende mindre end Religionen, og at det var et almindeligt Rygte, at hun aldeles ingen havde. Hendes Frue Moder behreidede hende engang, at hun forlod hendes Fæderne Troe, og vanlæggede fra hendes Fader den Store Gustav, der havde vobet sig saa yderligen; ja satt sit Liv til for den Evangeliske Troes Sikkerhed. Dronning Christina, i steden for at legge saadan Formaning paa Hiertet, sagde da, at Hedninger kunde blive lige saa vel salige som Christne: Hvorudover der reysede sig saadan

Christi,
næ Dis,
pyt med
Moder.

dan Disput mellem dem, at Enke-Dronningen gik grædende fra Tasselet, saa at Dronning Christina havde stor Møye med at stille hende tilfreds igien.

Alt dette havde de Svenske med Taalsmodighed overbaaret, hvis hendes Odselshed og Pragt ikke havde gaaet saa vidt, at Riget truedes med Odeleggelse: thi Kronens Gods blev bortskienket, Riget geraadede udi en uhorlig Gield, og Overdaad tilligemed Aemod tog daglig til, saa at man intet hørte tale uden om Gæstebude, Balletter og kostbare Skuespill, hvilket gav Anledning til adskillige Satirer, og drev de bekiendte Messenier til at insinuere Carl Gustav, som da levede udi Tjenlighed paa Vland, det bekiendte Skrift, som skildte baade Faderen og Sønnen ved Livet. Dette tildrog sig saaledes:

De Messeniers
merkeli-
ge Historie.

Der kom et Skrift uden Haand til Prindsen af Överrig, hvilket indeholdt en bitter Satire mod Dronningen og Regieringen. Dette skikkede Prindsen ikke alleene strax til Dronningen, men gjorde sig og all Umage for at udforske, hvorfra samme Brev var kommet. Den som havde overleveret ham Brevet, og som var en af hans egne Tjenere, sagde, at en Kvinde, udi hvis Huus han havde logeret i Calmar,

havde

havde skicket ham det samme. Herudover
affærdigede strax Prindsen en til Calmar
for at erkjendige sig videre derom. Budet
fik der at vide af ovennævnte Vinde, at
en Borger i Staden havde ombedet hende
at besodre Brevet til Dland, hvor Prindsen
residerede; hvorpaa Borgeren blev
examineret, og bekiendte han da, at det
var ham skicket fra Cancelliet udi Stok-
holm. Efterat man havde faaet denne Un-
derretning, reysede Budet med Breve til
Stokholm fra Prindsen til Magnus de la
Gardie, og tilligemed offererede ham om-
talte Skandskrift, som var beseigled, sigen-
de, at det var bleven skicket Prindsen ved
en af Cancelliet. Grev Magnus forsøyes
de sig strax derpaa til Dronningen, hvilken
havde saasnart ikke seet Skriftet, førend hun
mistænkte den rette Autor: Dog, som hun
ikke kiendte Haanden, besluttede hun at gaae
varligen frem.

Dagen derefter, som var en Expeditions-
Dag, lod hun hente sine Secreterer til sig,
vise dem Brevet, og spurre om de ikke
kiendte Haanden. En sagde da, at han ik-
ke vel kiendte dens Haand, som havde skre-
vet Brevet, men at Opkriften syntes ham
at være skreven af en af hans egne Gulds-
mægtige. Dronningen lod da strax kalde
samme Skriver til sig, og adspurre ham, om
N 2 han

han ikke kiendte dens Haand, som havde skrevet uden paa Brevet. Han svarede strax derpaa, at det var hans egen Haand: Hvor paa Dronningen spurte ham, efter hvis Begiering det var skeed? Han svarede, at en af hans gode Venner i Stokholm, som ikke vidste Prindsens Titel, ey heller hvorledes Brevet skulde adresseres til Oland, havde skicket ham det beseigled med Begiering, at han vilde giøre Opkriften, og besodre det til Prindsen. Dronningen spurte ham da, hvo den Ven var? hvortil han svarede, at det var den Kongelige Historiographie Messenii Søn, hvilken var just den samme som hun havde mistænkt. Men, som den unge Messenius da ikke havde meer end 16 eller 17 Aar, sluttede hun, at han ikke kunde være Autor deraf, men at det maatte være Faderens Bærf, hvorfor hun besluttede at lade dem begge arrestere. Dog, saasom hun holdt for, at adskillige andre maatte være i Ledtog med dem, vilde hun gaae forsigtigen til Verks, og besøel Grev Magnum at invitere den gamle Messenium til sig, saaledes at han ikke skulde merke, at det var efter hendes Befalning. Greven affærdigede strax en af sine Folk, som havde Kundskab med Messenio, hvilken traf ham paa Gaden, og bad ham at ville komme til Greven. Men, da de komme forbi Bagten, kom en og forkyndte Messenio Arrest paa

Faderen
og Søn:
nen ar-
resteres.

paa Dronningens Begne, og lod ham føre ind i et Kammer, som var nest ved Bagten. saa snart dette var skeed, lod man ogsaa arrestere hans Søn, og forseigle alting udi hans Huus. Sønnen blev derpaa kalden til Dronningen, og adspurdt, om han ikke kiendte Skriftet. Han svarede trende gange med Fæfthed, at han ikke kiendte det. Dronningen blev derover heel fortornd, og spurdte, om han torde paaftaae en Løgn udi saa mange Folkes Nærværelse, som kiendte hans Haand; thi alle Secreterere vare tilstede tillige med deres Skrivere. Da faldt han i Graad, nedkastede sig for Dronningens Fædder, og bad om Naade. Han tilstod da, at have forfattet Skriftet paa nogle af hans Faders Memoires; men at han havde meenet at gjøre Fædernelandet en Tieneste dermed: vidnede derhos, at hans Fader ikke var Medvidere derudi. Derpaa blev han udført af Dronningens Cabinet, og den gamle Messenius igien indkalden. Han nægtede strax efter Udspørsel, at han kiendte Skriftet; men omsider tilstod, at det kom ham for, som det var hans Søns; Dog kunde han derom intet for vist sige: Men, dersom hans Søn var skyldig derudi, vilde han være den første i at fordomme ham. I det øvrige bevidnede han sin Uskyldighed, og sagde, at han ikke kunde være ansvarlig for sin Søns Gierninger.

Deres
Forhør.

Den 24 Dec. beffikfede Dronningen Commissarier for nøyere at examinere Sagen: Men man kunde længe ingen ret Oplysning faae; thi Sønnen fremturede bestandigen i at undskylde Faderen; og Faderen paa den anden Side raabte paa sin Uskyldighed. Mandagen derefter examinerede man den anden gang, men kunde udi 7 Døgn intet videre faae at vide. Derpaa blev besluttet at lade dem torqvere. Men den gamle Messenius, da han saae Instrumenterne af Torturen, sagde han, at han nu bekiendte, at der var en retsærdig GUD, som straffer Misgjerninger, og at han derfor vilde tilstaae denne Synd, og tilligemed aabenbare adskillige vigtige Ting Staten angaaende, om det maatte skee udi Dronningens Nærværelse. Commissarierne, som vare de fornemteste af Raadet, gabe Dronningen saadant tilkiende, og begjærede, at hun vilde bivaane Retten. Hun begav sig ogsaa didhen: og da adresserede Messenius sig til hende, sigende: at han ikke var Autor til Skriftet, men at hans Søn havde forfattet det paa nogle Memoires, som han havde givet ham. Det tilstod han dog, at Sønnen havde viset ham Skriftet, efterat han havde fuldsærdiget det, og at han havde ikke hindret ham fra at skikke det til Prindsen. Videre sagde han, at en Borgemeester udi Stockholm ved Navn Niels Nielsen,

Bye

Byesfriveren og en Præst udi Westeraas
vare Medvidere derudi, og at de samtlige
havde foreenet dem at staae Prindsen bi, dersom
han vilde gribe til Gevær, og giøre sig
til Konge, forsikrende om, at saavel Stæ-
derne som Provinciernes vilde erklære sig for
ham. Dronningen søyede da strax Ans-
talt til at arrestere de udlagde Personer,
og som Borgemeesteren Niels Nielsen var
meget elsket af Borgereskabet, lod man for-
doble Bagten paa Slottet.

Efterat Messenius saaledes var bleven
overbevist, og han merkede, at intet kunde
redde ham, bad han, at hendes Majestet
vilde unde ham den Naade at kysse paa hen-
des Haand end eengang, førend han døde,
hvilket ogsaa Dronningen tillod ham, og
rakte ham sin Haand; men bebrejdede ham
tillige med hans Utroeskab og Utaknemmelig-
hed: thi hun havde frelset ham af Fængsel,
hvorudi han havde siddet i 14 Aar, havde
giort ham til sin Historiographum, ophøyet
ham til adelig Værdighed, og givet ham
Guds af 2000 Rdlr. aarlig Rente. Der-
paa blev Faderen saavel som Sønnen rettet
i Stokholm. Sønnen blev ført uden for
Staden, hvor man afbuggede først hans
høyre Haand, siden Hovedet, og deelede
hans Legem udi 4 Parter, efterdi han allæ-
ne havde forfattet Skandskriftet. Men,

Deres
Execu-
tion.

som hans Fader ingen Kundskab havde havt derom, førend det var færdigt, blev hans Execution meer lemsældig, dermed lod Regieringen sig nøye: Thi de andre Personer, som vare udlagde, bleve pardonnerede, saasom man holdt det nok, at Hoved-Personerne bleve straffede. At den gamle Messenius ikke blev torqvered, forarsagede dette, at han sagde reent ud, at, hvis man lagde ham paa Pinebenken, skulde han aabenbare de Ting, som Dronningen selv ikke skulde forlange at vide: Ja som hun skulde ønske sig ikke at have hørt, hvorudover man overtalede hende til ikke at drive paa saadan Bekiendelse, og at lade Executionen stee, saa snart som mueligt. Den Opførsel, Prindsen af Sverrig herudi havde ladet see, behagede Dronningen saa meget, at hun forærede ham en Kiste med Diamanter og hendes Portrait.

Årsag til de Messeniers Fald. Hvad Indholdet ellers af det oprørske Skrift angaaer, da var det haardt ikke alleene mod Dronningen, men endog mod de høieste Rigets Embedsmænd. Hendes Majestet blev derudi afmalet som den, der ikke forstod at regiere, men tænkte alleene paa Spill og Lyst, som vilde ødelegge Staten. Hun blev beskyldet for at have bortskienket Kronens Gods, og at have bortgivet alting til Fremmede. Udi samme Skrift bliz

bliver holden en Samtale mellem hende og hendes Dandssemester, hvilken spørger, hvormeget et Ballet vil koste, og, naar Dandssemesteren dertil svarer, at det vil koste 30000 Rdlr., siger Dronningen: Ikke meer! Beaulieu! (saaledes var Dandssemesterens Navn) lav strax til; thi Pengene staae færdige. Videre forestiller samme Skrift en anden Samtale mellem Dronningen og hendes Kammertjener Hans Holm. Derudi spørger hun den samme, hvad man ræsonnerer om hende i Staden; hvortil Hans Holm svarer, at den heele Stad er bedrøvet, efterdi hendes Majestet dandser ikke meer. Hvorpaa Dronningen lader hente Beaulieu, spørger paa nye, hvad et Ball vil koste, og andet deslige nærgaaende, hvoraf Skriftet er fuldt, og hvoraf man seer, at Messenius fortiente den Straf, som ham bederfoer.

Dette haver jeg fundet for godt omstændigen at anføre, og her at igientage, endskjønt den heele Handel med de Messenier er tilforn indført udi min Dannemarks Historie: thi, saasom denne Historie giver et livagtigt Portrait paa Christinæ Opførsel og Regimente, saa haver jeg ikke fundet forbigaae dem udi et Brev, som sigter fornemmeligen til at vise anseelige Damers Characterer.

Jeg haver viset, at denne Dronnings Hovedsøyl var Ustædighed, og derpaa anført Exempler af hendes Ministrer og Favoriter. Men intet giver større Prøve derpaa end hendes Opførsel mod Kongen af Danmark Frederik 3; thi nu contesterede hun Ælste og Vennskab mod samme Konge, nu igien lod hun see ligesaa stor Koldskindighed og Foragt, hvilket vises af adskillige Ting, saa at den Danske Minister, som da residerede udi Stockholm, var af hendes Opførsel gandske forvildet: Thi hun stillede sig undertiden an, som intet laae hende meer paa Hjertet end at holde nye Vennskab med Danmark, og foreslog en nye Forbindelse mellem Rigerne. Men det varede ikke længe, førend hun lod see lige saa mange Tegn til Fiendskab; den fornemmeste Prøve herpaa visedes udi Uhlfselds Sag. Jeg vil her ikke igientage hvad som jeg af M. Chanut's Beretninger herom haver indført udi Frederici 3 Historie: Men alleene lade mig nye med at anføre Slutningen af den Uhlfseldske Handel, hvilken viser, at det da allerede var kommen saa vidt med denne Dronning, at hun tog ingen Sammelighed meer i agt, og at derfor Undersaatterne ingen Marsag havde at græmme sig over hendes Bortgang af Riget, som skeede kort derefter.

Jeg

Jeg haver forhen viset, at Christina tog Sær udi den landflygtige Danske Righshofmester udi Uhlfelds sin Beskyttelse, og at hun uanset de tier Sag. lige Erindringer, hun fik af Kong Frederik, stedse fremiurede derudi. Dette varede indtil det Aar 1653, da satt hun sig for at spille Høystbemeldte Konge et Puds, hvilket ties nede til intet, uden at bestemme hende selv, og at gjøre Uhlfelds Sag varre. Udi samme Aar affærdigede hun sin Cansler til den Danske Gesandt udi Stokholm, givende tilsiende, at, efterfom hun havde nøye overveyet det, som var hende fortaalt om Uhlfeld, og derforuden havde merket af adskillige Ting udi hans Opførsel ved det Svenske Hof, at der var liden Redelighed hos samme Mand, og at han var virkeligen saadan een, som Gesandten havde beskrevet ham, nemlig et troløst Menneske, som ikke fortienede hendes Beskyttelse, saa bad hun Gesandten, at han vilde vise hende det Brev, hvorudi han nemlig Gesandten foregav, at Kongen havde skrevet nogle Ting, angaaende Uhlfeld, paa det at hun kunde blive des nøyere underretted om Sagen, og give Kong Frederik tilbørlig Satisfaction. Gesandten stønnede ved denne Begiering, og derfor kunde ikke andet end spørge Cansleren, om det var Dronningens Allvor, besynderligen efterdi hun for nyelig siden havde talet i anden Tone. Cansleren forsikkrede da, at
det

det var Dronningens Alvor, hvorom han ikke maatte tvivle, men kunde være forsikket om, at hendes Majestet havde i Sinde at give Kongen af Dannemark Satisfaction, og saaledes som han den selv forlangede: Ja at det var den eeneste Aarsag, hvorfor hun forlangede at see Kongens Brev.

Efterat Gesandten havde faaet saadan Forsikkring, overgav han Brevet, hvilket efterat Dronningen havde taget udi Hænder, begiærede hun og en Copie af et Skrift, som den Engelske Gesandt havde efterladt sig udi Dannemark, hvorudi han forsikrede Kong Frederik, at hans Herre Kongen af England ikke havde faaet de 24000 Rdlr., som Kongen af Dannemark havde beordret Udsfeld at tilstille ham. Dagen tilforn havde Gesandten bekommet Copie af et Brev, som Kong Carl 2 havde tilstillet Kong Frederik, hvorudi han forsikrede, at hverken han selv eller nogen af hans havde bekommet de 24000 Rdlr; denne Copie beholdt dog Gesandten hemmelig hos sig selv: Men alleene gav fra sig den forlangte Attest fra den Engelske Gesandt, og sagde derhos, at, hvis hendes Majestet fandt det for godt, vilde han Dagen derefter gjøre sin Opbærtning, hvilket og skeede.

Da han var kommen i Dronningens
 Nærværelse, sagde hun til ham, at, saasom
 hun nu stod færdig at sige sig af med Regie-
 ringen, vilde hun først give den Satisfaction ^{Mærke-}
 til Kongen af Danmark i at ophæve den ^{lig Præs-}
 Protection, som hun hidindtil havde forun- ^{ve paa}
 det Corfis Uhlfeld, saasom den der var ble- ^{Falsk-}
 ven funden uværdig dertil. Gesandten, som ^{bed.}
 ikke vidste hvad som var opspundet og over-
 lagt mellem Dronningen og Uhlfeld, takke-
 de hendes Majestet i Kongens Navn for den
 Affection, hun lod see ved denne Lejlighed,
 og for at bestyrke hende udi sit Forsæt, lod
 han hende see en Copie af Kong Carls Brev,
 hvorudi han bestyrkede hvad den Engelske
 Gesant havde attesteret. Dronningen læ-
 sede det gandske igiennem, og derpaa sagde,
 at hun ikke havde Tiid til at tale med ham
 længer; men bad ham, at han vilde lade sig
 indfinde Dagen derefter, da skulde Uhlfeld
 og være tilstæde, og vilde hun da udi Ges-
 sandtens Nærværelse tilkiendegive Uhlfeld den
 Resolution, hun havde taget, ikke at beskytte
 ham længer, saasom han var det ikke værd,
 og at han ikke videre maatte forblive udi
 hendes Lande. Hun tilbød derpaa Gesand-
 ten sin Carosse for at føre ham op paa Slot-
 tet, naar Tiid var: Men han lod hende be-
 takke, og sagde, at han havde sin egen, og
 at han vilde ikke forsonne at begive sig til
 Slottet igjen, naar Dronningen lod ham
 Ei

Tiden vide. Men han bad derhos indstændigen, at, eftersom hendes Majestet vilde give den Satisfaction til Kongen af Danmark, hun da udi hans Nærværelse vilde give tilkiende den Resolution, hun havde taget med Uhlfeld, uden at tale om andre Ting, efterdi det var ham ikke anstændigt at tale med samme Mand om andre Sager: Det er troeligt, at, saasom han kiendte Uhlfelds Hidfighed, saa vilde han ikke exponere sig til hans Invektiver, hvorom han ikke kunde være forsikket, hvis man tillod ham at tale om andre Ting. Dronningen lovede ham saadant; men han var neppe gaaen ud, førend Uhlfeld kom ind, og blev af Dronningen med største Venlighed imodtaget. Ja hun førte ham derefter udi sin egen Carosse igiennem Staden. Da Gesandten fik Kundskab derom, faldt han strax paa den Mistanke, at Dronningen vilde besnære ham, og give Uhlfeld Lejlighed til at forsvare sin Sag. Hvorudover han lod kalde til sig Gesandternes Introducteur, sagde ham reent ud sin Mistanke, og bad ham at give Dronningen den samme tilkiende, sigende: at han ønskede, at det maatte behage hendes Majestet at dispensere ham fra at komme udi Uhlfelds Nærværelse, for ikke at overtræde den Respect, som man var hende skyldig. Efterat Dronningen var bleven underrettet om Gesandstens Mistanke, lod

lod hun ham sige ved samme Introducteur, at hun vilde holde alt, hvad hun havde lovet Dagen tilforn, og at Uhlfeld ikke skulde være tilstede uden for at høre sin Fordsømmelse af hendes egen Mund: Ja, at han kunde være forsikkred om, at intet skulde skee, uden hvad som var Kongen af Danmark til Satisfaction, og at han derfor gandske sikkert kunde møde. Gesandten begav sig derpaa strax til Slottet, hvor han fornam, at Senatet var udi Audience-Salen, og at Raads-Herrerne vare nyeligen komne ud af Dronningens Cabinet. Over denne Hændelse blev han heel forstrecked, og sagde til Dronningen, at han var kommen paa hendes Løfte, hvorvel de Caretter, som hun Dagen tilforn havde giort Uhlfeld, havde givet ham Anledning til Mistanke, og at samme Mistanke var ikke lidet bleven forøget hos ham, nu han saae, at det heele Raad var samlet. Hvorudover han fandt sig forbunden for sin høye Principals Være at tilkiende give, at han ikke vilde blive et Øyeblik hos hende, dersom hun tillod, at Uhlfeld fremførede noget, som kunde være imod den Respect, han er sin Konge skyldig, og, hvis hendes Majestet lod ham indkomme udi anden Henseende end at høre sin Dom. Dronningen svarede da dertil, at han intet havde at frygte sig for, hun vilde nok holde sit Løfte, og skulde ikke tillade at noget blev

tas

talet, som kunde være mod Kongens Respekt. Hvorpaa hun gik til Cabinets-Døren for at advare Marsken, at han skulde indlade Uhlfeld. Gesandten stadsede igien derover, og sagde, at det var ey heller efter hendes Løfte, og at hun havde ikke sagt, at Senatet skulde være overværende. Dronningen forsikrede ham paa nye, at intet skulde skee uden til Kongens Satisfaction; men strax derpaa sagde til Uhlfeld, at Ambassadeuren af Dannemark beskylde ham for at have understuffet 24000 Rdlr., som Kong Frederik havde leveret ham for at tilstille Kongen af Engelland, hvilken dog skriftligen havde vidnet, sig ikke at have bekommet samme Pengesum. Til denne Post maatte han her svare, dog saaledes, at han ikke overtraadde den Respekt, som han var sin Konge skyldig. Gesandten brød da ind i Salen, og sagde, at han ingen beskylde, og vilde strax gaae ud. Men nogle af Raadsherrerne posterede sig ved Døren, og bade, at han vilde biev. Uhlfeld sagde da, at han havde de Ting udi Hænder, hvor med han kunde forsvare sig mod Peder Juul, (saaledes vare hans Ord, og anden Titel gav han ikke Gesandten) Hvorudover Juul betalede ham med samme Mynt, og sagde: Corfitz Uhlfeld! tal med Respekt om Kongen eders Herre og Hans Minister, og derpaa gik til Vinduet for at see ud.

ud. Uhlfeld overleverede da adskillige Papirer til Dronningen, som imodtog dem, og leverede dem til Cansleren for at læse dem op. Han begyndte først med at oplæse en Besrielse, som den Høysalige Konge Christ. 4. havde givet Uhlfeld for all den Tiltale man i Fremtiden kunde gjøre ham for hans Administration. Derpaa vendede Dronningen sig til Gesandten, og spurdte hvad han dertil havde at svare. Gesandten sagde, at han dertil intet kunde svare, saasom han intet havde hørt af det, der var oplæst. Han havde nu andet at tænke paa, nemlig den Conduite, som Dronningen havde ført mod ham, at hun saa lidt havde holdet sine Ord, saa at han havde Marsag aldrig ders til at fæste Troe: bad derhos, at hun vilde tillade ham at sige dette: at det er ikke saaledes et kroned Hoved bør tractere et andet, besynderlig efter saa mange giorte Forsikkringer om Venskab og Eksteme. Derpaa fleed han sig løs, og gik ud.

Denne Handel, som Dronning Christina ansaae som et Mesterstykke, tienede til intet uden at svarte hende saavel hos fremmede, som hos sine egne Undersaatter; thi der er fast intet Exempel paa, at et kroned Hoved saaledes uden Marsag haver søgt at ville bestemme et andet, som det haver staaet i Venskab med. Man seer heraf et merkeligt

Exempel paa Falskhed, Ustadighed, et
 selsomt uordentligt Sind og tilligemed li-
 den Forstand: thi hun opoffrede derved
 selv sin egen Reputation; Hun opoffrede
 ogsaa Uhsfelds Interesse; thi det forarsa-
 gede, at hans Gods strax derefter blev con-
 fiskveret udi Danmark. Hvormeget den
 Svenske Nation græmmede sig over denne
 Action, sees af den Svenske Canklers Klæ-
 gemaal og hans paafulgte Samtale med
 den Danske Gesandt, hvorudi han gav til-
 kiende, at den eeneste Trøst for Nationen
 var det Forsæt hun havde at afstaae Regie-
 ringen. Der fortælles, at samme Cankler
 raabte nyeligen for sin Død: Hun er af-
 sindig; dog hvad siger jeg: Hun er
 den Store Gustavi Dotter.

Dronning Christina havde længe gaaet
 Hendes frugtsommelig med det Forsæt at forlade
 Kronen, saasom hun havde faaet en uovers-
 vindelig Afstye for Regimentet, og havde
 meer Lyst til at gjøre udenlands Reysse;
 hvorvel somme meene, at, saasom hun ved
 sin Odselhed havde bragt Överrig udi
 en ubestribelig slet Tilstand, og ved sin Op-
 førsel havde gjort den heele Svenske Nation
 Foldsindig imod sig, saa søgte hun ved saas-
 dan Afstaaelse at reede sig af en Labyrinth,
 hvoraf hun ellers ved intet andet Middel
 kunde udvikle sig; thi det er vanskeligt at troe,
 at

Forsæt
 at forla-
 de Thro-
 nen.

at Begjærlighed til den Romerske Religion, som nogle foregive, haver bragt hende til den store Resolution, efterdi hun var ikke mindre end ibrig udi Religions - Sager. Hun havde for nogle Aar siden ladet erklære hendes nærpaaarørende, Carl Gustav, Førsten af Zweibrich til hendes Successor i Regieringen, hvorvel det synes, at hun siden en og anden gang fortrod paa dette Ball, og, som hun siden fattede stor Affection for Grev Tott, søgte hun at substituere ham til Carl Gustav, hvis den sidste skulde døe uden Livs-Arbinger, hvormed hun dog ikke kunde trænge igiennem. Efterat hun i lang Tid havde handled med Stænderne om hendes Livgeding og Indkomster i Fremtiden, og saadant endeligen var bleven afgjort, skreed hun 1654 til dette store Bercks Guldbyrkelse paa efterfølgende Raade:

Exequere
rer det
samme.

Efterat alting var tillavet, begav Dronningen sig en Morgen tiilig til Raadet, hvor Dimissions - Acten var forfatted, ved hvilken hun renuntierede for sig og sine paa Overriges Krone, og cederede til Carl Gustav alle hendes Præensioner, bestikkende ham til Successor med de Vilkor, at hun hendes Livs-Tid skulde beholde Staden og Slottet Nykiöping, Öland, Gothland Besel, Bollgast udi Pomern, item de Amter, Nöl

og Neukloster udi det Mecklenborgske. Hvad hendes egen Person angik, skulde hun have Magt at giøre og lade hvad hun vilde, uden at Kongen skulde kunde fordre Regnskab af hende for hendes Conduite. Hun lovede derimod paa hendes Side intet at foretage, som kunde være Staten præjudicerligt. Denne Act blev overlydt læst udi Dronningens, Prindsens og det heele Senats Nærværelse, hvorpaa Dronningen undertegnede den. Derpaa blev oplæst en anden Act, ogsaa paa Pergament skreven, hvorudi Prindsen forsikrede, at Dronningen sin Livs Tid skulle beholde alt det Guds, som hun havde betinget sig, og at han stedse skulde ære hende som en Moder. Efterat Prindsen havde undertegnet samme Act, blev Dronningen iført sine Kongelige Klæder med Krone paa Hovedet, Scepter i den høyre Haand, og Øblet udi den venstre, og derpaa steg hun op paa en Throne, hvor hun satt sig ned, havende Prindsen ved sin høyre Haand, men uden for Thronen. Efterat alting var saaledes disponeret, læste Rosenhan Dimissions-Acten igien, hvorved Regimentet blev overdraget til Prindsen, og Undersaatterne bleve løst fra den Troeskabs-Eed, de tilforn hende havde aflagt, og derpaa overleveredes Acten til Prindsen. Derefter oplæste han den Act, som var underskrevet af Prindsen, og leverede den udi Dronningens

Kronen
afstaaes
til Carl
Gustav.

ningens Hænder. Hverpaa Dronningen gav Tegn til de 5 store Bestillings-Mænd, at de skulde stige op paa Thronen for at afføre hende de Kongelige Klæder, hvilket og skeede, og saae man hende derpaa i en Hast i steden for en regierende Dronning i alle sine Kongel. Ornamenten at staae udi en hvid Taftes Kiole med en Bifte i Haanden, og tale med de omstaaende. De Svenske Herrer bevidnede da, at de bare en inderlig Forskyldelse over denne Afstaaelse, og at intet kunde trøste dem uden det Ball, som Hennes Majestet havde gjort af Prindsen, af hvis Fornuft og Wijsdom de kunde ikke andet end promittere sig en lykkelig Tilstand. Efterat dette var skeet, gav hun Raadsherrerne sin Haand at kysse, og blev gelejdet af dem saavel som af Prindsen til hendes Cabinet.

Derpaa blev Anstalt gjort til Prindsens Kroning, hvilken da ikke kunde celebreres med megen Pragt formedelsk den Fattigdom, Sverrig var geraadet udi: thi M. Chanut vidner, at man maatte laane de meeste Sager, som behøvedes til Kroningen, efterdi Dronningen havde indpakket de fleeste af Rigets Meubler, for at føre dem til Tydskland. Kroningen blev forrettet med sædvanlige Ceremonier, og bleve da Skue-Penge udkastede, paa hvis eene Side stod Kongen

O 3

med

med en Krone, og paa den anden Side de Ord: A DEO & CHRISTINA: det er: Kronen er givet af GUD og Christina: Til det Gjaestebud, som blev gjort til alle Stænder, vidner bemældte Autor, at paa Bøndernes Borde vare ingen Bordduge, men alleene Træ-Tallerkener paa det blotte Bord. Paa Borgernes Borde vare Zin-Tallerkener, og paa Adelsens Sølv-Kar, men som altsammen var laaned af particuliere Folk, efterdi Dronningen havde ladet føre alting til Skibs, hvoraf man fandt slutte, at de Complimenter, som de Svenske Herrer gjorde ved hendes Afstaaelse, og den Sorg, de bevidnede at bære over denne Skilsmisse, bestoed ikkun i blotte Ord.

Hendes
Bortrey-
se. Efterat denne Aft var forrettet, gjorde Dronningen sig færdig til at reyse af Over-
rig, og lod hun som hun vilde transporteres over Søen til Tyskland, hvorudover adskillige Skibe bleve udrustede til samme Transport. Men man fornem, at hun mod all Forhaabning tog Veyen til Lands igiennem Dannemark, hvilket, da den nye Konge merkede, lod han affærdige Bud efter hende til de Danske Grændse-Steder for indstændigen at bede hende forandre sit Forsæt, og at begive sig til Oland, hvor Admiral Wrangel laae og biøde med Floden, som skulde føre hende til Bismar; men hun undskulde

fyldte sig med Bindens Ubestandighed, tog Mands-Klæder paa, og fortsatt sin Reysse til Sundet, hvorudover Kongen blev ilde tilfreds. Saasnart hun var kommen til Grændse-Stederne til en liden Aae, som skiller Dannemark fra Sverrig, siges der, at hun steeg ned af sin Carosse, og med en us troelig Glæde sagde: Nu er jeg udi min Frihed og ud af Sverrig, hvor jeg haabet aldrig meer at komme. Hun lod sig da merke med at ville reysse lige til den Spanffe Armée for at see Prindsen af Condé, drak ogsaa en Skaal paa Aaldens Sundhed, hvilket ingen kunde begribe tillige med adskilligt andet, og bare de Svenske stor Hierte-Sorg derover, da saadant rygtedes.

Hun reysede derpaa forklædt igiennem Dan-
mark uden at være kiendt; Men, hvorme-
gen Umage hun end havde gjort sig, at in-
gen skulde faae det at vide, fik dog den Dan-
ske Dronning Sophia Amalia et Nys derom. Tydsk.
Hvorudover Høystbemældte Dronning af land.
Curiositet for at see hende, lod sig ogsaa
forklæde, og saae hende udi et Herberg, hvor
hun logerede.

Saadan Ende fik Dronning Christinæ
Regimente; Ingen fand nægte, at hun jo
havde overmaade store Sindets Gaver, og
at hun saavel i den Henseende som til hendes
sejerrige Vaaben, hvorved Sverrig i hendes

Tiid blev fast engang saa stort som tilform,
 Land regnes for en af de anseeligste Potenta-
 ter, som haver været udi disse Nordiske Lande.
 Hun var ogsaa særdeles naadig og from,
 saa at det var ikke uden Møye hun kunde
 perfvadere sig til Livs-Straf, og seer man,
 hun nyeligen for sin Bortgang lod begrave
 foromtalte Messenium, hvorvel han paa
 den allerempfindeligste Maade havde søgt at
 bestemme hende, og lod sig merke med at
 fortryde paa hans Execution. Foruden
 hendes personlige Qvaliteter recommende-
 rede hende ikke lidet dette, at hun var Dot-
 ter af den store Gustav, hvis Navn var
 helligt hos alle Svenske. Hvorudover, us-
 anseet de mange Fejl og Skrøbeligheder,
 som hun hendsaidt til, var hun dog inderligen
 elsket af hendes Undersaatter; men det var
 U-lykken, at hun elskede ikke Undersaatterne
 igien. Landet stod hende ikke an; hun
 væmmedes ved Folkets Skik og Sæder, og
 det Svenske Sprog skurrede hende udi Dre-
 ne, hvorover man desmeere maa forundre
 sig, efterdi hun ikke alleene var fød i Landet,
 men havde ingen andensteds været. For-
 medelst dette og andet forsvant efter Haan-
 den den Kierlighed, Undersaatterne bare for
 hende, hvilket hun omsider selv mærkede,
 og derfor søgte ifkun at forbinde sig fremme-
 de, og at udføre af Landet, hvad hun
 kunde sammenskrabe, ret ligesom Øverrige
 kunde

kunde være et fiendeligt Land, som hun skulde
 de tvinges til at overlade andre, og som hun
 intet Godt undede. Dog havde Dannes
 mark ingen Marsag at glæde sig over hendes
 Bortgang: thi Sverrig var aldrig mindre
 farlig for samme Rige, end under en Dron-
 ning, der var saaledes dannet som Christina
 udi hendes sidste Regierings- Aar. Man
 seer af ovenanførte, hvad som haver bevæget ^{Ualeb-}
 Dronningen til denne selsomme Resolution ^{ning til}
 at forlade Zepter og Throne: om Religio- ^{hendes}
 nen contribuerede noget dertil, er vanske- ^{Ruligi-}
 ligt at sige, skiont det maatte saa hede. ^{ons For-}
 Dette er dog vist, at hun længe tilforn hav-
 de ladet sig overtale til at antage den Ro-
 meriske Troe: og siges der, at en Portugisisk
 Jesuit, nemlig Pater Antonius Macedo
 var den første, til hvilken hun saadant be-
 trovede. Den samme havde ofte haft Leylig-
 hed til at tale med Dronningen, og endeli-
 gen bragt hende saavidt, at hun udi det Aar
 1651 lod ham hente til sig udi sit Cabinet
 for at tilkiendegive, at hun vilde antage den
 Romerske Troe. Hun forlangede derhos,
 at han i en Hast skulde forsøye sig til Rom
 for der af Jesuiternes General at erholde
 tvende Italienske Jesuiter, hvilke forklædte
 maatte sendes til Sverrig, paa det at hun
 med dem videre kunde overlægge en saa vig-
 tig Sag. Dette blev efterlevet, og tvende
 Jesuiter, nemlig P. Francesco Malines samt

Paolo Casati begave sig forklædte til Sverige, hvor de formaaede Dronningen at tage en fast Resolution herudi.

Dronning Christina haver, siden hun forlod Riget, havt mange selsomme Avantures: Thi saasom hendes Character var at agere en tragædi's Heroinde, saa er hendes øvrige Liv ikke andet end et Skuespils fuldt af Romantiske og affecterede Actioner: Den første Skueplads, hvor hun siden hendes Bortgang først begyndte at forestille en Scene, var udi Nederlandene. Prindsen af Condé var den Helt, som hun der søgte, og til hvilken hun tilkiende gav sin Afstaaelse fra Regjeringen ved et Brev af saadant Indhold:

Hendes
Skrivel-
se til
Prindsen
af Con-
dé.

Jeg skulde have gjort ilde i at forlade en Throne, som jeg hidindtil haver besiddet, uden at erkjendige eder om saadan Resolution. Til saadant haver mig drevet den Estime og Affection, som jeg haver baaret til eder, iligemaade det Venskab, som I have ladet see mod mig, den Tiid jeg sadd ved Roret. Nu, saasom jeg haver forandret min Stand, kommer jeg for at bevidne for eder, at uanset den Forandring, som Skieb-
nen

nen haver giort i begges vores Lyf-
fe, at jeg stedse vil conservere den
samme Eksteme, som jeg altid haver
haft for eders Meriter, og holder jeg
de gode Tanker, som I bærer for
mig, at være mig lige saa stor Være,
som at være en regierende Dronning.

Det øvrige er af samme Surdey: Og
fand man ikke uden Bømmelse høre saadan
Snak, at en Dronning bevidner sig at ha-
ve forladt Zepter og Krone af Affection for
en fremmed Prinds, helst saasom Prindsen
aldeles ingen Tieneste kunde have af hendes
Afstaelse, med mindre hun tillige med hav-
de erklæret ham sin Successor. Hun lod sig
ellers offentlig merke med at have foreta-
get sin Rejse alleene for at see bemeldte land-
flygtige Prinds, og at det gjorde hende ondt,
at der udi Bryssel intet Palais var saa stort,
at hun der tillige med ham kunde logere.
Prindsen lod sig strax indfinde for at aflegge
sin Compliment. Men Omgiengelsen faldt
ud til en Koldsindighed paa begge Sider,
thi, saasom hun udi Ceremonialerne ikke
tracterede Prindsen paa samme Fod, som
Erk-Hertugen, der var Gouverneur i de
Spanske Nederlande, blev han fortrydelig
derover, og vilde ikke exponere sig til no-
gen offentlig Visite; men alleene lod sig ind-
finde

Hendes
Om-
giengelse
med
samme
Prinds.

finde som en Particulier blant andre. Ja, da Dronningen siden, da hun blev ham vaer, vilde distingvere ham frem for andre, sagde han: Madame tout ou rien, det er: Enten alt eller intet, og derpaa gik bort; saa at derfor, om denne gode Dronning havde forladt Zepter og Krone eendeel for at see Prindsen af Condé, kunde saadan Compliment ikke andet end bringe hende af Humeur.

Men den store Motiv, som hun foregav til denne forunderlige Resolution, var den Alttrae, som hun havde til Religionens Forandring, eller rettere, den Begierlighed hun havde til at bortdrive sin øvrige Tid udi Frankrig og Italien, hvor hun ikke med Fornøjelse kunde leve, uden ved at antage Landets Troe. Jeg haver tilforn viset, at intet trykkede hende mindre end Religionen, og at derfor Pavens Troe kunde ikke være den Magnet, som trak hende til Italien. Men det maatte nu saa hede, en Masque maatte paatages, og en Comœdie med største Gravitet og Andagt spilles. Saasnart hun var kommen i Nederlandene, forsvor hun hemmeligen sin Fæderne Troe til Bryssel, og siden offentlig til Inspruck, hvor Pave Alexander skikkede hende en vidtløftig Troens Bekiendelse, som hun paa Knæ oplæste i Stadens Kirke, og det med saadan Andagt, at en Historieffriver vidner, at

Hun
forsvor
ger sin
Fæderne
Troe.

at den Pabelige Bibliothecarius Lucas Hol-
steinus, som var overbærende, neppe kunde
de bare sig for Graad, hvoraf man fandt
dømme, at samme lærde Bibliothecarius
haver bedre kiendt Bøger end Menneſker;
thi ingen, som kiendte Chriſtina, kunde
henføre hendes Omvendelſe til anden end
forømtalte Aarsag, iligemaade til den Bes-
giertighed hun havde til at diſtingvere ſig
ved ſelfomme, uſædvanlige og uordentlige
Bedrifter; thi dertil ſigtede alle hendes
drætter. Chevreau anfører en Hiſtorie,
ſom beſtyrker dette: Dronning Chriſtina,
ſiger han, forſøber den Lutherske Religion
om Formiddagen, og, da man om Efter-
middagen regalerede hende udi Inſpruck
med en Comædie, ſagde hun til nogle for-
nemme Herrer, ſom did vare ſtiffede for at
divertere hende: Det er billigt, at I
under mig at ſee et Skueſpill, efter
at jeg tilforn haver regaleret eder med
et andet af ſamme Natur: Je eſt bien
juſte que vous me donnieſ la Comædie,
apres vous avoir donné la farce.

Anmerk-
ning der-
ved.

Hun ſkrev derpaa et heel andægtigt Brev
til Paven, ſigende, at hun agtede Zepher
og Krone mindre end den Ære at adlyde
hans Hellighed; Om Paven troede noget
deraf, fandt med Sikkerhed ikke ſiges: Man
ſeer alleene, at han lod ſom han ingen Tvivl
bar

bar om hendes Omvendelses Alvorlighed;
 Hendes thi da hun derpaa reysede til Rom, blev hun
 Reysen til statteligen af hans Hellighed imodtagen.
 Rom. Christina fandt og sin Regning ved at holde
 sig stivt ved den Romerske Troe, helst saasom
 de Svenske Bysker siden begyndte at
 slaae feyl, og hun derfor maatte blive de
 Romerske Pavers Kostgienger: Zligemaade
 efterdi hende gaves fuldkommen Frihed til
 at søle sig udi alle Italienske Bellyster, som
 Orthodoxien paa de Steder udletter.

Stem til Hun begav sig derefter til Frankrige for
 Frank. at omgaaes med lærde Folk i samme Rige.
 rig. Om hun profiterede noget af deres Om-
 giengelse, skal jeg ey kunde sige. Det er
 troeligere, at hun af deslige Folks Hyflerie
 er bleven meere bestyrket udi hendes Forsæm-
 gelighed. Een af de Franske Oratores flat-
 terede hende da med disse Ord:

Sveciam Christinam te fecit

Roma Christianam

Utinam Gallia Christianissimam.

Om den gode Orator derved bildte sig ind,
 at den unge Konge af Frankrig torde faae
 i sinde at ægte hende, kiendte han samme
 Konge ikke ret, hvilken i den Alder saae hel-
 ler efter en kion end en middelaldrig latin-
 Dronning. Om hendes Ankomst til Frank-
 rig og hendes Opførsel sammesteds haves til-
 forladelig Underretning udi Mad. Mottevil-
 les

les Memoires, hvoraf jeg noget her vil anføre. Da hendes Ankomst rygtedes udi ^{Hendes} Paris, begave sig meer end 20000 Borgere ^{Opfor-} til Conflans for at imodtage hende. Gou- ^{sel i} verneuren af Paris med anden ^{Frank-} Øvrighed ^{rig.} complimenterede hende ved St. Antonij Port. Hun blev ført igiennem Staden mellem en utroelig Mængde af Folk til Hoved-Kirken, hvor Te Deum blev sunget, og blev da en Skuepenge slagen, hvor hun forestilles til Hest med disse Ord: Regina Svecorum in Urbem regie excepta. Hertugen af Guise, som Kongen skikkede ud mod hende, havde gjort hendes Portrait saaledes: Denne Prinzesse, siger han, er ikke høy af ^{Hendes} Positur, men haver en net Taille, smukke ^{Portrait} Hænder, noget høye Skuldre, hvilken Fejl ^{ved Her-} hun dog skiuler ved hendes selsomme Klædes ^{tugen af} dragt. ^{Guise.} Hendes Ansigt er stort; hun haver en krum Næse, glimrende Øyen og en smuk Hud, endskiøndt derpaa sees nogle Årr af Smaakopper. Hun bærer undertiden en Hat og Mands Skoe, haver Mands Røst og Maneer, affecterende en Amazoninde. Hun er ellers høflig, taler 8 Sprog, særdeles det Franske, ligesom hun kunde være fød udi Paris: Hun veed alting, indtil vore mindste Hof-Intriguer etc.

Folk stotte sig i Begyndelsen over hendes selsomme Dragt; men man vænnede sig siden

den dertil. Man forundrede sig over hendes Geist, og over den store Kundskab hun havde om Frankrig, saasom hun kiendte ikke alleene alle fornemme Familier, men endogsaa alle lærde Mænd. Med et Ord: Hun kunde sige de Franske det, som de selv ikke vidste udi deres eget Land. Efterat hun havde beseet alting udi Paris, begav hun sig til Compiègne, hvor Hoffet var, af hvilket hun herligen blev imodtagen. Udi en Samtale, som der holdtes om Undersaatternes Troeskab mod Kongen, da een af de Nærværende sagde, at saadant fandtes hos alle honnerte Folk, svarede hun: Alt det var sandt udi alle andre Lande, men at hun havde merket, at Utroeskab blev ikke regnet for den største Fejl udi Frankrig. Men, saa meget behagelig, som hun kunde gjøre sig ved sin Esprit, saa meget foragtelig gjorde hun sig ved hendes Opførsel: Hun lignede i ingen Ting et Fruentimmer, og tog ikke den fornødne Modestie udi agt: Paa den Italienske Comædie brød hun undertiden udi en høy latter, og undertiden ved dybe Sukke og Berømmelser gav tilkiende, at Scenerne behagede hende. Hun pleyede at synge i Selskab, og undertiden var som henrykket udi Tårer. Hun var sig selv uærlig, høflig, but, fritalend saavel udi Religions Sager som udi Ting, hvori hendes Kiøn udfordrer Lausshed. Hun løstede Beenene høyt

høyt op paa Stolen, hvor hun sad, end
ogsaa i Hoffets Nærværelse. Hun bandede
ofte, og med et Ord, iagttog intet af de
Anstændigheder, som recommenderer høye
Stands Personer: Hun syntes at have Af-
sky for all Fruentimmer Selskab, og blev
det der for des meere lagt hende til Last,
da hun udi St. Germain lod see saa stor Be-
gierlighed efter at see en bekiendt Skøge
ved Navn Ninon, og var samme Ninon
det eeneste Fruentimmer i Frankrig, for hvil-
ken hun lod see nogen Ektime.

Dette forarsagede, at, da hun anden gang
kom til Frankrig, nemlig 1657, man tracte-
rede hende med Koldsindighed. Medens Hun la-
hun i samme Aar var til Fontainebleau, der Mo-
begik hun en meget hæslig Gierning, i det at nalde-
hun dømte en af hendes Betientere, nemlig de. schi myr-
Monaldeschi, fra Livet, og ved sin Livs
Capitaine lod ham myrde. Medens Exe-
cutionen skæde, diverterede hun sig, og
var gandske lystig udi hendes Cabinet. Hvad
samme Monaldeschis Brøde var, fandt in-
gen sige. Der meenes, at han røbede nogle
af hendes hemmelige Historier. Det heele
Land havde Afsky for denne Gierning: og
Hoffet besværgede sig derover, saasom det
var formasteligt mod Regieringen; dog blev
det derved: saa at man alleene lod sig nøye
med at vise Koldsindighed mod hende. Hun
lod,

lod, siger Mad. Motteville. i det øvrige see
 slet Opførsel. Hun løb masqvered paa alle
 le Balls, foer ofte paa Comædien gandske
 alleene med Mands-Personer, og udi de
 første Carosser, som hende mødte: saa at de
 Franske skienmede sig over den Berømmelse,
 som de tilforn havde lagt paa hende: Og
 var man villig til at forsyne hende med Keyser
 Penge for at blive hende des snarere qvit.

Efterat hun længe allevegne havde omflasket,
 begyndte hun at laborere af Penges
 Mangel, helst da Sverrig, hvorfra hun
 havde sine Indkomster, blev indviklet i en
 saa kostbar Krig, og derfor Remiserne ginge
 ikke saa rigtig meere, hvilket ophidsede
 hende saaledes mod Carl Gustav, at hun
 1659 lovede Keyseren at opbætte Rebellion
 i Pomern, og at stille Sverrig ved samme
 Province: Dog, saasom hun ikke længe var
 raader i ved eet Sind, stod hun fra det Forsæt igien,
 og lod sig nøye med at besværge sig over Car-
 oli Gustavi Utafnemmelighed. Men man
 kunde sige til samme Konges saavel som heele
 Sverrigs Undskyldning, først at Riget havde
 stor Penge-Mangel paa samme Tiid: Der-
 nest at de aarlige Indkomster vare hende til-
 lagde ikke for at prostituere Nationen, og
 at vancere hendes store Faders Ghuftommelse,
 ved at besværge den Religion, som han ved
 sit Blod havde beskyttet: item ved at spille
 Co-

Comœdier udenlands, og at agere enbændrende Ridder. Den Afgang udi hendes aarlige Pension af Sverrig forårsagede, at hun saae sig intet Middel til at holde sin besyndte Stat ved lige. Men Pave Alexander 7, som stedse havde ladet see Affection ^{Saaer} mod hende, gav hende aarligen til Underhold^{Pension} ning 12000 Scudi, og beordrede til Fors^{af Pa-} valter derover Cardinal Azzolini, hvilken med saadan Fornuft og Altsomhed førte hendes Cassa, at der imod Sædvane altid siden bleve Penge i Behold: og var det saavel i den Henseende som til hans behagelige Omgiengelse Dronningen fattede saadan Yndest til ham, at hun lovede at ville gjøre ham til sin eeneste Arving. Om ellers nogen anden hemmelig Marsag kand have tilvevebragt denne Affection, kand for vist ikke siges: Aldskillige have henført den til en utilladelig Elskov. Men det kand være en Gisning uden Grund.

Paa samme Tiid døde Carl Gustav Kongen af Sverrig; hvorudover Dronning Christine fandt nødigt at gjøre en Rejse til sit Fæderneland, for at i Algt tage sin Interesse ved en nye Regiering. Hun brød ^{Hendes} op fra Rom udi det Aar 1660, og reysede ^{Rejse til} igiennem Dannemark til Sverrig, hvor hun ^{Sverrig.} med all Hres Beviisning blev imodtagen. Men alting bestod ifkun i Complimenter:

Svad
 hun der
 udvirke-
 de.

thi den største Deel af Stænderne, som
 da vare forsamlede, sær de Geistlige, holdt
 te for, at hun formedelst Religionens-
 Forandring efter Sverrigs Lov havde for-
 brudt all sin Ret, hvilket forbittrede Dron-
 ningen saa, at hun 3 gange faldt udi Graad,
 og, ligesom Stænderne beraabede sig paa
 Sverrigs Lov, saa beraabte hun sig paa den
 Convention, som ved hendes Afstæed var
 giort. Dog, saasom hun merkede, at hun
 med Haardhed intet kunde udrette, begyndte
 hun omsider at give gode Ord, og bad, at hendes
 de maatte tillades at holde Messe udi hendes
 eget Pallads. Dette blev hende ogsaa næg-
 tet, hvorudover hun lod sit Capell nedrive,
 og gav de Romanske Præste Afstæed, som
 hun havde bragt med sig, ladende sig nøye
 med at bivaane Guds-Tienesten udi den
 Franske Gesandts Terlons Huus. Tvistigs-
 hederne, angaaende hendes Præstensioner,
 varede en Tiid lang. Man forsikrede hende
 endeligen om hendes Pension: Men, da
 hun paastod, at, hvis den unge Konge døde
 uden Livs-Arvinger, Kronen skulde tilfalde
 hende igien, blev saadant ikke alleene afflaaet,
 men hun blev ogsaa tilholden at fornøye den
 Renuntiation, som hun engang tilforn havde
 giort.

Efter saa forrettet Sag, begav hun sig
 til Rom igien: hvor hun slog sig til Alchy-
 mic,

mie, og derpaa spildte en stor Deel af hendes Indkomster. Hendes Tienere og Huusfolk øvede imidlertid allehaande Insolencer, og bildte de sig ind, at de stode under ingens uden Dronningens Tiltale. Røvere og Mordere begave sig under hendes Beskyttelse, og Sold-Forpagtere beklagede sig, at de ikke kunde svare deres Forpagtnings Afgift, efterdi Kiøbmænd indpractiserede deres Vahre udi Dronningens Carosser. Saa som nu dette gik alt for vidt, lod Cardinal Farnesse, som da var Stadens Gouverneur, adskillige af hendes Tienere straffe. Dronningen besvargede sig ders over for Paven. Men, saasom Hans Høielighed var underrettet om deres Forhold, anførte han hendes Klagemaal med Koldfindighed: og merkede man, at den store Affection, som han havde fattet for hendes Person, tog meer og meer af.

Hendes
flette
Dyfsel
i
Rom.

Dette saavel som hendes naturlige Ubestandighed forårsagede, at hun Aar 1666 besluttede at forlade Rom, og at gjøre en Rejse til Sverrig igien. Paa denne Rejse antog hun udi sin Tieneste den bekjendte Margreve del Monte, hvilken inden kort Tid kom udi saadan Ansæelse og Myndighed, at han ofte bød Dronningen at tie. Hans gemeene Talemaade og Mundheld var dette: at man maatte hegne sig uden at

true: hvoraf man seer, hvilke hæslige Qualiteter denne Mand havde, som Dronningens genfattede saadan Affection til.

Hendes anden Rejse til Sverrig. Hun kom denne gang ikke længere end til Nyeköping i Sverrig. Der blev hende af Raadet forkyndet, at det kunde hende ikke tillades at holde Messe udi Stockholm, end ikke udi den Franske Gesandts Huus; thi de Svenske forargede sig saavel over hendes egen som over hendes Hof-Tieneres uansstandige Opførsel; thi en af hendes Geistlige, nemlig Abbeden af Santorio, søgte at voldtage et Svensk Fruentimmer, da Hofet opholdt sig udi Nyeköping. Saasom nu Dronningen merkede, at hun ikkun slet vilde blive modtagen udi Stockholm, gik hun over til Lybeck, og derefter besøgte Bremen og Berden. Der lod hun sig allebegne see til Hest udi Mands-Klæder og en Struds-Fiær paa Hovedet. Hun tog sig og paa at ville exercere de Svenske Krigsfolk, som stode under Felt-Herren Brangels Commando; men, saasom hun ikke forstod Haandverket saa vel, som hun selv indbildte sig, gav denne Handel Marsag til Latter. Hendes nye Favorit del Monte fulgte alle vegne med paa Rejsen, og ved sin liderlige Opførsel gav Anledning til stor Eftertale: Blant andre hans Bedrifter er merkværdig den Gierning, han øvede mod den rige Jøde

Marquis
del Monte.
tc.

de Texeira udi Hamborg, hvorom jeg om-
stændigen haver talet udi den Jødiske Historie,
hvortil jeg Læseren vil henvise.

De Uordentligheder, som bedrebes paa
denne Rejse, rygtedes indtil Rom, hvilket hun
selv merkede af et Brev, som hende blev skicket
af ovenmeldte Cardinal Azzolini. Sam-
me Brev gjorde hende fast rasende, og som
hun havde sin Liv-Medicum mistænkt at ha-
ve givet Underretning om hendes Forhold,
saa greb hun ham om Halsen med saadan
Hidsighed, at hun havde qvalt ham, hvis
han i Tide ikke havde bleven revet af hen-
des Hænder.

Medens Dronningen opholdt sig udi Ham-
borg, fik hun Tidender, at Pave Alexan-
der 7de ved Døden var afgangen, og at
Julius Rospigliosi den 20 Augusti 1667
var bleven udvalgt til Romersk Pave med det
Navn Clemens 9. Saasom nu Christine
havde staaet i Venstreb med samme Mand, ^{Hendes}
og hun derfor kunde vente sig Fordeel un- ^{selsom}
der hans Regiering, saa vilde hun ved en stor ^{me} ^{Avan-}
Høytidelighed tilkiendegive sin Glæde over ^{ture} ^{udi}
dette Val. Hun lod til den Ende anrette ^{Ham-}
et konstigt Fyrverk, illuminerede den frem-
meste Deel af hendes Pallads, udhang den
nye Paves Vaaben, og præsenterede udi
Stjerne et indviet Brød, som blev tilbudet

af Engle. Dette kunde ikke andet end for
 aarsage stor Opsigt udi en Protestantisk
 Stad. Den heele Høytidelighed faldt og
 saa ud til et Sørge-Spill: thi en stor Hob
 Danske, Engelske og Hollandiske Matroser
 strømmede til hendes Pallads for at ansee
 denne Stats, og, da de samme vare blevne
 bestienkede, begyndte de at kaste Steene ef-
 ter de oprettede Zirater. Dronningens Folk
 skødte først med løst Krud for at skrække
 dem; men, da det ikke kunde hjælpe, skødte
 de med Hagel, saa at nogle af Almuens om-
 komme. Dette tjenede til intet, uden at
 forbitte dem des meere, saa at de med all
 Magt stormede til Huuset. Udi denne For-
 virrelse reddede det Monte sig med Flugten,
 og tvende af Dronningens Tienere førte hen-
 de igiennem en Bagdør til den Francke Ges-
 sandts Perlons Huus, hvor hun ankom halv
 død af Skræk. Men, da hun nogen stund
 havde hvilet paa Sengen, og spiset Aftens-
 Maaltid, begyndte hun at prale, sigende,
 at hvis man havde ladet hende komme til
 Vinduet, vilde hun saaledes have igiennem-
 heglet disse dumdriftige Matroser, at de ikke
 oftere skulde driste sig til saadan Gierning.
 Man søgte derpaa at stille Almuen tilfreds,
 hvilket og skeede, saa at enhver gik hjem til
 sit, og Dronningen blev Dagen derefter
 ført ligesom udi Triumph til sit Pallads is-
 gien, hvor hun strax lod uddeele 2000 Rdlr.
 til

til dem, som havde faaet Skade, og hvoraf
tvende døde samme Dag.

Efter deslige Bedrifter begav hun sig paa
Reysen til Rom igien, hvor hun stedse siden
forblev indtil hendes Død, og syntes det,
at hun ingen Lust oftere havde at forlade en Hun bli.
Stad, hvor Belyst og Overdaad, som var sin
re hendes Hoved-Inclinationer, regierede, ^{ovrigt} Tiid udi
helt udi den da værende Pave Clementis 9 Rom.
Tiid, da Pragt og Overdaad bleve bragte
paa den høyeste Spidse. Dette ophørede
vel snart ved samme Paves hastige Død;
men, som hans Successor Clemens 10.
traadde i hans Fodspor, begyndte Pragt og
Belyst at komme i sin gang igien; og con-
tribuerede Dronning Christinæ Hoff ikke
lidet til den Fordervelighed, som da regierede
udi Rom: Thi, som hun havde Nvarkeer-
Frihed, saa flygtede alle Misdæder til Lon-
gara, som var hendes Nvarkeer, hvor de
bleve tagne udi Beskyttelse. Hendes Hof-
Folk toge meer og meer til udi Uordentlig- ^{Hendes}
hed, sær ovennævnte del Monte, hvilken ^{uordent-}
distingverede sig udi Lidelighed blant de ^{lige Hof-}
Folks Menneſker: Og, naar nogen flagede
sig over ham eller andre, bleve de ifkun af
Dronningen beleede.

Den Uorden, som reysede sig af Nvar-
keer-Frihed, varede indtil den berømmelige
P 5 Paa

Pave Innocentius II. kom til at sidde paa Thronen. Samme Pave tog sig for at op-
 hæve denne Frihed, det maatte koste, hvad
 det koste vilde. Det er bekiendt, hvad han
 derudover maatte udstaae af det Franske Hof.
 Dronning Christine dristede sig dog ikke til
 at staae paa sin formeente Ret herudi;
 men, for ikke at støde denne myndige Pave
 for Hovedet, sagde sig af med saadan Nvar-
 teers Frihed, hvilket sees af det Brev, hun
 tilskrev Paven. Denne Føvelighed kunde
 ikke andet end være behagelig for Hans Helt-
 lighed, og er det troeligt, at, hvis Christina
 tilligemed havde renuntieret paa sit u-ør-
 hende u. dentlige Levnet, vilde han have baaret sam-
 me Affection til hende som Alexander, men,
 saasom hun fremturede udi sin forrige Op-
 forsel, var Forstaaelsen ofte ifflun maadelig
 mellem begge Høffe. Thi man merker paa
 den eene Side, at der blev indeholdet med
 den Pension hun havde af Paverne, og
 paa den anden Side, at Dronningen tales-
 de om denne Pave med Foragt, kaldende
 ham gemeenligen med det Navn Mingon.
 Og fortælles der, at hun lod engang klæde
 sine Hof-Damer udi en naragtig Dragt,
 som hun Pave Innocentio til Spot kaldte
 Innocentiana. I det øvrige er intet at an-
 tegne om denne Dronning uden de U-ordes-
 ner, som ginge i svang ved hendes Hof.
 Man merkede, at ved Alderen hendes Inclina-

nation tog til for Guldmagerie, Astrologie og Spaadom, og var det i den Henseende, at hun fattede Kierlighed til et Qvinde-Menneske ved Navn Sibylle, som gjorde Profession af at spaae. Hun deelte sin Tiid imellem Kirkegang og Bellystige Forsamlinger, saaledes, at hun forsømmede ingen Messe, forsømmede ey heller nogen Malsqverade: Man kunde holde for, at hun ansaae begge Deeles som Skuespill, hvis man i alle andre Ting ikke havde merked en ligedan Bizarre-rie og Flygtighed. Der siges, at, da hun een gang betragtede sin Faders den store Gustavi Skilderie, brød hun ud i disse Ord: Ach du arme Gustav: Hvilke store Bedrifter haver du ikke gjort: Men hvor liden Omsorg haver du ikke haft for din Siæl? Jeg takker Gud, at jeg er kommen paa Saligheds Vey. Men en anden kunde svare hertil, mon det er den samme Person, der tilforn drev Spot med sin egen Ombendelse, og lignede den ved et Skuespill? Det eeneste, hvorudi man merkede Bestandighed hos hende, var den Afsejhe hun havde for giftede Koner, hvilke hun gemeenligen, naar de bleve frugtsommelige, kaldte Riser.

Udi Begyndelsen af det Aar 1689 merkedes man, at hun gif frugtsommelig med Døds Tanter, hvorudi hun blev bestyrket af ovennævnte

Hendes
sidste
drætter.

mældte Sibylle. Udi disse Tanker fik hun
 det Indfald at ville lade anrette en kostbar
 Begravelse. Hun lod til den Ende hente
 sin Bildthugger Francesco Maria Anconi-
 tano, og besøel ham at giøre adskillige Af-
 risninger, gav ogsaa tilkiende, at Begræ-
 velsen skulde være udi den Kirke kalden la Ro-
 tonda forðum Pantheon, hvilket intet Mæn-
 neske maatte vide, fornemmelig Cardinal
 Azzolini. Men hvor hemmeligt dette An-
 slag end blev holdet, fik bemældte Cardinal
 dog Kundskab derom. Han blev forkræf-
 fed over de Bekostninger, som saadant Verk
 udfodrede: Dog dristede han sig ikke at til-
 kiendegive Dronningen sin Meening herom.
 Men, da han hørte, at hun vilde, at Be-
 gravelsen skulde koste en Million, faldt hans
 Skræk ud til Latter, saasom han vidste,
 hvor lidt hendes Midler dertil kunde strække.
 Det heele Verk gik ogsaa Krebsgang; thi
 hun blev ikkun slet og ret begravet, og hendes
 Legem blev nedsat udi et Sacristie af
 St. Petro.

Da hun endeligent mærkede, at hendes
 Timeglas var udrundet, lod hun see stor
 Anger over hendes begangne Synder, bad
 ogsaa Paven, at han vilde forglemme de
 Stridigheder, som hun havde haft med ham,
 og at han vilde meddeele hende sin Belsig-
 nelse: Det er troeligt, at Hans Pavelige
 Helt

Hellighed saadant accorderede, saaat man derudover ingen Marsag haver at tvivle om hendes Salighed. Hendes sidste Villie eller Testament blev forfattet af Cardinal Azolini, og merkede man deraf, at H. Eminence ikke havde forglemt sig selv.

Endeligen døde denne merkelige Dronning den 19 April 1689, efterat hun havde naaet en Alder af 62 Aar og fire Maanedes. Alt gibe til Slutning hendes Portrait, er ikke andet end at igientage, hvad som tilforn er anført: Jeg vil ikkun alleene sige dette: Hun levede Catholique, ligesom hun havde levet, da hun var Protestant, saa at man udi hendes Levnet finder intet, som haver kundet bevæge hende til at forlade Zeyter og Krone for at blive et Lem af den Romerske Kirke, om hvilken man seer, at hun saavel før som efter hendes Omvendelse ikkun haver haft slette Tanker. Burnet vidner at have hørt af hendes egen Mund disse Ord: Alt man maatte troe, at Gud umiddelbar regierede den Romerske Kirke, efterdi de 4re Paver, som hun havde kiendt, havde ikke Sensus Communem, eller menneskelig Forstand. Man merkede en slags Ufsømmelighed udi hendes Umgængelse, saa at hun opførte sig hverken efter hendes Rion eller hendes Stand. De, som forstode Latin, mere

merkede, at hun med Gliid havde læset Petronium og Martialem; thi hun kunde der af opregne de allerhæsligste Stykker. Den Omgiængelse, som hun udi Flandern havde med den Spanske Gesandt Pimentel, bestyrkede Folk udi den Mistanke, som der om havde været fattet udi Sverrig. Nogle have berømmet hende af hendes mandlige Qualiteter, men de samme gik indtil Affe-ctation: Thi hun foragtede sit eget Køn, og vilde ikke have uden Mands Personer udi sit Selskab. Saa som hun var liden af Positure, og hart ad Krogygget, havende een Axel høyere end den anden, saa søgte hun at skjule sit Køn, hvorved hun skjæmmede sig. Det er troeligt, siger en vis Autor, at hun havde forladt sin Mands Kiøle, sin Perugve, sin Strudsfierede Hat, og igien taget Fruentimmer-Dragt, hvis den samme havde blevet Mode for Mands Personer.

Hun var ellers en stor Elskerinde af Læse-ning, forstod Latin og Græsk, og vidste paa sine Fingre Oratorer, Poëter, Historie og Philosophie; Hendes Curiositet gik ogsaa indtil Chymie. Hvad, som man meest forundrede sig over, var den Færdighed, hvormed hun taledede de fleeste Europæiske Sprog, hvoraf et hvert var for hende, som Moders Tale. Men man fandt sige, at det
var

var at ønske, at denne gode Dronning havde været lidt mindre lærd, og lidt meere klog: thi intet tiener meere end hendes Historie til Beviis paa, hvad Forskiel der er mellem Lærdom og Wiisdom.

Sam

Sammenligning.

San seer af disse tvende Damers Historie, at de have lignet hinanden, saavel udi Natu-
rens store Gaver, som udi samme Gavers
Misbrug, og at Alderen, som ellers corrigerer
Ungdoms Feil, haver hos begge været Lønder til
Bellyst og Daarlighed: Maria, som udi Ungdom-
men skinnede blant alle de Tidens Damer, blev med
Tiden saaledes metamorphoseret, at intet var hos
hende kiendeligt uden Legemets udvortes Skabning.
Og Christina, som syntes at ville ved Dyd, For-
stand og et priiseligt Regimente formørke sin store
Faders Ihukommelse, satt Overrig ved sin flette Dy-
forfel udi saadan Forvirrelse, at det truedes med
Skibbrud og Odeleggelse, hvis hun længer havde
siddet ved Roret. Saasom ingen udi Ungdommen
gav den anden efter udi Dyder, saa gav ved Alder-
ren ingen den anden efter udi Lyder. Begges Ho-
ved: Characterer var Ustadighed. Man saae Begge
nu at agte, nu at foragte, nu at elske, nu igien at
hade de samme Personer, og det uden givne Ansag
til saadan Forandring: Saadant øvedes oftere af
Christina, men kiendeligere af Maria: Thi, saasom
den Svenske spillede Vold med sine Ministrer, saa
spillede den Skottiske Dronning med sine Egtesæller:
Ikke at tale om, at den førstes Kierlighed sielden
forvandledes uden til Afsthe og Koldfindighed, da
den sidste derimod faldt ud til Had, som ikke kun-
de stilles uden ved Mord og Odeleggelse, saa at,
hvis Christina kunde fatte snarere, saa kunde Maria
fatte stærkere Afsthe for den, hun nyeligen havde
elsket. Det er derfor herudi at mildere Dom maa
fældes over den første end den sidste; efterdi Christi-
na Afsthe bestod alleene udi et surt Ansigt og Bæm-
melse, og finder man udi hendes heele Historie intet
Tegn

Tegn til Blodgierighed. Til Odselhed vare Begge
udi lige Grad hengione: Skulde nogen af dem her
udi have Fortrin, maatte det vare den Svenske
Dronning. Riøds Lyst derimod regierede stærkere
hos Maria, saa at hun til Side sat all Ustændighed,
ja underkastede sig yderste Fare og Ulykke for at fore
nøye den samme, hvilket ikke kand siges om Chri-
stina; thi, endskiont hun kand have haft en tilstræk-
kelig Dofin deraf, saa kand man dog ikke sige, hvor
vidt hendes Riøds Lyst gif, og hvorudi den store
Kierlighed hun lod see mod Bourdelot, Pimentel og
andre Favoriter haver beslaaet, undtagen man vil
fæste Troe til Monaldeschis Breve, som ere heel be-
tydelige. Anden slags Vellyst, som bestod udi Spill,
Dands, Festins og alle slags Divertissements, vare
udi større Grad hos Christina; thi det er ikke troe-
ligt, at Maria havde villet stille sig ved Zepter og
Krone for deslige Fornøielser: Begge vare koldsin-
dige mod deres egne Undersaatter, og præfererede
dem Fremmede. Denne Kehl kand dog meere unde-
rskyldes hos den Skotske end hos den Svenske Dron-
ning; Thi den første havde med et gienstridigt Folk
at bestille, da den sidste derimod havde lydige og
føyelige Undersaatter, der saae igiennem Fingre med
hendes Skrøbeligheder, ja elskede hende inderligen:
Men de kunde ved intet Middel bevæge hende til at
elske dem igien. Landets Maal, Sæder, Levemaar-
de, Religion, med et Ord: Alt, hvad som var
Svensk, var hende modbydeligt: Hvorudover man
kand sige, at den Førstes Koldfindighed grundede sig
paa Brede og Fortrydelse; men den Sidstes paa
Capricer. Og kand man des meere herudi forun-
dre sig over den Sidstes Delicateffe, efterdi hun al-
drig havde været uden for Everrig. Den Første
derimod var opdragen ved det Franske Hof, og kom
besænged med Franske Moder og Moder til Skott-
land.

Al Begges Levnet sees, at de have haft siden Religion, skönt Begge have villet passere ikke alleene for store Christne, men endogsaa for Martyrer. Maria foregav sig med sit Blod at besegle en Religion, hvoraf hun i hendes Livs Tiid ikke havde iagttaget een eneste Articul, og Christina forlod Zepter og Krone for at antage en fremmed Troe, skönt hun stedse havde ladet see Indifference udi Religions Sager, og holdt alle Religioner lige gode: Saa at endstione ingen af dem tryffedes af Religionen, saa satt dog den eene Livet til for sin Fæderne Religion, den anden opofrede sin Velsærd for at antage een efter hendes Foregivende bedre Troe; men den Romerske Kirke fandt ligesaa lidet bryste sig af den Førstes Bestandighed, som den Sidstes Omvendelse; thi Maria rettede sin Troe efter det Franske Hof, hvormed hun stod i nøye Forening, og Christina holdt den Religion antageligst, som florerede udi de vellystigste og behageligste Lande, og hvor Bals, Masquerader og andre Galanterier vare meest udi Brug; thi det var efter all Ansæelse paa det Fundament, at hun fandt større Orthodoxie udi Frankrig og Italien end udi Sverrig.

For at slutte denne Sammenligning, fandt man lige: at Maria var en større, men Christina en selvsommere Synderinde, at hos den Første vare større, men hos den Sidste flere Fejl. Maria vilde synes bedre end hun var, og Christina ville synes værre end hun virkeligen kunde dommes at være. Den Første beklagede sig over sin Trængsel og Landflygtighed som uforstyldt: Christina bryste sig af sin Landflygtighed, holdt sig for større Værd at følge Don Quixots end den store Gustavi Fodspor, og at være en vandrende Ridder end en regierende Dronning, hvorudover, saasom den eene af Undersaatterne var

var meest hadet, saa var den anden meest foragtet.
 Kort at sige: Den Førstes Levnet giver Materie til
 en Tragœdie, den Sidstes til en Tragicomœdie,
 saasom den er en Blanding af traurige og ly-
 stige Scener, og endes med latterlige
 Nachspill.

MARIAMNE

og

AGRIPPINA

SENIOR.

Forberedelse.

Udi Dy-
den maa
holdes
Maade.

San siger udi Ordsproget:
Formeget og forlidet for-
dærver alting: Mad og
Drikke opholder og styr-
ker, men Overflod deraf svækker og
fordærver Livet: Buen maa spæn-
des, men spændes den forstærkt, bris-
ter den. Naar Medvind blæser,
maa man hidse Seylet, men blæser
den forstærkt, maa man tage Svøf-
tet ind. Alle fornødne Gierninger
maa øves, men med Skionsomhed;
thi, hvis det ikke skeer, fand de meest
nyttige Gierninger blive skadelige,
og de meest glimrende Dyder fand
for-

forvandles til Lyster. Gæmildhed er for Exempel en Dyd, men, hvis man ikke modererer den, bliver den forvandlet til en Last, og faaer Navn af Odselighed. Kierlighed og Venstabskab er en prisværdig Qualitet, men, hvis den ikke øves med Skønsomhed, kand den faae Navn af Sammenrottelse. Tapverhed kand paa samme Maade forvandles til Brutalitet, Retfærdighed til Tyrannie, Medlidenhed til Misgierningers Sandhævelse, Forsigtighed til Mistanke. Ja Gudsfrøgt selv kand blive til Skade, hvis den ikke øves til Maade; thi man haver daglig Exempel paa, at Exces af Devotion haver styrtet Mennesker udi Enthusiasmum, og gjort dem til ubegvemme Lemmer udi det menneskelige Societet. (a) Der siges vel, at man kand ikke gjør formeget af det, som godt er:

Q 3

er:

- (a) Philippo de Neri siges engang at have været saa opspændt af Devotion, at hans Brystbeen deraf sprak. Den bekjendte Mad, de Guyon, som en ligedan Enthusiasmus havde bragt udi Fare, blev dog i Tide reddet ved at løse hendes Snørliv.

er: men det er at merke, at, hvis man gjør formeget, bliver det ikke meere godt.

Jeg vil forbigaae at tale videre om ovenmældte Dyder, men alleene mæls
 Exempel de noget om Bestandighed. Den
 gives udi samme er en Hoved-Dyd, og en Zi-
 Bestandighed. rat for hvert Menneske, men, hvis
 den ikke øves med Moderation, faaer den Navn af Halstarrighed, og kand føde mange og store U-lykker af sig, og viser Historien os herpaa merkelige Exempler. Man maa ikke lade sig dreje af hver Vind, som en Veyrhane, man maa ej heller stampe imod Braaden og sætte sig til Modværn, hvor intet Haab er til Geyer. En fornuftig Mand bukter sig, naar han gaaer igiennem lave Dørre, en Daa-re derimod løber Hovedet mod Beggen, og med Don Qvixot duellerer med Vindmøller. En saadan Fermetet og Bestandighed, som øves uden Judicio, og uden Hensende til Tiid, Sted og Conjuncturer, til Muelighed og Umuelighed, til Fornødenhed og Ufornødenhed, er heller en

en Last end en Dyd. Vil man med meenige Mand rose saadan slags Bestandighed, da maatte man sige, at et Wesel er det hypperligste blant Dyr, og en Fanaticus den pruisværdigste blant Mennesker; thi begge lade sig som Machiner drive af deres Naturel, som, der ved Hug og Slag og, her ved Formaninger ikke lade sig bøye. Det er dermed som med tørre og for- raadnede Træer: en sund og frisk Green lader sig bøye, men en tør fand ikke krummes, uden den tilligemed brydes. Hvad Almuen derfor anseer som en Hoved Dyd, er ofte intet uden en Hoved Seyl, ja en Sygdom der reyser sig af den sorte Galde: thi det er fornemmeligen hos saadanne Folk, man finder den Stivhed som uforstyldt faaer Navn af Bestandighed. Jeg staaer aldrig fra min engang fattede Meening, sagde en vis Dommer: det gjorde ey heller min salig Fader: Men, saasom baade han selv og hans salig Fader gemeenligen fulde paa bagvendte Meeninger, saa fandt andre sig ikke vel ved saadan

Den
fand
faae
Navn af
Haard-
nakken-
hed.

deres Dyd, og de selv af fornuftige Folk bleve anseede som visse Bull Dogge, der aldrig slippe deres første Greb.

Betænk
ning o:
ver Ca-
tonis Be-
standig-
hed.

Intet fand bedre herpaa til Op-
lysning anføres end Catonis den
Ungres Levnet: Historie. Skrivere
have antegnet, at man end udi hans
Barndom merkede hos ham en Be-
standighed, hvoraf man kunde slut-
te, at han vilde blive en stor Helt,
men saadan en, som ikke passede sig
til Tiderne, og hvis outrerede Dyd
vilde føde meere Dndt end Godt. Da
han endda var et spædt Barn, og en-
for at prøve hans Naturel, aabnede
et Vindue, ladende som han vilde fæ-
ste ham ned af Huuset, lod han ikke
see ringeste Bevægelse derover. Da
han kom til Alder og udi Forretnin-
ger, visede han ved sin bestandige
Opførsel, at han svarede til de Tan-
ker, som man havde gjort sig om
ham. Jeg vil ikke betage Cato den
Berømmelse, som ham tilkommer:
Jeg vil gierne holde ham for en stor
Helt; men vilde holde ham for en
stor.

større, hvis hans Bestandighed havde
 været frydet med meere Skionsom-
 hed; thi, saasom han kunde ikke hol-
 de paa Tøvelen, naar Fornødenhed
 der udsodrede, og ikke tage et Svøst
 ind, naar Stormen meest rasede, men
 vilde gjøre umuelige Ting til mueli-
 ge, saa kunde han ansees som en u-
 forsigtig Vandring Mand eller Lø-
 ber, der alleene haver sit Dye fæstet
 til Maalet, men giver ikke agt paa
 Benen, og derfor styrter udi Lobet.
 Mogle have af Catonis Opførsel ta-
 get Anledning til at henføre hans
 Bestandighed til en stor Ambition,
 ja større end enten Pompei eller Cæ-
 sars. Jeg drister mig ikke til at felde
 saadan Dom, thi, som hans heele
 Historie viser, at han intet havde for
 Dyen, uden sit Fædernelands Fri-
 hed og Belfærd, og at han derfor
 opofrede Roelighed, verdslig Ære
 og Liv, kalder jeg det heller en med-
 fød Ærlighed og Dyd, hvilken kun-
 de have haft fortreffelige Virkninger,
 hvis han havde levet paa andre Tider,
 eller, hvis han udi saadanne flibrige
 Coniuncturer havde øvet sin Dyd

med meer Skionsomhed: Men, saasom han vilde ikke tage et eeneste Rist ind, naar Stormen meest rasede, kunde af hans Bestandighed intet flyde uden hans eget tilligemed Fædernelandets Skibbrud. En ond Affect kand ofte ved skionsom Direction tilvænebringe Nytte, og en god naturlig Affect kand ved Ustkionsomhed føde Skade og Fordervelse. Hvis Cato havde levet udi den Romerske Republiques Barndom, kunde Naturen synes i ham at have dannet et Redskab til Statens Styrke og Opkomst; men saasom han lod sig see paa en Tiid, da Republiqven laborerede af u-lægelige Sygdomme og saadanne, der heller foreges end formildes ved sterkt Medicine, da synes den udi ham at have dannet et Redskab til at befordre Republiqvens Undergang.

Man seer heraf, hvilke Tanker jeg haver om denne store Mand, at jeg giver ham den Ære, som ham tilkommer, og kalder hans naturlige Bestandighed en Dygd, men saadan

en,

en, som paa de Tider ikke kunde
 øves, uden at tabe sit Navn af
 Dyd. Jeg haver ikke andre Tan- ^{Over no-}
 ker om mange Christne Martyrers ^{ale Chri-}
 Bestandighed: thi man seer ofte hos ^{sne Mar-}
 dem en Iver uden Skionsomhed, ^{tyrer.}
 hvorved intet er udvirket uden hæsti-
 ge Forsølgelser, som have truet med
 heele Religionens Undergang: saa
 at man udi Kirke-Forsamlinger haver
 været tvungen til at moderere den
 samme, og at dømme de flige Folk u-
 værdige til Canonisation: Omnis
 virtus consistit in mediocritate:
 All Dyd bestaaer udi Middelmaadig-
 hed saaledes, at man tager en Mid-
 del: Ven mellem Letsindighed og
 Haardnækkethed, og lader Fornuf-
 ten være Styrmand, ja saaledes
 at man vel gaaer lige frem, men un-
 dertiden, naar Skæer og Klipper mø-
 de, defilerer. Man seer, at GUD,
 som er uforanderlig og Bestandighe-
 den selv, haver haft Tidernes Be-
 skaffenhed for Dyne, og udi visse
 Ting ligesom givet Tonelen til sit
 Folk udi Henseende til deres Haard-
 nækkethed. Dette Exempel kand
 være

En
merkelig
Bilb-
farelse
forkla-
res.

være nok til at paaminde os om vor
Opførsel udi denne Dyds Dvælsel.
Verdslige Historier vise ogsaa mer-
kelige Exempler paa Uheld, som
outrerede og utidige Dyder have til-
veie bragt, helst denne Qvalitet som
gemeenligen kaldes Bestandighed,
men hvoraf ofte gøres Misbrug;
saasom mange holde det for en Pligt
at gaae stedse lige frem, da det dog er
en Pligt undertiden at defilere. Dag-
lig Erfarenhed viser, at mange
af saadan Bilbfarelse sætte sig mod
Ovrigheds Befaling, holdende deres
Reputation kostbarere end deres Liv:
en i Algt tagende, at det er undertiden
en Undersaats Reputation at opof-
fre en Deel deraf, naar Fornøden-
hed det udfodrer: saaledes, naar en
Konge befaler mig at sige, at jeg ha-
ver giort U-ret, og jeg trues med U-
held, hvis jeg saadant ikke gjør, op-
offrer jeg ved Beigring en ægte for-
at conservere en u-ægte Reputation:
thi, eet er, at erklære sig at have
giort u-ret, naar den, som haver Mag-
ten, befaler; et andet er, at bedri-
ve virkeligen en Misgierning efter
Dr.

Ordre: Ved det sidste lider jeg paa mit Navn og Rygte, efterdi jeg be-
driver en Synd, som jeg for GUD
ikke kand belægge med Dyrighedens
Ordre; Ved det første derimod ta-
ber jeg intet af min Ære, efterdi jeg
efter Ordre siger mig skyldig, da jeg
dog intet Onat haver gjort; thi en Dy-
righed kand erklære mig vanrygated,
men ikke betage mig mit ærlige Navn
og Intrinsiqve Valeur. Derpaa kun-
de gives mange Exempler, men det-
te eene maa være nok, og bør tiene
til Erindring for dem, som af Bild-
farelse strække en Dyd videre ud end
den bør udstrækkes, som synde af
Frygt for at synde, og som opoffre
sit Navn og Rygte for at conserve-
re det. Jeg haver seet brave af ret-
sindige Folk af Bildfarelse herudi at
have søgt deres Fordærvelse. De
have af Almuen, som confundere
Stivhed med Bestandighed, været an-
seede som Martyrer: men fornufti-
ge Folk have feldet andre Domme
derover. Denne Materie fortienner
omstændigen at udføres, saasom der
er intet, hvorudi oftere tages Feil;
thi

thi man seer, mange redelige og vel intentionerede Mænd af Mangel paa ret Kundskab om denne Dyd, som kaldes Bestandighed, at have snublet, og at de for at distingvere sig forsterkt udi en Dyd, ere forfalden til en Last, ja at de ikke have merket Bildfarelsen, førend det haver været forsilde at ændre den; thi Virkningen af deres indbildte Heroismus har været Berømmelse af en uskion, som Almue, som gemeenligen efter 14 Dages Forløb sagtes, og omsider forvandles til Eftertale, endogsaa hos dem, som have taelt prægtigst om den øvede Bestandighed, saa at de merke, at den Seyer, som de udi deres egen Indbildning have erholdt, har været tilvænebragt hverken Fordeel eller Ære: ja at de have Marsag med Pyrrho at svare deres Enkønstere: Hvis vi oftere paa den Maade erholde Seyer, er det ude med vor Velsfard: thi vi føle Saa- ret, og det svier end stærkere, efterdi vi uden Nød ere saarede. De tvende Damers Historie, som jeg her haver sammenparret, er og af den

den Natur. Man seer, at Naturen
 haver begavet dem med et ædelt Hier-
 te og en heroisk Bestandighed, men
 man seer tilligemed, at, saasom samme
 Dyd hos dem ikke haver været tem-
 perered med fornøden Skionsomhed,
 at den haver tabt sit Navn af Dyd, og
 satt en Plet paa deres Repu-
 tation. Nu skrider jeg
 til Historien.

MA-

MARIAMNE.

Mariam-
nes Her-
komst og
Gifter-
maal.

MARIAMNE, som udi Historien er bekiendt saavel for hendes store Qualiteter som hendes Gienbordigheder, var en Dotter af Alexander Aristobuli Søn og af Alexandra Hyrcani Dotter, saa at hun saavel paa Fæderne som Moderne Side nedstamte mede af det Kongelige Asmonæiske Huus. Herodes, som siden blev Konge udi Judæa, forelskede sig udi hendes Skionhed, og fik hende til ægte, saa at hun ved dette Giftermaal blev regierende Dronning udi Jødeland. Hun levede en Tiid lang med denne Herode udi et forligeligt Ægteskab, endstiont hun hemmeligen græmmede sig over den Haardhed, som han øvede mod det Asmonæiske Huus, hvilket han fast for sin Sikkerhed havde udøddet. Men der opvakte siden Misforstand imellem dem, hvilken faldt ud til saadan en uovervindelig Afstye og Bitterhed hos denne Dronning, at det omfider kostede saavel hendes som hendes tvende Sønners Liv.

Første
Aarsag
til hen-
des Kold.

Grundvolden dertil lagdes, da Herodes af den store Romer Antonio blev fodret at møde personligen for at svare til nogle Beskyld-

skyldninger, som vare giorte mod ham. For ^{sin diademed} Herodes begav sig paa Reysen, be- ^{mod He-} troede han Rigets Forvaltning til sin Far- ^{rodes.} broder Joseph, og, som han frygtede for denne Reyse, og ikke kunde være forsikket om at komme med Livet tilbage, gav han hemmelig Befalning til samme Joseph, at, hvis Antonius skildte ham ved Livet, skulde han, saasnart han fik Kundskab derom, omkomme Mariamne. Denne blodige Befalning blev ikke given af Had til Mariamne, men heller af alt for hæftig Kiærlighed, efterdi han vilde ikke, at hun efter hans Død skulde falde i nogen andens Hænder, sær i Antonii, saasom han havde hørt, at Antonius af hendes Skionheds Beskrivelse var optendt. Og var han derfor udi Tanker, at, hvis Antonius lagde Haand paa ham, vilde det skee alleene for at bemægtige sig hans Dronning. Sees saa heraf, at uti dig Kiærlighed og Jalousie lagde Grundvold til paafølgende Sorgespill.

Medens Herodes var fraværende, besøgte Joseph ofte Mariamne, endeel for at er- kyndige hende om Rigets Gæger, endeel og for at gjøre sin Opvartning til hende som Landets Dronning. Udi de Samtaler, som han havde med hende, beskrev han en og anden gang den hæftige Kiærlighed, som Herodes bar til hende, og endeligen en Dag,

R

for

for at beviise saadant, sagde han, at Kongen elskede hende saa høyt, at han ikke kunde leve uden hende, ja at han vilde end ikke, at Døden skulde stille dem ad. Han aabenbarede da ubesindigen den Befalning ham var givet, nemlig at stille hende ved Livet, hvis Herodes blev omkommen af Antonio. Derved meenede han at bestyrke Kiærlighed imellem disse Egtfæller. Men det havde langt anden Virkning end han indbildte sig: Thi saavel hendes Moder Alexandra som Dronningen selv fattede derover Afsky for Herodis Person: Og forglemte Alexandra ikke at kaste Olie i Jiden for at hævn sig over Kongen.

Dens
Vir-
ning.

Kort derefter kom et falskt Rygte om Herodis Død, hvorefter hun strax betienede sig af den Lejlighed for at søge Beskyttelse hos de Rømerske Krigsfolk, som camperede uden for Staden: Men et Brev, som strax derpaa kom fra Kongen, til intet gjorde dette Rygte, og forårsagede, at hun maatte forandre sit Forsæt. Man fornam af samme Brev, at Herodes ikke alleene levede, men endog at han havde aldrig staaet udi større Naade hos Antonium, og at han inden kort Tiid vilde komme tilbage. Hans Søster Salome, som imidlertid havde udforsket alt hvad som skeed var udi hans Traværelse, søgte ved hans Tilbagekomst at gjøre Ma-

riamne

riamne mistænkt for Utrøvestab mod hendes
 Herre. Samme Salome var en listig og salome
 argiærrig Dame, og, saasom hun var i stor Kaster D.
 Credit hos hendes Broder, kunde hun ikke lie i Al-
 lide, at nogen anden havde noget at sige hos den.
 ham. Dette var Marsag til de Forsølgelse
 ser hun opvakte mod Dronningen, og de
 forunderlige Kuller, som hun spillede udi
 Herodis Tiid. Hun forestillede da Kongen,
 at den Omgiængelse, som havde været mel-
 lem Mariamne og Joseph udi hans Gravæ-
 relse, havde ikke været ufylldig. Denne henz-
 des Betydning var desmeere lastværdig, ef-
 terdi Joseph var ikke alleene hendes Farbro-
 der, men endog hendes Ægteemand: Men
 hendes Had mod Mariamne var saa stort,
 at hun tog ikke i Betænkning at opofre henz-
 des Mand for at styrte Dronningen. Mars-
 sagen til dette Had var eendeel Salomes Ær- Marsag
 gicerrighed, efterdi hun vilde have alleene til hen-
 at sige hos Kongen, eendeel ogsaa den For- des Had
 agt Mariamne en og anden Gang havde mod
 ladet see mod hendes Person: Thi, saasom Dron-
 denne Dronning var af en rar Legems Skon-
 hed, og nedsteeg fra det gamle Kongelige
 Huus, saa opvakte begge disse Ting hos
 hende en slags Hofnød; hvilken hun en og
 anden Gang havde ladet see mod Salome,
 anseende hende meget neden for sig, ja be-
 breyðende hende hendes ringe Fødsel, hvor-
 ved hun havde opvakt et Had, som ikke kun-

de udsluktes. Det var derfor, besynderlig
gen for at hevne saadan Foragt, at hun
satt saa mange Garn for Mariamne, og ikke
afled, førend hun styrkede hende i yderste
Ulykke.

Den Mistanke, hun opbaakte hos Hero-
dem mod hans Dronnings Utroeskab, bragte
te hans Sind udi stor Uroelighed. Men,
da den første Heede var over, og han havde
nøyere eftertænkt Mariamnes Opførsel, mere
fede han, at denne Beskyldning var uden
Grund, saa at han bad om Forladelse, ef-
terdi han saa løseligen havde fattet Mistan-
ke, sigende, at hun maatte ansee det som et stort
Kiendetegn til den Kiærlighed, som han bar
til hende. Mariamne svarede da dertil, at
den himmelige Befalning, som han havde
givet at omkomme hende, hvis han selv af
Antonio havde bleven fordømt, var aldeles
ingen Prøve paa Kiærlighed: Men hun hav-
de neppe udtalet disse Ord, førend Herodes
blev ligesom rasende; thi han bestyrkedes der-
af i sin forrige Mistanke, saasom han fuld-
kommeligen troede, at Joseph ikke havde
fundet aabenbare hende saadan Hemmelig-
hed, med mindre der var en utilladelig For-
troelighed imellem dem. Den Bitterhed,
som hans Sind blev slagen med, tog da saar-
dan Overhaand, at han tog til sin Dolk,
for dermed at støde hende igiennem: men

Herodis
Bitter-
hed mod
Dron-
ningen.

en Gnist af den gamle Kierlighed holdt ham tilbage, saa at han ikke kunde fuldføre sit Forsæt. Derimod udsøfede han all sin Brede mod Joseph og Alexandra. Den første af dem lod han strax henrette, uden at høre hvad han kunde sig til Forsvar anføre, og den anden, nemlig Alexandra lod han slutte i Kiæder og fæste i Fængsel, anseende hende som Aarsag til all den Uroelighed og Uheld, som hans Huus var geraadet udi. Alting var derpaa en Tiid lang stille mellem Herodes og Mariamne, men nogle Aar derefter opvagtes nye Misforstand, som reysede sig fast af samme Aarsag.

Den
sagtes
igen.

Efterat Krigen om Verdens Herredomme mellem de tvende store Romere Octavium og Antonium var bragt til Ende, og Octavius, som siden blev kalden Augustus, var eene bleven Mester over det Romerske Herredom, strømnede alle Antonii gamle Tilhængere til Seyerbinderen for at tilbede sig hans Naade. Herodes, som ibrigent havde fuldt Antonii Parti, var vel en af de sidste, som holdt Stand, og ikke vilde forlade sin forrige Patron: men han besluttede omsider at efterfølge andre Regenters Exempel, og at forlige sig med Augusto.

Efterat han havde taget denne Resolution, og indsluttet Mariamne tilligemed Alexan-

dra udi Fæstningen Alexandrion, og be-
 trøet Regimentet til sin Broder Pheroras,
 begav han sig paa Reysen til Ceyren, og med sin
 Beltalenhed saaledes indtog ham, at ingen
 Regent siden af ham var meer yndet. Efter
 saavel forrettet Sag begav Herodes sig
 paa Hiemreysen heel glad og fornøyd. Men
 hans Glæde blev ved Tilbagekomsten
 formindsket ved Mariamnes Opførsel; thi
 samme Dronning, som han inderligen elskede,
 lod see stor Afstøje for hans Person, og med
 en særdeels Koldsin dighed forcastede alle
 de Caretter, som han gjorde hende; og, da
 han vilde fortælle hende den Lykke, han
 havde haft paa sin Reys, og dermed meenede
 at fornøye hende, svarede hun intet
 dertil, men i stedet for at lade see
 mindste Fornøielse derover, udøfede hun
 Suk og Graad, givende dermed tilkiende,
 at hun heller havde ønsket hans
 stedsevarende Bortblivelse end hans
 lykkelige Tilbagekomst. Aarsagen til
 denne hendes nye Forbittrelse var af samme
 Natur som den forrige: thi, da Herodes
 begav sig paa Reysen, og var uvis om
 hvad Udfald den vilde have, gav han
 samme Ordre til Sohemus, som han
 forhen havde givet til Joseph, nemlig
 at, hvis han af Octavio skulde
 omkomme, maatte han tage Livet
 baade af Mariamne og Allexandra
 hendes Moder; item at han maatte af
 all Magt søge at

at tilvende Kronen hans Broder Pheroræ, som han efterlod sig. Denne Befalning havde han givet ikke alleene af den Marsag, nemlig at ingen efter hans Død skulde blive Mariamne mægtig, men endog, at ingen skulde være tilbage af det Asmonæiske Huus, som kunde disputere Phæroræ Kronen; thi der var ingen efter den gamle Hyrcani Død af den Asmonæiske Familie til overs uden Mariamne og Alexandra, undtagen de tolvde unge Sønner, som han selv havde avlet med denne Dronning: og frygtede han sig meest for Alexandra, efterdi hun var en behiertet og ærgierrig Dame, og som fattedes hverken Billie eller Evne til at sætte alting udi Bevægelse, saasom saa Damer udi List og Behændighed kunde lignes ved hende, saa at derfor Herodes holdt for, at den Anordning, han havde gjort om Successionen, kunde ikke staae ved Magt, hvis Alexandra overlevede ham. Sohemus holdt længe hvad han havde lovet Herodi, og for ingen aabnbarede hvad ham var befalet; Men, saasom Mariamne sluttede, at han maatte have faaet lige saadan Ordre, som forhen Joseph, søgte hun ved Venlighed og Forærin ger at bestorme hans Taushed, og endeligen formaaede ham til at aabnbare denne Hemmelighed, saasom han tvivlede om Herodis Tilbagekomst med den Magt og Myndighed, som han tiltorn havde haft. Han raison-

nerede

nerede saaledes hos sig selv: Hvis Herodis Magt af Octavio bliver indskrænket, er han ikke i Stand at tilføje dig nogen Skade, og disse tvende Damer ville betee dig Venkab og Beskyttelse. Hvorom alting var, saa meenede han, at, endskiønt Herodes end med Kongelig Myndighed kom tilbage, vilde Mariamne enten tie stille med det, som han havde aabenbaret hende, eller betiene sig af den Kierlighed, Herodes bar for hende for at rede ham ud af all Fare. Men denne gode Sohemus kunde speyle sig saa vel udi Mariamnes som Herodis forrige Opførsel udi slig Tilfælde: thi det var uventeligt at hun skulde tie denne gang meer end tilforn: og, saasom Mariamne havde ikke fundet frelse Joseph, maatte han forestille sig, at hun vilde blive ligesaa afmægtig denne gang.

Mariam-
nes
Studsig-
hed mod
Kongen. Da Mariamne nu af Sohemus fik denne Hemmelighed at vide, forøgedes den Afstyne hun havde fattet for Herodes i saadan Grad, at han ved intet Middel kunde bevæge hende til mindste Venlighed. Denne hendes Opførsel glemmede ikke Herodis Moder Cyprus og hans Søster Salome at føre sig til Nytte for at ophidse Kongen mod hende, og holdte de ikke op, førend de skildte hende ved Livet. Dette var dem ikke vanskeligt, essterdi Dronningen stedse continuerede udi hendes Roldsyndighed: dog tiede hun med den

den betroede Hemmelighed, for ikke at styrte Sohemum i Ulykke.

Herodes igiennemgik dette et heelt Aar med Saalmodighed, skönt med et saaret Hjerte. Undertiden tog Bitterheden saadan Overhaand, at han fik i Sinde at stille hende ved Livet. Men, hvor hæftig hans Brede var, saa var Kierligheden dog stærkere, saa at derfor den eene Passion hindrede den andens Virkning. Omsider bekomme dog hans Moder og Søster Levylighed til at styrte hende, og havde han selv nær derved bleven bragt udi et Fald. En Dag, paa hvilken indfaldt en stor Heede, da han havde retireret sig ind udi sit Sove-Kammer, lod han kalde efter Mariamne. Hun lod sig indfinde: Men, da han bad hende legge sig ned hos ham, og vilde forlyste sig med hende, veigrede hun sig derfor med en bitter Miine, og bebreidede ham hendes Beners og Paarørendes Mord. Herodes havde da stor Møye ved at tvinge sig til at skride til en blodig Hevn. Salome, som var underrettet herom, skikkede da hans Hoff-Skient, hvilken hun havde underkjøbt for at vidne, at Mariamne havde villet overtale ham til at forgive Kongen. Herodes besfoel da strax, at en af Dronningens største Favoriter, uden hvis Raad hun pleyede intet at giøre, skulde legges paa Piinebenken for at tvinge ham til at aabenbare saadant.

Herodis Men alt hvad han ved Torturen fik at vi-
 rasende de, var alleene det, som Sohemus havde
 Jaloufie. aabenbaret Dronningen om Kongens hem-
 melige Ordre for hans sidste Bortrense.
 Dette forarsagede, at Herodis Brede blev
 forvandlede til Jaloufie og Mistanke. Han
 raabte da overlydt: Sohemus, som stedse
 haver været mig saa troe, haver ikke kundet
 væges til at aabenbare saadan Hemmelig-
 hed, med mindre der maa have været ublue
 Omgiængelse mellem ham og Dronningen.
 Han udstedede strax derpaa Befalning til at
 omkomme ham, og tilligemed udvalte nogle
 Dommere af dem, som han meest forlod sig
 paa, for hvilke Mariamne skulde indstille
 sig, og talede han da med saadan Hefstig-
 hed, at Dommerne nok kunde mærke, at
 intet kunde stille hans Brede uden en Døds-
 Dron- ningen Dom; og, som de alle vare frygtsomme
 dømmes Mænd og let at vinde, rettede de sig efter
 fra Livet. Kongens Humeur, og dømte hende fra Livet.

Ingen troede dog, at Executionen strax
 skulde skee. Dette var og en Herodis For-
 sæt: Thi han havde i Sinde at indslutte
 hende paa nogen Tid; men hans Moder og
 Søster, som brændte af Begierlighed til
 Hevn, og frygtede, at Herodis Brede ved
 saadan Forhaling vilde formildes, lode ham
 ingen Ro have, førend de havde udbirket
 Befalning til hendes Execution, hvilken de
 og

og erholdte. Da Mariamne blev ført til
 Netterstedet, gik hendes Moder Alexandra
 hende i Møde paa Beyen, udsende heftige
 Bebrejdelser mod hende, og beskyldende
 hende for Utafnemmelighed mod hendes Her-
 re. Dette udtalte hun med saadan Bevæ-
 gelse, at de, som kiendte hende ikke, maatte
 frygte, at hun med Slag vilde overfalde den
 ulykkelige Dronning. Men det var ifkun en
 forstilt Brede, hvorved hun vilde tilkiendes-
 give, sig at have Afsky for Mariamnes Op-
 forsel, og derved hindre, at hun ikke skulde
 underkastes samme Straf. Medens Modes-
 ren udsæde disse Truesler, gik Dotteren sin
 Bey frem, uden at svare et Ord, givende
 ved sin Tausshed tilkiende, at hun ingen Bes-
 hag fandt i hendes Moders nedrige Opførs-
 sel. I det øvrige gik hun gandske uforstræk-
 ked til Døden, og beholdt til det Yderste det
 høje Hierte og den Bestandighed, som hun
 stedse tilforn havde ladet see.

Hendes
 heroiske
 Endeligt

Saadant Endeligt fik denne fortræffelige
 Dronning, der saavel udi Legemet's Skik-
 kelse som udi mange store Sindets Gaver
 overgik alle Damer udi hendes Tid. Og
 fand man sige, at hun havde været gandske
 fuldkommen, hvis hun ikke havde pousseret
 sin Bestandighed indtil Haardnækkethed.
 Ingen fand vel undskyldte denne Herodis
 Gierning, skjønt man maa tilstaae, at det
 er

Hendes
 Portrait.

er vanskelig at conservere sin Koldfindig-
 hed mod en saa bestandig Foragt, som den-
 ne Dronning havde ladet see mod ham.
 Hvad som alleene fandt undskyldte hendes
 Opførsel, var den Haardhed, Herodes hav-
 de øvet mod alle hendes Paarørende, som
 han havde ladet omkomme. Paa Execu-
 tionen fulgte strax saadan Fortrydelse hos
 Herodem, at det nær havde kostet
 ham hans Liv.

AGRIP-

AGRIPPINA, GERMANICI Hustrue.

AGRIPPINA, som var fød af M. Agrippa og Julia Keyser Augusti Datter, blev giftet med Germanico Keyser Tiberii Broder-Søn. Udi hvilket Egtteskab hun bragte blant andre Børn til Verden Cajum, som er bekiendt under det Navn Caligula, item Agrippinam Neronis Moder, begge ligesaa bekiendte i Historien for deres Ondskab og Udyd, som Forældrene for deres herlige Qualiteter. Udi Augusti Tid er intet at sige om denne Agrippina, uden at hun udi Dyd og Kyndighed var distingveret blant alle Rømeriske Damer, saa at hun i den Henseende var ligesaa meget æret og elsket, som hendes Herre Germanicus var agtet og anseet for medelst sin Dyd og Tapperhed. Begge vare inderligen elskede af Augusto, og blev Germanicus anseet som een, der vilde i Fremtiden, naar han kom til Regieringen, sætte det Rømeriske Folk udi Frihed igien: men just denne Agt og Kierlighed opvakte ond Villie mod Germanicum hos hans Fars broder Tiberium, som blev Augusti Successor:

cessor: Ligesom Agrippinæ Dyd og høye Hierte opvakte Jaloufie hos Liviam Tiberii Moder: Og frembrød samme Jaloufie strax efter Augusti Død, hvorved Begges Fald befødredes.

Det Første, hvorved gives Anledning til at tale om denne Agrippina, var, da strax efter Augusti Død de Tropper, som Germanicus commanderede udi Germanien eller Tydskland, begyndte at opvække Oprør, og med Magt vilde tvinge Germanicum til at antage Regieringen. Germanicus, som heller vilde lade sig omkomme, end lade see Utroeskab imod Tiberium sin Fars broder, stiftede udi denne Tumult sin Hustru Agrippina tilligemed hendes unge Søn Caligula bort udi Sikkerhed, hvilket dog ikke skeede uden stor Møye, saasom denne dydige Dame bevidnede, at intet kunde formaae hende til at forlade sin Egte-Gælle udi saadan Fare. Hun sagde sig at nedstamme fra den Store Augusto, og ikke vilde vanslægte fra sine Fædres Dyder. Men hun maatte omsider lade sig overtale til at tage Afsked med ham, og tillige med sin unge Søn begive sig paa Veyen til Trier. Intet bevægede meer den oprørske Krigshær end dette Syn, at see Germanici Gemahl med hendes unge Søn, som var opflesket udi Lehren, at gaae ligesom i Landflygtighed.

Op

Oprøret blev derfor fort derefter stillet, og hendes Agrippina signaliserede sig siden udi Tydsk-
land udi hendes Herres Graværrelse, opmun-
trede Krigshæren, da den eengang af Siem-
den var betrængt, og ved de treffeligste An-
stalter agerede ligesom General, hvorud-
over hun blev opløstet indtil Skyerne. Men
just den Ære og Reputation, hun erhverve-
de sig blant Krigsfolket, formeerede den Kold-
sindighed, som Tiberius havde fattet mod
hende; og glemmede den Keyserlige Minister
Sejanus ikke at bevæbne den mistænkelige
Keyser saa vel mod hende som mod Germa-
nicum: Det maatte da hede, at Agrip-
pina søgte at erhverve sig større Myndighed
end en Kvinde tilkom, og at hun allereede
havde ladet see, at hun kunde stille blant
Krigsfolkene Oprør og Bevægelse, som Key-
seren selv med all sin Myndighed ikke kunde
bilege.

Keyser
Tiberii
Jalousie.

Tiberius, som var en stor Mester i at si-
mulere, holdt dog gode Miner, og med
udvortes Kiærligheds Tegn tog imod dem
Begge ved deres Tilbagekomst til Rom.
Kort derefter skiffede han Germanicum til
Orienten med Guldmagt til at bilege alle
de Uroeligheder, som der vare opreysede.
Men han betroede paa samme Tiid Syrien
til Germanici hemmelige Fiende Cri Piso:
Og meenes der, at samme Piso havde hem-
melig

melig Ordre af Keyseren til at opbæffe Germanico Fortræd, og at contrecarrere ham udi alting, hvilket samme Piso og troeligen efterlevede. Hans Hustrue Plancina paa den anden Side havde af Keyserens Moder **Hendes** Livia Instrux til at opirre Agrippina, og at **ubstand** bringe hende til at forsee sig enten udi Tale **ne** For- eller Gierning, hvilket let kunde skee, **trede** efter- di Agrippina var høyhieret, og ingen **heder** Spot kunde forðøye. **Drien** ten.

Germanicus saae strax udi hvad Forsæt Piso var skikked til Asien; men han lod som han intet merkede, med Koldfindighed igieng nemgil de Fortrædeligheder, som ham paaførtes, og blev ved, og med all Troestab og Altsomhed forestod sit Embede.

Men, saasom Piso blev ved at øve sine Insolentier, nu ved at sælde haarde og trodsige Ord, nu ved at sætte Ondt i Krigshæren, besluttede Germanicus at giøre en Rejse til Ægypten, foregivende at hans Nærværelse der behøvedes, skiont Siget af denne Rejse var cendeel at see de mærkværdige Ting, som fandtes udi samme Land; men fornemmeligen for at undgaae Pisonis Omgiængelse, hvilken var ham utaalelig. Efterat han havde opholdet sig nogen Tiid udi Ægypten, og der beseet samme Lands Nartiteter, begav han sig til Syrien igien, hvor

Hans hende at tvinge sin Hidsighed, og at skikke sig udi slibrige Tider, og besynderligen at indring bogte sig for ikke at irritere dem, som havde Agrippina. de Magten i Hænder. Dette sagde han aabenbare, men andre Ting hemmeligen, hvorved han meenes at have tilkiendegivet hans Farbroders onde Hiertelag, og den Frygt, han udi den Henseende svævede for hendes Person. Kort derefter døde denne ypperlige Herre, og fandt man sige, at aldrig nogens Død har været meer begravet.

Agrippina, endskiont hun af Graad og Sorg var gandske udmattet, hastede hun dog med at faae Hevn over disse onde Mennesker, som havde befodret hendes Herres Død. Hun begav sig strax til Skibs med Germanici Aske. Piso derimod, da han fik Tidender om dette Dødsfald, kunde han ikke dølge sin Glæde, men gav den offentligen tilkiende: ja hans Hustru Plancia, som sørgede for sin Søster, affastede da sine Sorge-Klæder, og iførede sig anden Glædes-Dragt. Piso vilde strax antage det Gouvernement, hvorfra han var stødt, men Cneius Sentius visede ham bort, og tvang ham til at begive sig til Rom for der at forsvare sin Sag. Agrippina kom ogsaa til Hoved-Staden, gelejdet af en stor Deel af hendes Venner, og strax frembragte sine Klagemaal, hvilke Tiberius over-

Hendes
Process
mod Pi-
so.

lod

lod til Raadets Kiendelse. Man havde da
nogen Møye at bevisliggiøre den Beskyld-
ning om Gift. Men Raadet saavel som
det heele Folk var forsikkred derom. Piso
herudover, saasom han mærkede, at Keyse-
ren ikke vilde tage hans Forsvar, og hans Hus-
strue alleene for sin egen Person ved Livias
Forsøn havde faaet Forsikring om Raade,
tog han Livet af sig selv, førend Dommen
faldt.

Agrippina efterlevede ikke hendes afdøde
Herres Raad ved at stikke sig udi slibrige
Tider, men lod ideligen see Tegn af Bitt-
erhed og Fortrydelse over det, som hendes
Hus var vederfareet, hvorved hun forsøges
de den onde Billie, som Tiberius havde
fattet mod hende; saa han offentlig sagde, Hendes
Opfø-
relse ved
Hoffet.
at man ved intet kunde stille hende til
freds, uden ved at overdrage hende Regie-
ringen: Man søgte derfor at irritere hende
ved alle givne Lejligheder for at befordre hen-
des Fald, og blev en Begyndelse dertil gjort
ved at actionere hendes Forbanteske og
fiereste Ven Claudia Pulchra, hvilken man
beskyldte saavel for Ukydskhed som for onde
Anslag mod Keyseren. Agrippina optænd-
tes derover saaledes, at hun fuld af Bitt-
erhed begav sig til Keyseren, bebreidende
ham hans Koldfindighed mod sig og sit Hus,
og sagde offentlig, at Pulchra alleene blev
forfuldt, efterdi hun var hendes Ven. Og
S 2 var

var det da, at Tiberius, som ellers udi yderste Grad, kunde forberge sig, bebrejdes de hende hendes Frækthed med dette Grædffe Vers: *Εἰ μὴ κρατεῖς τεχνῶν ὑβρίσαςαι δονεῖς*, det er: Du klager dig min Døt- ter, efterdi du ikke kand komme til at regiere. Hun udbirkede derfor intet an- det ved hendes Stivhed end at befordre des hastigere Pulchræ Fordømmelse, og at bes- værne Keyseren desmeere mod hende selv.

Hendes Agrippina, langt fra at lade sig heraf Frækthed strække, fremturede udi hendes Bitterhed, mod Ti- hvilken tog saadan Overhaand, at hun derv- berium. over faldt i en Sygdom. Da Keyseren udi denne Tilstand besøgte hende, igientog hun hendes Klagemaal, og endeligen for- langede, at han vilde skaffe hende en Ægte- felle, der kunde beskytte hende og hendes Børn. Men Tiberius forlod hende uden at give noget Svar paa hendes Begie- ring: Denne Entretien, siger Tacitus, sig at have fundet udi Agrippinæ den yngres Memoires, hvilke ere bortkomne til Skade for Publico, saasom man i saadant Auten- tique Skrift havde fundet finde mange Particulariteter, saavel hende selv som hendes Moder angaaende.

Den Mis-Credit, som Agrippina var kommen udi hos Keyseren, søgte den Key- serlige

ferlige Minister Seianus ved alle Lejligheder
 der at forsøge, og var det til den Ende han
 hemmeligen lod hende advarer, at Kejseren
 havde i Sinde at omkomme hende med Gift.
 Til denne Advarsel fæstede hun Troe, og
 derfor, da Kejseren cengang havde budet
 hende til Gæst, blev hun siddende ved Bors
 det uden at tale, og uden at svare det ring-
 geste. Tiberius rakte hende, som af Vens-
 skab, med sin egen Haand nogen Frugt:
 Agrippina tog vel derimod. men, uden at
 smage noget deraf, gav dem til sine Folk.
 Dette ansaae Kejseren med Fortrydelse, og
 derpaa sagde til sin Moder: at man ikke kun
 de forundre sig over, om han tracterede der i U-
 Agrippina med Haardhed, efterdi hun an-
 saa ham som den, der vilde forgive sig. Sids-
 den den Tiid bad han hende ikke meer til at
 spise med sig. Nero og Drusus, Germanici
 Sønner, saasom de endda vare gandske unge,
 og derfor ikke vidste at opføre sig med
 Altsomhed ved et saa mistænkeligt Hoff, lod
 de i Henseende til deres Moders Medfart falske
 adskillige ubetænksomme Ord, hvilke kom-
 me Tiberio for Ørene, og fæstede Olie udi
 Øden. Herudover fandt han for got at bes-
 kikke hende saavel som hendes ældste Søn
 Nero en Bagt, der skulde antegne hvad de
 dagligen gjorde og talede.

Kort derefter døde Keyserens Moder Li-
via: da tilstiftede Keyseren Senatet et Brev
imod Agrippina og Nero, hvorudi han be-
breidede Nero alleene hans Ungdoms Fejl,
men afmaalede Agrippina som en trodsig og
hoffærdig Princesse, der ved intet Middel-
kunde bringes til Føvelighed. Senatet blev
herover tvivlsraadigt, ey vidende hvad det
herudi skulde gjøre, og endeligen fandt for
godt at forhaile Tiden, førend det affagde
nogen Kiendelse, for at give Tiid til Keyse-
rens Brede at udløage. Tiberius blev deraf
over forført, og udi et andet Brev besvarede
sig over Raadets Koldsindighed, reser-
verede sig selv Dom og Kiendelse udi Agrip-
pinæ Sag. Kort derefter lod han føre hende
i Landflygtighed til den De Pandataria.
Han lod ogsaa anklage hendes Sønner Ne-
ro og Drusus, og bringe den første til en an-
den De ikke langt derafra, og den anden til
et Sted, som ikke er nævnet. Nero døde
noget derefter udaf Hunger: Men Agrip-
pina og Drusus levede endda 3 Aar derefter.
Hvad Drusus angaaer, da blev han en Tiid
lang holden fængslet paa et hemmeligt Sted
paa Slottet: Saa som paa samme Tiid
Sejani farlige Anslag mod Keyseren bleve
aabenbarede, og Tiberius frøgtede, at han
som en gammel bedaget Herre ikke skulde være
Sejano og hans store Anhang børen nok,
saa siges der, at han gav Ordre til Macron,
at

Hun skil-
tes i
Land-
flygtig-
hed.

2 Søn-
ners før-
gelige
Ende.
ligt.

at i fald man merkede, at Sejanus greb of-
fentligen til Bevær, han strax skulde tage
Drusum ud af Fængslet, og erklære ham
Kæyser. Men, som Sejanus udi en Hast
blev undertrykket, og den Frgt forsvandt,
lod han den u-lyksalige Prinds uden Føde,
saa at han omsider af Hunger søgte at æde
sine egne Sengen-Klæder. Efter hans Død
blev hans Legeme hugget i Stykker, og var
det ikke uden med stor Nød, at Tiberius
tillod, at endeel af de overblevne Levninger
bleve begravne paa et ubekiendt Sted.
Agrippina selv døde og ført derefter af Hun- Agrippi-
ger. Svetonius siger, at hun selv hungre- uæ Død.
de sig til døde, og at man med Magt aab-
nede hendes Mund for at stoppe Maden der
ind. Tacitus derimod tviler om hendes
Død, enten den var frivillig eller voldsom.
Tiberius beskyldede hende efter hendes Død
at have havt ublue Omgængelse med Asinio
Gallo. Men Agrippinæ Reputation i Hens-
seende til Kydsfhed var saa stor, at ingen
fæstede Troe dertil.

Saadant Endelig fik denne Heroiske Da-
me, hvis høye Mod og store Hjerte af in-
gen U-lykke, Fare og Modgang kunde ned-
laaes: Men just den Qvalitet, som af de
fleeste hos hende blev anseet som en Hoved-
Dyd, blev af hendes Fiender udtolket til
Hofmod og Stivhed, saa at der af Kæylige
S_4 hed

Hendes
Chara-
cter.

hed toges til at styrte hende udi yderste U-
lykke. Og er det derfor et Problema, om
hendes Levnet og Opførsel haver været saad-
dant, som kand sættes andre til Modele og
Imitation: De udisputeerlige Dyder, som
hun besadd, var Rierlighed til hendes Eg-
tesfelle, Oprigtighed og Kyndighed, hvorudi
hun var distingveret blant alle Rømerste
Damer udi hendes Tid. Hendes Forstand
og Hurtighed sees af hendes Opførsel ved
Krigshæren, af hvilken hun var elsket i Hen-
seende til hendes Belevenhed mod meenige
Almue, og æret i Henseende til hendes Ca-
pacitet, hvilken var saa stor, at den opvakte
Jalousie hos den mistænkelige Keyser Tibe-
rium: Om hun ved Føvelighed havde kun-
det begaae sig ved saadant forderved Hof, er
vanskeligt at domme: Man kand alleene si-
ge, at hendes høye Hierte passede sig ikke til
Tiderne, og at det derfor havde været bedre
at tage Svøftet ind, om ikke for hendes
egen, saa dog for hendes Børns Skyld.
Det er ellers at beklage, at efterdi Børnene
skulde lide for Forældrenes Skyld, at det
traf alleene de tvende ældste Sønner, som
mindst havde fortient saadan Skiebne, og
at derimod de tvende andre Børn Cajus og
Agrippina, som kunde ansees som Monstra
og Misgeburt, bleve conserverede; thi al-
drig ere af dydigere Forældre bragte til
Verden udydigere og forderve-
ligere Børn.

Samt

Sammenligning.

Imellem disse tvende Damer, hvis Historie her fortælt, er saadan Overeensstemmelse udi alting, at, hvis man kunde bringe sig til at troe Metempsychosin eller Siælens Forskyttelse, maatte man holde for, at Mariannes Stæl efter Døden var bleven forflyttet, og havde taget Boelig udi Agrippinæ Legeme; thi man finder hos begge samme Ærlighed, samme høye Hierte, samme Bestandighed, samme Usorgsøghed, samme Frækhed mod mægtige Fiender, og endelig samme Frimodighed til Døden. Udi deres Historie er ogsaa temmelig Overeensstemmelse. De nedstammede Begge af de største, ædelste og mægtigste Huuse. Marianne var en Pude af den Asmonæiske og Agrippina af den store Augusti Stamme: De vare Begge underkastede idelige Forsølgelser, og Begges Levetid endtes med et Sorgespill, saa at deres Begges Historie have givet Materie til moderne Tragædier, som endnu med Succes paa Europæiske Skuepladse forestilles under de Titler af Marianne og Agrippine. Begges Børn maatte ogsaa lide for deres arvelige Synd og Fødsel, og underkastes Modernes Skiebne. Agrippine var vel lykkeligere udi sit Ægteskab, efterdi hun i Germanico fik den frommeste og dydigste Ægtefælle, som paa de Tiber levede. Marianne derimod blev gift med Herode, hvilken udi Historien bliver regnet blandt de store Tyranner. Men Agrippinæ Glæde varede ikke længe, saasom hun ved Efterstræberes Ondskab blev skidt ved sin Herre udi hans blomstrende Alder, og hun selv ikke kunde vente sig bedre Skiebne.

Had deres personlige Qualiteter angaaer, da, saasom de havde samme Dyder, saa havde de og
 S 5 sam

samme Fejl. Begges Bestandighed var stor, og falbt ud til Stivhed og Haardnækkethed, hvilken vel hos Agrippina var større, men hos Mariamne mindre at undskylde. Begge løbe Hovedet imod Beggen, og trodsede mod Regentere, der havde Hals og Haand over dem. Agrippine kunde ved Frygt og Trusler, og Mariamne ved Caretter og Venlighed ikke bøjes. Paa den eenes Side hedte det: Jeg vil af Frygt og Trusler ikke lade Modet falde: Men paa den anden Side maatte det hede: Jeg vil af gode Ord og Venstabs Tilbydelse ikke lade mig bevæge til Fred, saa man deraf seer, at den Stivhed, som fandtes hos Agrippina, skönt den var større, var dog mindre lastværdig, og at det, som hos den Romerske Prinzeesse fandt kaldes Græfthed, fandt hos den Jødiske kaldes Uforligelse. Tiberius gjorde vel Agrippina en og anden Douceur, hvorved han syntes at ville vinde hende: Men hun var forvissed om, at, hvor meget Honning, han havde udi Munden, saa var dog Hiertet udfyldt med Galde, saa at hun kunde ansee ham som sin største Fiende, naar han meest contesterede sit Venstabs: Udi de Caretter derimod, som Herodes gjorde sin Dronning, var ingen Skæmte, og var hun selv forvissed om, at de komme af Hiertet, saasom ingen Friers Kierlighed kunde være hæftigere til sin Maitresse end denne Konges var til sin Dronning; Men den Altskye, hun havde fattet over foregaaende Misgjerninger, kunde ikke bevæge hende til at skønne paa nærværende Beljærninger. Hvis derfor Agrippina kunde siges ved sin bestandige Græfthed at have overtraad et Mennesses, saa kunde Mariamne derimod siges at have overtraad baade et Mennesses og en Egtfællers Pligt, og syndede den een imod sin Dyrighed, saa syndede den anden baade mod sin Konge og sin Husbond.

Hvis disse tvende Damer ikke havde haft den
ne Fejl, eller rettere, hvis de ikke havde øvet
en

en god Qualitet for sterkt, saa at den blev til en Lyde, saa kunde man sige, at de kunde sættes til Munske for andre Fruentimmer at efterfølge; thi man ser hos Begge store Sindets Gaver og rare Dyder, hvorved de saaledes distingverede sig, at, endskjønt man maa tilstaae, at de selv besødrede til deels deres Fald, saa fandt dog ingen uden Bevægelse læse deres sorgelige Endeligt, helst Mariannes, hvilken skjønt Landets Dronning og Moder til tvende Prindsler, udi sin blomstrende Alder og af en ugemeen Skønhed offentlig blev ført til Røtterstedet, og med stor Taalmodighed og med meer end Philosophisk Koldfindighed lod sig henrette. Saadant kunde ikke andet end sætte Tilskuerne udi Bevægelse: Thi Sorgen var saa stort og ynkeligt, at Herodes selv, skjønt det ankom ham ikke paa en haandfuld Blod meer eller mindre at udøse, nær af Sorg havde tabt Forstanden, da Executionen var fuldbyrdet.

Uf Begges Historie læres ellers dette, at ligesom man maa stræbe at udrydde Lyder, saa maa man og søge at moderere Dyder, item at visse Ting, som hos Almenen anses som heroiske Gierninger, fandt efterdi Fornuften derudi ikke haver været Styrmand, og stedsidder ved Noeret, heller regnes blant Laster end Dyder.

BE-

BERENICE,
 og
 MARGARETA
 VALESIA.

Forberedelse.

Saaer Folk udi Almindelighed
 hos et Menneske see stri-
 dige Qualiteter, Erbar-
 hed blandet med Galskab/
 Belyst med Indgetogenhed, Ukyndst-
 hed med Pænhed, Tausshed med Na-
 benmundenhed, Gudsfrugt med Bain-
 troe, holde de de onde Qualiteter al-
 lene for Naturlige og de gode for
 Sminkede, saa at de ansee saadant
 Menneske som en, der paa visse Ti-
 der og Steder, for enten at bedrage
 andre eller for at erhverve sig selv
 nogen Fordeel, sætter sig en Masque
 paa. Jeg tilstaaer gierne, at Al-
 muen ikke tager feyl udi saadanne
 Domme

Domme, saasom daglig Erfarenhed
viser, at Lyder paatage sig Dyders
Maske, og at mange, som have pas-
seret for store Helgene, ere, naar
Masken aftages, befundne de grove-
ste Syndere. Men, endskjønt saa-
danne Domme gemeenligen ere vel
grundede, saa ere de det dog ikke al-
tid: Thi de, som nøye have udstu-
deret Menneskets Naturel, finde, at
ligesom der siges, at to Tunger kand
være udi een Mund, saa ere der vir-
keligen ligesom to eller flere Siæle
udi det samme Menneske, det er ad-
skillige virkeligen stridige Qualiteter,
hvoraf nu de onde nu de gode have
Overhaand, føre Præsidium, og
siddende ved Roret, hvilket forarsager,
at et Menneske i Henseende til saa-
dan Omverling undertiden er virke-
lig godt undertiden virkeligen ondt.
Vil man sige, at saadant er u na-
turligt, og derfor ikke kand være, da
have mange ikkun for at blive over-
bevist her om at examinere sig selv,
og ville de saaledes befinde, at, ligesom
der ere Legemets Febrer, hvorudi
dominerer nu Kuld, nu Heede, saa
ere

Virkeli-
gen stridige
Qualiteter
hos visse
Mennes-
ker.

ere der og Sindets Febrer, som for-
 aarsage, at et Menneske er intet mee-
 re u-ligt end sig selv: Thi mange af
 de saa kaldne ædle Creature, som ha-
 ve Navn af fornuftige Mennesker,
 ere som visse Metaller, hvilke man
 ved Chymiske Operationer fandt re-
 ducere til adskillige differente Spe-
 cies: Saa at, om et Menneskes Sind
 kunde, som anden Materie eller Li-
 queur distilleres, kunde man ved Chy-
 miss Operation deraf extrahere ad-
 skillige stridige Species, og samle li-
 gesom Flasker, een af Gudsfrugt, en
 anden af Ugudelighed, een af Belløst,
 og en anden af Indgetogenhed, ic.

Al disse stridige Ingrediencer syn-
 nes nu een nu en anden at herske,
 hvilket forarsager, at et Menneske
 er sig selv gandske u-ligt, og at der
 findes mange, hvis Portrait man ikke
 fandt give, men alleene sige, i Gaar
 var denne Person karrig, i Dag er
 den ødsel ic. Herpaa fandt passe sig
 den Fabel, som findes hos Plutar-
 chum om Maanen. Maanen bad
 engang sin Moder om en nye Klæd-
 ning.

En Fig-
 uelse ved
 Maanen

ning. Moderen sagde da: Det er vanskeligt min Dotter, at gjøre dig en Klædning, som kand passe til din Krop: Thi du har en Dag ikke samme Stikkelse som en anden. Den vegelsindede Lucretia inviterede sin Galand til et Ball, men, da han lod sig indfinde, fandt han hende grædende over Taa-repersen, og fordømmende all verdslig Lyst. Der ere mange andre af lige Beskaffenhed; thi de ligesom Protei forandre Stikkelser, saa at de confundere andre Mennesker med deres Opførsel og Omgængelse. Om denne Bizarrerie vil jeg her ikke mere tale, efterdi udi mine andre Skrifter den omstændeligen er beskreven. Jeg vil ikkun alleene korteligen røre noget om de tvende stridige Qualiteter, som man seer udi lige Grad de tvende Damer, hvis Historie jeg beskriver, have besiddet, nemlig Coqvetterie og Devotion. De ere ikke de første, hos hvilke man haver merket saadan selsom Blanding, de ville en heller blive de sidste. Det rareste hos Folk af dette Temperament er dette,

at

Devote
Coqvet-
ter.

at man om dem ikke just fandt sig det samme, som man siger om vegelsindede Folk udi Allmindelighed, at, nu een Passion hersker, nu en anden: men at de herske udi lige Grad bestandigen uden Omverling, saa at de kiødelige Lyster øves med største Devotion. Saaledes fortælles om en ung Herre, at som hans Ven hver Dag til hans Maitresse faldt igien: nem en Kirke, gjorde han altid sin Ven paa Knæe saavel paa Henvejen som Hiemvejen: Hvad Reede fandt man hitte herudi. Man skulde tænke, at den samme Jld, som ophidser til den kiødelige Lyst, ophidser ogsaa til en slags Devotion: thi man seer undertiden saadanne Virkninger af sterkt Drif, saa det er en vis slags Gudsfrugt, som man fandt falde Brændeviins Gudsfrugt, hvilken man merker hos beskienkede Folk; thi de samme, naar de ere ædrue, siunge Elskovs Viser, men, naar de blive drukne, intonere lutter Poenitentes Psalmer. De gamle have sagt om Cato: Catonis virtus incaluit merito: det er, Catonis Dyd forøgedes ved

ved stærk Drik. Man fand med samme Føye sige om forliebte Folk, at deres hidfige Complexion er som Tønder til Pietet, ligesom den sorte Galde og skarpe Bædsker opvække og føde en slags Devotion: men, saasom intet Band fand være godt, som flyder af onde Kilder, og ingen sunde Greene fand udspire af en raaden Stamme, saa er udi saadan Dyd, saadan Devotion ingen Realitet, men alleene en Efterabning: thi her er alleene noget som blusser, men ingen solide og naturlig Varme fører med sig. Det er som en febril Heede, hvilken varer til en Tiid, og forvandles til Kulde. Ægte Gudsfrugt er bestandig, og sig selv altid liig. Den er insociable med fiodelige Lyster, og fand ikke være udi Interessentskab med Laster. Den vil alleene sidde ved Roret, og lider ikke slige Compagnons: og, hvis den forfalder blant Laster, vil den ikke erkiende dem for Liigemænd, men tractere dem som Undersaattere; Og, ligesom Alexander sagde fordem til Darius, at Verden fand ikke regieres af to

Ægte
og uægte
te Devotion.

T

So:

Sole tillige, saa kand man sige, at den ægte Gudsfrugt ikke lider stridende Qualiteter at regiere udi et Menneſke med ſamme Myndighed. En tohoved Regiering er en vanſkabt Regiering, eller rettere et Anarchie eller ingen Regiering: Ligesom derfor udi alle vel indrettede Stater maa være en Unitet, hvorudi alting concentreres, ſaa maa udi enhver Siæl, der vil føre Navn af Gyd, være en Unitet, hvortil alting maa henføres, ſaa at de ſtridige Qualiteter, ſom ſig indſnige, og ligesom par ſurpriſe have ſaaet Borgeſkab, ingen Deel maa have udi Regimentet, men laade ſig regiere ſom Undersaattere, og, hvis de indføres udi Raadet, maa de alleene være Aufcultanter uden Stemme og Ret til at decidere. Her maa ingen Oromafes og Arimanius, ingen Gud og Mammon, ingen ſtridige Principia regiere med lige Myndighed: thi ſaadan Status biceps eller tohoved Regiment foraaſager lige ſaadan Tilſtand udi et Menneſke, ſom de Gamle have fingeret udi Himmelen, førend der blev nogen Maje-

Majestet, og da de andre Guder ga-
 ve Jupiter intet efter. Og, naar
 saa er, fand ingen Gudsfrugt for-
 tiene Navn af Gudsfrugt, hvis den
 associerer sig med Laster saaledes, at
 den lader dem enten tillige eller varel-
 vis føre Regimentet med sig. Vis-
 se Mennesker, som see Dyden og selv
 prise den, som hige efter Tingen, men
 fand ikke beqvemme sig til at øve de
 Midler, hvorved den fuldkommelig
 erholdes, stræbe at foreene Guds-
 frugt med Bøllyst: men Regler af
 Harmonie vil saadant ikke tillade:
 thi Dissonancerne ere alt forsterke:
 det maa her hede som Poëten siger:
 In felix operis Summa quia ponere
 totum nescit. Naar ingen Dyd
 haver Sted udi et Menneske, kaldes
 det ondt. Naar der er en Blanding
 eller Omverling af Dyrer og Lyder,
 bliver det vanskabt og latterligt; thi
 det haver da samme Anseelse som man
 efter Poëtens Sigelse vil sætte et
 Menneske-Hoved paa en Hæste-Krop:

Humano capiti cervicem pictor
 eqvinam

Jungere si velit: - - -

T 2

Ja

Ja man fandt sige, at, jo skionnere
 Hovedet i sig selv er, jo hæsligere og
 latterligere bliver det paa saadant
 Sted. Der fandt være Forhaabning
 at corrigere et Menneske, som er be-
 standigen ondt, men sig selv altid
 ligt; men forgieves at curere en,
 der forandrer sin Natur, og hver
 Dag haver en nye Skikkelse. Og, li-
 gesom en Medicus vil ikke have at
 bestille med en Patient, førend Eng-
 dommen yttre sig saaledes, at han
 fandt give den et vist Navn, og der-
 for vide, hvad han skal præscribere,
 saa er det forgieves at moralisere for
 de Mennesker, som man ikke veed, til
 hvilken Classe man skal henhøre. Af
 alle de Tiender, som Hercules havde
 at bestride, confunderede ham ingen
 meer end Achelous; thi, naar han
 tænkte, at brydes med en Mand,
 omfavnede han en Slange, og naar
 han arbejdede paa at tvinge Slan-
 gen, blev den forvandlet til en Tyr.
 Der fortælles om en vis fremmet
 Gesandt udi Engelland, at han hver
 Morgen trættedes med sin Kammer-
 Tiener, om han skulde isæres sin
 Vin

Det er
 lettere at
 omvende
 onde
 Menne-
 sker end
 dem som
 ere verel-
 visse onde
 og gode.

Vinter; eller Sommer: Klædning, efterdi den Engelske Lufts Ustadi-
ghed saaledes havde forvildet ham, at
han ingen Measures kunde tage: Li-
geledes forvildes man af de Menne-
sker, der alternere med Gudsfrøgt og
Ugudelighed, med Kyndighed og Bel-
lyst, med Odselhed og Rarrighed,
med Geder og Bønner, saa at een,
der vil arbejnde paa deres Ombendel-
se, kand fast have Aarsag til at øn-
ske Easternes Bestandighed, for at
viide, hvad Siende han kand have at
bestride, eller hvad Baaben han be-
høver at bruge; thi her er intet som
er virkeligt, men alt hvad som mø-
der, er som et Beyrlis, der lader
sig see, og forsvinder paa eengang.

Uf ovenanførte Forklaring sees,
hvad Tanker man kand have om den
Devotion, som fandtes hos disse
Damer, nemlig, at, endskjønt den
var virkelig og uden Skrømt, saa
kunde den dog ikke have Navn af
Gudsfrøgt, efterdi den havde asso-
cieret sig med Bellyst og Coquette-
rie.

Hvad rie. Den havde ligesom deele Her-
 Tanke redømmet mellem sig og syndige Pas-
 man sioner, saa at, enten de regierede
 fand ha- fioner, eller sadde ved Roret paa
 ve om verelviis, eller sadde ved Roret paa
 disse 2de een gang, saa kunde Dyden ikke ret
 Damer's operere: og derfor kunde ansees
 Devoti- som en villig Arbejder, der gierne
 tion. vilde bruge sine Hænder, hvis de
 ikke vare bundne, eller som en vel-
 findet Huus-Fader, der gierne vil-
 de holde Skik i sit Huus, hvis hans
 Hustru, hvilken han haver over-
 draget den halve Deel af Regimentet,
 saadant vilde tillade. Endeli-
 gen fandt man siige, at der imellem
 denne slags Devotion og en ægte
 Gudsfrugt er lige saadan Forskiel
 som imellem Glæde og Sindets For-
 nøyelse. Den første er ligesom en
 Lynild, der frembrænder af tykke og
 sorte Skyer: Den sidste derimod er
 som en bestandig Klarhed og Soel-
 skin, der oplyser og vederqvæger
 Sindet. Nu vil jeg begive mig
 til Historien.

BE-

BERENICE.

Denne BERENICE, hvis korte Historie jeg her vil anføre, var en Dotter af den Store Agrippa, Konge udi Judæa. Den samme haver haft underlige Avantures saavel som hendes Fader, skiont paa en anden Maade; thi hun er udi Historien bleven bekiendt for hendes Amours og Løbsagtighed, hvilke Qualiteter, saasom de have været blandede med Devotion, saa fandt hendes Leynet ikke forstille uden et Bizarre Portrait, som man ikke vel fandt hitte Reede udi, skiont hun er ikke den første devote Coquette. Hun blev strax forlovet med Marco Lyfimachi Søn, som var Alabarc, det er: Hoved for de Alexandrinske Jøder; Men samme Marcus døde til sin Lykke, førend Bryllupet holdtes. Kort derefter blev hun giftet med sin Farsbroder Herodes, som af Keyser Claudio ved Agrippæ Forbøn blev erklæret Konge af Chalcis. Hun var ikkun sexten Aar gammel, da hendes Fader Agrippa ved Døden afgik: og mistede sin Mand og Farsbroder Herodes udi Keyser Claudii ottende Aar.

Berenices Giftermaal.

Udi hendes Enkestand førte hun sig ikkun stet op, og gif Rygte allevegne, at hun havde

Selsom
Ægte-
skab med
den Eili-
ciske
Konge.

Dets
rette Ud-
fald.

ubluø Omgiaengelse med Agrippa den Yngre, som var hendes kiødelige Broder. Saa som hun nu merkede denne Eftertale at være kommen udi alles Munde, tilbød hun sin Person til Polemon Kongen af Cilicien med de Conditioner, at han vilde antage den Jødiske Religion; thi man merker af hendes heele Historie, at hun stedse holdt paa sin Orthodoxie: Saa at, hvis hun med lige saa stor Iver havde holdet paa sin Kyndighed, kunde hun have efterladt sig et godt Navn: Denne Condition kom den gode Polemon noget haard fore; thi der handles des ikke alleene om at forlade sin Fædernes Troe, men endog at lade sig omstiaere, hvilket var noget besværligt for en Konge og en Mand af Alder. Dog, saasom Berenice havde store Midler, beqvemmede han sig dertil, lod sig omstiaere og tog hende til Ægte. Men de vare neppe kommen i Ægteskab sammen, førend Berenice forlod ham igien, saa at denne gode Konge intet vandt derved, uden at miste sin Forhud. Han tog vel efter denne Desertion sin forrige Religion tilbage, men hans Forhud og Reputation blev i stikken, saa at han ved dette Ægteskab blev forvandlede til en omstiaaren Hanreder. Josephus giver Aarsagen tilkiende til denne Skilsmisse eller Desertion med et dobbelt lydende Ord, sigende, at hun forlod ham formedelst Intemperance (*δι' ἀκολασίας*) uden

uden at vise, om det var hans eller hendes, men det er troeligt, at han meener hende dermed: Og haver man ikke Marsag at domme anderledes derom i Henseende til Berenices Begiærligheder, hvilke Polemon haver ikke tilstræffeligen kundet fornøye. Hvorom alting er, saa er det vist, at hun forlod ham: Og seer man ikke, at Polemon haver reclameret hende, eller gjort ringeste Protestation derimod; hvilket viser, at han haver holdt det for en Lykke at blive skildt ved et saa særligt Meuble.

Berenices Løbsagtighed hindrede hende ikke hendes
 te udi hendes sædvanlige Devotion, og til Løbsag-
 Punct og Briske at i agt tage den udvortes tighed
 Jødiske Guds Tieneste. Hun havde gjort blandet
 et Løfte, og for at opfylde det samme, be- med De-
 gav sig til Jerusalem, hvor hun underkaste- votion,
 de sig den Lov, nemlig at anvende 30 Da-
 ge paa Fasten og Beden, ingen Viin at
 drikke, og at lade sit Hovedhaar afraage,
 førend hun aflagde sine Ofringer. Medens
 hun i agt tog disse Ceremonier, havde den
 Rømerste Lands-Herre Florus ved sin haar-
 de Opførsel mod Jøderne satt den heele Stad
 udi Fyr og Flamme: saa at den truedes med
 Undergang. Udi denne Forvirrelse paatog
 Berenice sig at intercedere for Jerusalems
 Indbyggere, og til den Ende med blotte
 Fødder begav sig til Lands-Herren: Men
 T 5 hene

Hendes hendes Ansøgning var forgiebes; thi hun
 Midfær blev insulteret af de Romerske Soldater,
 hed for og stod udi Fare for sit Liv og for sin Ære,
 de be- om hun helst havde nogen at miste; thi Hi
 trængte storien vidner, at hun fornyede sin gamle u-
 Jøder. blue Umgængelse med sin Broder Agrippa
 igjen, og gif denne Umgængelse saa vidt,
 at ikke alleene Jøderne, men end ogsaa Græ-
 ker og Romere sfiemtede dermed, hvilket sees
 af det bekiendte Vers hos Juvenalem, hvor
 denne Blodskams Synd hende tillegges med
 disse Ord:

Deinde Adamas notissimus, et Berenices
 In digito factus pretiosior: hunc dedit olim
 Barbarus, incestæ dedit hunc Agrippa So-
 rori.

Hendes Verset viser, at Agrippa beskyldes for at
 ublue have Umgængelse med sin Søster, og at
 Umgien- han haver givet hende en Diamant paa Haars-
 gelse med den, item, at det er den samme Jødiske
 hendes egen Prinzeffe, som herom tales, og fand tiene
 Broder. til et klart Beviis mod Harduinum, der
 gjør hende til en Egyptisk Prinzeffe.

Berenice, da hun mærkede, at Oprøret
 i Jerusalem havde taget saadan Overhaand,
 at hun med Bønner intet kunde udvirke, da
 for ikke at indvies udi Stadens Ruine,
 tog hun sin Tilflugt til den Romerske Feldts
 Herre Vespasianum og hans Søn Titum,
 hvile

hvilke hun søgte at vinde; Faderen ved Gævmildhed, og Sønnen ved sin Skionhed, hvoraf nogle Levninger vare tilbage. Hun lyffedes i begge Deele: Hvilket sees af Corn. Taciti Beretning herom, saaledes, nemlig, Hun insinuerer at hun intriguerede for Vespasiani Op sig hos Vespasianum og Titum. høielse, saasom han var den blant alle de store Romere, der kunde gjøre sig Forhaabning at komme til Regimentet, og som hun meest kunde vinde noget ved, efterdi hun ved sin Gævmildhed havde forbundet sig samme Herre.

Hvad Sønnen angaaer, da havde hun ved sin Skionhed saaledes indtaget ham, at Digtet gif, at han vilde ægte hende, ved hvilket Ægteskab hun havde villet blive Rømerske Keyserinde. Tacitus meener vel, at denne Elskov gif ikke saa vidt, men at den alleene kunde ansees som et Slags Galanterie hos Titum: Men at Romerne vare af andre Tanker, sees af Udfaldet, og af den Beretning, som findes hos Xiphilinum saaledes:

Agrippa og Berenice begave sig til Rom, da Vespasianus var bleven Keyser. Man har bevisede dem der stor Ære. Berenice blev nær ved indquarteret paa det Keyserlige Pallads, og der søgte Seng med Tito, begyndte ogsaa at disponere over alle Sager, ligesom hun inde-
kunde

kunde være hans rette Hustru; men, da Titus mærkede, at det Rømerske Folk forargede sig derved, skikkede han hende tilbage, skönt han havde Nøye at persvadere sig dertil. Berenice paa sin Side var derover gandske trostesløs, og det ikke uden Aarsag, sær om hun havde faaet Egteskabs Løfte. Det er troeligt, at Titus haver trostet hende det beste han kunde, item at han haver forestillet hende den Fornødenhed at skilles fra hinanden til en Tiid, men at de ved bedre Lejlighed, naar Folkets Ruurren oplyste, kunde see hinanden igien. Hvad som bestyrker dette, er, at hun efter nogen Tids Forløb kom tilbage: Men saasom Titus da havde overvundet alle sine Ungdoms Skrøbeligheder, og saaledes tiltaget udi Dyd, at han er bleven regnet blant de beste og fortreffeligste Rømerske Kyskere, saa vilde han ikke meere høre tale om hende. Herudover maatte Berenice med uforrettet Sag reyse tilbage, og lade sig nøye med den Ære at have været en stor Kyskers Maitresse. Historien mælder intet videre om denne Dame. Det er troeligt, at hun haver levet længe efter denne Tiid, og ført siden et lykkeligt Levnet, eendeel, saasom hun af den Omgiængelse hun havde haft med en saa anseelig Herre som Titus, var bleven meer delicate end tilforn, eendeel og, saasom hun ved Alderen tabte sin Forgylning, og derfor af Fornødenhed gjorde en Dyd. Hun

Slutning
gen af
hendes
Historie.

Hun besad et stort og vidtløftigt Lands
 Gods udi det Landskab Galilæa. Men det
 samme blev ilde medhandlet udi den Jødiske
 Kriig. Josephus, som commenderede
 udi samme Land udi Krigens Begyndelse,
 samlede en stor Mængde af Korn paa hendes
 Gods til Krigsfolkenes Underholdning:
 Men den Skade, hun da leed, blev hende
 tilstræffelig erstattet af Vespasiano. Man
 seer ellers af hendes Historie, at hun haver
 haft en Blanding af Dyder og Lyder: At
 hun haver besiddet ikke mindre Forstand end
 Skionhed, sees af den Maade hun erhverv
 vede saabel hos Vespasianum som hos Ti-
 tum. Der tales om hende udi Apostlernes
 Gierningers 25. Cap. hvor hun tilligemed
 Agrippa siges at være kommen til Cæsarea,
 og at de Begge horede Apostelen
 St. Poul, som der sad
 fangen.

MAR-

MARGARETA VALESIA.

MARGARETA en Dotter af den Franske Konge Henr. 2. og Catharina de Medicis kom til Børs den Anno 1552. Om hende bliver intet talet udi Historien førend hendes Giftermaal, man merkede alleene hos hende store Sindets Gaver blandet med store Lyster. Udi det Aar 1572 kom hun paa den store Skueplads, da Ægteskab af Stats Raison blev sluttet mellem hende og den unge Konge af Navarra, som siden regierede udi Frankrig under det Navn af Henric. 4. Margareta havde ingen Lyst til dette Ægteskab, og om man skal troe, hvad hun selv haver anført udi hendes Historie, da grundede denne hendes Afstøye sig paa Religionen, efterdi Henric bekiendte den Calviniske Lærdom. Dette foreholdt hun og hendes Moder, da hun foreslog saadant Giftermaal; Thi, siger en vis Autor, endskjønt hun var heel Coquette, var hun dog gandske Orthodox, og tilskrev man hendes Orthodoxie hendes Gouvernante Madame de Curton, hvilken havde stor Omfarg for at indprente hende Iver og Verbødighed for den Romerske

Hendes
Afstøye
for Æg-
teskab
med
Kongen
af Na-
varra.

ſke Religion, og at hindre hende fra reformerede Bøgers Læsning. Det var at ønske, at Mad. de Curton med samme Gliid havde indprentet hende lidt meere Dyd; men, som Orthodoxien paa de Tider afstod de alle Synder, saa haver maa skee denne Dame meenet at have efterlevet en Gouvernantes Pligt ved at opdrage hende udi hendes Fru Moders Troe, som bestoed i at underſkrive den Romerske Troes Bekiendelse, og i det øvrige at give sine Affecter Tøyleslen. Nogle have ellers villet tilſkrive den Afſkye Margareta lod see for dette Egteſkab til en Inclination, som hun havde til Hægtugen af Guise. Andre meene dog ſaadant at være uden Grund.

Hvorom alting er, ſaa ſeer man, at hun ikke kunde give ſit Samtykke hertil: Men, ſaaſom hun ikke aabenbare torde ſætte ſig op mod Kongens og Enkedronningens Villie, hvilke lod falde haarde Trusler mod hende, ſaa lod hun ſig endeligen bøye, men paa en Maade, ſom gav tilkiende, at hun var tvungen dertil. Hun vilde og ikke undertegne Egteſkabs Contracten: Thi, da Kongen af Navarra blev hentet og Cardinalen af Bourbon, ſom ſkulde gjøre Vielsen, ſpurte hende efter den ſædvanlige Formular, om hun vilde have den unge Konge til ſin Egetemand, ſvarede hun intet dertil. Men
Hun
tvinges
dertil.
Kong

Kongen hendes Broder, som stod hos hende, tryffede hendes Hoved ned med sin Haand, saa at det Tegn maatte passere for hendes Samtykke, hvorpaa Bielsen steede.

Det
Parisiske
Blod-
Bad.

Kort derefter gik det Parisiske Blodbad for sig, hvorudi alle nærværende Huguenoter uheldigen bleve myrdede. Ingen blev sparet paa Livet uden den unge Brudgom tillige med Prindsen af Condé, hvilke alleene bleve fængslede. Udi dette almindelige Blodbad tog en Huguenot ved Navn Tejan sin Tilflugt til Margaretes Cabinet, hvor han fastede sig paa hendes Seng, og bad hende frelse sit Liv. Margareta, som ikke var Medvider udi dette onde Anslag, blev da heel forfærkket, og krøb bag Sengen, hvor samme Tejan og skjulede sig. Denne Hændelse forarsagede, at han blev sparet paa Livet, og Margareta blev forsikkret af en Officier om, at hendes Herre Kongen af Navarra var uden Fare: Samme Officier lod hende derpaa iføre en blodig Slaaprok, og gandske blodig henbringe til Hertugindens af Lothringen Kammer.

Det Guisise Partie, som havde i Bert satt dette blodige Anslag, arbejdede strax derpaa, at Kongen af Navarra tilligemed Prindsen af Condé maatte iligemaade hentes, holdende for, at Gierningen var ikkun halv

hals giort, naar man lod dem leve, som vare
Hoveder for Huguenoterne; men, saasom
dette ingen Bisald fik, overtalede de Enkes
Dronningen til at arbejde paa Skilsmisse
mellem Henric og Margareta. Men Mar-
gareta til intet gjorde dette Anslag ved et
Svar, hun gav paa det Sporsmaal hende
blev forelagt, om hun endda af hendes Her-
re var u-rørt. Jeg vil her anføre Marga-
rethæ egne Ord, hvormed hun udi sine Me-
moires saadant fortæller. De vilde, si-
ger hun, overtale min Moder at stille
mig ved min Herre. Hun tog mig
udi Eed at sige Sanden, og adspur-
te mig, om jeg havde haft legemlig
Omgjængelse med Kongen af Na-
varra; thi hvis det ikke var, kunde
gives Anledning og Aarsag til Skils-
misse. Jeg bad hende, at hun vilde
troe, at jeg ikke forstod mig paa det,
som hun omspurte (og kunde jeg da
sige det samme som en Romersk Da-
me svarede sin Mand, hvilken be-
breidede hende, at hun ikke havde ad-
vaeret ham om hans onde og stinkende
Mande, nemlig at hun havde bilde-
sig ind, at alle Mands Personer hav-
de lige saadan Mande, saasom ingen
anden havde været hende nær uden
hendes egen Husbond;) Men, hvor-
om alting er, saa efterdi jeg er viet

Marga-
retæ ei-
gen Be-
retning
herom.

til min Herre, saa vil jeg forblive
hos ham.

Betænkning der
over. Saa vidt Margaretae egen Beretning.

Hvoraf man skulde slutte, at hun var Kydsk
heden selv: hvilket dog ingen haver villet
troe, men heller holdet for, at hun allerede
havde gjort saadan Fremgang udi Galan-
terie, at hun var heller i Stand til at un-
dervise andre got Folk derudi, end selv at
tage imod Lektioner: Man seer ogsaa af
hendes Historie, at hun excolerede Ga-
lanterien saa sterkt, at hun ved Examen
kunde fortjene at gradueres udi det Videns-
skab. Udi hendes Ægteskab førede hun sig
vel faldsindig op mod hendes egen Herre,
men havde betydelige Omgængelser med an-
dre. Kongen af Navarra lod hende og ha-
ve sin Frihed derudi, ligesom hun paa
hendes Side ikke lagde hans Galanterier
paa Hjertet; thi, ligesom han diverterede
sig med hendes Hoff-Frøikener, saa diver-
terede hun sig med hans Hoff-Betienter,
hvorved begge disse Ægtefolk udspione-
rede hinandens Anslag; og, saa længe som
ingen af Parterne besværgede sig over hin-
anden, kunde ingen bemænge sig udi den
Handel.

Jeg vil her forbigaae at tale om adskilli-
ge af denne Dronnings Foretagender, saas-
som

som jeg alleene binder mig til det, som giver
 Portrait paa hendes Person. Jeg vil alleene
 sige dette, at, da hendes Herre endda var
 ligesom arresteret ved Hoffet, fik hun ved
 ovenanførte Middel at vide, at Kongen af
 Navarra tilligemed hendes Broder Hertugen
 af Alençon vilde tage Flugten. Derom
 advarede hun strax Catharina de Medicis
 og Carl 9, dog betingede hun sig dette der-
 hos, at man alleene skulde forekomme saa-
 dan Undvigelse, uden at tilføje dem noget
 Ondt. Dette uanseet blev dog anordnet
 en Commission for at examinere dem, og
 forfattede Margareta udi Pennen, hvad hen-
 des Mand skulde svare. Dette synes at vi-
 se, at der da haver været en god Forstaælse
 imellem Kongen og Dronningen af Navar-
 ra: Men det fandt være, at Dronningen hendes
 havde vigtige Marsager, hvi hun ikke vilde Døfor-
 skilles fra hendes Mand: thi hun kunde fryg- sel i sit
 te, at hvis hun kom udi andet Ægteskab, Ægte-
 skab.
 vilde hun forbindes til meere Regularitet,
 hvilket var ikke overeensstemmende med hen-
 des Naturel, saasom hun var for Foran-
 dring udi Elskov, og hun levede under den
 nærværende Mand udi en fuldkommen To-
 lerance. Om de ellers hidindtil havde ofte
 søgt Seng sammen, derom taler Historien
 intet. Man seer alleene, at, da Henricus
 noget derefter tvang hende til at skille sig ved
 en af hendes Favoriter La Torigni, som han

han holdt for at intriguere for stærkt i hendes Galanterier, blev hun saa fortørnet, at de en Tiid lang hverken søgte Seng, eller talede med hin anden.

Kongen
af Na-
varra
undvi-
ger.

Endeligen undvigede Kongen af Navarra af hans Arrest og det med Dronningens Vidende, hvilken denne gang ingen Advarsel gav derom: Herudover, saasom Hoffet frygtede, at hun selv vilde følge efter, lod man hende holde under nye Varetagt, og negtede Kong Henric. 3. hende plad hendes Forlangende, da hun siden anholdt om Frihed at see sin Herre. Dog erholdt hendes Moder siden den Frihed, og førede hende selv til Kongen af Navarra, som da var udi Gascogne, hvor de levede nogen Tiid vel sammen, saalænge som Catharine de Medicis var nærværende. Men der reysede sig efter samme Dronnings Bortgang nye Misforstand imellem dem.

Endeligen, da Henricus blev af Paven excommuniceret, tillod hendes Orthodoxie hende ikke at forblive længere hos ham, i det ringeste betienede hun sig af den Prætext. Hun bemængede sig derpaa udi Krigs Sager, hvorudi hun dog ingen Lykke havde. Hun maatte rømme af en Fæstning, som hun havde bemægtiget sig, og endeligen blev tagen ved Bingebeenet, og bragt til det Slot

Slot Uffon. Der forelskede sig udi hende Marqvisen af Canillac, som commanderede udi samme Slot, og betienede hun sig af denne Forliebelse med saadan Succes, at hun bemestrede sig Slottet, og drev ham ud. Udi denne Fæstning forblev hun indtil det Aar 1605, da hun omsider forlod det, og kom til det Franske Hoff igien.

Medens hun der opholdt sig, blev handlet om Skilsmisse mellem hende og hendes Herre, som var bleven Konge i Frankrig under det Navn af Henric. 4. Samme Konge, saa snart han havde faaet sine Fiender af Halsen, og antaget den Romerske Troe, søgte at bestyrke Riget med Arvinger, og saasom det ikke kunde skee, saalange han stod udi Forbindelse med Margareta, arbejdede han paa at erholde hendes Samtykke til Skilsmisse. Margareta fandtes villig herudi: og, saasom begge saaledes overeensstemmede, søgte man efter gyldige Aarsager, som kunde anføres til saadant Skilsmisse. Den første Aarsag, som blev foregivet, var denne, at hun var udi sit 19de Aar saa got som tvungen af hendes Broder Carl. 9. og hendes Moder Catharine de Medicis at samtykke Egteskabet. Den anden Aarsag, at hun var beslagted med Kongen udi 3die Leed, og at hverken hun eller Kongen af Paven havde anholdt om Dispensation.

Handel
om
Skils-
misse.

Bel er sandt, at Carl. 9. havde erhholdet saadan Dispensation fra Rom; men det var skeed Princessen uvidende. Bel er ogsaa sandt, at Henricus selv forlangede den, men paa et falskt Foregivende, saasom han bevidnede sig at have antaget den Romerske Religion, hvilket dog Udgangen anderledes visede. Begge Parterne bleve derpaa juridice examinerede. Margareta vidnede med Sed, at hun var tvungen, at Dispensationen var udbirket hende uvidende, og endeligen at hun i 14 Aar ikke havde seet Kongen. Ni Vidner bleve derpaa frembragte for Retten, hvilke bekræftede med adskillige Omstændigheder, hvad hun havde sagt. Hvorpaa Cardinalen af Joyeuse, Erkebisppe af Arles og den Pavelige Nuntius udi det Aar 1599 den 17 Sept. affagde deres Dom, hvorved de erklærede ugyltligt det Egtteskab, som var sluttet mellem Kongen af Frankrig Henric. 4. og Margareta, Hertuginde af Valois. Kiendelsen blev siden bragt til Rom, hvor Paven bekræftede den: saa at Kongen derover bekom Frihed at begive sig i et nyt Egtteskab, hvilket det heele Rige ønskede: og Margareta paa den anden Side bekom Frihed at øve sine gamle Galanterier.

Erkl.
mis.
Dom.

Medens dette skeede, opholdt Margareta sig udi ovenmeldte Fesning Uffon udi
Au-

Auvergne, hvor hun levede mange Aar, Marga-
ikke for at giøre Poenitente for hendes be-
gangne Synder, som foregaves, men heller retæDp-
for at perfectionere sig des meer udi hen-
des fiødelige Lyster og Galanterier. Iflle forsøl u-
desmindre ere der fundne adskillige Hyflere, di Au-
der have kaldet denne hendes Boepæl en vergne.
hellig Retraite, og lignet den ved det Bierg
Thabor, hvor Christus blev forklaret, da
andre derimod have med bedre Tøye lignet
den ved den De Capriæ, hvor Keyser Ti-
berius havde retireret sig for at give sine
fiødelige Lyster Tøylene. At Kong Henric
ikke vilde betiene sig af Bidnesbyrd om hen-
des Opførsel til Skilsmisse, er alleene at til-
skrive samme Konges store Discretion; hvil-
ket blant andet sees af den Beretning, som
findes hos den Franske Historie-Skriver du
Pleix herom med disse Ord: Kong Hen-
ric, siger han, var gift tvende gange,
hans første Egestab var med Mar-
guerite de Valois, hvilket Egestab
var meer honorable end behageligt:
thi han vidste vel, at hendes forlitb-
te Inclinationer vare fæstede paa andre
end paa ham. Han havde ingen Du Pleix
Børn med hende. Hun derimod fik ha arde
udi hans Graværelse 2 Sønner, een Critique
med M. de Chanvalon, hvilken Søn
endnu lever, og er en Capuciner.
Munk med det Navn Pere Ange.

Den anden, som er død, blev avlet med M. de Aubiac: og haver jeg kiendt dem begge. Sandheden forbinder mig med min Villie at give dette tilkiende, eftersom det er et stort Beviis paa Kongens Fromhed, hvilken kunde anføre dette til rørmessig Aarsag, da han paaastod Skilsmisse med hende.

Du Pleix maa ellers selv være garand for denne Historie; thi andre Skribentere gaar herudi ikke saa vidt, men lade sig alleene nøye med at tale om hendes uordentlige Levnet udi generale Terminis, skönt man dog deraf seer, at hendes Galanterie ikke haver bestaaet udi Theorie alleene men endog udi Praxi.

Efterat Margareta, som sagt er, havde opholdet sig mange Aar udi Fæstningen Uffon, og imidlertid var bleven skildt ved Kong Henrie, anholdt hun om Frihed at komme til det Franske Hoff igien; hvilket skeede 1605, og blev hun da med største Høflighed modtagen, saavel af Kongen som af den nye Dronning Marie de Medicis. Hun blev først indquarteret paa det Slot af Boulogne, dernæst udi Hotel de Sens, hvilket hun omsider forlod for at boe udi Forstaden St. Germain, hvor hun lod bygge et prægtigt Palads. Hvad Levnet hun der førte, sees af den Beretning, som derom findes hos

hos Mezeraï med disse Ord: Hun kom til Paris 1605, hvor man indrømmede hende det Slot af Madrit udi Bois de Boulogne. Der blev hun 6 Uger, og siden residerede udi Hotel de Sens: men, som hun der havde en fortrædelig Hændelse, i det at een af hendes Favoriter blev ihjelslagen lige ved Siden af hendes Carosse af en ung Edelsmand, forlod hun samme Hotel, og fikbre et andet udi Forstaden af St. Germain, hvor hun forerog sig store Bygninger og Zangers Anlæggelse. Der var der, hvor hun holdt sit li- det Hoff, saalænge som hun levede, blandende sammen Vellyst med Devotion, Studeringer med Forsængelighed, og Christelig Kierlighed med Uretsfærdighed: thi ligesom hun affecterede at lade sig ofte see udi Kirken, at favorisere lærde Folk, og at give den tiende Deel af sine Indkomster til Munkene, saa beslittede hun sig ogsaa paa at holde sine gamle Elskovs Galanterier ved lige, at opfinde nye Vellyster, og aldrig at betale sin Gield. Saa vidt Mezeraï.

Item
Meze-
rais.

Hvoraf man seer Marsag, hvi denne Dame Stridige af nogle afmales med sorteste Farver, og af Domme andre løstes op til Skyerne, efterdi et Par over hende ti har alleene betragtet hende paa den gode, et

et andet derimod alleene paa den onde Side. Det sidste Parti bestaar meest af Præste og Munkke, hos hvilke Orthodoxie og Gavs mildhed mod Kirker og Klostere udsletter alle Lyder.

Endeligen døde hun den 27 Martii 1615.
 Hendes Hbad, som paa det Sidste recommande-
 Død og rede hende hos Kongen, var dette, at hun
 Cara. aabenbarede adskillige Intriguer og Sam-
 meer. menrottelser mod hans Person, hvoraf hun
 profiterede til sin Sikkerhed. Man finder
 ingen synderlige Omstændigheder om hendes
 Endeligt. Det er troeligt, at hun er død
 med største Devotion, hvilket man fandt
 slutte af hendes Gaver til helligt Brug; item
 af hendes heele Liv, som var en Blanding
 af Kierlighed til Guld og tillige med til Ber-
 den: Thi man fandt ikke sige, at hendes
 Devotion bestod udi Hyklarie: Men at hun
 syndede og frygtede Guld gandske alborligen
 og med Iver. Hun passerede ellers for en
 af de lærdeste og meest spirituelle Damor
 udi hendes Tiid. Hun haver efterladt sig
 Skrifter angaaende hendes eget Liv og Levs-
 net, og som ere bekiendte under det Navn
 af Memoires de la Reine Marguerite. De
 Hendes Skrifter samme gaae indtil det Aar 1582, og er det
 Skade, at hun ey haver ført dem længere
 ud; thi man finder derudi mange tilforlades-
 lige Ting, som tiene til Oplysning udi de
 Tis

Tiders Historie. Jeg siger mange tilfor-
delige Ting: efter som hun undertiden enten
haver udeladt eller satt Farve paa hendes
egne Bedrifter. Hvorudi hun dog ikke er
at fortænke, saasom det er naturligt, at en
hver vil følge sine egne Føyl. Man maa
derfore ikke forundre sig over, at hun tier
saavel med hendes egne som med hendes Hof-
Dammers Galanterier; item, med andre
Ting, som ingen Zirath ere udi hendes Liv.
Man maa ellers for at treffe denne navn-
kundige Dronnings Portrait gaae en Mid-
delvey imellem den saa kalden Chronique
Scandaleuse og de Lobsange som af andre
ere giorte. Udi hende uddøde reent
den Valesiske Stamme udi
Frankrig.

Sam-

Sammenligning.

San seer udi disse tvende Damer en saadan Overeensstemmelse, at det synes, at den Sidste haver udcopieret den Første, og at Marguerite de Valois haver sat sig Berenice for som et Modele at efterfølge. Alle andre Ting, som Fødsel, Avantures og Hændelser ere ogsaa paa et Haar lige. De havde Begge de selv samme Dyder og de selv samme Lyster. Begges Portraits ere ogsaa lige vanskelige, saa at Begge formedelt en bizarre Sammenblanding af Contradictioner have givet Materie til Lovsange og Satires.

Hvad deres Fødsel angaaer, da vare de Begge af Kongeligt Blod: De vare Begge begavede med Skikhed og ugemeen Forstand. De vare Begge i høi Grad Subfyngtige, de vare og Begge udi høi Grad Bellsyftige, saa at man ikke fandt sig, hvilken Qualitet hos dem meest herskede, Devotion eller Coquetterie; Ja, ligesom en vis Autor siger om en stor Europæisk Stad, at der er ingen Stad, hvorudi ere flere Kirker og mindre Religion, saa fandt man sig om disse Damer, at der er ingen, hos hvilken er funden meer Devotion og mindre Dyd. Ja, at de derfor have været et Slags moralske Hermaphroditer, hvilke man fandt hense til hvilken Classe man lyst. Begge havde gjort saadan Fremgang udi Galanterier, og lagt saadan Grundvold udi Veneris Skole, at de kunde gradueres, Begge kunde være bequemme til at holde grundige Lectiones publicas udi det Videnskab, ja med Ovidio skrive Libros Amorum, saasom de vare øvede baade udi Theorie og Praxi. Begge vare fine og listige, saa at man kunde betiene sig af dem til at udføre de største Intriguer. Begge bleve udi Ægteskab for-
reuede

eneede med Konger, Begge forlode ogsaa deres Her-
rer, uden at nogen bemoyede sig om at reclamere
dem. Berenices Orthodoxie gif saa vidt, at hun
ikke vilde være Dronning, og gifte sig med Polemon
uden med de Vilkor, at samme Konge maatte lade
sig omskiære. Margareta vilde en heller lade sig vie
til Kongen af Navarra, uden han vilde antage den
Romerste Troe; men ingen af dem tog i Betænk-
ning at øve de største Galanterier uden for Egetskab.
Efter Skilsmisse med deres Herrer sødte de eens
Levnet, og hordrevede deres Tiid med Kirkegang, Lyf-
og Spil, med at bede og at synde, med at i agt ta-
ge hellige Ceremonier, at renoncere paa Religionens
Hoved Artikler: Saa at derfor den Første var udi
lige saa stor Credit blant Phariseer som den Sidste
blant Romerste Prælater, saasom hos begge Kirkers
geistlige Orthodoxie udslettede og afstoede alle Syn-
der. Udi u ordentligt Levnet gav ingen den anden
efter. Berenices Ukyndighed gif dog videre, saasom
hun undsaac sig ikke ved at have ublue Umgængelse
med hendes egen Broder. At man ikke saae saa kien-
delige Elskovs Frugter hos hende som hos Margare-
ta, hvilken beskylvedes at have avlet tvende Sønner
uden for Egetskab, kand ikke tiene til Beviis paa
meere Temperance, efterdi Græs, som Ordsproget
lyder, voxer ikke paa alfare Beye. Og, hvis Jo-
sephi Ord, nemlig at hun forlod Polemon *di ἀνο-*
λαοίαν, maa forstaaes paa den Maade, som for-
klares af de fleeste, saa fortienet hun over alt For-
trin herudi. Dog kand man sige, saa vidt som af
Begges Historier er bekiendt, at Margareta udi hen-
des Amours var mindre delicate, saasom hun saae
heller paa Mandspersoners Capacité end paa deres
Stand: Ja forsmaaede end ikke maadelige Stands-
personer, naar de kunde præstere præstanda. Be-
renice derimod vilde ikke have uden med Konger og
Kensere at bestille, og derfor var en meere delicate
eller fornemme Coquette. Hvis Begges Lyder ellers
leg.

legges paa Beyestaale, vil Bægten blive nogenledes lige; thi hvad som hos een af dem var mindre udi een Ting, opfyldtes igien i en anden Ting, saa at her fandt passe sig det, som Reven sagde udi den Evighed, hvilken den havde med Panther: Dyret: Jeg haver ikkun en slet og jævn rød Hud, men jeg haver mine adskillige Tegninger og Pletter paa andre Steder, nemlig indvortes. Endeligen ligne disse tvende Damer hinanden ogsaa derudi, at udi dem uddøde tvende Kongelige Stammer. Margareta var den sidste Plante af det Valesiske Hæus, og Berenice, hvis hun haver overlevet Agrippæ den Yngre, som er troeligt, var den Sidste af den Herodianiske Stamme.

JEANNE D'ARC,
 eller
 LA PUCELLE
 D'ORLEANS,
 og
 ANTOINETTE
 DE BOURIGNON.

Forberedelse.

Fanaticismus er en menneskelig Affect, hvilken gemeenligen holdes for en hæslig Lyde, saa at en Enthusiast pleyer at confunderes med een, der haver en Skrue løs i Hovedet. Navnet er gammelt, og haver sin Oprindelse af de Hedenske Templer, som kaldes Fana; thi, saasom de hedenske Offer-Præste ved visse Lejligheder havde

Fanaticismus
 hvoraf
 saa kaldes.

sel.

Gode
og onde
Birknins-
ger der-
af.

selsomme Ophævelser, hvilket sees af det, som udi den Hellige Skrift er anført om Baals Præste, og udi verdslige Historier om andre, saa ere alle de Personer, hvilke saadanne uordentlige Affecter og selsomme Paroxysmi overkomme, kaldne Fanatici eller Enthusiaster. Men, det er med disse som med adskillige andre hæftige Passioner, at de undertiden have fordervelige, undertiden hyperlige Birkninger, ligesom de blive vel eller ilde dirigerede, eller ligesom de overkomme gode eller onde Mennesker. Thi ligesom Brede og Hidsigthed er et Principium til Activitet, og derfor ikke ubilligen kaldes Dydens Glibestein (Virtutis Cos), saa kand Fanaticismus ogsaa give Anledning til store og heroiske Actioner. Det er derfor en Affect, som man maa heller søge at temperere end gandske at qvæle: Naar et Huus er saa høyt bygget, at det betager all Prospect, maa man, i Steden for at nedrive den heele Bygning, lade sig nøye med at nedslaae alleene den Deel, som betager Lyset; Man maa
saa

saaledes luge Jorden, at man ikke til-
lige med Klinten oprykker Hveden.
Det er derforuden saaledes beskaffet
med mangen Affect, at, skiont den
udi sig selv fand være vitieux udi et
Menneske, saa giver den dog tillige-
med tilkiende, at der udi samme Men-
neske maa boe noget godt; Ligesom
Ugermanden af visse skadelige Urters
og Ukruds Bort dommer om en
Jords Frugtbarhed og Feedhed. Det
er derfor at de beste Moralister hel-
ler have søgt at temperere end at
qvæle den Passion, og alleene at paa-
minde deres Disciple at tage sig vare
for hæstig Admiration, Kierlighed
og Frygt endog udi Religions Sa-
ger; thi, ligesom man ved en regu-
leret Affect lærer at blive viis og at
philosophere, som Aristoteles siger,
*διὰ τὸ θαυμάζειν οἱ ἄνθρωποι ἡξάντο φι-
λοσοφῆν*, saa fand man ved en umaas-
delig lære at extravagere og at blive
gall. Og seer man ofte, at en hæf-
tig Midkierhed selv udi Religionen
er en Blanding af adskillige Extra-
vagancer, som reyse sig nu af Kier-
lighed nu af Frygt, nu af Admiration.

Enthu-
siasmus
3 Slags.

fingered
Enthu-
siasmus.

Jeg haver paa andre Steder
giort Forklaring over det, som kal-
des Devotion, og viset, at den er
trende Slags. Det samme fand og
siges om Entusiasmo, hvilken fand
henføres enten til Bedragerie, til
Blodets og Vædskernes Tempera-
ment, eller til himmelske Indskydel-
ser og Bevægelser. Paa det første
Slags Fanaticismus gives utallige
Exempler saavel af Historien som af
daglig Erfarenhed: Thi, saasom li-
stige og underfundige Mennesker mer-
ke, at Almuen, der gemeenligen ta-
ger Skyggen for Legemet, confun-
derer enhver Convulsion og uor-
dentlig Ophævelse med guddommelig
Åabenbaring og Prophetisk Affect,
saa have de ved saadanne Forstillin-
ger spillet forunderlige Kuller, for-
styrret Kirke og Stat, og udi et Øye-
blik bragt til Bøye det, som ved man-
ge Aars Konst og Magt ikke haver
fundet udvirket. Dette til at bevi-
se kunde anføres utallige sørgelige
Exempler: Men jeg vil ikkun alleene
lade mig nøye med at anføre den
merkelige Forandring, som en saa-
dan

Dan simuleret Enthusiasmus for nogle
 Aar siden udvirkede udi den Tyrkiske
 Stat, da en gemeen Janitschar kom
 løbende paa Gaden i Constantino-
 pel og raabte: Følger mig alle,
 som ere rette Troende, og gode
 Patrioter: thi det er Guds Vil-
 lie at Sultanen skal affattes, og
 den store Vizir stranguleres. Han
 fik strak Tillob, hvilket udi nogle
 faa Dage saaledes tilvorede, at han
 blev Mester af den heele Stad, saa
 at Sultanen, som var en af de beste
 Regentere af det Ottomanniske Huus,
 blev affat, og Viziren, som efter
 den Ryssiske Store Kysers Petri
 Exempel havde begyndt at cultivere
 Tyrkerne ved Konsters og Videnska-
 bers Indførsel samt Bogtrykkeriers
 Anlegelse, blev ynkeligen tillige med
 mange andre Ministrer stranguleret.
 Ved saadan forstilt Enthusiasmum
 ere og mange gode Ting udvirkede,
 og haver jeg viset udi Tamerlans
 Historie, at en forstilled Fanaticus
 ved saadan Ophævelse bragte hans
 heele Kriigshær til Lydighed. Men
 det er utilladeligt at betiene sig af

Midler, som grunde sig paa Bedragerie, og hvorved Guds Navn misbruges.

Den vir-
kelige En-
thusias-
mus som
renser sig
af Lege-
mets
Consti-
tution.

Det andet Slags Enthusiasmus er en virkelig Affect, som renser sig af Blodets og Bædskernes Temperament, og virker meer og mindre, ligesom Bædskerne ere større og mindre Fermentation underkastede, og kand saaledes deeles udi den blinde, og den af Fornuften gelehdede Enthusiasmus.

Anmerk-
ninger
derover.

Den første merkes hos de fleste Sværmere: thi, ligesom Bedragere ved forstillede Convulsioner og Ophævelser indbilde Verden, at de drives af en Prophetisk Geist, saa forarsager Imaginationer, hos disse virkelige Convulsioner, saa at de indbilde sig selv at have Himmelske Åbenbaringer. Jeg siger Virkningerne ere større og mindre, ligesom der hos et Menneske findes meer og mindre hidsiagt Blod, meer og mindre Forraad af Acido og den sorte Galde, eller meer og mindre Fornuft og Skion.

Skionsomhed , hvorved Dunsterne
 fand forøges, eller hvorved fand for-
 hindres, at Sindet ikke gandske bliver
 bestormet : thi, hvor enten liden For-
 nuft er, eller hvor Fornuften udi saa-
 dan paa kommende Storm og hæfti-
 ge Vapeurs ikke sidder ved Roret, saa er
 Enthusiasmus Anseelse af Raserie ,
 og et Menneske bringes udi samme
 Stand som en løbst Hest eller en
 vild Tyr, der løber i blinde til egen
 og andres Fordærvelse : Der ere fa-
 natistiske Dyr saavel som Mennesker,
 skjønt Affecten haver andet Navn
 hos de første end hos de sidste; thi
 hvad, som hos Dyr heder terror pa-
 nicus, kaldes hos Mennesker fanatistisk
 Affect, og raser Imaginationen des-
 stærkere hos de første, efterdi For-
 nuften fattes, som fand holde Tøm-
 men. Jeg haver paa andre Steder
 vist, at hos saadanne Folk ved Ar-
 gumenter er intet at vinde; thi of-
 te, naar de ikke fand svare til giorte
 Objectioner, siger de, at den Hellig
 Aand haver befaleet dem (a) at tie.

X 3

Den

(a) Saaledes gjorde den bekiendte Fanaticus Hen-
 ric

Den Mangel, som de have paa Argumenter, forøger ikke lidet den naturlige Hidſighed, ſom flyder af deres Constitution; thi Erfarenhed viſer, at alle de, ſom udi Diſpyter mangle paa Raifons, diſputere med ſtorſte Hæftighed. En viſ u-lærd Mand, ſom dagligen bivaanede Latinſke Diſputationer paa Univerſitetet, blev adſpurt, hvad Lyſt han kunde have i at høre det, ſom han ikke forſtod, og ſaaſom han ikke kunde dømme om hvo af Parterne havde Rett. Han ſvarede dertil, at, endſkiønt han ikke forſtod Sproget, kunde han dog vide, at den ſom raabte ſterkeſt og diſputerede med ſtorſte Hidſighed, ikke kunde forſvare ſig med Raifons.

Blant Menneſker ſees denne Affects ſtorſte Virkning hos den groveſte Almue, eller hos ſaadanne, hvor Fornuſten ikke fandt formme Imaginationen til Hielp; Thi, naar deſtige Folk angribes af fanatiſke Anſted,
ere

ric Nicolaus af Münſter, da han udi en Religions Tviftighed ikke kunde forſvare ſig længer mod Richard Kornheert.

ere de fast udi samme Tilstand som løbske Heste eller som andre Dyr, hvilke en Terror panicus overkommer. Hvis de imaginere sig underlige Meeninger i Religion, forsøgte de dem med en Haardnassenhed, som gaaer indtil Fortvivlelse: og, jo mindre reede de selv vide til deres Lærdom, jo stivere holde de derpaa; saa at man fandt sige om dem som om de Engelske Bulldogge, at de ikke forlade deres første Greb indtil yderste Aandedræt. Hvis de imaginere sig andre Ting, Stat og Regiering angaaende, holde de det for en Pligt at forstyrre og nedbryde alting, og udi Inderbildning af Ondt bedrive de største Udyder; Mord, Brand, Bold og andre Misgierninger blive hos dem anseede som hyppelige Gierninger, og at synde holdes for at efterleve Himmels Befalinger. Fornuften haver her intet Sted; thi de drives alleene af Affecterne, saa at man fandt sige om dem som om Manden der var kommen at sidde paa en løbsk Hoppe: thi da han blev adspurt, hvor han agtede sig

Dens
onde
Virkuin-
ger.

hen, svarede han: Hvor det be-
 hager Hoppen at føre mig.
 Slige illuminerede Folk vide listige
 Menneſker at føre ſig til Nytte, og
 derved ofte udvirke ſtore Ting, ja
 ſaadanne ſom ellers holdes umuelige.
 Det var med en haandfuld illumi-
 nerede Tropper Mahomed under-
 tvang Arabien: Det var med ſam-
 me ſlags Folk hans Succellor over-
 ſvømmede Aſia og Africa. Crom-
 wel anmaſſede ſig ved nogle fanati-
 ſke Krigsfolk Regieringen i Engel-
 land, og med en maadelig Magt holdt
 den heele ſtridbare Engeliſke Nation
 i Aſe. Det er troeligt, at Alexan-
 der Magnus, hvis ſtridbare Krigs-
 hær intet kunde imodſtaae, havde
 kommet ilde fra det Aſiatiſke Tog,
 hvis Darius i ſteden for med nogle
 100000 Perſianer havde mødet ham
 med et mindre Antall af Prophetiſke
 Soldater; og at Cæſar, der over-
 ſvømmede heele Gallien og Tydſk-
 land, ikke med ſin Krigs-Magt var
 kommen levende tilbage, hvis han
 havde haft med disciplinerede Dru-
 der eller inspirerede Folk at beſtille;
 thi

thi man seer, at de Folk, som indbil-
de sig, at alle Krige, som de føre,
ere Guds Krige, at det er Guds
Ordre at de skal myrde, og Guds
besluttede Raad, at de skal vinde, ere
gemeenligen u-overvindelige, heldst,
naar de staae under en habile Anfø-
rer, der kand holde dem udi Disci-
pline, og erindre dem om deres Pligt
at myrde in nomine Domini. Man
kand ogsaa henføre til denne Classe
visse Romerske store Helgene, som
St. Franciscus, Ignatius Lojola, An-
tonio de Padua og utallige andre, hos
hvilke Imaginationen ofte saa sterkt
har opereret, at ikke mindste Gnist
af Skionsomhed haver været at finde,
saa at deres Iver kand henregnes til
en puur Ufsindighed. Den sidste af
dem holdt engang en Prædiken for
Fiskene i Havet, og bliver samme Præ-
diken endnu forvaret som en Hellig-
dom paa visse Steder udi Italien:
skönt ingen drister sig at sige, at
den havde nogen Frugt, eller at mind-
ste Guld, end sige Balfisk deraf blev
converteret. Saasom slige Fana-
tici cureres ikke ved Argumenter,

saa cureres de langt mindre med
 Evang og Straf; thi, saasom En-
 thusiasmus gemeenligen renses af
 Melancholie, saa er det daarligt at
 bruge haarde Midler, som Riis, Svø-
 be og Sværd, hvorved Melancholie
 heller forøges end formindskes; thi
 at stille en Fryt ved en anden Frygt,
 er et u-naturligt Middel, ja, ligesaa
 u-rimeligt, som at ville curere en
 hidsig Feber med Brændeviin. Saa-
 som Fanaticismus gemeenligen renses
 af Overtroe, saa holdes Athe-
 ister at være befriede for saadan Pas-
 sion, men Erfarenhed viser, at der ogsaa
 gives fanatiske Atheister og Mar-
 tyrer af Vantroelighed ligesom af Overtroe.
 Adskillige Exempler fandt derpaa an-
 føres, sær af den bekiendte Vanino,
 hvilken med sit Blod beseiglede sin
 Vantroelighed.

Man seer, at den blinde Enthusias-
 mus, hvorover her er giort en løslig
 Beskrivelse, angriber Mennesker: sær
 og, at den angriber ogsaa heele Natio-
 ner tillige, og gaaer det da til som med
 et Spand Heste for en Vogn, at naar
 een af dem bliver løbsk, bliver og det
 hee-

heele Spand ligesom ved Contagion
satt i Bevægelse. Man haver ad-
skillige Exempler paa saadan epide-
misk Enthusiasmus. Man fand der
til henføre den blinde og ugrundede
Midkierhed, som en Tiid overkom ad-
skillige Europæiske Folk, da de Mand
fra Huus forlode deres egne Stæder,
og ved Croisader rottede sig sammen
for at indtage Jerusaleem. Man fand
sige, at den største Deel af Europa da
var slagen med en hæftig fanatisk Af-
fect, og var ligesom bleven løbsk: thi
Contagionen strakte sig og til umyn-
dige Børn, hvilke af samme Andagt re-
bellerede mod deres Forældre, flygte-
de af Landet, og styrtede sig udi yderste
Fordærvelse, saa at fast heele Europa
havde Anseelse af en stor Daarefiste.
Naar saadan Enthusiasmus overvæl-
der mange tillige, er intet Middel til
at stille den uden ved sagtmodige Per-
svationer. Thi Erfarenhed viser, at
ved voldsomme Midler intet andet
vindes end at Olie kastes i Ilden, og
at en Qvartan forvandles til en hid-
sig Feber. Vi have herpaa et mer-
keligt Exempel udi vort eget Land,
da

da for nogle Aar siden en saadan Raptus var overkommen en stor Deel af Iindbyggerne paa eengang. No- gle holdte da for, at man maatte bruge Riis og Svøbe: andre igien, som havde udstuderet Sygdommens Natur og Egenkab, meenende at man maatte temporisere, og lade denne Flod som ved Dæmning faaer større Kræfter, løbe, indtil den udtørres, og visede Udfaldet, at de der udi ikke toge Fejl. Jeg erindrer mig, da Heeden var allerhæftigst, at have lignet denne Contagion med de Hollandske Orme, der fortærede Dig- gernei, hvilke paa eengang af sig selv forsvunde: thi, da alt Haab var ude, hørte man strax derpaa intet meere tale derom: og saa gik det og her til, saa at man fandt holde for, at lige- som visse Influencer i Luften foraar- sage Vegemets: saa fandt de og for- aarsage Sindets Svagheder: item at ligesom eet befænget Dyr besmit- ter andre, saa fandt af een Fanatico mange ved Contagion anstikkes.

Naar derimod denne Affect findes hos Folk af Skionsomhed saaledes, at

at Fornuften fand komme Imagina-
tionen til Hielp, fand ikke alleene
onde Virkninger forebygges, men Af-
fecten saaledes dirigeres, at deraf
noget Godt fand fødes. Man seer
ogjaa, at fornuftige Folk med Suc-
ces saadant øve: Thi, ligesom de,
der frygte for Viniens skadelige Virk-
ning, ikke øse den ud af Krukken, ^{dens}
men temperere den med Vand, saa ^{Godt.}
udrødde de ikke gandske Affecterne,
som frygte for Forvirrelser, men mo-
derere dem. Det er daarligt med hef-
tig Elskov at ville udrødde all Kier-
lighed; thi det vil i saa Maade gaae
som med en Styrmand, hvilken ikke
fand segle, naar Vinden haver gandske
lagt sig. Hid fand appliceres dette
hos Homerum.

ἐκ αἰνότητος θεῶν παύεται.

Paa den med Fornuften combi-
nerede Fanaticismum og dens Virk-
ninger viser Historien mange Exem-
pler: Ja man fand sige, at udi de
fleeste heroiske Gjerninger er en saa-
dan Enthusiasmus, hvilken faaer et ^{Exem-}
andet Navn, og bliver kalden heroisk paa. ^{pler ders}

Dyd,

Dyd, efterdi den af Forstarden udi dens Fart og Drift saaledes dirigeres, at den enten sigter, eller synes at sigte til noget, som er godt og priisværdigt. Blant dette Slags Enthusiaster fandt regnes mange af de store Seyer-Herrer, hvis Bedrifter ere Zirather udi Historien. Myrr Maghmud, som i vor Tid med en haandsfuld Folf angreb det store Persiske Monarchie, var en Fanaticus, og kunde i Henseende til Gierningens Driftighed henføres til den forrige Classe: Men, saasom Fornuftten udi denne Sindets Storm undertiden sad ved Roret, og hans dristige Foretagende lykkedes, erhvervede han Navn af en stor Helt: At Enthusiasmus ellers var Hiulet, som drev denne forunderlige Mand, sees af adskillige Omstændigheder udi hans Historie, sær efter Ispahans Erobring, da han gav den Fanatiske Affect Tøjelen.

Jeg fandt ikke rettere see, end at den store Alexander jo og bør regnes blant Enthusiaster. Adskillige af hans Foretagender vare ligesaa selvsomme

somme og dristige som Phaetons. Jeg vil ikke tale om hans Foretagende med en haandsfuld Folk at angribe heele Asien; men om andre selsomme Gierninger, hvoraf hans Historie er fuld, og hvilke ere ligesaa poetiske som Phaetons Seylads igiennem Himme-
len. Begge vare lige store Enthusiaster i Henseende til deres dristige Jdrætter: Begge seylede udi Luften, men, saasom Alexander dog udi sin Seylads havde Dye paa Roret, er hans Enthusiasmus ikke bleven saa fiendelig; og, saasom han kom heelstindet og med Seyer tilbage, bliver han regnet blant de største og berømmeligste Helte, da dog, hvis han efter menneskelig Anseelse med Phaeton havde fuldsenlet, havde han og faaet Phaetons Gravskrift. Mutius Scævola, Marcus Curtius, de tvende Decii blant Romerne og Codrus, Leonidas &c. blant Grækerne fandt iligemaade regnes blant fanatiske Mennesker. Socrates var efter egen Tilstaaelse en Enthusiast, men hans Enthusiasmus blev ved Dyd og Fornuft saaledes dirigeret, at den blev

Hui.

Hiulet til store og priisværdige Gier-
ninger.

Vil nogen henføre Scipio Africa-
nus til denne Classe, indlader jeg
mig derom i ingen Tvistighed; thi
man seer hos samme fortreffelige
Mand en hæftig Imagination, item
en Tillid og Assurance, som ikke
vel fandt være uden Virkning af en
fanatisk Affect. Han foretager sig
vanskelige, høye og efter Anseelse
fast ugiørlige Ting, forsikkrer om
lykkelig Udfald, og Udfaldet svarer
altid til hans Forsikkringer, saa at
derfor Romerne ansaae ham som
en, der havde guddommelige Aaben-
baringer; Udi hvilke Tanker de fund-
de nogenledes undskyldes, efterdi udi
hans Levnet og Tdrætter fandtes no-
get, som havde Anseelse af virkelig
Inspiration, eller som nærmede sig
dertil. Ingen, som mig er bekiendt,
haver dristet sig til at henføre saa-
dant til Bedragerie. Scipionis Dyd
og Oprigtighed tillader en heller at
giøre anden Forklaring over hans
Bevægelser end over Socratis, og læ-
der

der jeg derfor dette for min Part
være et Problema, hvorom andre
maa dømme.

Hvad den Persiske store Lærer Zo-
roaster er angaaende, saa fandt hans
Lævnet give Materie til Tvistighed,
saa at der fandt tvistes, om han var
en Bedrager eller en virkelig Enthu-
siast, eller af hvad Natur hans Vi-
sioner vare, eftersom hans Lærdom
er grundet paa den sunde Fornuft,
og giver en høy Idée om Gld. Om
den Arabiske Prophet og Seer: Her-
re Mahomed er mindre vanskeligt at
dømme, saasom hans Lærdom er en
Samling af lutter vanskabte Ting,
og hans Løfter om det andet Liv ere
saadanne, som flattere Arabernes fi-
delige Begierligheder. Jeg for min
Part holder for, at man fandt henføre
ham enten til een af de tvende første
Classer, eller til dem begge tillige, saa-
som hans Lærdom synes en Blan-
ding af Bedragerie og grov Fanati-
cismo. Den Engelske Protector
Cromwel, som ogsaa fandt regnes
blant Enthusiaster, maa med meer

Y

Sik:

Sikkerhed henføres til den første Classe, saasom alle hans Maximer grundedes paa List og Uunderfundighed, hvorvel troværdige Skribenter forsikre, at man hos ham undertiden mærkede selsomme Bevægelser, som ikke kunde være Virkninger uden af virkelige Hoved-Dunster.

Man seer heraf, at de Mennesker, som gemeenligen kaldes Fanatici, fandt ikke skiæres over een Kam; thi der ere forstillede Enthusiaster, som fortjene at straffes: Der ere grove og simple, som fortjene at ynkes, og der ere fornuftige, hos hvilke denne Affect, naar den af Forstanden dirigeres, fandt avle noget Godt, ja undertiden noget stort og heroisk, saa at den stærke Imagination, som ellers uden Capsun er farlig, heller maa styres end qvæles. Det er saadan Enthusiasmus, som ziirer Poesie og Orationer, og producerer det som man kalder Θεῖον eller Guddommeligt, ja som sætter Læsere og Tilhørere ind i hæftig Bevægelse.

Den

Den sidste slags Enthusiasmus er en overnaturlig Drift og guddommelig Indskydelse, som findes hos Propheter og andre inspirerede Mænd, og hvortil Legemets Constitution og Blodets Besskaffenhed intet contribueringer. Denne sidste Enthusiasmus er den rette Prophetiske Affect. Jeg veed vel, at adskillige, som have gjort Forklaringer over Propheter og Prophetier, derudi have villet mænge noget, som er naturligt, og som flyde af Menneskets Constitution: Men deres Forklaringer kand alle agtes ilde grundede, efterdi GUD, som betiener sig af visse Personer, som Instrumenter for at tilkiendegive sin Villie, behøver ingen Cooperation eller Medhielp, men kand ved et Dyr, ja ved et Træ udvirke det samme som ved et Menneske; thi de rette Propheter fødes ikke, men gøres, og seer man derfor, Personer af all slags naturlig Egenkab og Constitution i en Hast at være opfyldte med Prophetisk Geist, saasnart GUD haver kaldet dem til det Prophetiske Embede.

Den
Prophe-
tiske En-
thusias-
mus.

Til hvil-
ken Classe
de tvæn-
de Zom-
fruer
maa
henfø-
res.

Alf ovenansførte Dissertation om
Enthusiasmo og dens adskillige Gra-
der sees nogenledes, hvad man fand
domme om de tvende Fanatiste Zom-
fruer, hvis Historie paafølger: Jeg
tager en i Betænkning at regne dem
begge blant virkelige Enthusiaster,
skiont der findes de, der holde den
Orleanske Piges Fanaticismus for et
forstilt eller et imellem hende og no-
gle Franske Hoffmænd overlagt Bæ-
sen: Hvad som bestyrker mig i den-
ne min Tanke, fand sees af de Argu-
menter, som ere anførte udi
Historien, hvortil jeg
nu skridder.

JEANNE D'ARC,

eller

LA PUCELLE D'ORLEANS.

Denne navnkundige Bonde-Pige, hvis Historie kunde holdes for en Fabel, hvis den ikke med saa mange uimodsigelige Beviis var bekræftiget, er fød til Domremi ved Moselstrømmen mod Grændserne af Lothringen.

Den samme var mellem 18 og 20 Aar vel Jeanne d'Arcs Begyndelse. skabt af en god Helbred og naturlig Forstand, da hun mod Enden af Februario Aar 1429 indstillede sig for Robert de Baudricour, Gouverneuren af Vaucouleurs, for at tilkiendegive, at hun af GUD var stiftet til at ophæve Beleyringen for Orleans, og at indvie den af de Engelske betrængte Kong Carl til Rheims.

Tilstanden udi Frankrige, da denne forunderlige Pige lod sig see udi saadant Vrense, var denne: De Engelske havde under den skrøbelige Franske Konge Carl. 6. bemægtiget sig fast det heele Rige. Den unge Engelske Prinds Henric. var efter sam-

me Konges Død erklæred Konge udi Frank-
 rig: Dauphin derimod, som siden regierede
 riges Til- udi Frankrige under det Navn af Carl. 7.
 stand flygtede udi denne Trængsel til den Sydlige
 paa sam- Deel af Landet, hvor nogle faa Stæder,
 me Tiid. blant hvilke var Orleans, end da holdte
 hans Parti. Denne vigtige Stad var af
 de Engelske belejret, da den forunderlige
 Kulle blev spillet, hvorum skal tales.

Jeanne d' Arc, som gemeentligen kaldes
 La Pucelle, lod sig i denne Tilstand an-
 melde hos omtalte Gouverneur, sigende:
 Hendes I maa vide, min Herre, at GUD har
 merkeli- ver befalet mig, at jeg skal hielpe den
 ge Decla- betrængte Herre (le Gentil Dauphin)
 ration. hvilken er og bør være Konge i Frank-
 rige; item, at jeg skal ophæve Be-
 leyringen for Orleans, og føre ham
 til Rheims, for der at indvie ham til
 Konge. Baudricourt ansaae hende strax
 som en affindig, og ved at lade hende udi sine
 underhavende Krigsfolks Hænder, under-
 fastede hende den allerfarligste Fristelse: Men
 hun lod da see Prøve paa den ægte Kyds-
 hed, hvoraf hun stedse havde gjort Profes-
 sion: saa at de, som havde gjort sig Uma-
 ge med at forføre hende, tilstode, at de udi
 saadant Foretagende vare blevne slagne med
 en Skræk og Verbødighed, som tillod dem
 ikke at lade falde et usømmeligt Ord mod
 hende.

Hun

Hun begav sig derpaa anden gang til Baudricourt, og tiltalede ham paa nye saaledes: J tøver for længe at affærdige mig: thi den unge Dauphin haver i samme Dag nær ved Orleans liden stor Skade, og vil han lide en end større, dersom J ikke stikker mig strax til ham: Den Skade, som hun omtalte, var et uheldigt Slag, som samme Dag var holden, hvorefter om da Baudricourt nogle Dage derefter fik Tidender, begyndte han at ansee Pigen med andre Øen: ja den heele Sag kom ham saa forunderlig for, at han, uden at betænke sig videre, besluttede at stikke hende til Leysen. Han lod hende iføre Mandss-Klæder efter hendes Forlangende, gav hende Hest og Vaaben, og befoel tvende fornemme Officiers at ledsage hende. De samme toge i Betænkning at lade sig bruge udi denne Forretning, efterdi man maatte reyse igiennem fiendtlige Stæder. Men hun bad dem at sætte all Frygt tilside, forsikkrende dem, at de alle i Behold og uskadede skulde komme til Kongen.

De fortsatte derpaa Reysen, og komme lyffeligen til Chinon, hvor Kongen var, givende ham Underretning om deres Ankomst og om Marsagen dertil. Denne sidste Omstændighed fortælles saaledes udi P. Daniels Franske Historie, hvilken dog Rapin udi hans

hans Engelske Historie ey haver anført. Alle forundrede sig over, at denne lange og farlige Rejse var giørt med saadan Lykke, og raadslag man strax udi det Kongel. Conseil, om man skulde bringe hende for Kongen, saasom de frygtede, at dette kunde give deres Fiender Anledning til Spot og Latter, og man derforuden ansaae alt, hvad som var fortaalt om denne Pige, som idel Gekkerie. Endeligen, bevæged saavel af Baudricourts Skrivelse som af deres Beretning, som havde gelejdet hende, sandt man for godt at forestille hende Kongen.

Kongen havde samme Dag iført sig slette Klæder, og stod i flæng blant de nærværende Hoffmænd, for ikke at være fiendelig: Men Pigen var saasnart ikke indkommen paa Sælen, førend hun søgte lige til Kongen, og med Frimodighed tiltalede ham, sigende, at GUD havde skicket hende ham til Undsætning, for at ophæve Stadens Besættning, og at bringe ham til Rheims for der at indvies. Hun forsikrede ogsaa, at de Engelske snart skulde uddrives af Riger, og at det skulde bekomme dem ilde, hvis de det ikke gjorde. Udi denne Omstændighed overeensstemmer ogsaa den Engelske Historie. Alle forstrækkedes ved denne hendes freipostige Tale, i sær derover, at hun fiendte Kongen uden at have seet ham tilforn.

Man

Hendes
Tale til
Kongen.

Man lod hende derpaa examinere ved nogle Geistlige og andre lærde Mænd, for at vide, hvorfra hun havde de Alenbaringer, som hun foregav, og hvoraf hun havde viset Prover. Hun besvarede alle deres Spørgsmaal med ikke mindre Hurtighed end Simplicitet, saa at alle forundrede sig derover. Den Franske Historie vidner, at, da hun eengang talede med Kongen udi Cenrom, sagde hun, for at overbevise ham om hendes Alenbaringers Guddommelighed, at hun vilde sige ham en Ting, som han havde gjort, og som ingen vidste uden han selv alleene. Kongen studsede derved, og sagde, at han vilde imodtage hendes Tilbud, naar det maatte skee udi visse Personers Paahør, som han vilde udnævne. Dette indgik hun med de Bilkor, at de samme med Eed skulde forpligte sig at holde Tingen hemmelig.

Kongen lod derpaa kalde sin Skriftefader ^{Beviis} med nogle andre Herrer til sig, og, efterat paa hende samme ved Eed havde forbundet sig til ^{des Al} ^{benba} ^{ringer.} Taushed, sagde hun Kongen Tingen, hvilken han tilstod at være rigtig. Efterat den Prøve var gjort, tvivlede han ikke meere om Vigens Oprigtighed: Ikke desmindre fandt han dog for godt, førend han betienede sig af hendes Hielp, at skikke hende til Poitiers, hvor Parlamentet udi nogle Aar havde sid-

Y 5

det;

det, før der videre at examineres. Det var ikke uden med Møye man kunde overtale hende dertil, saasom hun holdt for, at man der vilde plage hende med mange fortredelige Spørsmaal. Hun tog derudi en heller feyl; thi man søgte ved utallige Spørsmaal at forville hende, saasom man i Begyndelsen troede, at hun ikke var rigtig udi Hovedet: Men de bleve omsider anderledes overbeviste, saa at de tvivlede ikke meere om hendes Guddommelige Kald.

De Franske Skribentere maa ellers selv Betænk. være garands for disse Omstændigheder. Jeg
ning der for min Part drifter mig vel ikke at forkaste
over. saa mange Bidnesbyrd herom, skönt jeg holder for, at visse Ting kand vel have været overlagde mellem hende og Kongens Folk, helst, saasom man udi denne Tilstand fandt Regning ved at verificere en Historie, hvorved Mod kunde settes udi Krigsfolket og udi den heele Nation, som af saa mange Ulykker var gandske nedslagen. Men hvad man end kand sige om visse Omstændigheder udi denne forunderlige Piges Historie, saa maa man tilstaae, at hendes paafølgende Besdrifter gandske svarede til hendes Løfter, saa at derfor hendes Historie haver givet Materie til mange saavel moralske som politiske Reflexioner.

Efterat Kongen havde taget disse Præcautioner, besluttede han strax at betiene sig af hendes Hielp. Man tillavede samme Tiid en Hob Proviant, som skulde indføres i den beleyrede Stad. La Pucelle forsikrede da Kongen, at hun vilde bringe det lykkeligen ind. Kongen lod hende derpaa udruste, og forlangede hun et Sverd, som var nedlagt udi en Grav udi St. Catharinæ Kirke, hvilket hun ogsaa fik. Mange meene, at det er det samme Sverd, som endnu vises udi Dionysii Kloster: men andre holde det ikke for at være det samme. Efterat hun var bleven bevæbnet fra Hoved til Fod, lod hun sig see af det heele Hof, og tumlede hun da sin Hest med saadan Behændighed, ret som hun fra Barns Been kunde have været oplært udi Ride-Konsten: Man maatte og forundre sig over at høre hende tale om Krigs-Sager som en gammel erfaren Anfører, hvorudover alle trængede sig frem for at see hende, og hendes Rygte spredede sig i en Hast over det heele Rige.

Man lod hende strax føre til Blois, hvor Tropperne forsamlede sig. Der lod hun sig gjøre en hviid Standard, brennemed med Silke-Fryndser, hvorudi Guld blev forestillet med Verdens Klude udi Haanden. Hun affærdigede da Skrivelser til de Engelske Anførere, tilkiendegivende, at hun af Guld var

Hendes
Truster
mod de
Engelske
fikk

skicket til at drive dem fra Staden, og for-
ud sigende, at hvis de i en Hast ikke forlode
Frankrige, vilde de underkastes Guds Hevn
og Straf. Brevets Udskrift var saadant:
Hører Guds og Pigens Røst: til Her-
rugen af Bedford, som kalder sig Re-
gent udi Frankrige (Entendés les nou-
velles de Dieu & de la Pucelle. Au Duc
de Bedford &c.) Men disse Trusler udvir-
kede ikke meget hos de Engelske. Ivertimod
de toge deraf Anledning at skiemte med Kon-
gens Eenfoldighed, efterdi han lod sig saas-
ledes indtage af en daarlig Qvinde eller af
en Hære, hvorved han gav tilkiende, udi hvil-
ken fortvivlet Tilstand han var, efterdi han
greeb til saadanne daarlige og utilladelige
Midler.

Imidlertid blev Beleyringen for Orleans
fortsat med største Iver. Da den Undset-
ning af Proviant, som skulde føres til den
beleyrede Stad var udi Beredskab til Blois,
begav La Pucelle sig udi Spidsen af 12000
Mænd paa Beyen, og Dagen derefter kom
den beleyrede Stad, udi Sigte. Da Ti-
dender om hendes Ankomst bleve bragte til
Orleans, blev hver Mands Hjerte opfyldt
med Glæde, og lavede man strax en stor
Mængde af smaa Fartøi til, for at imodtage
Tilførselen. Greven af Dunois, som com-
manderede udi Staden, gjorde da et Ud-
fald

fald mod de Engellske, nemlig paa samme
 Tiid, da man bragte Proviantet udi Baas-
 dene. La Pucelle paa den anden Side satt
 sig mod de Engellske, og nødde dem til at
 forlade et fordeelagtigt Sted. Og, saasom
 de hidindtil havde været vantte til at victo-
 risere, blev dette anseet som et Miracle, og
 mange, som tilforn havde foragtet La Pu-
 celle, begyndte at fatte høye Tanker om
 hendes Person. Greven af Dunois havde
 selv tilligemed nogle af de fornemmeste Bor-
 gere begivet sig udi Baade, for at imodtage
 hende. Og imodtog hun dem med største
 Høflighed. Borgerne bade hende da at
 følge med ind udi Staden, hvorfor hun i
 Begyndelsen veigrede sig, efterdi hun havde
 besluttet at campere uden for. Dog lod
 hun sig omsider dertil overtale. Man ind-
 qvarterede hende der hos Hertugen af Or-
 leans Skatmester: Hvor hun bad, at hendes
 Verts Hustrue og Dotter stedse maatte
 blive hos hende for at undgaae all Mistæn-
 ske, og, naar hun kom paa et Sted, hvor
 intet Fruentimmer var, lagde hun sig til
 Hvile udi hendes fulde Rustning.

Dette bliver saaledes fortaalt af de fleeste
 Franke Stribentere. Men, som Monstre-
 let, der levede paa samme Tiid, vidner,
 at hun selv ikke personligen anførte denne
 Undsetning til den beleyrede Stad, fandt
 man

man holde for, at det alleene ved hendes Anstalt og Opmuntring er skeed. Det er usædvanligt, hvor meget denne Succes og den Skræk, som overkom den fiendtlige Leyer, opmuntrede Besætningen. Hidindtil havde man ikke drist sig til at angribe de Engelske Forstærkninger: Men strax efter denne Undsetning forsøgte man at anfælde en Hovedstads ved et Udfald af Staden. Dette Udfald skeede udi hendes Graværelse, da hun havde begivet sig til Hvile. De Franske bleve da med Forliis Drevne tilbage. La Pucelle, som blev underrettet derom, kom dem strax til Hielp, hvilket satt saadant Mod i dem, at de erobrede Skandsen, og nedslæbte alle de Engellænder, som den forsvarede.

Hun
driver de
Engelske
ud af de-
res
Skand-
ser.

Efterat dette lykkeligen var forrettet, tog La Pucelle sig for at angribe den Skandse af St. Laurent, som af alle holdtes for den stærkeste, og som var meest besatt med Krigsfolk. Dette Forsæt stod hun dog fra efter andres Raad, og angreeb Engellænderne paa adskillige andre Steder, drivende dem allevegne ud af deres Fordeele, og distingverede sig med en Tapperhed, som foraar- sagede alles Forundring. Udi adskillige Trefninger, som under hendes Anførsel da skeede, omkomme fast 6000 Engellænder, da de Franske derimod ikke savnede meer end 100 Mænd.

La

La Pucelle, da hun merkede, at der var ingen Fare meer for Staden paa den eene Side, lod hun sløyse alle Engellændernes Verke, og derpaa udi Triumph gjorde sit Indtog udi Orleans, hvor hun blev imodtaget med alle Klokkers Lyd. Man var alene bekymret over en Blessure, som hun havde faaet, hvilken dog blev befunden ikke at være farlig: den hindrede hende ey heller at være til Hest, saa at hun inden kort Tiid blev cureret. De Engellske Anførere, som camperede ved den anden Side af Floden, Twinger da de saae Tropperne ved saa mange Forlise dem til at være formindskede, og at Stadens Til- at ophæ-
førsel ikke kunde hindres, besluttede de at ve Beley-
ring.
ophæve Beleyringen, hvilket ogsaa skeede, uden at blive forfulgt af de Beleyrede, efter som La Pucelle ikke fandt det for godt, sigende, at hun vel vilde finde dem en anden Gang.

Denne herlige Fremgang, hvorved de faldne Franske Sager begyndte at reyse sig igien, erhvervede La Pucelle saadan Anseelse og Myndighed, at man lod alting komme an paa hendes Anstalt. En Fest blev da stiftet til Erindring af denne Befrielse, og blev fra den Tiid vor Heltinde kalden La Pucelle d'Orleans, efterdi Staden ved hendes Middel efter 7 Maaneders Beleyring var bleven befriet; thi, saasom Orleans af de
faa

Stræk saa Stæder, som Kongen havde tilbage, over de var den vigtigste, saa blev Beleyringens Op-Engelske hævelse anseet som Marsag til det heele Riges Frelse. Udi hvilken Forvirrelse dette bragte de Engelske, sees af en Skrivelse, som Hertugen af Bedford strax derpaa affærdigede til den unge Kong Henrik af Engelland, saa lydende:

Bedfords
Brev
derom;

Alting er lykkeligen her forrettet indtil Beleyringen af Orleans, hvorved Eders Magt haver lidet stor Forliis. Dette er vederfaret, een-Deel efter mine Tanker formedelst en Tilliid, som Fienden haver haft til en Kvinde, hvilken Helvedes Afgrund haver frembragt, en Satans Discipel, som de Franske kalde La Pucelle, hvilken betiener sig af Trolddom og Hererie. Den udstandne Forliis haver ikke alleene formindsket Eders Krigsmagt, men endogsaa paa en forunderlig Maade taget Mod og Hierte fra alle: Da den derimod haver opmuntred Eders Fiender til at forsamle sig i Hobetall.

La Pucelle opholdt sig ifkun 2 Dage-udi Orleans efter Beleyringens Ophævelse. Hun begav sig derpaa til Chinon, hvor Kongen da

da var, hvilken imodtog hende med stor Æres Tegn: Og var der ingen ved det heele Hof, der jo ansaae hende som et Vidunder. Kongen i sær fattede saadan Tillid til hende, at han agtede hendes Raad og Anslag som Oracler. Fra den Tid begyndte de Engelske Sager at gaae Krebsgang i Frankrig, og syntes det da, at de Franske og Engelske paa eengang havde forandret Naturel; thi de Første bleve kække og modige af Forsagte, som de tilforn havde været, da de Sidste derimod af Kække og Behiortede bleve gandske nedslagne og mismodige, saa at, endskjønt de strax efter Beleyringen vare mandsterkere end Fienden, flygtede de dog udi stor Uorden for 6000 Franske, som forfulgte dem. Den overkomne Skræk var De Eng.
saa stor, at de vidste selv ikke hvad de gjorde; thi, i steden for at foreene deres Kræfter for at gjøre de Franske Modstand, ladede de Besetninger ind udi Stæder, som de nyeligen havde indtaget, hvorved deres Magt saa meget svækkedes, at den udi Martsken ikke kunde bestaae mod Fienden. Og, som de af Frygt for Feldtslag ideligen retirerede sig, gaves de Franske Lejlighed til at indtage een Stad efter en anden.

Endeligen blev Kong Carl af denne bestandige Lykke saa opmuntred, at han besluttede at følge det Raad, som La Pucelle
Z
havde

Hun er:
obrer
Troyes.

havde givet ham, nemlig at begive sig til Rheims for der at indvies. Raadet syntes daarligt, efterdi Staden var endda udi Engellændernes Hænder. Men, som hun tas lede derom med stor Tillid, og alle hendes forrige Løfter og Tilsagn havde været opfyldte, gik Reysen, uanseet de forestaaende Vanskeligheder, for sig. Da man paa Beyer kom til Troyes udi Champagne, og opærskede samme Stad, veigrede Besætningen, som bestoed af Engellænder og Burgundier, sig ved at overgive den. Dette satt Kongens Folk udi stor Tvivlraadighed: Nogle holdte for, at man ikke kunde gaae fort, og lade Staden paa Ryggen: andre derimod raadede at forlade den, saasom Kriigshæren ikke var forsyned med fornødne Ting til Belyring, og der var Mangel paa Lebnets Midler. Dette sidste Raad fandt Bisfald af de fleste, hvorudover man fandt for godt at gaae tilbage. Men La Pucelle satt sig hæftigen derimod, og saasom hun mærkede, at hendes Raad ikke behagede, bad hun Kongen alleene om 2 Dages Frist, for sig frende, at hun inden den Tiid vilde erobre Staden, enten med Magt eller med Accord. Da saadant var hende tilstaaet, opmuntrede hun alle Kriigsfolkene til at staae sig bi. Hun bragte strax Proviant fra alle Stæder til Leiren, forsynede sig ogsaa med nogle smaa Felt-Canoner, og satt alting udi

saar

saadan Bevægelse, at Borgerne udi Troyes derover forstræffedes; og, saasom de derforuden havde faaet Underretning om de mange forunderlige Ting, som denne Pucelle havde forrettet, bekvemmede de sig til at overgive Staden. Dette blev anseet som et nyt Vidunder, og fortsatt man derpaa Reysen fuld af Tillid og Forhaabning om videre Fremgang.

Da Kongen var kommen 4re Meile nær ^{Hun for} ved Rheims, holdt han noget stille for at ud- ^{rer Kon-} forske, hvorledes Stadens Borgere vare sin- ^{gen til} dede. Udi Staden vare da tvende ^{Rheims.} Herrer af det Engelske Parti, hvilke kaldte de fornemteste Borgere til sig, og adspurte dem, om de vilde forsvare Staden mod den Franske Magt. Borgerne spurte dem da, om de saae Staden udi Stand til at udstaae en Beleyring: De svarede Ney, men lovede, at, hvis Borgerne vilde forsikre dem om at forsvare Staden udi 6 Uger, vilde de inden den Tiid skaffe Undsætning. Dette indgaa- ge Borgerne; men, saasnart de tvende Her- ter havde forladt Staden, samlede sig strax nogle, som giorte et Parti i Faveur af Kon- gen, og formanede de andre, som endda vare tvivlraadige, at overgive Staden: hvil- ket og skeede.

Kongens Indvielse. Kongen derpaa gjorde sit triumpherende Indtog, og fæede derpaa Indvielsen den 17 Julii med sædvanlige Ceremonier. La Pucelle, paa hvilken alles Øyen vare henvendte, bivaanede denne Høytidelighed udi Krigsdragt, holdende nær hos Kongen en Standard udi Haanden. Efterat Messen var endet, nedkastede hun sig for Kongens Fodder, sigende: Nu er Guds Villie fuldbyrdet, som haver villet, at I tilbørligen som Konge skulde indvies udi Rheims, og vise, at I er vor rette Konge, som Riget tilhører. Hun begierede derpaa, at Kongen vilde give hende Afseend, saasom hun nu havde forrettet sit Ørend, men Kongen overtalede hende at bue hos sig, og lod hende fort derefter med hendes Familie nobilitere.

Hun begierer sin Afseend.

Derpaa overgav sig en Stad efter en anden, og La Pucelle bivaanede adskillige Actioner: da Fienden udi det Aar 1430 belejrede Compiègne, kastede hun sig ind udi Staden for at forsvare den samme. Besætningen blev meget opmuntret af hendes Ankomst. Men den Glæde varede ikke længe formedelst paafølgende Uheld: Hun gjorde om Aftenen et Udfald med 600 Mænd af Staden, drev Fienden 2 gange tilbage: Men da hun vilde vende tilbage, blev hun sterkt efterfølgende og omringet, saa at hun saae

Hun falder udi Fiendens Hænder.

in

ingen Redning for sig. Hun besluttede derfor, at døe med Sværdet i Haanden, og sigtede med en utroelig Tapperhed, indtil hun omsider styrtede af Hesten, da blev hun tvungen til at overgive sig fangen.

Hun blev strax derpaa overleveret til Hertugen af Bedford, hvilken lod føre hende til Rouen, og der slutte udi Lænker, paa det at hun ikke skulde undkomme. Man arbejdede strax paa at gjøre hendes Proces, og at lade hende actionere som en Eroldqvinde, og det fornemmeligen af Politique; paa det at de Engelske, som havde anseet hende som en Guds Gesandt, og derudover havde tabt deres forrige Mod og Hjerte, kunde komme ud af den Grille, og oprette de faldne Sager igien: Processen, som findes udi et Manuscript udi Jesuiternes Collegio udi Paris, bliver saaledes beskrevet. Biskopen af Beauvais en Overtroist Prælat, overgav en Supplique til Kongen af Engelland, hvorudi han begierede, at hun udi hans Stift maatte actioneres for Hæxerie og Ugudelighed, og blev samme hans Begiering understøttet af det Parisiske Universitet. Kongen accorderede dette: hvorudover Processen strax blev foretaget udi Rouen, og varede udi halvfemte Maaned. La Pucelle blev nogle gange hver Uge bragt for Retten; og vidne de Engelske selv, at hun stedse lod see et høyt og uforstrækket

Hendes
Proces.

Mod, tilstaaende med Frimodighed hendes Forsæt og Anslag mod de Engelske, og forsikrede dem paa Guds Begne, at de skulde udjages af Frankrige. Hun bad allene Dommerne, at de vilde løse hende af hendes Lænker. Men man svarede hende, at, saasom hun tvende gange havde søgt at undslye, saa var det fornødent at holde hende vel forvaret; hvorpaa hun sagde, at hun endda vilde arbejnde paa at praktisere sig løs. Dommerne gjorde hende utallige Spørgsmaal, og blant andet spurte, om hun vilde lade Kirken domme om hendes Inspiration. Hun svarede dertil, at hun var forvissat om, at hendes Åabenbaringer vare Guddommelige. Dette Svar blev optaget ligesom hun negtede at underkaste sig Kirkens Kiendelse, og at hun derfor kunde ansees som en Kietter. Men, da saadant blev hende foreholdet, bekiendte hun reent ud, at hun erkiendte Kirkens Myndighed, og sagde, at, hvis man vilde stikke hende til Paven, vilde hun underkaste sig hans Dom.

Da man udi Forhøret gik videre frem, og vilde vide Omstændigheder af hendes Åabenbaringer, da gav hun et selsomt Svar, hvilket P. Daniel tilstaaer at være Beviis paa Fanaticismo, hvis det er rigtigt anført: Hun sagde, at Michael Engelen havde aabenbaret

Hendes
Opfør-
sel udi
Proces-
sen.

baret sig for hende, gjort hende en Compliment, og foræred hende en Guld-Krone, som laae forvaret til Rheims; item, at denne Aabenbaring var skeed udi Erkebispens og nogle andres Nærværelse, som havde seet den. Fra denne selsomme Bekiendelse siges dog siden at hun haver afstaaet.

Efterat man havde anført og samlet alle hendes Svar, dømte man hende at være overbevist om Guds Bespottelse, Afguderie, Trolddom og Riatterie, samt Ting som vare hendes Kion uanstændige, efterdi hun be-
væbnet udi Mands-Klæder havde bemænget sig med Kriigs-Sager. Hvorpaa hun blev excommuniceret og erklæret Rietter, som burte til Straf overleveres udi verdslig Dyrigheds Hænder. Derpaa oprettede man et Theatrum, hvor man udi det heele Folkets Paahør holdt en lang Tale til hende. Hun brød da ind udi Talen, og sagde, at hun underkastede sig Kirken og hendes Dommes re, og, efterdi man fandt for godt, at hun ikke maatte forsvare sine Aabenbaringer, saa vilde hun ey heller meer forsvare dem, helst saasom de Aander, som havde talet med hende, havde forsfikket hende om Befrielse, hvorudi hun nu saae sig at være bedragen. Derpaa gjorde hun i alles Paasyn en of-
fentlig Abjuration, hvilken hun underteg-
nede.

Hendes
Dom.

Dette er saaledes bleven anført: Men man fand ikke være forvissset om Protocollens Rigtighed, helst eftersom de Engelske indede Dommere intet heller ønskede end en saadan Bekiendelse: hvorvel, endskönt hendes Død have været saadanne, som sagt er, saa bevises deraf intet Bedragerie: Men enten at hun haver villet giøre saadan Bekiendelse, efterdi Dommene saa vilde have det, eller og at hun bona fide havde troet en guddommeligt Indskydelse, som hun siden merkede at være en Illusion. Hun forlod derpaa sine Mands Klæder, som hun tilforn ikke havde villet aflegge, tillod ogsaa at afskiære sit Haar, som var klippet paa Mandsviis. Men Dagen derefter fandt man hende i Mands Klæder igien, og gav hun da tilskende, at, hvad hun for Retten havde sagt, var alleene af Frygt for Straf. Derpaa blev hun erklæret en haardnakked Synderinde, og dømt til at brændes, hvilket ogsaa skede: Og lode de Engelske publicere, at hun uveligen for hendes Død gjorde en ny Abjuration.

Hendes
Execu-
tion,

Saadant Endeligt fik denne forunderlige og heroiske Pige, som havde været Aarsag til Frankriges Frelse. At de Engelske have stemmet sig ved denne Mishandling, vise de mange Forsværs Skrifter, som de lode komme for Lyset for at retfærdige deres Gjerning:

ning : Det er ubist, hvordanne Domme
der paa samme Tiid fældtes over disse For-
svars-Skrifter ; det seer man alleene, at
nogle Aar derefter blev tvivlet om Sagens
Rigtighed, og Paven selv holdt for, at La
Pucelle kunde falskeligen have været beskyl-
det. Pave Calixtus 3. lod 24 Aar efter
hendes Død paa hendes Moders og tvende
Brødres Forlangende udstade Ordre til
Processens Revision, hvilken saaledes blev
fuldført.

Erkebispfen af Rheims og Biskopen af Pa-
ris, som af Paven dertil vare bestiftede, lode
Breve udgaae, at alle de, som havde no-
gen Kundskab om, hvad som herved var pas-
seret, skulde møde til en vis Dag udi Erke-
bispens Sal, for der at vidne, hvad de vid-
ste enten for eller imod La Pucelle. Der
indfunde sig da adskillige Personer, som hav-
de Kundskab om Processen. Adskillige
Falskheder bleve da efter de Franske Skri-
benteres Sigelse aabenbarede, og mange
Vidnesbyrd bleve aflagde om hendes Uskyld-
dighed og Processens Uorden. Hvilket alt-
sammen, da de Pavelige Commissarier hav-
de hørt, casserede de alt, hvad som havde
været sluttet mod hende, erkiendende hende
fri for alle tillagde Beskyldninger. Videre
blev siden anordnet, at man til Rouen skul-
de holde en Procession samme Dag, paa
Z 5

Processens Re-
vision ef-
ter hen-
des Død.

hvil-

hvilken Dommen havde været falden mod hende, og Dagen derefter en anden Procession paa Torvet, hvor hun var henrettet, iligemaade at man skulde oprense et Kors, som til Beviis paa hendes Vres Erstatelse.

Dette skeede udi det Aar 1456. Sentensen blev kundgiort over heele Frankrig, og oprettede man hende siden en Støtte udi Rouen, som endnu sees. Ved denne sidste Sentens meene mange, at Munden er tilstoppet paa alle hendes Fiender: Jeg for min Part dommer hverken pro eller contra herudi, men siger alleene dette, at man ikke fandt forlade sig hverken paa den første eller sidste Examen, efter som den første skeede af hendes Fiender, og den anden af hendes Venner. Rapin udi hans Engelske Historie dommer om den heele Sag saaledes: Ingen fandt negte, at denne Pige jo haver giort store Bedrifter, og at hun jo haver satt Mod i nogle og Skræk i andre. Men de Franske tilskrive Guds Magt, de Engelske derimod Gandens Konster alle de underlige Ting, som hun haver forrettet. Hvem skal man nu herudi troe? maaskee begge Partier vilde fare, og at man fandt give den 3die Aarsag hertil; nemlig, at hendes Aabenbaringer vare ikke uden Inventioner og overlagde Ting for at sette Mod i de nedslagne Franske;

Rapins
Betæn-
kende
derover.

ffe; thi at saadant haver lykket, vises af mange Exempler udi Historien.

Saavidt denne fornuftige Stribent, hvilken haver gjort en særdeles og omstændig Dissertation herover. Jeg for min Part er af de Tanker, at denne Pige virkeligen har været fanatist, og bildet sig ind at have haft guddommelige Åabenbaringer, og at det Franske Hof haver betient sig deraf for at sætte Mod udi Almue; thi det er vanskeligt at fatte, hvi man skulde udvælge en ung Bonde-Pige til at spille en saa selsom og vanskelig Rulle, og bestyrkes jeg udi de Tanker, efterdi udi alle hendes Gierninger fremstinner en Candeur og Simplicitet, hvilken haver meer Overeensstemmelse med Fanaticismo end med List og Underfundighed.

Autores
Tanker.

AN-

ANTOINETTE DE BOURIGNON.

Antoi-
nettes
Her-
komst.

Denne bekiendte Jomfrue, som jeg i Henseende til hendes Alabenbaringer, Kydsfhed, Dristighed og Forsølgelser haver fundet for got at sammenparre med La Pucelle d'Orleans, er fød til Nyssel Aar 1616 af en Riibmand ved Navn Johan Bourignon og Margareta Beckwart. Hun haver været een af de devote Personer, som haver paaastaet særdeles Alabenbaringer, og derfor er regnet blant Enthusiaster af samme Seculo. Saadant vis ses af den store Mængde af Skrifter, som hun haver efterladt sig, hvilke give tilkiende selsomme Sindets Qualiteter. Hendes Liv og Levnet er beskrevet udi en særdeles Bog, først paa Franck og siden paa Tydsk. Og er samme Bog continueret af den bekiendte Petro Poirot, hendes store Tilbeder. Men, som samme Skrifter indeholde intet uden Lovsange, kand man ikke forlade sig derpaa, og derfor maa gaae en Middelvej mellem de samme og andre Skrifter, som hendes Fiender have ladet komme for Lyset. Der siges, at hun blev fød saa hæslig, at hendes For-

Forældre nogle Dage stode udi Tvivlsmaal,
om de skulde qvæle hende som et Misgeburt,
eller om de skulde lade hende leve: Men, som
denne Hæslighed strax efterhaanden formind-
skedes, besluttede man at conservere hendes
Liv. Da hun endda ikkun var 4 Aar gammel, ^{Hendes}
merkede hun allereede, at de Christne levede ^{Dysfor-}
ikke efter deres egen Lærdom: Og var det der ^{sel i}
for, at hun bad, at man maatte føre hende til ^{Barn-}
de Christnes Lande, saasom hun meenede sig ^{dommen.}
der ikke at være. Hun vidner selv, at hen-
des ældste Søster vilde forlede hende til all
slags Forsængelighed, saa at hun derfor levede
de misfornøyet udi hendes Forældres Hus,
og var intet, som plagede hende meer, end
det Forsæt man havde taget at gifte hende.

Narsagen til den Afstke hun havde for
Giftermaal var eendeel den onde Skiebne
hendes Moder havde haft i Ægteskab, een ^{Hendes}
deel ogsaa hendes særdeles rare Kyndighed, og ^{Afstke}
efterdi hun vilde stille sig fra alt det, som ^{for Æg-}
var kiødeligt for at foreene sig med Gud al-^{teskab.}
leene: Og var det ved saadant Principium
hun holdt stivt sin heele Livs Tiid, hvilket
foraarsager, at hun af nogle er holden for
en selsom Enthusiast, af andre derimod som
en hellig Jomfrue og fast meer end et Men-
neske, og er det udi den første Henseende
Gottfried Arnold ikke haver taget i Betænk-
ning at udbreede hendes Ære; thi det er
samt

samme Mand nok, at en bliver lastet af de fleeste for at gjøre ham til en Helgen: Saa at endogsaa Ganden efter det Principium kand blive en god ærlig Mand, eller i det ringeste ikke saa ond, som de slemme Orthodoxyi asmale ham: Dette siger jeg ikke for at sætte Klif paa denne Jomfrue, hvilken kand have vildfareet udi en god Intention, men alleene for at vise Aarsagen, hvi man ikke kand forlade sig paa saadanne Panegyristers Vidnesbyrd.

Men for at komme til Historien igien, da uanset den Affkye hun lod see for Ægteskab, gav dog hendes Fader Ægteskabs Lof. **Hendes** te paa hende til en Fransk Mand. Men, **Flugt.** da Brøllups-Dagen var for Haanden, tog hun en Paaske-Dag udi det Aar 1636 Flugten. Hun havde da forklædet sig som en Eremit, og reysede saa langt bort som hun kunde. Men, saasom det udi en vis Landsbye, hvor hun var kommen, rygtedes, at hun var en forklædt Jomfrue, blev hun anholden, og stod hun da Fare for at miste sin Jomfruedom, efterdi hun faldt udi en Krigsmands Hænder, hvilken vilde forføre hende, saa at det var ikke uden med stor Nød, at hun blev reddet. Samme Krigsmand hedte Jean de St. Saulieu. Han var en Bonde-Søn og en arrig Skalk, om man skal troe, hvad udi hendes Levnets Beskrivelse

velse derom er anført. Den samme stillede
 sig an som han var ligesaa devot som hun
 selv, og ved aandelige Taler insinuerede
 sig hos hende. Den første Gang han tales-
 de med hende, førte han sine Ord som en
 Prophet, dog med saadan Modestie, at
 han lod hende Frihed at troe hvad hun vil-
 de. Udi den anden Samtale stillede han
 sig an som en, der havde Aabenbaringer,
 og som ofte taledes med Guld. Efterat han
 saaledes havde insinueret sig, begyndte han
 at tale om Elskov: Men, da han merkede, En
 at hun fortørnedes derover, lod han som han Krigs-
 fortrod derpaa, hvilket forarsagede, at han Mand
 forligede sig med hende igien: Men dette søger at
 varede ikke længe, førend han gjorde nyt forføre
 hende. Forsøg, hvilket gif saa vidt, at han vilde
 tage hende med Vold, hvilket sees af hends
 des egne Ord, saa lydende. Han var
 udi mit Kammer undertiden saa im-
 portun, at jeg maatte bede mine Pi-
 ger holde Vagt over ham, og ikke
 at indlade ham oftere; thi han kom
 sommetider med en Kniv udi Haan-
 den, hvilken han satt mig for Strub-
 ben, hvis jeg ikke vilde fyldestgøre
 hans Begierlighed: Hvorudover jeg
 omsider maatte søge Hielp hos Øv-
 righeden &c.

De Fri-
stelse.

Alf dette sees, at den Hæslighed, som hun havde ved Fødselen, maa være gandske for-
sunden; thi det var ikke den eeneste Gang
hun saaledes var fristed. Man sees, at hun
illegemaade nær ved Ryffel var heftig eftersat
af en anden ung Person, hvilken søgte at
bestorme hendes Huus, hvorudover hun og
lod anholde om Hielp hos samme unge Per-
sons Farbroder, hvilken drev ham ud af sit
Huus. Men dette forbittrede ham saaledes,
at han med en Flint skød igiennem hendes
Kammer for at jage Skræk udi hende: Og,
saasom han merkede sig intet derved at vin-
de, lod han udspredde, at han havde ægtet
hende: Hvilket saaledes forargede devote
Folk, at Præsterne maatte paa Prædike-
stoelene give tilkiende, at saadant var hende
af Ondskab paadigtet.

Men for at komme til den første Fristelse
igien, da frelst Præsten paa Stedet hende
fra videre Fare, og saasom man merkede
en stor Gudsfrøgt hos hende, gav han saa-
dant tilkiende for Erkebispem af Cambraj,
hvilken, efterat han havde examineret hende,
raadede hende fra det eremitiske Levnet, og for-
maade hende til at begive sig til hendes For-
ældres Huus igien. Men hun var neppe tilba-
ge kommen, førend hende blev gjort nyt For-
slag om Ægteskab, hvilket forarsagede, at
hun anden Gang flygtede. Hun begav sig
da

da til bemeldte Erkebisp, og af ham erholdt Frihed til at stifte et lidet helligt Societet paa Landet med nogle andre af hendes devote Søstre, men han raadede hende siden derfra igien.

Efter den Tiid levede Antoinete mange Aar udi Eensomhed, førende et meget ordentligt og simpelt Levnet: Hun havde besluttet at sige sig fra all sin Fæderne-Arb; men betænkte sig igien, hvoraf saavel som af een og anden Opførsel man seer en Vanskelmodighed, som gemeenlig findes hos Enthusiaster, eller dem som ere af en melancholisk Devotion. Hun fik Aar 1653 Direction over et Hospital, antagende St. Augustini Orden og Klædedragt. Det Kloster, hvorudi hun da levede, kom udi et Slet Rygte, saasom alle de Lemmer, som derudi vare, bleve mistænkte for Hæxerie, og at ric-
staac i Forbund med Fanden: og blev Antoinete, som var Klostersets Forstanderske, ikke fri for samme Mistænke; der udspreddes over alt, at Societetets Directrice var en Hæx: Hvorudover hun og blev citeret og forhørt af Øvrigheden udi Ryssel. Hun fra-
lagde sig da denne Beskyldning, og igiendrev med Synd alt hvad som hende var fore-
kastet. Men, for ikke at underkastes videre Fortredeligheder der paa Stedet, retirerede hun sig til Gent.

Hun bes-
skyldes
for Hæx-
erie

Griffen-
des.

Hendes
Enthusi-
asmus.

Det var udi denne Stad hun ankom udi det Aar 1662, hvor hendes Enthusiasmus ret for Alvor yttrede sig, og hvor hun begyndte at øve et Apostolisk Embede ved at gjøre Menneſker ved Igienfødsel til Guds Børn, ſaa at det maatte hede, at hun ligesom lavede til Barſel, og udstod ſamme Piine ſom Barſelskvinder for at føde ſaadanne aandelige Børn. Den bekiendte Chriſtianus Corthius, ſom ſiden blev hendes beſtandige Tilhænger, var en af de førſte, ſom hun udi denne aandelig Barſelsſeng avlede. Der foregaves, at hendes Barſels Smerte var ſtørre og mindre, ligesom hendes Gierning gjorde meer og mindre Virkning hos den, ſom ſkulde igienfødes, hvilket gav Anledning til det ſkiemtſomme Indfald af en vis Archidiacono: da han en Gang var udi Seilſkab med Antoinete og bemældte Corthio. Thi, da Corth bevidnede, at det havde koſtet hende meer at føde ham end en anden, anſaae Archidiaconus ham leende, og, ſaaſom han, nemlig Corth, var tyk og feed, ſagde han: Det er ingen Under, at eders aandelige Moder haver fød eder med ſtørre Piine end en anden, efterſom I er et ſaa tykt og corpulent Barn.

Corth ſiges trende gange af GUD at have været advaret om en Ting, og truet med

med Straf, hvis han det ikke efterlevede, nemlig, at udtørre den De Nordstrand udi Holsten, som Vandet havde overskyllet, og der at stifte Boelig for dem, som for Guds Navns Bekiendelse vare forfulgte, og, saasom han holdt for, at Jansenisterne vare saadanne forfulgte Guds Børn, invitere. Hendes de han dem fra adskillige Lande til samme Discipel De, hvorpaa han havde anvendt store Pen-^{Corthi- us.} ge, og derudover erhvervet sig Tiende-Nettighed, samt en stor Deel af Den til Eyendoms. Gendeel deraf solte han til sin aandelige Moder Antoinete, eller som andre sige, gav hende til Foræring, hvorudover hun udi det Aar 1668 tog sig for at reyse did hen, efterat hun udi Amsterdam havde publiceret det Skrift kaldet Verdens Lys. Men hun opholdt sig med sin fiære Discipel længer udi Amsterdam end hun havde tænkt.

Det var udi Amsterdam at hun havde Visiter af adskillige Personer, af Propheter og Prophetinder, skönt ingen sandtes Hendes Ret villig til gandske at antage hendes Lær-^{Lærdom} dom: Det syntes ogsaa, at hun ingen Lust og Dyr-^{forfel i} havde at foreene sig udi Meeninger med no-^{Amster-} gen, og var det derfor, at alle SeEters^{dam.} Haand var mod hende, ligesom hendes Haand var mod alle: thi alle indtil Dvæfere skreve mod hende. Den bekiendte Labadie

die søgte at sætte sig ned med hende udi Nordstrand, men hun vilde ikke antage hans Tilbud. Udi den Samtale, som hun havde med nogle Carthesianer, skildtes begge Parter misfornøiede fra hinanden, og det ikke uden Marsag, saasom deres Principium var at betiene sig af Naturens Lys udi Tings Eftersøgning, da hun derimod rettede sig efter hendes egen Imagination og Alabenbaringer, og derfor holdt Carthesianismum for det værdste og fordærveligste Kietterie, som nogen Tiid var kommen i Verden; ja et Atheisterie eller en Forskydelse af GUD, i hvis Sted blev satt Menneffets fordærvede Forstand.

Hendes
Alaben-
barin-
ger.
Hun udgav ellers adskillige Bøger til Amsterdam, foregav sig at have idelig Omgiengelse med GUD, og ved Alabenbaringer at erhverve Kundskab om mange hemmelige Ting, og var det da at hun havde de bekiendte Alabenbaringer om vor første Fader Adam, nemlig, at han for Syndes faldet var baade Mand og Qvinde. Hun syntes udi en Forrykkelse at see, hvorledes Adam da var skabt, og hvorledes han uden Medhielp kunde forplante Verden.

Hendes Discipel Corth døde udi det Aar 1669, erklærende hende sin Arving. Men denne Arvedeel forarsagede hende mange Uley

Uærligheder ; thi, saasom derpaa hestede
adskillig Gield, blev hun derudover ind-
viklet udi adskillige Processer.

Hun forlod Holland udi det Aar 1671,
for at begive sig til Nordstrand, og lagde
hun sig da et Bogtrykkerie til, publicerende
Bøger paa Tydsk, Hollandsk og Fransk.
Men, ligesom hun skrev mod andre, saa
glemte andre ikke at skrive imod hende, an-
tastende saavel hendes Lærdom som Levneth.
Dette satt det heele Land udi Bevægelse,
og foraarsagede, at Fiscalen udi det Aar
1674 tog hendes Bogtrykkerie fra hende.
Udi Flensborg ophidsedes Almueen saaledes
mod hende, at den skieldede hende offent-
ligen for en Hæx, hvorudover hun tog hem-
meligen Flugten derfra. Udi hendes Her-
berg blev funden en stor Mængde Bøger,
som efter Kongel. Befalning paa Torvet
bleve brændte, tilligemed nogle haarde Skrif-
ter mod Øvrigheden, hvilke hun ved Con-
radum Hasium havde ladet overgive til den
øverste Borgemeister Lorentz Faust. Hvor
hun siden kom, blev hun forfulgt udi Hol-
sten, saa at hun omsider blev tvungen gands-
ke at forlade Landet, og at retirere sig til
Hamborg. Der var hun dog ikke længer
udi Sikkerhed, end til man fik hendes Ans-
komst at vide. Men, da man derom blev
underrettet, søgte man at bemægtige sig

Hendes
Avantu-
res udi
Elesvig
og Hol-
sten.

hendes Person. Og havde det da maa stee
 gaaet hende ilde, hvis man havde faaet
 hende udi Hænder. Hun holdt sig der
 for nogle Dage udi Skiul, og derpaa be-
 gav sig til Ostfrisland, hvor hun nød Be-
 skyttelse hos en fornemme Herre. Men,
 saasom hun ikke kunde holde sig nogensteds
 roelig, opvakte hun ogsaa der Forfølgere
 mod sig: hvorudover hun udi det Aar 1680
 reysede til Holland. Endeligen satt hun sig
 ned udi Franeker, hvor hun samme Aar
 døde.

Hendes
 Forføl-
 gelse og
 Død.

Dette er et kort Begreb af denne selsom-
 me Gomsfrues Historie, hvoraf man seer,
 at hun var een af de største Enthusiaster
 udi forrige Seculo, og at hendes Levnet og
 Opførsel tiener til Beviis paa det, som jeg
 paa andre Steder haver antegnet om Fana-
 tiske Folk, at ingen er meer ibrig udi at for-
 plante deres Lærdom, og at paastrænge den
 andre end de samme, da de dog af alle
 Secter ere mindst berettigede dertil, saasom
 Grundvolden til deres Lærdom er guddoms-
 melig Indskydelse, og alle Argumenter,
 som tages af Fornuftens Lys, af dem for-
 kastes. Man kand pardonnerer hende i
 Henseende til hendes Wildfarelser, efterdi
 hendes heele Liv viser, at hun fuldkommen-
 ligen haver været forsikkret om hendes Lær-
 doms Rigtighed: Men man kand ingen
 mild

mild Dom fælde over hendes Hidsighed, Betænk-
 hvorved hun satt i Bevægelse Stæder og Lande, saa at hun blev anseet hvor hun kom, som en Freds Forstyrrelse. Det er troeligt, at man havde ladet hende indslutte, hvis hun havde levet længere: thi den, der med Bitterhed taler og publicerer Skrifter mod Øvrighed og mod alle ved Love stiftede Religioner, fand og bør ikke tolereres udi et Societet.

Antoinete de Bourignon haver selv beskrevet hendes Levnets Historie udi tvende Bøger, hvoraf den eene befatter hendes indvortes, den anden hendes udvortes Levnet. Hendes Lærdom drev adskillige Mænd saavel her i Landet som paa andre Stæder til at skrive imod hende, og forsømte hun og hendes Tilhængere ikke at besvare dem; saa at hendes heele Liv er en Kiæde af Krige og Feltslag, og at man fandt sige om hende det, som er sagt om Tamerlan, at Sværdet aldrig var stukket i Skeeden; Her i Landet skrev mod hende først den bekiendte Knivsmed udi Altona Johan Berkendal: *Wahre Abbildung Antoinete Bour. aus ihren eignen Schrifften.* Item, noch mahlige Abbildung derselben, aus J. Contr. Hasen Extract ihrer Schmachs Schrifft. Begge disse Skrifter besvarede hun til Husum med et Skrift kaldet: *Ge-*

Skrif. zeugniß der Wahrheit, gegeben
ter mod durch eine grosse Anzahl glaubwür-
hende. diger Leute in 24 Briefen und 60
Testimonien über das Leben, Sitten,
Tugenden und Schrifften J. Antoi-
nete de Bour. von dero Kindheit an
bis auff jetzige Zeit zur Vernichtung
der Lügen Joh. Berckendals Siechen-
trösters zu Altona, ausgegeben: hvor-
imod bemældte Berckendal skrev: Die
dritte Abbildung Ant. de Bour. aus
ihrem Zeugniß der Wahrheit, dars-
aus zu sehen, daß sie je länger je
ärger werde. Petrus I von, som var
Hoved for de saa kaldne Labbadister udi
Altona, skrev iligemaade tvende Bøger mod
hende. Jeg vil forbigaae at tale om andre,
hvis Tall er stort; Thi, saasom hun ikke
bandt sig til nogen særdeles Sect, saa hav-
de hun alle Secter paa Halsen.

Det er vanskeligt at vise hendes Reli-
gions Systema, saasom udi hendes Lær-
dom er inget Sammenhængende, men al-
ting efter hendes egen Foregivelse flyder af
umiddelbare Aabenbaringer: Hvad som op-
vakte de største Forsølgelser mod hende, var
dette, at hun holdt for, at den rette Chris-
sten Kirke var reent uddød, og at man maats-
te forlade de brugelige Dyrkelser og Kirke-
Stikke. M. Bayle, som jeg meest haver
fulgt

fulgt udi denne Historie, siger, at hun havde dette tilfælles med andre Devote, at hun ^{Abfkilli-} var avindsyg og fuld af Galde. Seckendorf ^{ge Dom-} siger, at man seer af hendes Skrifter, at ^{me over} hun haver været haard, vredagtig og uroelig; saa at de, som nøde hendes Omgiengelse, havde 1000 gange forladt hende, hvis de ikke havde haft saa stor Taalmodighed: og virkelig af alle de Personer, som fulgte hendes Lærdom, vare der ikke uden 4re som hun vilde have hos sig. Det gik denne Jomfrue som alle dem, der ere plagede med den sorte Galde, at de confundere Sygdom med Dyd, Melancholie med Guds frygt, og Brede med Iver og Rettens Haandhævelse; Thi, naar man bebreidede hende slige Fejl, søgte hun at forsvare sig med den Iver, som Propheter og Apostler havde ladet see.

Det er ellers mærkeligt, at med alle de Fortredeligheder hun udstod, hun syntes neppe at have naaet fyrretyve Aar, da hun dog havde tredsindstyve, og havde hun aldrig betient sig af Brillen, saa at det synes at have gaaet hende som visse Mennesker, hvilke fødes og tribes af Chagrin. Man haver merket, som noget særdeles, at saavel ved hendes Fødsel som ved hendes Død en Comete lod sig see: Hendes Tilhængere have forklaret saadant som Tegn og Beviis

paa hendes Hellighed og Prophetiske Embes-
de: Men, hvis Cometer giøre saa store og
vidtløftige Reysen for at tilkiendegive smaa
Hændelser paa Jorden, og, hvis Menne-
sker deraf kand giøre Udtydninger om tilkom-
mende Ting, saa kand disse Cometer heller
have givet tilkiende, at den Christne Kirke
vilde foruroliges af denne oprørske Zom-
frue; thi efter de almindelige Meeninger, saa
ere Cometer Guds Riis, som true med
Uheld.

Jeg haver viset, at denne Antoinete vil-
de ikke slaae sig til nogen Religions Seet,
saasom hun holdt for, at de alle vare med
falsk Lærdom besmittede; hvorudover hun
ophittede nye Religions Artikle, og stiftede
en Samkvem af adskillige Folk, som hun
ved sin Lærdom saaledes havde forblindet, at
de ansaae hende ikke som deres Lærerinde,
men dyrkede hende fast som en Gudinde.
Dog blev hun af adskillige formedelst hendes
Bitterhed og Bredagtighed forladt: De,
som med Bestandighed holde hendes Partie,
var Conrad Hase og ovenomtalte Christian
Corth: Af dem bliver hun ophøyet over alle
Mennesker; thi nu bliver hun kalden de
Troendes Moder, nu den Catholske Ver-
dens Lys, nu en Kvinde uden Synd, hel-
ligere end Zomfrue Maria selv, begaved med
høyere Kundskab udi guddommelige og men-
neskes

neffelige Ting end Propheter og Apostler , Christi Brud beklædet med Solens Straaler , omtalt udi Salomons Høysang og andre Skriftens Bøger. Ikke at tale om andre Hres Titler , som bleve hende tillagde. Hun selv havde stor Ambition og høye Tanker om sig selv , berømmede sig af sine høye Alabenbaringer , foregivende sig at have en prophetisk Aand , og hendes Skrifter at være af den Hellig Aand dicerede , hvorefter hun og vilde , at man skulde agte dem høyere end Skriften selv. Hvad sig anbefanger hendes andre underlige Meeninger i Religionen , da beskylsdes hun for at have forkastet den Christne Troes Fundamenter , foragtet Guds Ord , og negtet Sacramenternes Fornødenhed. Men man kand sige , at det er vanskeligt at ugleede af hendes Skrifter alt , hvad hun beskylsdes for , tværtimod den Bekiendelse , som hun 1675 overgav til Øbrigheden i Slesvig , synes at befrie hende for adskillige påalagde Lærdomme. Udi samme Bekiendelse gjør hun saadan Erklæring :

1. Jeg er en Christen , og troer alt , Hendes Troes Bekiendelse.
 hvad en sand Christen bør at troe.

2. Jeg

2. Jeg er døbt udi Navn Faders, Søns og Hellig Aands.
3. Jeg troer de tolv Hovedstykker udi den Apostoliske Troe, og tvivler om intet Stykke derudi.
4. Jeg troer, at Jesus Christus er en sand Guld og et sandt Menneske, ja at han er Verdens Frelser.
5. Jeg troer Evangelium, de hellige Propheter og den gandske Hellige Skrift, saa vel det Gamle som det Nye Testamente.

Paa denne Bekjendelse er intet at sige. Müller udi hans Cimbria literata vidner ogsaa, at hun var Orthodox udi den Artikel om den hellige Trefoldighed. Men ingen fandt negte, at hun jo paaastod idelige himmelske Aabenbaringer, at hun med Bitterhed taledes mod all udvortes Gults Tieneste, at hun gjorde selsomme Forklaringer over Skriften, og sees hendes underlige Meening om Adam, nemlig at han for Syndesfaldet var baade Mand og Kvinde, klarlig udi
hens

hendes egne Skrifter. Hvad, som meest
fand legges hende til Last, var hendes yder-
lige Begiærlighed til at dogmatifere, og
det med største Bitterhed, saa at hvor hun
kom, bleve Provincier og Stæder satte i Fyr
og Flamme. Og var dette Hoved-Aars-
sagen til de mange Forfølgelser,
hun maatte udstaae.

Sam-

Sammenligning.

At disse tvende Jomfruer her ere sammenparrede skeer alleene af den Marsag, at de Begge kand regnes blant store Enthusiaster; thi der er inellem dem i det øvrige liden Overensstemmelse, saavel i Henseende til deres andre naturlige Egenstaber, som til deres Bedrifter. Den Første var u-lærd og fornuftig, den Anden høylærd og gal. Den Første synes at være dannet til at reise og opbygge, den Sidste til at forstyrre og nedbryde. Begge havde en heftig Imagination, som gik indtil virkelig Fanaticismum. Men den Første vidste ved en naturlig Skionsomhed at dirigere sin Affect saaledes, at den blev til Nytte og Fordeel: Da den Anden af Mangel paa naturlig Skionsomhed gav sin Imagination Tøjelen, saa at der udaf intet avledes uden lutter Monstra og vanskabte Møeninger, som sigtede til intet uden at forurolige Stæder og Lande, saa at hun i hendes Tiid kunde ansees, hvor hun kom, som en Strids Basune, og derved haver viset, hvad Forskiel der er inellem at være lærd og at være klog: Den Førstes Enthusiasmus var derfor ligesaa nyttig for Staten som den Sidstes var skadelig for Kirken. Begge havde vel Fiender og Censores. Antoinete førte Krig fast med det heele menneskelige Rion, og havde ikke uden nogle faa Venner, hvilke vare ligesaa galne som hun selv, og hvoraf den største Deel omsider forlod hende. La Pucelle derimod var alleene forhadet af den Engelske Nation; af alle andre Folk derimod var anseet som en Heroinde, og af de Franske som en miraculeuse og inspirered Jomfrue. Antoinete er udi Historien bleven ligesaa meget bekiendt af hendes Bankelmødighed og Ustadighed som La Pucelle af hendes Bestandighed. At den Sidste havde bedre

En,

Endeligt end den Første, er ikke at tilskrive Personerne men Hændelser. Det store Navn La Pucelle haver efterladt sig udi Historien, den Færs Støtte, som hende efter Døden blev oprettet, og den paafulgte Befrielses Dom viser, at hun havde sortient bedre Endeligt, og at den haarde Exeeution, som hende overgik, er heller en Plet paa det Engelske Folks end paa hendes egen Reputation. De almindelige flette Domme derimod, som Posteriteten haver sældet over Antoinete, viser, at hun som en almindelig Fæds Forstørrelse havde sortient flettere Endeligt end det hun fik. Begge vare af en hidsig Complexion: Hos den Første var saadan Heede, som er Tønder til Tapperhed og Heroiske Gierninger: Hos den Sidste derimod saadan, som føder Vidtsked og Morositet: Hvorudover man og hos Hin fandt en Bravoure blandet med Venlighed og sociabel Umgængelse; da derimod dennes Iverstedse var gelejdet med Misantropie og Bitterhed. Begge berømmes af Kyndighed: Begge fortjene ogsaa den Roes; saasom de lode sig see lige stærke at imodstaae Fristelser: Det er troeligt, at Begge have været slagne med en Enthusiasmo, og at de derfor Begge udi godt Forsæt have ageret guddommelige Gesandtere. Den Første var sig selv altid lig, og intet begik, som var hendes antagne Character u-austændigt. Den anden derimod sagde sig at have vendet Rygg til Verden, og ligesom ved Vætskab forened sig med Guld, og dog ved Riob og Testament tillaaede sig Guds og Evendomme, som indvirkede hende udi vidtløftige Processer.

At Begge tillegges Hererie, gjør ellers intet Skaar udi deres Reputation, men forarsager heller, at man fandt satte høye Tanker om dem, saasom habile Personer og Herremestere gemeenligen af Almuens confunderes sammen: At man gav den Orleanske Pucelle saadan Character, er nogenledes let at begribe,

gribe, efterdi hun ikke allene foretog sig høye og efter Anseelse fast ugiørlige Ting, men endogsaar lykkeligen fuldførte dem. Derimod seer man ikke, af hvad Anledning man kand have haft Antoinete mistænkt for Hæxerie; thi hun gjorde intet Ridunder, hendes Værdom havde en heller nogen synderlig Fremgang: Tvertimod hun gjorde sig alle Secter fiendske, og omsider sine Tilhængere affspændige.

Alf Ovenanførte sees, at paa den Første udi alting sættes højere Priis end paa den Sidste. Det eeneste, som kand give Antoinete nogen Fordeel, er dette, at hun ikke er eller vel kand være mistænkt for Bedragerie; thi det er klart, at hun af en stærk Melancholie, som hun af Mangel paa nogen Kundskab haver confunderet med en hellig og Apostolisk Nidkierhed, er drevet til at gjøre saa mange og store Dphævelser. Hvad La Pucelle derimod angaaer, da er det endnu ikke en gandske klar og udgiort Sag, om hendes Enthusiasmus var virkelig eller simuleret: Tvistigheden bliver endnu fortsatt mellem de Engelske og Franske: De Første holde hende for en Bedrageriske, de Sidste for en af Himlen inspireret Jomfrue. Ingen af begge Nationer kand herudi være bequemme Dominere, saasom Begge af patriotisk Iver ere partiske. Den gaaer sikkerst, som tager Middelvejen, og dommer herom saaledes, at Medsynk over Landets ælendige Tilstand optændte hos hende en Iver, hvoraf afledes en virkelig Enthusiasmus, og underskriver jeg gierne saadan Dom.

—
g
f
af
3
/
g
r

It is a

